

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 327

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

56 tomas
2013 m. lapkričio 12 d.

Pranešimo Nr. Turinys Puslapis

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

491-oji plenarinė sesija, 2013 m. liepos 10, 11 d.

2013/C 327/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES konkurencingumo ir neištirto ekonominio potencialo. Valstybės įmonių reforma (tiriamoji nuomonė)	1
2013/C 327/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Serbijos santykiuose (tiriamoji nuomonė)	5

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

491-oji plenarinė sesija, 2013 m. liepos 10, 11 d.

2013/C 327/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo (COM(2013) 150 final/2)	11
---------------	--	----

LT

Kaina:
7 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

2013/C 327/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl muitinės rizikos valdymo ir tiekimo grandinės saugumo (COM(2012) 793 <i>final</i>)	15
2013/C 327/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos mažmeninės prekybos veiksmų planas“ (COM(2013) 36 <i>final</i>)	20
2013/C 327/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl nesąžiningos prekybos praktikos Europos įmonių tarpusavio maisto ir ne maisto produktų tiekimo grandinėje (COM(2013) 37 <i>final</i>)	26
2013/C 327/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Pažangus reglamentavimas – atsižvelgti į mažųjų ir vidutinių įmonių poreikius“ (COM(2013) 122 <i>final</i>)	33
2013/C 327/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma kosmoso stebėjimo ir sekimo paramos programa (COM(2013) 107 <i>final</i> – 2013/0064 (COD))	38
2013/C 327/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (nauja redakcija) (COM(2013) 162 <i>final</i> – 2013/0089 (COD))	42
2013/C 327/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyvų 78/660/EB ir 83/349/EEB nuostatos dėl tam tikrų didelių bendrovių ir grupių nefinansinės ir įvairovės informacijos atskleidimo (COM(2013) 207 <i>final</i> – 2013/0110 (COD))	47
2013/C 327/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo skatinamas laisvas piliečių ir įmonių judėjimas supaprastinant tam tikrų viešųjų dokumentų pripažinimą Europos Sąjungoje ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 (COM(2013) 228 <i>final</i> – 2013/0119 (COD))	52
2013/C 327/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“ (COM(2012) 669 <i>final</i>)	58

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

491-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. LIEPOS 10, 11 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES konkurencingumo ir neištirtų
ekonominio potencialo. Valstybės įmonių reforma (tiriamoji nuomonė)**

(2013/C 327/01)

Pranešėjas **Raymond HENCKS**

2013 m. balandžio 15 d. ES Tarybai pirmininkausiančios Lietuvos vardu užsienio reikalų viceministras Vytautas Leškevičius paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

ES konkurencingumo ir neištirtų ekonominio potencialo. Valstybės įmonių reforma.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 170 narių balsavus už, 10 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Aplinkybės

1.1 Šios EESRK tiriamosios nuomonės tikslas – išsiaiškinti, kokiais konkrečiais būdais valstybės įmonės gali padėti didinti ES konkurencingumą. Joje siekiama nustatyti specifinius šios srities uždavinius, kuriuos turi spręsti ES politika ir institucijos.

1.2 Ši nuomonė parengta vadovaujantis Sutartimis, kurios valstybėms narėms suteikia didelę veiksmų laisvę apibrėžiant, organizuojant ir finansuojant savo visuotinės svarbos paslaugas. Be to, Sutartyse nustatyta, kad valstybės narės turi teisę pačios pasirinkti įmones, atsakingas už viešųjų paslaugų teikimą, ir nustatyti jų statusą (privatios, valstybės ar viešojo ir privatačio sektorių partnerystė) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Sutartys jokių būdu nepažeidžia valstybių narių normų, reglamentuojančių turto nuosavybės sistemą. SESV 345 straipsnyje nenurodyta, ar įmonių akcininkai turi būti valstybiniai, ar privati subjektai, ir nesikišama į valstybių narių normas, reglamentuojančias turto nuosavybės sistemą.

1.3 Todėl viešosios valdžios institucija kiekvienu atskiru atveju gali spręsti, ar steigti valstybės įmonę, kaip savo veiksmų priemonę, atsižvelgdama į sektorių, nustatytus tikslus bei užduotis ir ilgalaikę veiklos perspektyvą.

1.4 1980 m. birželio 25 d. Komisijos direktyvoje 80/723/EEB dėl valstybių narių ir valstybinių įmonių finansinių santykių skaidrumo apibrėžta, kad „valstybinė įmonė“ – tai bet kuri bendrovė, kurioje valstybinės valdžios institucijos gali tiesiogiai arba netiesiogiai panaudoti savo dominuojančią įtaką per joms priklausantių nuosavybę bei finansinį dalyvavimą toje bendrovėje arba per ją reguliuojančias taisykles.

Yra laikoma, kad valstybinės valdžios institucijos turi dominuojančią įtaką tada, kai tokios valdžios institucijos toje bendrovėje tiesiogiai arba netiesiogiai:

a) valdo didžiąją įmonės pasirašytojo kapitalo dalį arba

- b) kontroliuoja įmonės išleistų akcijų suteikiamų balsų daugumą, arba
- c) gali skirti daugiau kaip pusę įmonės administracinio, valdymo ar priežiūros organų narių.

1.5 Visos Europos valstybės kuriuo nors savo gyvavimo laikotarpiu yra įsteigusios valstybės įmonių arba tiesiogiai, arba nacionalizavusios ar „municipalizavusios“ privačias įmones. Jos tai padarė dėl įvairių priežasčių:

- įgyvendindamos strateginius tikslus, susijusius su išoriniu ar vidiniu saugumu arba su apsirūpinimo tam tikromis prekėmis ar esminėmis paslaugomis saugumu,
- kurdamos ekonominiam ir socialiniam gyvenimui būtiną infrastruktūrą,
- telkdamos lėšas didelėms investicijoms (ypač po abiejų pasaulinių karų),
- skatindamos naujas veiklos rūšis, kurios ne visada būna pelningos trumpuoju laikotarpiu,
- šalindamos rinkos trūkumus (natūralią monopoliją, išorės paslaugų pirkimą) arba dėl privačios iniciatyvos atsiradusius nesklandumus,
- ieškodamos sprendimų, kaip įveikti finansines, ekonomines, socialines ar ekologines krizes,
- įgyvendindamos viešųjų paslaugų teikimo užduotį.

1.6 Valstybės įmonių veiksmingumas bei rezultatyvumas ir, prireikus, jų pertvarkymo poreikis negali būti vertinami tik remiantis įprastais jų ūkinės veiklos pelningumo rodikliais, bet turėtų apimti visus tokio pobūdžio tikslus ir uždavinius, kuriuos šioms įmonėms pavedė viešosios valdžios institucijos.

1.7 Pagal oficialią europinę apibrėžtį, konkurencingumas – tai „gebėjimas nuosekliai gerinti žmonių gyvenimo lygį ir jiems užtikrinti aukšto lygio užimtumą ir socialinę sanglaudą“.

1.8 Kiekvienais metais Sąjungos produktyvumo rodikliai šiek tiek sumažėja. Šis sumažėjimas – tai prarandamo konkurencingumo sinonimas. Šio nuosmukio ženklai – tai, be kita ko, nepakankamas inovacijų diegimas ir investicijų į infrastruktūrą, technologijas ir žmogiškąją kapitalą stoka.

1.9 Todėl Europos Sąjungos konkurencingumas ir jos patrauklumas priklauso nuo investicijų į infrastruktūrą, švietimą ir mokymą, mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, sveikatos ir socialinę apsaugą, aplinkos apsaugą ir pan. Visose šiose srityse viešosios valdžios institucijos, kaip viena iš savo intervencinių priemonių, gali naudotis valstybės įmonėmis.

1.10 Tačiau valstybė ir vietos ir regionų valdžios institucijos gali ir klysti, ir valstybės įmonės taip pat gali turėti trūkumų, kurie gali būti susiję su:

- administracine, biurokratine ar „politine“ kontrole,

- viešosios valdžios institucijos, kuri gali išskirtinai siekti tik finansinių ar turtinių tikslų, atsakomybės nebuvimu,

- valstybės įmonės panaudojimu kaip priemone kitiems nei jos paskirtis tikslams.

1.11 Valstybės įmonė gali būti atitinkamos valdžios institucijos gynybinės arba puolamosios strategijos dalis:

- gynybinės – siekdama sumažinti krizės padarinius, suteikti „pirmąją pagalbą“ įmonės bankroto atveju arba išsaugoti darbo vietas, imtis laikinos nacionalizacijos, kol bus rastas „perėmėjas“, bausti už akivaizdų privačios įmonės piktnaudžiavimą ir pan.,
- puolamosios – siekdama skatinti pramonės ar naujųjų technologijų politiką, įgyvendinti viešąją politiką, parengti naujus politinius tikslus, propaguoti naujus siekius (biologinės įvairovės, atsinaujinančiųjų energijos išteklių, energetikos pereinamojo proceso), užtikrinti naują vystymosi modelį (tvarų, integracinį).

1.12 Tai reiškia, kad viešosios valdžios institucija prisiima atsakomybę už strateginių krypčių nustatymą, tačiau palieka didelę valdymo veiksmų laisvę įmonės vadovybei. Vis dėlto viešosios valdžios institucija privalo organizuoti griežtą valstybės priežiūrą ir tikrą valstybės reguliavimą, o šiuo tikslu būtina įgyvendinti turimų valstybės įmonių valdymą, pagrįstą visų suinteresuotųjų subjektų ir įmonių darbuotojų atstovų dalyvavimu.

1.13 Kalbant apie visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, kurias valstybės narės teikia per valstybės įmones, šios įmonės vykdo tiek pramoninio, tiek ir komercinio pobūdžio veiklą, dažnai tiesiogiai konkuruodamos su kitų įmonių veikla.

1.14 Iš valstybės įmonių, veikiančių liberalizuotoje ir konkurencingoje aplinkoje, visų pirma reikia paminėti tinklų pramonės šakas (elektros energijos, dujų, elektroninių ryšių, transporto, pašto), kurių kokybiškų ir įperkamų paslaugų prieinamumas ir nuolatinis teikimas yra būtinas ne tik piliečiams, bet ir daugeliui privačių įmonių. Todėl šios įmonės yra iš esmės svarbios valstybės narės nacionalinei ekonomikai ir bendram konkurencingumui. Tas pat pasakytina ir apie kitus sektorius, pavyzdžiui, garso ir vaizdo priemonių, būsto, sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų, kuriuose rinkos ydos neleidžia visiems piliečiams vienaip ar kitaip pasinaudoti savo pagrindinėmis teisėmis.

2. Prašymo dėl tiriamosios nuomonės aplinkybės

2.1 Savo prašyme parengti tiriamąją nuomonę ES Tarybai pirmininkausianti Lietuva visų pirma paprašė pabrėžti valstybės įmonių veiksmingumo gerinimą ir jų svarbą nacionalinių valstybių konkurencingumui. Ji pageidauja, kad būtų ištirta dabartinė padėtis ir gera (arba bloga) praktika, ko kol kas nėra padaryta ES lygmeniu, taip pat išnagrinėti struktūrinę reformą, susijusią su šios rūšies įmonių veiksmingumo raida, atsižvelgiant į ekonominės politikos koordinavimą ir jo poveikį vidaus rinkai.

2.2 Nors ES teisės aktai apima tik nedaugelį konkrečių valstybės įmonių veiklos sričių (valstybės pagalbą ir visuotinės ekonominės svarbos paslaugas), ES Tarybai pirmininkausianti Lietuva siūlo valstybės įmonių reformos srityje, nagrinėjant Europos lygmens iniciatyvas, apsiriboti neįstatyminėmis priemonėmis ir nenustatyti tikslų, susijusių su naująja teisine sistema. Galimas valstybės įmonių privatizavimas taip pat turėtų ir toliau priklausyti valstybių narių išimtinai kompetencijai.

2.3 Galiausiai, ES Tarybai pirmininkausianti Lietuva apgailestauja, kad Europos Komisijos jau parengtose ar numatomose iniciatyvose ir dokumentuose iki šiol nebuvo bendro pobūdžio svarstymų dėl valstybės įmonių reformos, jų valdymo, veiksmingumo gerinimo, indėlio didinant konkurencingumą ir įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ tikslus. Komisija ir Europos Parlamentas iki šiol buvo dėmesį sutelkę tik į du aspektus: valstybės pagalbos teikimo taisyklių ir su visuotinės ekonominės svarbos paslaugų teikimu susijusių reikalavimų laikymąsi.

3. EESRK pasiūlymai

3.1 EESRK iš tiesų remia ES Tarybai pirmininkausiančios Lietuvos prašymą, kuriame siekiama ištirti dabartinę padėtį ir gerą (arba blogą) praktiką, taip pat išnagrinėti struktūrinę reformą, susijusią su šios rūšies įmonių veiksmingumo raida, atsižvelgiant į ekonominės politikos koordinavimą ir jo poveikį vidaus rinkai.

3.2 Sutartyse numatyta, kad Sąjungai ir valstybėms narėms tenka sustiprinta prievolė prižiūrėti, kad visuotinės svarbos paslaugos būtų teikiamos sėkmingai, ir skatinti plėtoti laipsnišką šių paslaugų teikimo vertinimo dinamiką. Kol to nebus padaryta, veiklos rezultatų vertinimas nepažės tenkinti piliečių ir ekonomikos poreikių nacionaliniu ir Europos mastu.

3.3 Toks vertinimas turi padėti didinti visuotinės ekonominės svarbos paslaugų veiksmingumą bei našumą ir leisti jas pritaikyti besikeičiantiems piliečių ir įmonių poreikiams. Be to, vertinimas viešosios valdžios institucijoms suteiks duomenų, padėsiančių priimti optimalų sprendimą. Vertinimas atliks esminį vaidmenį siekiant suderinti rinkos ir visuomenės interesus, taip pat ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos tikslus.

3.4 Savo nuomonėje dėl *Visuotinės svarbos paslaugų nepriklausomo vertinimo* ⁽²⁾ EESRK pateikė konkrečių pasiūlymų Bendrijos lygmeniu nustatyti mainų, gretinimo, lyginimo ir koordinavimo sąlygas. Tada Sąjunga, vadovaudamasi subsidiarumo principu ir prie Reformų sutarties pridėto protokolo principais, turės skatinti tokio nepriklausomo vertinimo dinamiką, ir, plėtodama

dialogą su atitinkamų dalyvių atstovais, parengti bendrais rodikliais pagrįstą Europos mastu suderintą vertinimo metodiką ir jos veikimo priemones.

3.5 Svarstydamas klausimą, koku būdu valstybės įmonės galėtų labiau prisidėti prie ekonomikos atgaivinimo ir Sąjungos konkurencingumo, EESRK įvairiose nuomonėse išsamiai nagrinėjo Europos visuotinės ekonominės svarbos paslaugas.

3.6 Nuo 2001 m. spalio 8 d. įsigaliojo Europos bendrovės statutas. Šis statutas, kuriuo galima naudotis nuo 2004 m. spalio 8 d., suteikia galimybes įmonėms, vykdančioms veiklą kelete valstybių narių, tapti viena įmone, kuriai taikoma Bendrijos teisė, ir tokiu būdu taikyti tas pačias taisykles: vienodą valdymo ir finansinės informacijos skelbimo sistemą. Šį statutą priėmusios įmonės nebeprivalo tenkinti visų valstybių narių, kuriose veikia jų filialai, įstatymų reikalavimų ir taip sumažina savo administracines išlaidas.

3.7 Šiuo požiūriu reikėtų ištirti „Europos valstybės įmonės statuto“ parengimo klausimą, kuris Komisijos buvo pradėtas nagrinėti 2011 m. sprendžiant klausimus, susijusius su „Galileo“ ⁽³⁾, kuri šiandien yra „Europos valstybės įmonė *de facto*“.

3.8 Visų pirma būtų galima numatyti, kad Europos valstybės įmonės veiklą vykdys pagrindinių transeuropinių infrastruktūros tinklų srityje, kuri Sutartyse įvardijama kaip bendra politika, taip pat energetikos ir transporto srityje, bendradarbiaudamos su šių sektorių nacionalinėmis arba vietinėmis įmonėmis, kad būtų užtikrintos Lisabonos sutartyje įteisintos naujos sąlygos ir įgaliojimai, ypač įgyvendinant Sąjungos politiką energetikos srityje (SESV 194 straipsnis).

3.9 Savo nuomonėje dėl *Žaliosios knygos „Siekiant saugaus, tausojančio ir konkurencingo Europos energetikos tinklo“* ⁽⁴⁾ EESRK išreiškė pageidavimą, kad būtų atliktas tyrimas, ar tikslinga ir įmanoma piliečiams užtikrinti Europos energijos tiekimo visuotinės svarbos paslaugą, kuri būtų teikiama laikantis bendrų kainos, apmokestinimo, finansinių taisyklių, saugumo, tęstumo, ekonomikos vystymo ir klimato apsaugos kriterijų.

3.10 Minėtoje žaliojoje knygoje Komisija pritaria, kad būtų įsteigtas Europos dujų perdavimo sistemos operatorius palaipsniui kuriant nepriklausomą bendrovę, kuri visoje ES valdytų sujungtą dujų perdavimo tinklą.

⁽²⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 42.

⁽³⁾ Pasiūlymo dėl Reglamento dėl tolesnio Europos palydovinės navigacijos programos įgyvendinimo (2014–2020 m.) poveikio vertinimas (SEC(2011)1446).

⁽⁴⁾ OL C 306, 2009 12 16, p. 51.

3.11 Tokios europinės paslaugos, kad ir koks bebūtų jų teikėjo statusas (valstybės įmonė, privati įmonė, VPP), galėtų pridėtinės vertės svarbiausiose tarptautinėse ar tarpvalstybinėse srityse, pavyzdžiui, energijos tiekimo saugumo užtikrinimo, vandens išteklių saugumo, biologinės įvairovės išsaugojimo, oro kokybės išsaugojimo, vidaus ir išorės saugumo ir pan., kadangi šios paslaugos Europos lygmeniu gali būti teikiamos veiksmingiau negu nacionaliniu ar vietos lygmeniu.

3.12 Atsižvelgdamas į tai, EESRK pritaria viešojo (Sąjunga ir valstybės narės) ir privačiojo sektorių partnerystėms siekiant užtikrinti didesnę energijos tiekimo saugumą ir sukurti integruotą sujungtų energetikos tinklų (elektros energijos, dujų, naftos) kontrolę. Komitetas taip pat ragina plėsti jūrų vėjo energijos tinklą ir vėjo jėgainių parkus sujungti su sausumos energijos tinklais, nes tai padėtų labai sumažinti eksploatacijos ir investicines sąnaudas ir dar labiau paskatintų investuoti į naujus tinklų projektus⁽⁵⁾.

3.13 Turint omeny atskirų valstybių narių galias, pavyzdžiui, energijos išteklių vartojimo struktūros srityje, socialiniai ir visuomeniniai klausimai, kurie kyla gamtos išteklių valdymo ir naudojimo, branduolinės energijos, klimato kaitos, tvaraus

valdymo ir saugumo srityse, peržengia tradicines valstybių sienas ir gali būti tinkamiau sprendžiami tik vadovaujantis europine visuotinės svarbos ir atitinkamų paslaugų samprata.

3.14 Taip pat būtų galima iškelti Europos vykdomųjų įstaigų ūkinės veiklos klausimą.

3.15 Šiuo metu veikia šešios tokios įstaigos⁽⁶⁾, kurios bendrai 2007–2013 m. laikotarpiu yra atsakingos už maždaug 28 mlrd. eurų vertės programų įgyvendinimą. Dauguma šių programų vykdomos tose srityse, kuriose Europos Sąjungai suteikti įgaliojimai teikti paramą valstybėms narėms.

3.16 Viena vertus, šias vykdomąsias įstaigas galime laikyti tam tikrų Komisijos funkcijų perleidimu išorės paslaugų teikėjams, todėl įdomu iškelti klausimą, koku mastu šios įstaigos yra tikrai nepriklausomos, tačiau kita vertus, vykdydamos savo užduotis ir pareigas jos privalo tiesiogiai dalyvauti ūkinėje ir socialinėje veikloje. Ar mes nesame pernelyg nutolę nuo Europos Teisingumo Teismo nustatytos išsamios sąvokų „ūkinė veikla“ ir „įmonė“ apibrėžties?

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 65.

⁽⁶⁾ Transeuropinio transporto tinklo vykdomoji įstaiga, Europos mokslinių tyrimų tarybos vykdomoji įstaiga, Mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga, Konkurencingumo ir inovacijų vykdomoji įstaiga, Sveikatos ir vartotojų reikalų vykdomoji agentūra, Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomoji įstaiga.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Serbijos santykiuose (tiriamoji nuomonė)

(2013/C 327/02)

Pranešėjas **Ionuț SIBIAN**Bendrapranešėjis **Christoph LECHNER**

Europos Komisijos narys Maroš Šefčovič, vadovaudamasis Sutarties 262 straipsniu ir EESRK ir Europos Komisijos bendradarbiavimo protokolo 9 straipsniu, 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Komisijos vardu raštu kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydamas parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Serbijos santykiuose.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 25 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (2013 m. liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 171 nariui balsavus už, 1 - prieš ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina pastarojo dešimtmečio Serbijos vyriausybės pastangas reformuoti šalies ekonomiką ir institucijas. Komitetas Serbijos stojimą į ES vertina kaip galimybę toliau stiprinti ir veiksmingai įgyvendinti pradėtas reformas. EESRK pabrėžia pilietinės visuomenės dalyvavimo Serbijos teisės aktų derinimo su ES *acquis* procese svarbą. Komitetas ragina Serbijos Vyriausybę ir ES institucijas labiau remti pilietinės visuomenės organizacijas (toliau – PVO) ir įtraukti jas į Serbijos pasirengimo narystei veiklą.

1.2 Komitetas palankiai vertina Europos Vadovų Tarybos sprendimą pradėti stojimo derybas su Serbija ne vėliau kaip 2014 m. sausio mėn. EESRK sveikina Belgradą ir Prištiną pasirašius Pirmąjį susitarimą dėl santykių normalizavimo principų (2013 m. balandžio 19 d., Briuselis) ir jo įgyvendinimo planą, kuris buvo priimtas gegužės mėn. Dabar abi susitarimo šalys turi jį įgyvendinti, o ES – joms padėti. EESRK pabrėžia, kad į susitarimo įgyvendinimą turi būti įtrauktos PVO, nes jos gali atlikti lemiamą vaidmenį susitaikymo procese.

1.3 EESRK ragina Serbijos valdžios institucijas rengti daugiau viešų klausymų ir konsultacijų su PVO tiek ankstyvais politikos formavimo etapais, tiek įgyvendinimo etapu. EESRK pabrėžia, kad svarbu paskatinti jas dalyvauti įgyvendinant reformas tokiose pagrindinėse srityse, kaip teisinė valstybė, regionų bendradarbiavimas ir susitaikymas, socialinis ir ekonominis vystymasis, aplinka, žemės ūkis, mažųjų teisės ir kova su diskriminacija.

1.4 EESRK rekomenduoja Vyriausybei ypatingą dėmesį skirti kovai su prekyba žmonėmis, korupcija ir organizuotu nusikalstamumu. Komitetas taip pat primygtinai ragina Vyriausybę

pripažinti, kad būtinas žmogaus teisių gynėjų ir aktyvių PVO narių, prisidedančių prie kovos su organizuotu nusikalstamumu, saugumas, ir jį garantuoti.

1.5 EESRK pažymi, kad nors įtraukesnės visuomenės skatinimo srityje ir padaryta didelė pažanga, dar daug reikia nuveikti norint išugdyti visuomenę, kurioje visi būtų lygūs nepaisant lyties, lytinės orientacijos, kilmės ar religijos. EESRK prašo Vyriausybės negaišti ir pradėti įgyvendinti kovos su diskriminacija strategiją, kuri buvo priimta 2013 m. birželio mėn. EESRK rekomenduoja, kad Europos Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su PVO, vykdytų šios strategijos įgyvendinimo stebėseną ir įtrauktų šį klausimą į savo metines pažangos ataskaitas.

1.6 Komitetas palankiai vertina tai, kad į Stojimo į ES koordinavimo tarnybos Ministro Pirmininko ekspertų grupę buvo įtrauktas Bendradarbiavimo su pilietine visuomene biuras (toliau – BPVB). Be to, Komitetas palankiai vertina tai, kad Ministro Pirmininko ES integracijos tarybos veikloje dalyvauja PVO, įskaitant socialinių partnerių atstovus. Tai gera praktika ir ja turėtų būti remiamasi – turėtų būti svarstoma galimybė įtraukti PVO, įskaitant socialinių partnerių atstovus, į Serbijos stojimo į ES derybinę grupę. Bet kuriuo atveju, reikia dažnai rengti konsultacijas su PVO pačiais įvairiausiais klausimais, siekiant išsiaiškinti bendrą nuomonę ir rekomendacijas svarbiausiais klausimais. Svarbu, kad PVO ekspertai būtų kviečiami dalyvauti įvairiuose minėtos Koordinavimo tarnybos ekspertų grupės posėdžiuose.

1.7 EESRK ragina EK teikti daugiau paramos pagal II-ąją pasirengimo narystei pagalbos priemonę (angl. *IPA II*) PVO (įskaitant socialinius partnerius) gebėjimams stiprinti ir siekti didinti paramą partnerystėms – ne tik tarp PVO, bet ir tarp PVO ir valdžios institucijų. Reikėtų skirti daugiau lėšų pagal

Pilietinės visuomenės priemonę ir jomis finansuoti daugiau projektų, kuriuos vykdo ir socialiniai partneriai. Siekiant įtraukti PVO į ES integracijos procesą, jų gebėjimų stiprinimas turėtų būti laikomas prioritetine sritimi, todėl turėtų būti paprastinama projektų atrankos bei įgyvendinimo tvarka ir teikiama bei perskirstoma institucijų parama. Tačiau reikia ne tik finansinės paramos, bet ir paramos pilietinės visuomenės ir valdžios institucijų dialogo gerinimo mechanizms.

1.8 EESRK ragina ES delegaciją Serbijoje ir toliau leisti didesnės PVO skirtas lėšas perskirstyti mažesnės PVO, nes taip šiomis lėšomis galės pasinaudoti daugiau PVO.

1.9 Viešųjų išlaidų skaidrumo didinimas turėtų likti vienu pagrindinių pilietinės visuomenės ugdymo strategijos veiksmų, o kartu reikėtų tobulinti PVO vykdomiems ES projektams skiriamo bendro finansavimo lėšų planavimo ir išmokėjimo mechanizmus bei didinti šį bendrą finansavimą.

1.10 EESRK ragina Serbijos Vyriausybę labiau stengtis įdiegti pilietinės visuomenės formavimuisi ir tvarumui palankią institucinę ir teisės aktų sistemą. EESRK rekomenduoja svarstyti galimybę priimti „procento įstatymą“, pagal kurį piliečiai galėtų dalį savo sumokėto pajamų mokesčio skirti PVO – taip būtų skatinama individualioji parama (remiantis Vidurio ir Rytų Europos šalių pavyzdžiu), taip pat įvesti mokesťines lengvatas už asmenų ir įmonių teikiamą paramą.

1.11 EESRK rekomenduoja persvarstyti priimtą naują Viešųjų pirkimų įstatymą, kuriame sukurtos kliūtys PVO dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose. Šiame įstatyme nustatytas reikalavimas pateikti finansinių garantijų, o jų PVO neturi. Tai gali trukdyti joms dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose ne tik socialinių, bet ir sveikatos bei švietimo paslaugų srityse.

1.12 EESRK ragina Serbijos Vyriausybę parengti ir įgyvendinti išsamią kovos su šešeline ekonomika strategiją. Taip pagerėtų šalies finansinė padėtis, būtų užkirstas kelias nesąžiningai konkurencijai ir sudarytos palankesnės ekonominės sąlygos, kartu būtų užtikrinta didesnė pagarba darbuotojų socialinėms teisėms. Be to, tai padėtų susigrąžinti pasitikėjimą institucijomis ir užtikrinti, kad būtų labiau laikomasi teisinės valstybės principo.

1.13 EESRK pabrėžia socialinio dialogo svarbą ir ragina visus suinteresuotuosius subjektus kuo labiau pasinaudoti esamomis institucijomis, visų pirma Socialinių reikalų ir ekonomikos

taryba (toliau – SRET). Komitetas ragina Vyriausybę toliau palaikyti SRET ir sistemingiau su ja konsultuotis dėl politikos visose srityse, kuriose darbdaviai ir darbuotojai turi teisėtų interesų. EESRK mano, kad socialinis dialogas turėtų būti reguliarus ir struktūruotas, o ne vykti tik iškilus poreikiui, ir kad jis turėtų būti veiksmingesnis ir labiau orientuotas į rezultatą.

1.14 Komitetas prašo, kad socialinio dialogo skatinimas būtų įtrauktas į pagrindinius ES institucijų prioritetus Serbijos atžvilgiu ir kad todėl į šį klausimą būtų atsižvelgta visose EK programose, kuriose ši šalis gali dalyvauti. Tam reikės aktyvesnio SRET dalyvavimo; be to, ji turėtų oficialiai dalyvauti ir su ja turėtų būti oficialiai konsultuojamasi kiekvienu derybų dėl stojimo etapu, ji taip pat turėtų dalyvauti vykdam ES ir Serbijos stabilizacijos ir asociacijos sutarties įgyvendinimo stebėseną. SRET turėtų turėti galimybę teikti pastabas ir nuomonę ES institucijoms, vertinančioms Serbijos pažangą stojimo į ES srityje.

1.15 EESRK mano, kad socialinis dialogas turėtų būti toliau skatinamas ir vykdomas regionų ir vietos lygmenimis, tam pasinaudojant SRET regioninėmis struktūromis. Be to, šį dialogą reikia sistemingiau vykdyti sektorių lygmeniu, ypač privačiame sektoriuje. Pasirašius kuo daugiau sektoriinių kolektyvinių sutarčių ir užtikrinus jų vykdymą būtų stabilizuoti darbo santykiai Serbijoje. Vietos ir nacionalinės valdžios institucijoms reikėtų nuolat priminti apie socialinio dialogo naudą ir svarbą.

1.16 EESRK pažymi, kad buvo įkurta trišalė darbo grupė, kuriai pavesta peržiūrėti darbo santykius reglamentuojančius teisės aktus, įskaitant įstatymus dėl streikų, profesinių sąjungų įregistravimo ir atstovavimo socialiniams partneriams. EESRK ragina Tarptautinę darbo organizaciją (TDO) ir EK padėti jai atlikti šį darbą, kad Serbijos teisės aktai ir praktika visapusiškai atitiktų tarptautinius ir Europos standartus.

1.17 EESRK mano, kad socialinių partnerių gebėjimų aktyviai dalyvauti socialiniame dialoge stiprinimas turėtų būti įtrauktas į ES pagalbos programų prioritetus. Reikia padėti stiprinti jų gebėjimus veiksmingai dalyvauti sprendžiant visus ekonominius, socialinius ir teisinius klausimus, taip pat dalyvauti derybose dėl stojimo į ES. Reikėtų stiprinti ir jų organizacines struktūras, vidinę komunikaciją bei gebėjimą tenkinti savo narių poreikius.

1.18 EESRK pažymi, kad Serbijoje pagrindinės darbuotojų teisės vis dar nuolat pažeidžiamos ir kad kovos su tokiais pažeidimais ir sankcijų už juos taikymo mechanizmai nėra pakankamai veiksmingi. Komitetas ragina Serbijos Vyriausybę peržiūrėti Taikaus darbo ginčų sprendimo agentūros veikimą. EESRK siūlo svarstyti galimybę steigti specializuotus teismus darbo ginčams spręsti. Be to, Komitetas prašo EK į savo metines

ataskaitas įtraukti skyrių apie profesinių sąjungų teises ir pagrindines darbuotojų teises, glaudžiai konsultuojantis su nacionaliniais ir Europos profesinėmis sąjungomis bei TDO.

1.19 Svarbų vaidmenį visame Balkanų regione atlieka Serbijos moterys verslininkės, kurios turi ir veiksmingus tinklus. Jau formuojasi darnus regioninis požiūris, siekiant toliau plėtoti moterų verslumą vietos lygmeniu. EESRK rekomenduoja didinti Europos, regioninę ir nacionalinę paramą, kad ekonominė ir socialinė nauda būtų juntama daug greičiau. Be to, reikia pripažinti ekonominę ir socialinę būtinybę remti moterų verslumą Serbijoje.

1.20 EESRK rekomenduoja, kad būtų įkurtas EESRK ir Serbijos PVO vienijantis ES ir Serbijos pilietinės visuomenės jungtinis konsultacinis komitetas (JKK). Šis jungtinis pilietinės visuomenės organas turėtų būti įkurtas, kai tik bus oficialiai pradėtos derybos dėl Serbijos stojimo į ES. Įkūrus JKK abiejų pusių PVO galėtų plėtoti nuodugnesnį dialogą ir teikti pastabas politinio lygmens valdžios institucijoms dėl narystės Europos Sąjungoje derybų skyrių.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės

2.1 Pastarąjį dešimtmetį Serbija dėjo daug pastangų ir vykdė savo institucijų, teisės sistemos ir ekonomikos reguliavimo reformas, kad atitiktų tarptautinius ir Europos standartus ir paskatintų atviros ir našios rinkos ekonomikos formavimąsi.

2.2 2008 m. pasirašiusi ES ir Serbijos stabilizacijos ir asociacijos sutartį (toliau – SAS), Serbijos Vyriausybė aiškiai parodė norą siekti narystės ES; šios sutarties pasirašymas davė naują postūmį reformoms. 2010 m. įsigaliojo Laikinis susitarimas dėl prekybos ir su prekyba susijusių klausimų (SAS dalis).

2.3 2012 m. darbą pradėjusi nauja Vyriausybė patvirtino Serbijos sprendimą stoti į ES. Ji ėmėsi praktinių veiksmų ir tęsė pradėtas reformas, daugiausiai dėmesio skirdama kovai su korupcija, teisinės valstybės stiprinimui, mažumų teisių apsaugai ir ekonomikos atgaivinimui. Ji taip pat ėmėsi priemonių gerinti regionų bendradarbiavimą.

2.4 2012 m. gruodžio mėn. Taryba paprašė EK iki 2013 m. pavasario parengti ataskaitą, kurioje būtų įvertinta Belgrado pažanga vykdamas dialogą su Priština ir įgyvendinant stojimui į ES būtinas reformas. Remdamasi šia ataskaita, kurioje pateikiamos teigiamos rekomendacijos, Europos Vadovų Taryba 2013 m. birželio 28 d. priėmė sprendimą, kad Serbija patenkino sąlygas, kad su ja būtų galima pradėti derybas dėl narystės ES.

2.5 2013 m. balandžio 19 d., per dešimtą ES vadovaujamų derybų rundą Belgradas ir Priština pasiekė galutinį susitarimą dėl Serbijos valdomos šiaurinės Kosovo dalies ateities ir pasirašė Pirmąjį susitarimą dėl santykių normalizavimo principų. Gegužės mėn. abi šalys priėmė Įgyvendinimo planą. Abi susitarimo šalys, padedamos ES, sudarė jo įgyvendinimo komitetą.

3. Politinė, ekonominė ir socialinė raida

3.1 Serbija – pereinamojo laikotarpio šalis. Dalis valstybinių įmonių privatizuota, tačiau didelę ekonomikos dalį vis dar sudaro valstybinės įmonės, kurių daugelį reikia skubiai pertvarkyti. Šalyje labai išaugęs nedarbo lygis (2012 m. duomenimis – 24 proc. darbo jėgos). Jaunimas stengiasi emigruoti. Visuomenė senėja. Didelė dalis gyventojų tebedirba žemės ūkyje ir gyvena kaime, kur investicijų trūkumas stabdo veiksmingą vystymąsi. Plačiai paplitusi neoficiali ekonomika – dėl to nukenčia visa ekonomika, silpnėja valstybės biudžetas, darbuotojai neturi jokios socialinės apsaugos. Korupcija, kartais susijusi su organizuotu nusikalstamumu, ne tik trukdo ekonomikos augimui, bet ir neleidžia stiprinti institucijų. Be to, reikia skubiai reformuoti teismų sistemą, nes kitaip nebus įmanoma užtikrinti tikros asmenų ir organizacijų teisių apsaugos.

3.2 EESRK savo nuomonėje dėl ES ir Serbijos santykių ir pilietinės visuomenės vaidmens (2008 m. gegužės 29 d.) įvardijo šias problemas, tačiau kartu pabrėžė ir valdžios institucijų pastangas įgyvendinti būtinas reformas. Buvo priimta daug naujų teisės aktų, įkurta naujų institucijų, visų pirma tų, kurios atsakingos už dialogą su socialiniais partneriais ir kitomis PVO organizavimą, oficialiai pripažintos mažumų teisės. Nors šis procesas dar nebaigtas, dabar svarbiausia visus šiuos institucinius ir teisinius pokyčius įgyvendinti praktiškai.

3.3 Serbija ratifikavo 77 Europos Tarybos sutartis ir konvencijas, įskaitant pagrindines konvencijas – dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos, dėl tautinių mažumų apsaugos, konvenciją prieš kankinimą, dėl vaikų apsaugos, veiksmų prieš korupciją programą ir Europos socialinę chartiją. Dar aštuonios konvencijos pasirašytos, bet neratifikuotos, įskaitant Konvenciją dėl smurto prieš moteris ir šeiminių smurto prevencijos ir kovos su juo. Iš tarptautinių susitarimų Serbija ratifikavo 75 TDO konvencijas (73 jau įsigaliojusios).

3.4 Kaip pabrėžė Europos Tarybos žmogaus teisių komisijos narys ⁽¹⁾, daugelio šių konvencijų vykdymas dar nėra tinkamai užtikrinamas, todėl tam reikia papildomų veiksmų. Europos Tarybos komisijos narys pabrėžė be žinios dingusių žmonių ir per karą priverstinai perkeltų asmenų, didelės romų diskriminacijos, smurto prieš moteris ir paplitusios ksenofobijos problemas.

⁽¹⁾ Thomas Hammarberg. Europos Tarybos žmogaus teisių komisija. Jo vizito Serbijoje 2011 m. birželio 12–15 d. ataskaita CommDH(2011)29.

3.5 Nors 2011 m. spalio mėn. Vyriausybė ir priėmė Žiniasklaidos strategiją, į žurnalistus nukreipto smurto ir grasinimų problema tebeegzistuoja. Žiniasklaidai daromas ekonominis ir politinis spaudimas, todėl kyla grėsmė žiniasklaidos ir žurnalistų darbo nepriklausomumui. Be to, profesinių sąjungų nariai vis dar persekiojami ir atleidžiami už tai, kad priklauso profesinei sąjungai.

3.6 EESRK mano, kad tolesnis reformų proceso stiprinimas, teismų sistemos reforma ir pilietinių, socialinių bei žmogaus teisių įtvirtinimas Serbijai yra akivaizdūs prioritetai. ES santykiai su Serbija turėtų būti aiškiai orientuoti į šiuos aspektus. Šis klausimas labai svarbus ir PVO, todėl visais įmanomais būdais reikia skatinti jas būti aktyvias.

4. Dabartinė pilietinės visuomenės organizacijų padėtis ir vaidmuo

4.1. Susirinkimų ir asociacijų laisvė įtvirtinta konstitucijoje ir visuotinai pripažinta. Tačiau asociacijų laisvei pavojų kelia gausėjantys agresyvių nacionalistinių grupuočių grasinimai.

4.2. Serbijos pilietinė visuomenė daugiausia susibūrusi miestuose; be to, skirtinguose regionuose jos aktyvumo lygis skiriasi. Kaimo vietovėse pilietinės visuomenės labai nedaug ir jos gebėjimai nedideli. Reikia toliau remti ir skatinti kaimo ir (arba) mažesnių miestų visuomenę burtis į asociacijas, stiprinti PVO gebėjimus ir skatinti jų tinklavedimą.

4.3. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas žemės ūkiui, žemės ūkio interesų grupių kūrimuisi, žemės ūkio subjektų dalyvavimui socialiniame dialoge. Žemės ūkis Serbijoje užima svarbią vietą – apie ketvirtadalis visų dirbančių gyventojų verčiasi ūkininkavimu, todėl žemės ūkis yra vienas svarbiausių ekonomikos sektorių. Žemės ūkis ir žemės ūkio politika bus labai svarbi būsimame stojimo į ES procese; kita vertus, prisiiderinimas prie ES teisės aktų reikalavimų bus ypatingas iššūkis Serbijos žemės ūkiui.

4.4. Gerai organizuotos ir struktūruotos interesų grupės galėtų ne tik padėti paremti žemės ūkio interesus, bet ir suteikti naudingos paramos artėjančiame integracijos procese, jau vien tuo, kad galėtų padėti parengti ir įgyvendinti specialiai žemės ūkiui, kaimo vietovėms ir ten gyvenantiems žmonėms skirtas paramos programas.

4.5. Šiuo metu jau veikia keletas PVO partnerystės ir koalicijų, tačiau jų ištekliai ir parama per maži, kad jos galėtų būti aktyvesnės ir įtakingesnės. Kalbant apie PVO ir valdžios institucijų partnerystę, tokie pasiteisinę mechanizmai, kaip SECO ⁽²⁾ ir KOCD ⁽³⁾, galėtų tapti gerąja praktika, jei tik į jų indėlį būtų atsižvelgta ir jiems toliau būtų teikiamas sistemingas finansavimas ir parama.

4.6. Didžiausios kliūtys PVO tvarumui – nepakankama ir aiškiais prioritetais nepagrįsta valstybės parama, neišvystyta verslo teikiamos paramos sistema, nepakankama privačių asmenų teikiama parama, tarptautinių paramos teikėjų pasitraukimas, nepakankamas bendradarbiavimas su vietos valdžios institucijomis ir apskritai per maža politikos formuotojų atsakomybė. Reikia imtis priemonių ir remti PVO narystės plėtrą. Dėl riboto narių skaičiaus PVO negali susikurti gero įvaizdžio ir užsikrinti pripažinimo, o viešasis finansavimas vis dar nėra tinkamai reglamentuotas visais lygmenimis. Daugumos PVO, išskyrus keliolika stiprių PVO, kurių dauguma veikia Belgrade, įtaka socialinei ir politinei darbotvarkei silpna.

4.7. EESRK teigiamai vertina pastangas tobulinti asociacijų ir fondų teisinę bazę, įskaitant Asociacijų įstatymą (2009 m. spalio mėn.), Labdaros ir kitų fondų įstatymą (2010 m. lapkričio mėn.), Savanorystės įstatymą (2010 m. gegužės mėn.) ir Supaprastintą apskaitos tvarką mažoms asociacijoms ir fondams (dar nepriimta). Buvo priimti ir kiti svarbūs įstatymai, pavyzdžiui, Socialinės rūpybos įstatymas (2011 m.), tačiau jie dar neįgyvendinti. EESRK pritaria įstatymuose numatytos sistemos kūrimui, nes ji galėtų užtikrinti vienodas galimybes PVO naudotis socialinių paslaugų teikimui remti skiriamais viešaisiais ištekliais.

4.8. EESRK teigiamai vertina Vyriausybės darbo tvarkos taisyklių 41 straipsnio dėl viešųjų klausimų pataisas, kuriomis nustatyti kriterijai, kada privaloma rengti viešuosius klausimus, ir numatyti pagrįsti terminai; pagal šias pataisas tokie klausimai bus veikiau norma, negu išimtis. EESRK pabrėžia būtinybę užtikrinti, kad šis mechanizmas būtų tinkamai įgyvendintas. Prioritetas turėtų būti teikiamas valdžios institucijų informavimui apie bendradarbiavimo su PVO naudą tiek ankstyvuojamajam – valstybės politikos formavimo, tiek vėliau – jos įgyvendinimo etapui. Be to, reikia svarstyti PVO atstovų skyrimo į įvairias nacionalinio ir vietos lygmens viešąsias institucijas procedūras, atsižvelgiant į kai kuriuos kaimyninių šalių geriausios praktikos pavyzdžius ir PVO siūlymus.

⁽²⁾ SECO rūpinasi tinklavedimu ir gebėjimų stiprinimu ES integracijos srityje ir pilietinės visuomenės dalyvavimu rengiant programas pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę.

⁽³⁾ KOCD – tai atskirtų grupių socialinės apsaugos srityje dirbančių organizacijų tinklai, solidariai palaikantys ryšį su šios srities politikos formuotojais.

4.9. 2011 m. veiklą pradėjo Bendradarbiavo su pilietine visuomene biuras (BPVB). 2013–2014 m. veiksmų plane nustatyti pagrindiniai siektini tikslai:

- parengti pilietinės visuomenės formavimuisi palankių sąlygų sudarymo strategiją ir įkurti Pilietinės visuomenės ugdymo nacionalinę tarybą;
- ieškoti naujų finansavimo šaltinių kaip būtinos sąlygos tvarumui: institucijų paramos, įmonių socialinės veiklos, įmonių teikiamos paramos, socialinio verslo; parengti viešųjų erdvių naudojimo PVO tikslais kriterijus ir pan.;
- toliau tobulinti institucinę sistemą, palankią pilietinės visuomenės ugdymui, t. y. atitinkamose ministerijose kurti specialius skyrius ar funkcijas, svarstyti galimybę įkurti Pilietinės visuomenės stiprinimo fondą ir stiprinti PVO ir Serbijos Nacionalinės Asamblėjos bendradarbiavimo mechanizmus.

4.10. EESRK teigiamai vertina BPVB pastangas didinti pilietinės visuomenės organizacijoms skiriamo finansavimo iš valstybės biudžeto skaidrumą, t. y. tai, kad BPVB skelbia *Metinę asociacijoms ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms iš Serbijos Respublikos valstybės biudžeto skiriamų lėšų suvestinę*. Tačiau BPVB reikia suteikti daugiau galių, kad jam visų lygmenų valdžios institucijos noriau teiktų informaciją, taip siekiant užtikrinti, kad surinkti duomenys būtų išsamūs ir būtų kasmet skelbiami. Todėl EESRK teigiamai vertina ES delegacijos paramą BPVB, teikiamą pagal trejų metų techninės pagalbos programą, kuri pradėta įgyventi 2012 m. gruodžio mėn. ⁽⁴⁾

4.11. 2011 m. duomenys rodo, kad bendro finansavimo programoms ir projektams buvo numatyta ir faktiškai išmokėta mažai lėšų, net ir tais atvejais, kai buvo užsitikrinta ir paramos teikėjų parama, nepaisant to, jog pilietinės visuomenės organizacijoms tokio finansavimo labai reikia.

5. Socialinis dialogas

5.1. Socialinis dialogas būtinas ekonomikos augimui ir socialinei sanglaudai, kurios Serbijai reikia. 2008 m. buvo pasirašyta Visuotinė kolektyvinė sutartis. 2011 m. balandžio mėn. Serbijos Respublikos socialinių reikalų ir ekonomikos taryba patvirtino naują Socialinį-ekonominį susitarimą, kurį pasirašė socialinių

partnerių vadovai ir Ministras Pirmininkas ir kuriuo susitarimo šalys prisiėmė svarbių įsipareigojimų. Susitarime pripažinta, kad socialinis dialogas yra būtina sąlyga norint įgyvendinti bendrus vystymosi tikslus, sėkmingai įveikti ekonomikos krizės sukeltas problemas ir užtikrinti Serbijoje ekonominę ir socialinę pažangą. 2012 m. SRET pasirašė susitarimą dėl minimalaus darbo užmokesčio. Sektorių lygmeniu 2011 ir 2012 m. buvo pasirašytos keturios sektorinės kolektyvinės sutartys – žemės ūkio, statybų, chemijos ir metalo pramonės sektoriuose. Darbo ministras išplėtė šių kolektyvinių sutarčių taikymą – jos taikomos visiems valstybės darbdaviams. Kolektyvinės sutartys taikomos ir didžiajai daliai viešojo sektoriaus – sveikatos priežiūros, vietos ir nacionalinio lygmens valdžios institucijų, švietimo įstaigų ir policijos darbuotojams.

5.2. SRET teisiškai įkurta 2005 m.; ji yra institucinė platforma trišalėms deryboms. Be to, šiuo metu įkurta 18 vietos lygmens socialinių reikalų ir ekonomikos tarybų, nors visu pajėgumu dirba tik mažiau nei pusė jų – daugiausia dėl regionų valdžios institucijų valios trūkumo. SRET veiklą vykdyti trukdo nemažai problemų, kurių didžiausia – finansinių ir žmogiškųjų išteklių trūkumas. Visgi jai pavyko sudaryti keletą nuolatinių darbo grupių – dėl ekonomikos klausimų, teisės aktų, kolektyvinių sutarčių ir profesinės sveikatos bei darbo saugos. Dabar socialinių partnerių atstovai reguliariai dalyvauja SRET posėdžiuose, kitaip nei Vyriausybė, kuriai dažnai atstovauja jos pareigūnai. Kai 2012 m. rugsėjo mėn. Taryba buvo atkurta, jų dalyvavimas pagerėjo. Dabar net Ministras Pirmininkas yra SRET narys, tačiau SRET vis dar kyla problemų dėl posėdžių organizavimo.

5.3. Tačiau nors socialiniu dialogu buvo pasiekta rezultatų, jis turi būti toliau stiprinamas ir plečiamas. Socialiniai partneriai silpni, ypač privačiame sektoriuje. Pasirašytos kolektyvinės sutartys ne visada yra vykdomos, o socialinis dialogas toli gražu neaprepia visų sričių. Nacionaliniu lygmeniu su SRET nėra sistemingai konsultuojamasi visais jos kompetencijai priklausančiais klausimais arba konsultacijos yra visiškai formali, o Vyriausybė pernelyg dažnai nepaiso jos rekomendacijų. Vienintelė teigiama išimtis – tai Darbo ministerija, kuris visus įstatymų ir strategijų projektus teikia Tarybai, kad ši pateiktų nuomonę. Be to, neseniai ji pasiūlė sudaryti trišalę darbo grupę darbo teisės pataisams rengti. Buvo tobulinami ir su švietimu susiję teisės aktai, iš kurių tris įstatymų projektus švietimo ir mokslo ministerija pateikė Tarybai nuomonei pateikti. Nepaisant šių teigiamų ženklų, su SRET iš esmės nėra konsultuojamasi dėl bendros ekonominės politikos ir priemonių, nors jos turi tiesioginio poveikio įmonių ir darbuotojų veiklai.

5.4. 2005 m. įkurta Taikaus ginčų sprendimo agentūra, kuriai pavesta nagrinėti individualius ir kolektyvinius darbo ginčus. Jos pagrindinė veikla – individualios bylos, kuriose ginčo sprendėjas gali priimti privalomą vykdyti sprendimą ir turi tokias pačias teises priemones, kokias turi teismas. Tačiau praktiškai, regis, Agentūrai nepavyko įsitvirtinti kaip alternatyva, tad dėl daugumos ginčų vis dar kreipiamasi į teismus, kurie garsėja nepakeliamu darbo krūviu. Spręsdama kolektyvinius

⁽⁴⁾ Šios techninės pagalbos programos biudžetas – 1,2 mln. EUR. Iš jo remiamas tolesnis PVO teisinės bazės tobulinimas, skaidraus valstybės finansavimo sistemos kūrimas ir PVO įtraukimas į sprendimų priėmimo procesą.

ginčius Agentūra veikia kaip tarpininkas, tad negali priversti ginčo šalių susitarti, o tik mėgina abi šalis įtikinti priimti siūlomą taikų susitarimą.

5.5. 2013 m. Vyriausybė turėtų su TDO pasirašyti Deramo darbo programą. Ši programa kartu su ES finansavimu ir programomis turėtų padėti peržiūrėti įvairius socialinės sritys teisės aktų ir procedūrų aspektus ir suderinti juos su tarptautiniais standartais bei sustiprinti socialinių partnerių gebėjimus, kad jie galėtų veiksmingai dalyvauti socialiniame dialoge.

5.6. Labai svarbu, kad socialiniai partneriai būtų aktyviau įtraukti į Vyriausybės ekonominę, socialinę ir užimtumo politiką, jau vien dėl to, kad tai padėtų pasirengti deryboms dėl stojimo į ES. Jie turėtų būti įtraukti ir į parengiamuosius darbus, skirtus užtikrinti, kad Serbija atitiktų reikalavimus Europos socialinio fondo ir kitų ES fondų finansavimui gauti. Tik taip Serbijos socialiniai partneriai galės veiksmingai vykdyti savo būsimas funkcijas ES dalyvaujamose demokratijos forumuose.

6. Socialiniai partneriai. Esama padėtis

6.1. Serbijos darbdavių asociacija (toliau – SDA) – pagrindinė nacionalinė darbdavių interesų grupė. Ji Socialinių reikalų ir ekonomikos taryboje atstovauja Serbijos verslininkams. Tačiau dauguma didžiausių Serbijoje veikiančių įmonių ir kitų organizacijų, pavyzdžiui, Mažųjų ir vidutinių įmonių asociacija, nėra SDA nariai, todėl SDA kaip socialinio dialogo dalyvės legitimumas silpnas.

6.2. Anksčiau Serbijos prekybos ir pramonės rūmai, kuri yra didžiausia verslo asociacija, nedalyvavo SRET veikloje, nes buvo taikoma privalomos narystės sistema. Tačiau nuo 2013 m. sausio 1 d. Serbijoje įsigaliojo savanoriškos narystės sistema, tad dabar Rūmai tvirtai pasiryžę prisidėti prie socialinio dialogo, ypač profesinio mokymo, užsienio prekybos skatinimo ir regioninio vystymosi srityse. Jie palaiko Serbijos darbdavių asociacijos pozicijos Socialinių reikalų ir ekonomikos taryboje stiprinimą, norėdami, kad būtų atstovaujama kuo daugiau darbdavių interesų per efektyvų konsultavimosi su visomis darbdavių asociacijomis procesą.

6.3. Atsižvelgiant į tai, kad šalyje didelis nedarbo lygis, darbdaviai turėtų turėti didesnės įtakos kuriant verslui palankias sąlygas. Turėtų būti skatinamas verslumas ir sudaromos sąlygos sparčiau steigti naujoms įmonėms, visų pirma mažosioms ir vidutinėms, nes jos yra vienas didžiausių naujų darbo vietų šaltinis Europoje. Geresnės sąlygas verslui sudaryti trukdo šios pagrindinės kliūtys: nepakankamas teisinės bazės skaidrumas ir nuspėjamumas, nepatraukli mokesčių sistema, įskaitant kai kuriuos parafiskalinius mokesčius, galimybės gauti finansavimą, verslo įregistravimo procedūros, su užsienio prekyba susijęs administravimas, ir kt. Bendras Serbijos verslo bendruomenės įvertinimas – ji nepakankamai aktyviai dalyvauja teisėkūros ir jos poveikio, ypač poveikio MVI, vertinimo procesuose.

6.4. Profesinės sąjungos padrikos ir silpnos. Daugelis jų priklauso kuriai nors iš dviejų didžiausių Serbijoje veikiančių konfederacijų: Serbijos autonominių profesinių sąjungų konfederacijai („SSSS“) arba Nepriklausomai profesinių sąjungų konfederacijai („Nezavisnost“). Be jų šalyje veikia dar dvi konfederacijos: Serbijos laisvų ir nepriklausomų profesinių sąjungų asociacija („ASNA“) ir Laisvų profesinių sąjungų konferencija („KSSS“), kurios tvirtina, kad yra reprezentatyvios. Pagal šiuo metu svarstomą naują reprezentatyvumo įstatymą tokį teiginį reikia patikrinti. Be to, Darbo ministerijos duomenimis, šalies įmonėse veikia apie 2 000 profesinių sąjungų organizacijų, kurios nepriklauso jokiai nacionalinei konfederacijai. Visos darbuotojų organizacijos turėtų būti aktyviau įtrauktos į darbuotojams aktualių sprendimų priėmimą socialinės partnerystės pagrindais. Norint sustiprinti socialinį dialogą, būtina stiprinti Serbijos profesines sąjungas.

6.5. Pereinamojo laikotarpio sunkumai ir ekonomikos krizė išryškino profesinių sąjungų susiskaidymą ir silpnumą. Sudėtinga profesinių sąjungų įregistravimo tvarka ir tai, kad vadovai nenori, kad jų įmonėje vyktų socialinis dialogas, o kartais ir persekioja už tai, trukdo normaliai vystyti atstovavimo darbuotojų interesams sistemai ir silpnina socialinį dialogą. Tačiau pastaraisiais metais abi atstovaujamosios konfederacijos – SSSS ir Nezavisnost – pradėjo veiksmingai bendradarbiauti ir tai yra pagirtina.

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

491-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. LIEPOS 10, 11 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl ilgalaikio
Europos ekonomikos finansavimo**

(COM(2013) 150 final/2)

(2013/C 327/03)

Pranešėjas **Michael SMYTH**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. kovo 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl ilgalaikio Europos ekonomikos finansavimo

COM(2013) 150 final/2.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 19 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 3 prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Vienas svarbiausių strategijos, kuria siekiama sugrąžinti Europą į tvaraus augimo kelią, aspektų – užtikrinti tinkamą ilgalaikio finansavimo pasiūlą priimtina kaina. Komisijos konsultacinis dokumentas šiuo klausimu yra ir lauktas, ir laiku pateiktas.

1.2 EESRK palankiai vertina tai, kad žaliojoje knygoje dėmesys sutelktas į našias investicijas ir ilgalaikio materialaus ir nematerialaus kapitalo formavimą, tačiau primygtinai siūlo Komisijai daugiau dėmesio skirti būtinybei finansuoti visuomenei naudingesnes kapitalo investicijas.

1.3 Jei ateityje bankams tektų ne toks svarbus vaidmuo skiriant ilgalaikį finansavimą, tuomet atsivertų galimybių kitiems tarpininkams, pavyzdžiui, nacionaliniams ir daugiašaliams plėtros bankams, instituciniams investuotojams, valstybių fondams ir, svarbiausia, obligacijų rinkoms. Tačiau svarbu nesusidaryti kliūčių bankams vykdyti savo, kaip pagrindinių ilgalaikio finansavimo teikėjų, funkcijos ir sukurti tokią teisės sistemą, kuri neleistų finansavimo ir kapitalo srautų „ištraukti“ iš reguliuojamo sektoriaus.

1.4 EESRK palankiai vertina neseniai įvykdytą EIB rekapitalizavimą, nes tai sustiprins jo gebėjimą gauti papildomą privatų finansavimą ir atlikti svarbesnį anticiklinį vaidmenį finansuojant investicijas ir teikiant kreditus MVĮ. Nors 10 mlrd. EUR kapitalo injekcija yra didelė, EESRK mano, kad dabartinėmis aplinkybėmis to nepakaks.

1.5 Strategijos „Europa 2020“ projektų obligacijos, kurios dar tik bandomajame etape, taip pat yra teigiamas poslinkis. Šias projektų obligacijas kartu sukūrė Komisija ir EIB. Taip pat reiktų apsvarstyti panašią bendrą veiklą su valstybių fondais.

1.6 Jei tokiomis iniciatyvomis kaip projektų obligacijos pavyktų išplėsti finansavimo iš obligacijų gautomis lėšomis rinką, jas reiktų padidinti, kai tik baigsis ir bus įvertintas bandomasis etapas.

1.7 Žaliojoje knygoje nagrinėjamas santaupų vaidmuo užtikrinant ilgalaikių investicijų finansavimo pasiūlą. Nors kai kurios valstybės narės pradėjo taikyti specialias santaupų sistemas, skirtas kaupti ilgalaikes santaupas, kurios susiejamos su

platesnėmis socialinėmis investicijomis, vis dėlto vertėtų apsvastyti galimybę sukurti ES arba euro zonos santaupų priemonę, galbūt pasiūlant palūkanų normos priedą.

1.8 Kai kurios valstybės narės, sumaniai taikydamos mokesčių sistemą, gana sėkmingai skatino kaupti pensines ir kitas santaupas. Gyventojai paprastai atsisako minties pirma mokėti mokesčius už gautas pajamas, kad vėliau galėtų sumokėti didesnius mokesčius už ilgalaikes santaupas, gautas iš pajamų atskaičiavus mokesčius. Kalbant apie socialiai atsakingas investicijas, turėtų būti sudarytos sąlygos kurti ir pateikti į rinką tinkamus asmeninių santaupų produktus, kuriems būtų taikomi nedideli arba nuliniai mokesčiai ir nustatyta metinė riba siekiant paskatinti geresnį ilgalaikį finansų planavimą.

1.9 Greitų rezultatų vaikymasis finansų sistemoje buvo didžiausia kliūtis teikiant atitinkamas ilgalaikes investicijas ir yra glaudžiai susijęs su įmonių valdymu. Pakeisti paskatas, kad būtų siekiama ilgalaikių rezultatų, nėra taip lengva. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymus ilgalaikiams investuotojams suteikti daugiau balsavimo teisių ir dividendų ir pakeisti Akcininkų teisių direktyvą. Be to, reiktų apsvastyti galimybę koordinuotai taikyti lengvatinius mokesčius už kapitalo prieaugį siekiant paskatinti fondų valdytojus ilgiau likti akcininkais.

1.10 Žaliojoje knygoje pateikiama keletas įdomių pasiūlymų dėl rizikos kapitalo. EESRK jau yra siūlęs išplėsti Europos investicijų fondo (EIF) vaidmenį, kad fondas ne tik teiktų paskolas, bet ir rizikos kapitalą. Tą jo steigėjai numatė dar 1994 m. Jei EIF, kaip EIB, būtų atitinkamai rekapitalizuotas, tuomet jis galėtų tapti vienu iš pagrindinių MVĮ rizikos kapitalo finansuotojų.

1.11 Galiausiai, kadangi nacionalinės ir regionų vyriausybės per savo regioninės plėtros organus jau dalyvauja skatindamos MVĮ išlikimą ir ilgalaikį augimą, visai pagrįsta manyti, kad šie organai galėtų imtis vaidmens tokių MVĮ prekybos platformų veikloje. Šis vaidmuo galėtų būti įvairus – nuo besikreipiančių MVĮ kreditingumo įvertinimo iki ribotų garantijų teikimo instituciniams investuotojams.

1.12 EESRK pageidautų didesnio dėmesio socialiai atsakingoms investicijoms ir siūlo įsteigti observatoriją ilgalaikių investicijų sąlygoms stebėti.

2. Įžanga ir žaliosios knygos aplinkybės

2.1 Pagrindinis Europos Komisijos motyvas parengti žaliąją knygą – būtinybė sugražinti Europą į pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo kelią. Europai reikia ilgalaikių didelių investicijų, kurios yra tvaraus augimo pagrindas. Tai pasiekti yra labai sunku, nes šiuo metu namų ūkiai ir įmonės vengia rizikos ir daugelis vyriausybių turi atlikti fiskalinę konsolidavimą, o tai riboja ilgalaikio finansavimo pasiūlą.

2.2 Šiuo metu problemų kelia tradicinių finansinio tarpininkavimo kanalų nefunkcionavimas. Iki šiol bankai buvo pagrindinis lėšų šaltinis investicijoms finansuoti ES, tačiau daugelis jų šiuo metu visų pirma stengiasi sumažinti finansinį išiskolinimą, todėl yra nepajėgūs atlikti savo įprasto vaidmens. Žaliojoje knygoje apžvelgtas laikotarpis po dabartinės krizės ir ieškoma sprendimų, kaip teikti būtiną ilgalaikį finansavimą investicijoms.

2.3 Komisijos dėmesys sutelktas į našias investicijas ir ilgalaikio materialaus ir nematerialaus kapitalo, kuris paprastai būna mažiau procikliškas nei trumpalaikis kapitalas, formavimą. Ilgalaikį finansavimą Komisija apibrėžia kaip procesą, kurio metu finansinė sistema moka už investicijas į ilgalaikius projektus.

2.4 Europa pradėjo įgyvendinti finansų sektoriaus reformų programą siekdama didesnio stabilumo ir pasitikėjimo finansų rinkomis. Finansų sistemos stabilumas yra būtina sąlyga skatinti ilgalaikes investicijas, tačiau vien jos nepakanka. Komisija nustatė ne vieną papildomą sritį, kuriose būtina imtis veiksmų:

- finansų įstaigų pajėgumas skirti ilgalaikį finansavimą projektams,
- finansų rinkų veiksmingumas ir efektyvumas kaip ilgalaikio finansavimo priemonių sąlyga,
- politika, skatinanti ilgalaikį taupymą ir investicijas, ir
- MVĮ galimybės lengviau gauti finansavimą iš bankų ir ne bankų.

3. Pastabos dėl pasiūlymų

3.1 Finansų įstaigų pajėgumas skirti ilgalaikį finansavimą projektams

3.1.1 Komeraciniai bankai. Komisijos analizė, susijusi su problemomis užtikrinant pakankamą ilgalaikį finansavimą Europoje, iš esmės yra teisinga. Tradiciškai labai svarbus bankų kaip pagrindinių ilgalaikio finansavimo teikėjų vaidmuo keičiasi ir ateityje gali susilpnėti. Dokumente nesvarstoma apie tai, kad kai kurie nauji bankų sektoriaus reglamentai gali neatitikti žaliosios knygos tikslų skatinti ilgalaikes investicijas. Žaliojoje knygoje tik paminėta, kad dėl dabartinių ir greičiausiai būsimų finansų reformų poveikio gali sumažėti bankų veiklos mastas tarpininkavimo grandinėje. Reiktų siekti geresnės pusiausvyros tarp susitarimo „Bazelis III“ rizikos ribojimo taisyklių ir paskatų bankams, kad jie ir toliau skirtų ilgalaikį finansavimą. Bet kokiu atveju greičiausiai atsivers galimybių kitų rūšių tarpininkams, pavyzdžiui, nacionaliniams ir daugiašaliams plėtros bankams, instituciniams investuotojams, aktyvesniam obligacijų rinkų ir valstybių fondų naudojimui.

3.1.2 Nacionaliniai ir daugiašaliai plėtros bankai. Šios įstaigos atlieka svarbų vaidmenį dalijantis rizika su privačiais investuotojais ir ekonominės veiklos vykdytojais, kai rengiami svarbūs projektai, taip užkirsdamos kelią rinkos nepakankamumui. Be to, imdamosi ilgalaikių strateginių veiksmų, jos taip pat atlieka anticiklinį vaidmenį. EIB ir EIF vaidmuo dalijantis rizika buvo vis svarbesnis, o neseniai atliktas EIB rekapitalizavimas, kuris, EESRK nuomone, yra nepakankamas, neabejotinai sustiprins jo gebėjimą gauti papildomų lėšų iš privačių investicijų. EESRK ragina EIB labiau skatinti didelius tarpvalstybinius infrastruktūros projektus, kuries susiduria su konkrečiomis finansinėmis kliūtimis.

3.1.3 EESRK palankiai vertina strategijos „ES 2020“ projektų obligacijų sukūrimą; jos šiuo metu išbandomos viešojo ir privatačio sektorių partnerystės investiciniuose energetikos, transporto ir IRT infrastruktūros projektuose⁽¹⁾. Komisija užsimena apie galimą valstybių fondų vaidmenį finansuojant ilgalaikes investicijas. Galbūt vertėtų, kaip ir projektų obligacijų, kurias kartu sukūrė Komisija ir EIB, atveju, parengti panašią bendrą iniciatyvą su valstybių fondais ir taip padidinti turimus išteklius ilgalaikėms investicijoms finansuoti.

3.1.4 Institucinių investuotojų klausimu žaliojoje knygoje nurodoma, kad galimas prieštaravimas tarp būtinybės veiksmingai reguliuoti draudimo įmonių investavimo riziką ir jas skatinti finansuoti ilgalaikes investicijas. Šiuo metu Komisija ir Europos draudimo institucijos svarsto šį klausimą. Komisija ketina pateikti pasiūlymą dėl ilgalaikių investicinių fondų siekdama paskatinti kurti įvairius rizikos paskirstymo mechanizmus dalyvaujant skirtingų rūšių instituciniams investuotojams. Šis pasiūlymas iš tikrųjų yra labai sveikintinas. Pensijų fondams galėtų būti skirtas svarbesnis vaidmuo ilgalaikių investicijų srityje, tačiau jie susiduria su nemažai institucinių, reguliavimo ir politinių kliūčių. Šių fondų valdytojai ypač susirūpinę tuo, kad politikos formuotojai bando juos įgalioti finansuoti tam tikrų rūšių projektus, kurie neatitinka narių interesų. Su pensijų fondais reikėtų konsultuotis, kaip sumažinti arba įveikti šias kliūti. Šiuo atveju gali būti naudinga sukurti bankų sąjungą.

3.1.4.1 Siekiant paskatinti institucinius investuotojus aktyviau dalyvauti teikiant ilgalaikį finansavimą svarbios gali būti ir paskatos, susijusios su įmonių pelno apmokestinimu. Taikant mažėjančių mokesčių sistemą stambiams infrastruktūros projektams būtų galima paskatinti institucinius investuotojus aktyviau juose dalyvauti.

3.2 Finansų rinkų veiksmingumas ir efektyvumas kaip ilgalaikio finansavimo priemonių sąlyga

3.2.1 Žaliojoje knygoje pažymima, kad norint išplėsti ir pagilinti ilgalaikio finansavimo išteklius, kai kurios kapitalo rinkos Europoje turi susiformuoti ir subręsti. Obligacijų rinkos ES yra mažiau išvystytos nei JAV ir manoma, kad daugeliui vidutinės

kapitalizacijos įmonių ir MVĮ jos nepasiekiamos. Netgi reitingų agentūros atsargiai sutiko žinią apie projektų obligacijų sukūrimą, o tai rodo, kad laukia sunkus kelias stiprinant obligacijų rinkos pajėgumą. Jei tokioms iniciatyvoms kaip projektų obligacijos, kurios galėtų sukurti 4,6 mlrd. EUR naujiems infrastruktūros projektams, pavyks išplėsti finansavimo iš obligacijų gautomis lėšomis rinką, jas reikėtų padidinti, kai tik baigsis ir bus įvertintas bandomasis etapas.

3.3 Politika, skatinanti ilgalaikį taupymą ir investicijas

3.3.1 Dokumente išsamiai peržiūrimi veiksniai, darantys poveikį ilgalaikiam taupymui finansavimo srityje. Pasiūlos srityje kai kurios valstybės narės dėjo pastangų skatinti ilgalaikio taupymo pasiūlą, tačiau reikia nuveikti daug daugiau. Žaliojoje knygoje siūloma galimybė sukurti ES taupymo priemones ilgalaikėms santaupoms kaupti, kurios būtų susietos su platesniais visuomeniniais tikslais. Ši idėja gali būti naudinga plečiant tarpvalstybinę infrastruktūrą. Tai gali kartu paskatinti didesnę darbo jėgos mobilumą ir išėjimo į pensiją planavimą bendroje rinkoje. Siekiant paskatinti ilgalaikį taupymą gali tekti pasiūlyti naujus taupymo produktus nustatant išskirtines arba pakopines palūkanų normas.

3.3.2 Apmokestinimas. Dokumente išsamiau nagrinėjamas santykis tarp apmokestinimo, ilgalaikių santaupų ir ilgalaikio investavimo. Įmonių pelno mokesčio taikymas investicijoms paprastai skatina finansavimui pirmiausia rinktis skolintas lėšas, o ne nuosavą kapitalą. Leškant tinkamų reformų skatinti dažniau naudoti nuosavą kapitalą ilgalaikėms investicijoms finansuoti, vertėtų apsvarstyti galimybę taikyti sistemą, kai mažinama apmokestinamo pelno dalis atsižvelgiant į turto turėjimo nuosavybėje laikotarpį (angl. *taper relief*). Tokios sistemos plačiai taikomos kapitalo prieaugiui apmokestinti ir jų struktūra galėtų būti tokia, kad jos kompensuotų kai kurias dabartines mokesčių lengvatas finansuojant skolintomis lėšomis.

3.3.3 Ilgalaikių santaupų ir apmokestinimo sistemos klausimu Komisija pažymi, kaip svarbu užtikrinti stabilią ir tinkamą taupymo pasiūlą ir paskatas, kurios yra būtinos šiai pasiūlai stimuliuoti. Kai kurios valstybės narės, sumaniai taikydamos mokesčių sistemą, gana sėkmingai skatino kaupti pensines ir kitas santaupas. Gyventojai paprastai atsisako minties pirma mokėti mokesčius už gautas pajamas, o vėliau sumokėti didesnius mokesčius už ilgalaikes santaupas, gautas iš pajamų atskaičiavus mokesčius. Turėtų būti sudarytos sąlygos kurti ir pateikti į rinką tinkamus asmeninių santaupų produktus, kuriems būtų taikomi nedideli arba nuliniai mokesčiai ir nustatyta metinė riba siekiant paskatinti geresnį ilgalaikį finansų planavimą.

3.3.4 Mokesčių paskatų taikymas siekiant pageidautiną ilgalaikio investavimo rezultatų turi ir trūkumų. Reikia išnagrinėti tokius rimtus klausimus kaip savaimingumas ir arbitražas. Nepaisant to, mokesčių paskatų taikymas nuoseklaus ir tvirto ilgalaikio planavimo perspektyvoje yra būtinas siekiant paskatinti pageidaujamą investicijų lygį ir jį pasiekti.

⁽¹⁾ Žr., pavyzdžiui, COM(2009) 615 final.

3.3.5 Įmonių valdymas. Greitų rezultatų vaikymasis yra svarbus veiksnys užtikrinant ilgalaikes investicijas ir yra glaudžiai susijęs su įmonių valdymu. Ligi šiol vyravo tendencija, kad daug fondų valdytojams, investicijų bankininkams ir įmonių vadovybei skirtų paskatų buvo skirtos trumpalaikiams rezultatams siekti. Nebus lengva pakeisti šias paskatas, kad būtų siekiama ilgalaikių rezultatų. Žaliojoje knygoje pateikiama nemažai įdomių pasiūlymų suteikti ilgalaikiams investuotojams daugiau balsavimo teisių ir dividendų ir pakeisti Akcininkų teisių direktyvą. Galbūt aktyvesnis lengvatinių mokesčių už kapitalo prieaugį taikymas būtų viena iš priemonių, skatinančių fondų valdytojus ilgiau išlikti akcininkais.

3.4 MVĮ galimybės lengviau gauti finansavimą iš bankų ir ne bankų

3.4.1 Žaliojoje knygoje pažymima, kad daugelyje valstybių narių MVĮ vis dažniau susiduria su sunkumais gauti finansavimą, kad išliktų ir augtų. Nepaisant bankų vykdomo finansinio išsiskolinimo mažinimo padarinių, MVĮ tenka rinktis alternatyvius finansavimo šaltinius, kurie yra suskaidyti ir netgi nenuoseklūs. Vietos bankai žymiu mastu prarado ryšį su savo vietos regionais arba jį susilpnino. Bankų ir MVĮ santykiai susilpnėjo ir juos reikia iš naujo užmegzti arba sustiprinti. Buvo imtasi iniciatyvų MVĮ teikti finansavimą iš ne bankų, įskaitant galimybę gauti rizikos kapitalo lėšų, turto finansavimą⁽²⁾, tiekimo grandinės finansavimą ir vadinamąjį minios finansavimą. Vis dėlto reikia padaryti daug daugiau. Draudimo sektorius ir pensijų fondai nori atlikti svarbesnį vaidmenį, tačiau reikalauja atitinkamų paskatų, kurias turėtų apsisvarstyti Komisija. Būsimomis priemonėmis, skirtomis padėti MVĮ gauti ilgalaikį finansavimą, turėtų būti užtikrinama, kad šios įmonės jomis galėtų pasinaudoti kaip buvo pradžioje numatyta – bankams nenustatant pernelyg daug papildomų sąlygų, kai šios priemonės vykdomos lėšas skolinantis iš bankų.

3.4.2 Rizikos kapitalas. Rizikos kapitalo finansavimo kritinei masei pasiekti Komisija siūlo pasitelkti vadinamuosius fondų fondus. Be to, siūlomas garantijų fondas, kuris skirtas instituciniams investuotojams, padėtų išplėsti rinką. EESRK jau yra siūlęs išplėsti Europos investicijų fondo (EIF) vaidmenį, kad fondas ne tik teiktų paskolas, bet ir rizikos kapitalą⁽³⁾. Tą jo kūrėjai numatė dar 1994 m. Jei EIF, kaip EIB, ketinama rekapitalizuoti, tuomet jis galėtų tapti vienu iš pagrindinių MVĮ rizikos kapitalo finansuotojų.

3.4.2.1 Išplėtus MVĮ rizikos kapitalo finansavimą kartu reikia išplėsti esamas prekybos platformas arba sukurti naujas prekybos platformas, skirtas MVĮ, kurios finansavimui naudoja nuosavą kapitalą. Žaliojoje knygoje šiuo klausimu pateikiama nemažai naudingų pasiūlymų. Kadangi nacionalinės ir regionų vyriausybės per savo regioninės plėtros organus remia MVĮ išlikimą ir ilgalaikį augimą, visai pagrįsta manyti, kad šie organai galėtų imtis vaidmens tokių MVĮ prekybos platformų veikloje. Šis vaidmuo galėtų būti įvairus – nuo besikreipiančių MVĮ kreditavimo įvertinimo iki ribotų garantijų teikimo instituciniams investuotojams.

3.4.3 EESRK būtų pageidavęs, kad žaliojoje knygoje būtų labiau remiamos investicijos į socialiai atsakingus fondus parengiant atitinkamus mokesčių ir finansinius reglamentus ir taikant viešojo pirkimo procedūrą. Šiuo požiūriu galbūt reikėtų įsteigti Europos ilgalaikių investicijų observatoriją. Šis organas, aktyviai dalyvaujant organizuotai pilietinei visuomenei, galėtų stebėti tiek ilgalaikių investicijų ir santaupų pasiūlos, tiek paklausos poslinkius ir padėti užtikrinti tinkamą informacijos, kuri yra svarbi ekonominės veiklos vykdytojams priimant sprendimus dėl patikimų ilgalaikių investicijų, teikimą.

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽²⁾ Žr., pavyzdžiui, *Funding for Lending Scheme* http://www.hm-treasury.gov.uk/ukecon_fundingforlending_index.htm.

⁽³⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 10

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl muitinės rizikos valdymo ir tiekimo grandinės saugumo

(COM(2012) 793 final)

(2013/C 327/04)

Pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. kovo 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl muitinės rizikos valdymo ir tiekimo grandinės saugumo

COM(2012) 793 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 168 nariams balsavus už ir 1 – prieš.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) iš esmės pritaria, kad svarbu nustatyti bendrą rizikos valdymo ir tiekimo grandinės saugumo užtikrinimo metodą siekiant, kad visos suinteresuotosios institucijos vienodai ir nediskriminuojančiai taikytų Europos teisės aktų nuostatas visoje muitų sąjungoje, kuri pagal SESV 3 straipsnį priklauso išimtinai Europos sąjungos kompetencijai.

1.2 EESRK tvirtai remia Komisijos pasiūlymus, kuriais siekiama užtikrinti veiksmingesnį ir efektyvesnį rizikos, susijusios su prekių judėjimu kertant ES sienas, valdymą, visų pirma taikant **bendrą metodą** ir ES muitinės rizikos valdymui pritaikytas informacines sistemas.

1.3 EESRK labai susirūpinęs, kad muitų sąjunga – įsteigta 1957 m. Romos sutartimi ir nuo 1968 m. įgyvendinama kaip bendra politika siekiant tikslo sukurti bendrą prekybos erdvę, kurioje laisvai judėtų asmenys ir prekės ir kurioje visų prekybininkų muitinės procedūros būtų atliekamos pagal vieno langelio sistemą ir vienodomis sąlygomis visoje ES – vis dar įgyvendinama nevienodai ir laikantis skirtingų krypčių, kas trukdo veiksmingai ir efektyviai valdyti muitinės riziką ir stabdo prekybos srautus ir laisvą prekių judėjimą ES.

1.4 EESRK nuomone, labai svarbu didinti muitinių pajėgumus visoje Europos teritorijoje, kad būtų užtikrintas aukštas rizikos valdymo lygis visoje muitų sąjungoje, visų pirma būtų vadovaujamasi vienodomis apibrėžtimis, vienodai klasifikuojami, renkami ir perduodami duomenys į Sąjungos duomenų bazę

laikantis aiškių bendrų kriterijų, kurių taikymas būtų kontroliuojamas ir stebimas taikant bendrą kokybės užtikrinimo sistemą ir numatant nuobaudas pažeidėjams.

1.5 Siekiant užtikrinti aukštos kokybės rizikos valdymą prie visų Sąjungos išorės sienų, EESRK rekomenduoja, atsižvelgiant į įvairius nuo skirtingų nacionalinių aplinkybių priklausančius išpareigojimus, nustatyti bendrus techninius standartus, taip pat stiprinti Sąjungos pastangas rengti aukštos kvalifikacijos specialistus.

1.6 EESRK pabrėžia, kad būtina užtikrinti visapusišką Europos rinkos priežiūros sistemoje veikiančių įvairių duomenų bazių sąveikumą laikantis bendro metodo ir teikiant tvirtą ES technologinės plėtros programų paramą, kad skirtingais lygmenimis ir realiu laiku įvairios institucijos galėtų dalintis informacija ir tai sustiprinti kovą su galima sanitarinio, aplinkosauginio ir socialinio dumpingo grėsme.

1.7 EESRK prašo stiprinti ES veiksmus, skirtus plėtoti kvalifikuotus žmogiškuosius išteklius ir stiprinti valdymo pajėgumus, įskaitant priemones, kurios leistų suvienodinti kontrolės našta, taip pat sukurti muitinės paramos grupę, kuri galėtų imtis skubių veiksmų esant sudėtingai padėčiai.

1.8 EESRK nuomone, būtina stiprinti muitinių, vežėjų ir įgaliotųjų ekonominių operacijų vykdytojų partnerystę suteikiant jai tvirtesnę statusą ir didinant jos naudą, kad būtų užtikrintas optimalus bendradarbiavimas rizikos valdymo srityje, pavyzdžiui, informaciją teikti vienu perdavimu ir vengiant nereikalingų administracinių veiksmų dubliavimosi.

1.9 EESRK prašo atnaujinti valdymo sistemą, kuriai priklauso visos nacionalinės ir ES institucijos, agentūros ir Europos išpėjimo ir informacijos sistemos ir kuri leistų užtikrinti labiau struktūruotą ir sistemingesnį muitinių ir kitų vidaus rinkoje veikiančių įstaigų bendradarbiavimą.

1.10 EESRK prašo nuosekliai ir koordinuotai įgyvendinti veiksmus, numatytus daugiamečiame rinkos priežiūros plane, kad būtų išvengta kontrolės dubliavimosi, skirtingų kriterijų taikymo, pakartotinių prašymų pateikti tuos pačius duomenis, skirtingų įvairių rinkos kontrolės ir stebėsenos institucijų vertinimų ir sąveikos trūkumo.

2. Įžanga

2.1 Pagal SESV 3 straipsnį muitų sąjunga priklauso išimtinai Sąjungos kompetencijai.

2.2 Jau 2004 m. EESRK pabrėžė būtinybę „pakeisti strateginį požiūrį į muitinės paslaugas, pagal kurį pagrįstai būtų skiriamas didesnis dėmesys uždaviniams, susijusiems su bendros muitų politikos įgyvendinimu prie naujų, po plėtros pasikeitusių Sąjungos išorės sienų. Komitetas taip pat pripažįsta, kad pasikeitus padėčiai, ypač po įvykių JAV“, teko spręsti Sąjungos piliečių apsaugą užtikrinančių saugumo procedūrų klausimus⁽¹⁾.

2.3 Dėl skirtingai taikomų Sąjungos teisės aktų muitų sąjunga susiduria su sudėtingomis veikimo problemomis, kas savo ruožtu gali sutrukdyti siekti bendro veiksmingumo ir gerų rezultatų, skatinti švaistymą ir trukdyti derinti poreikius ir turimus išteklius, todėl Komitetas pabrėžė, kad turi būti „siekiama bendros muitų politikos, paremtos vienodomis, atnaujintomis, skaidriomis, veiksmingomis ir supaprastintomis procedūromis, kuri prisidėtų prie ES ekonomikos konkurencingumo didinimo pasaulyje.“⁽²⁾

2.4 Muitų sąjunga – sudėtinė daugelio ES prekybos politikos priemonių dalis, ji įgyvendina daugybę tarptautinių susitarimų, susijusių su ES prekybos sraultais, bendradarbiaudama su valstybių narių administracijomis vykdo horizontaliuosius procesus, kurie apima duomenų tvarkymą, prekiautojų valdymą ir „rizikos valdymą, įskaitant daugybės įvairių rūšių ir lygių rizikos, susijusios su tarptautine prekyba prekėmis, nustatymą, vertinimą, analizę ir mažinimą.“⁽³⁾

2.5 Pradėjus taikyti bendrą integruotą rizikos valdymo metodą prekių įvežimo ir išvežimo punktuose, būtų galima pasiekti šių tikslų:

— geriau skirstyti žmogiškuosius ir finansinius išteklius juos sutelkiant ten, kur jų labiausiai reikia;

— vienodai taikyti visus Sąjungos muitų teisės aktus;

— sukurti integruotą muitinių, prekiautojų ir vežėjų bendradarbiavimo sistemą;

— supaprastinti operacijas, sutrumpinti sandorių terminus ir sumažinti jų sąnaudas.

3. Muitinių vaidmuo saugumo srityje

3.1 2012 m. pabaigoje pateiktoje Komisijos ataskaitoje dėl muitinės sąjungos padėties teigiama: „Muitinė yra vienintelė viešoji institucija, kuri gauna išsamią informaciją apie visas prekes, vežamas per ES išorės sienas, ir yra atsakinga už jų kontrolę; šios prekės, kurioje nors ES dalyje muitinės išleistos į laisvą apyvartą, gali laisvai judėti bet kurioje ES muitinės teritorijos dalyje.“⁽⁴⁾

3.2 ES muitinių statusas ypatingas, jos visų pirma atsako už Sąjungos tarptautinės prekybos priežiūrą, tuo prisidedamos prie vidaus rinkos išorės aspektų, bendrosios prekybos politikos ir kitų su prekyba susijusių bendrųjų Sąjungos politikos sričių priemonių įgyvendinimo bei prie visos tiekimo grandinės saugumo užtikrinimo.

3.3 EESRK pabrėžė, kad „veiksminga muitų sąjunga yra būtina Europos integracijos proceso sąlyga siekiant užtikrinti vienodai veiksmingą, saugų ir skaidrų laisvą prekių judėjimą, vartotojų ir aplinkos apsaugą bei veiksmingą kovą su sukčiavimu ir padirbinėjimu visoje Sąjungos teritorijoje“⁽⁵⁾ ir rekomendavo įgyvendinti bendrą muitų politiką, paremtą vienodomis, atnaujintomis, skaidriomis, veiksmingomis ir supaprastintomis procedūromis.

3.4 Nors muitų sąjungos veikimas grindžiamas 27 ES valstybių narių administracijų įgyvendinamais bendrais teisės aktais ir politika, tai yra sudėtingas procesas, kuriam panaudojami įvairūs žmogiškieji, techniniai ir finansiniai ištekliai, visų pirma, muitinio įforminimo ir kontrolės procedūroms atlikti, duomenims valdyti ir tvarkyti, ekonominių operacijų vykdytojams ir įvairių rūšių rizikai, susijusiai su tarptautine prekyba prekėmis ir su tiekimo grandinės saugumo užtikrinimu, valdyti.

3.5 EESRK pabrėžia, kad reikėtų vengti pernelyg didelio valstybių narių suvaržymo taikant muitų teisės aktus, kad jos galėtų ir toliau atsižvelgti į atitinkamų prekybos sraultų apimtį. Be to, EESRK atkreipia dėmesį, kad valstybės narės ėmėsi daug veiksmų prekybai palengvinti: pradėjo tikyti elektronines formas, supaprastino procedūras, įvedė igaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo statusą ir pan.

3.6 Bet koks suderinimas turėtų būti atliekamas vadovaujantis „geriausia praktika“, o ne Europos lygmens vidurkiu.

⁽¹⁾ OL C 110, 2004 4 30, p. 72.

⁽²⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 68.

⁽³⁾ COM(2012) 791 final.

⁽⁴⁾ COM(2012) 791 final.

⁽⁵⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 68.

3.7 Norint racionalizuoti sąnaudas, sutelkti pastangas į rezultatus (įskaitant finansinius, t. y. įplaukas) ir pasiekti konkrečią pažangą, EESRK mano, kad reikėtų kontroliuoti ne pavienius sandorius, o taikyti sisteminių kontrolės metodą (angl. *systems-based approach*), kurio pagrindą sudarytų rizikos vertinimas.

4. Tiekimo grandinės rizikos valdymas

4.1 Prekybos srautai nuolat didėja, taikomi nauji vis sudėtingesni verslo modeliai, spartėja tempas, todėl muitų sąjunga patiria vis didesnę spaudimą dėl nuolat didėjančių suinteresuotųjų šalių užduočių ir augančių lūkesčių. Siekiant modernizuoti muitų sąjungos veikimą elektroninėje muitinės aplinkoje reikėtų:

- taikyti naujas procedūras visoje Europoje,
- daugiau investuoti į informacines technologijas,
- formuoti naujus darbuotojų įgūdžius.

4.2 Norint sukurti bendras veiksmingas analizės, kontrolės ir rizikos valdymo strategijas, visos suinteresuotosios administracijų turėtų keisti savo požiūrį, siekti strateginių tikslų ir taikyti bendrus metodus kartu su kitomis agentūromis ir tarptautiniais partneriais bendrai valdant riziką, visų pirma saugumo, sveikatos ir aplinkos srityse.

4.3 Veiksmingam rizikos valdymui užtikrinti būtina valstybių narių ir ES lygmeniu siekti glaudesnio muitinių ir rinkos priežiūros institucijų bendradarbiavimo, be kurio būtų labai sudėtinga nustatyti bendrus rizikos kriterijus ir konkrečius rizikos modelius.

4.4 Pradedant taikyti bendrą integruotą rizikos valdymo metodą prekių įvežimo ir išvežimo punktuose reikia atsižvelgti į tai, kad šiuo metu yra daugiau nei 60 teisės aktų⁽⁶⁾, kuriais muitinei pavedamos kontrolės užduotys, tuo tarpu priežiūros institucijos atsakingos už įvairius tarpusavyje susijusius procesus, pavyzdžiui, tikrinimas, mėginių ėmimas, laboratoriniai tyrimai, rezultatų aiškinimas, rizikos vertinimas, korekciniai priemonių ir sankcijų taikymas siekiant užtikrinti I⁽⁷⁾ ir II⁽⁸⁾ bendrosios rinkos aktuose numatytą didesnę rinkoje cirkuliuojančių gaminių saugą.

4.5 Rizikos vertinimo metodai turėtų būti sujungti į bendrą sisteminių platformą - pasitelkiant ir administracinio bendradarbiavimo grupes - kurioje dalyvautų įvairaus lygmens muitinių ir rinkos priežiūros institucijos; be to, vertinant riziką turėtų būti

sudaryta galimybė naudotis įvairiose sektoriuose veikiančių duomenų bazių sukaupta informacija.

4.6 Muitinės ir rinkos priežiūros institucijos turėtų dalytis ištekiais bei žiniomis ir „taikyti MVĮ palankius metodus“⁽⁹⁾, visų pirma jos turėtų bendrai įgyvendinti gaires ir daugiau dėmesio skirti veiksmų koordinavimui ir bendradarbiavimui, keitimuisi informacija ir bendrai veiklai siekiant tiksliau nustatyti su sauga susijusią riziką keliančias siuntas.

5. Muitinių, prekyautojų ir vežėjų partnerystės vaidmuo

5.1 Muitinių, prekyautojų ir vežėjų partnerystei tenka svarbus vaidmuo užtikrinant piliečiams, įmonėms ir valdžios sektoriui svarbų tiekimo grandinės vientisumą.

5.2 Ši partnerystė turėtų būti grindžiama tvirtais abipusį pasitikėjimą skatinančiais metodais ir numatyta:

- suderinti ekonominės veiklos vykdytojų bendrus įsipareigojimus siekiant užtikrinti produktų saugą ir nustatyti aiškią gamintojų, importuotojų ir platintojų atsakomybę numatant veiksmingas tiekimo grandinės apsaugos priemones;
- prekyautojai teiks visoms su rizikos valdymu susijusioms institucijoms kokybiškus užkoduotus duomenis, leidžiančius identifikuoti ir atsekti prekes ir nustatyti su jomis susijusius subjektus;
- užtikrintos vienodos rizikos valdymo sąlygos visiems prekyautojams visoje Sąjungoje ir visuose punktuose prie išorės sienų ir bus vengiama laikytis skirtingo požiūrio;
- glaudžiau bendradarbiaujama su per sienas prekes vežančiomis įmonėmis;
- mažinama prekyautojų, ypač susijusių su MVĮ veikla, administracinė, procedūrinė ir biurokratinė našta.

5.3 Nepaisant bandymų stiprinti sisteminių kontrolę, ypač po 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių, Pasaulio muitinių organizacijos (PMO) peržiūrėjo Kioto muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo konvencijoje⁽¹⁰⁾, taip pat derybose su PPO dėl palankesnių prekybos sąlygų⁽¹¹⁾, buvo numatyta mažinti asmeninę erdvę pažeidžiančią kontrolę.

⁽⁶⁾ Žr. „2014–2020 m. Europos Sąjungos muitų ir mokesčių srities veiksmų programos (FISCUS) poveikio vertinimas“, SEC(2011) 1317 final, 2 priedą.

⁽⁷⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁸⁾ COM(2012) 573 final.

⁽⁹⁾ COM(2013) 76/9 final, 9 veiksmas.

⁽¹⁰⁾ PMO 2003 m.

⁽¹¹⁾ Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VIII straipsnis, kuriuo mažinami su importu ir eksportu susijusius formalumus.

5.4 Reikėtų pašalinti informacijos srautų susiskaidymą ir spręsti problemas, kylančias dėl skirtingų valstybių narių pajėgumų valdyti riziką, ir užtikrinti vienodą elektroninės rizikos analizės ir valdymo lygį siekiant svarbiausio tikslo – plėtoti bendrą Europos rizikos valdymo ir tiekimo užtikrinimo praktiką.

6. Naujos technologijos: informacijos sistemų sąveika ir keitimasis informacija

6.1 Daugiametės Europos sąjungos MTTP programos, visų pirma septintoji bendroji programa (2007–2013 m.), IDABC ⁽¹²⁾ ir administravimo institucijų sąveikumo programa ISA ⁽¹³⁾ tapo pagrindu kurti įvairius bendrus rizikos valdymo projektus ir suteikė jiems naujų priemonių, kurios padėjo įveikti problemas, kylančias dėl labai skirtingų nacionalinių procesų ir nacionalinės IT infrastruktūros ir programinės įrangos sričių.

6.2 Kad technologijų sklaida ir komercinimas vyktų sparčiai, labai svarbu koordinuoti inovacijų vystymą ir MTTP rizikos valdymo ir tiekimo grandinės saugumo užtikrinimo srityje. Parodomieji koncepcijos įrodymo projektai ir su gamyba susijusi bandomoji veikla yra išankstinės technologijų diegimo pramonėje sąlygos. Šias iniciatyvas gali finansuoti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės, naudojamos struktūrinių fondų lėšas arba pagal programą „Horizontas 2020“, arba pagal kitas ES programas.

7. Struktūruotas ir sisteminis muitinių ir kitų institucijų bendradarbiavimas ir veiksmų koordinavimas

7.1 Dar visai neseniai EESRK pabrėžė, kad „būtinai **glaudesnis** muitinių, rinkos priežiūros institucijų, Komisijos tarnybų ir Europos Sąjungos agentūrų bendradarbiavimas, kad būtų užtikrinta griežtesnė per sienas gabenamų prekių kokybės kontrolė“ ⁽¹⁴⁾, taip pat, kad reikia tinkamai informuoti muitinių pareigūnus ir rengti jų mokymus.

7.2 Komisijos nuomone, „norint veiksmingiau įgyvendinti ES rizikos valdymo tikslus visuose išorės sienos punktuose, ES lygmeniu reikia geriau sutelkti valstybių narių pajėgumus ir išteklius“, taip pat, siekiant sustiprinti Sąjungos pajėgumus, numatyti „elektroninės rizikos priemonės panaudojimą realiuoju laiku“.

7.3 EESRK nuomone, bendradarbiavimas ir veiksmų derinimas rizikos valdymo srityje yra vienas opiausių Komisijos

pasiūlyme iškeltų klausimų, nes jis susijęs su veiksmų koordinavimu ne tik valstybių narių institucijų, bet ir pačios ES – įvairių generalinių direktoratų ir agentūrų – lygmeniu.

8. Bendros pastabos

8.1 EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai, kuria siekiama užtikrinti veiksmingą ir efektyvų rizikos, susijusios su prekių judėjimu kertant ES sienas, valdymą taikant bendrą daugialypį metodą rizikos rūšiai ir lygiui, taip pat galimiems sprendimams nustatyti, taip pat numatant struktūrą, kuria remiantis būtų derinami kelių agentūrų veiksmai taikant bendrą metodą ir iš anksto nustatytus bendrus kriterijus.

8.2 EESRK yra įsitikinęs, kad būtina centralizuoti **kompiuterizuotą muitinės formalumų tvarkymą** ir šiuo tikslu aprūpinti Komisiją tinkamomis IT sistemomis, kurios leistų **muitinės riziką valdyti ES lygmeniu**, taip pat sukurti sąveikių duomenų bazių tinklą ir sistemingai taikyti standartizuotus darbo metodus, kurie ir toliau leis apsaugoti darbuotojus, vartotojus ir įmones nuo sanitarinio, aplinkosauginio ir socialinio dempingo.

8.3 EESRK nuomone, labai svarbu stiprinti muitinių pajėgumus, kad būtų užtikrintas aukštas rizikos valdymo lygis visoje Sąjungos teritorijoje, laikomasi suderintų bendrų kriterijų, kurių taikymas būtų kontroliuojamas ir stebimas taikant bendrą kokybės užtikrinimo sistemą ir numatant nuobaudas pažeidėjams.

8.4 EESRK mano, kad būtų logiška šį klausimą susieti su **daugiamečiu rinkos priežiūros planu**, kuriame siūloma iki 2015 m. įgyvendinti **20 konkrečių veiksmų** ⁽¹⁵⁾, tarp kurių:

- muitinių ir rinkos priežiūros institucijų pagalba valstybėms narėms įgyvendinant gaires (17 veiksmas);
- didinti sienų saugos ir atitikties kontrolės efektyvumą (18 veiksmas);
- nustatyti į Sąjungą patenkančių gaminių saugos ir atitikties kontrolės skirtumus (19 veiksmas);
- parengti bendrą rizikos vertinimo metodą, taikomą vykdant gaminių saugos ir atitikties muitinę kontrolę (20 veiksmas).

8.5 EESRK mano, kad muitinės kontrolės ir rinkos priežiūros valdymo klausimai neturi būti sprendžiami atskirai ir **įvairios susijusios institucijos** turi kartu rengti **bendrą Europos metodą**, taip pat užtikrinti visišką duomenų analizės, rinkimo ir jų perdavimo į tinklą priemonių sąveiką.

⁽¹²⁾ Suderintas paneuropinių e. valdžios paslaugų teikimas valstybės valdymo institucijoms, verslo subjektams ir piliečiams, IDABC prisideda prie Europos viešojo sektoriaus modernizavimo iniciatyvos i2010 įgyvendinimo.

⁽¹³⁾ Europos viešojo administravimo institucijų sąveikumo sprendimų programa (2010–2015 m.).

⁽¹⁴⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 68.

⁽¹⁵⁾ COM(2013) 76 final.

8.6 EESRK pritaria valstybių narių rizikos valdymo pajėgumų stiprinimo sistemai, kurios tikslas užtikrinti vienodus kokybės standartus ir parengti bendrą Europos tikrinimo, kontrolės ir stebėsenos mechanizmą bei nuobaudas, taip pat ragina didinti ES pastangas rengti aukštos lygio specialistus, kurių ypač reikia regionuose, turinčiuose didelių išipareigojimų ir sąnaudų, pavyzdžiui, prie Šengeno erdvės sienų.

8.7 EESRK prašo stiprinti ES veiksmus, skirtus plėtoti kvalifikuotus žmogiškuosius išteklius ir stiprinti valdymo pajėgumus, įskaitant bendrą muitinės paramos grupę, kuri imtųsi skubių veiksmų esant sudėtingai padėčiai.

8.8 Siekiant, kad visoje bendroje rinkoje būtų taikomi aiškūs ir suderinti standartai, kurie leistų užtikrinti vienodą saugumo

lygį, EESRK primygtinai ragina **stiprinti** muitinių, rinkos priežiūros institucijų, Komisijos tarnybų ir Europos agentūrų **bendradarbiavimą ir gerinti dalijimąsi informacija** laikantis bendrų aukštų standartų, kad būtų užtikrinta geresnė per sienas vežamų prekių kokybės kontrolė.

8.9 EESRK pritaria **Tarybos išvadoms** dėl pažangos muitų sąjungos raidos strategijos srityje⁽¹⁶⁾, visų pirma būtinybei **tobulinti muitų sąjungos valdymą**, stiprinti gebėjimą įvertinti savo poveikį ir propaguoti vienodą muitinės teisės aktų taikymą, stiprinti bendradarbiavimą su kitomis institucijomis ir, visų pirma, „priimti visapusiškesnę požiūrį į tarptautinę tiekimo grandinę“, taigi, palengvinti prekybą ir „tikrą bei apčiuopiamą naudą įgaliojiesiems ekonominių operacijų vykdytojams.“

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽¹⁶⁾ OL C 80, 2013 3 19, p. 11.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos mažmeninės prekybos veiksmų planas“

(COM(2013) 36 final)

(2013/C 327/05)

Pranešėja **Daniela RONDINELLI**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. kovo 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos mažmeninės prekybos veiksmų planas“

COM(2013) 36 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 174 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) remia veiksmų plane išdėstytą visapusišką požiūrį ir jau yra išreiškęs savo nuomonę dėl daugelio iš 11 siūlomų veiksmų, kuriems įgyvendinti reikės laiko ir įvairiapusės paramos, įskaitant ekonominę.

1.2 EESRK mano, kad kai kurie veiksmai gali likti neįgyvendinti arba nėra visiškai įmanomi, kadangi neatsižvelgiama į ekonomikos krizės poveikį šiam sektoriui, ypač tose šalyse, kuriose taikomos griežtos taupymo priemonės.

1.3 Komitetas rekomenduoja įgyvendinant veiksmų planą atsižvelgti į formų, kurias dažnai įgauna MVĮ ir labai mažos įmonės, įvairovę ir tuo pasinaudoti.

1.4 EESRK palankiai vertina pasiūlymą įsteigti nuolatinę Mažmeninės prekybos konkurencingumo grupę ir tikisi, kad Europos socialiniai partneriai ir vartotojų bei MVĮ organizacijų atstovai galės joje dalyvauti.

1.5 EESRK rekomenduoja pateikti vartotojams svarbią ir teisingą informaciją ir sudaryti galimybę iš tikrųjų su ja susipažinti išdėstant ją glausta ir lengvai suprantama kalba (vengiant techninių ar teisinių terminų).

1.6 Komitetas rekomenduoja paskatinti valstybes nares nustatyti, kurios mažmeninės prekybos formos gali būti įtrauktos į Paslaugų direktyvoje minimus bendrus interesus (socialinius ir kultūrinius).

1.7 EESRK prašo skatinti įmones įtraukti prekybą internetu ir ne internetu, kuri daugeliu atveju kol kas tėra alternatyvi galimybė, siekiant išspręsti problemas, susijusias su parduotuvių darbo valandomis ir dienomis.

1.8 Dėl pernelyg didelės paskirstomosios prekybos koncentracijos kyla įvairių problemų, įskaitant tai, kad sunku pasiekti tikrą konkurenciją.

1.9 EESRK, kaip ir ankstesnėje INT skyriaus nuomonėje⁽¹⁾, siūlo Europos lygmeniu spręsti piktnaudžiavimo sandorių kainodara problemą, kai sandorių kainos nustatomos toje pačioje įmonių grupėje, remiantis vertinimo kriterijais, priklausančiais nuo atitinkamos grupės mokestinių prievolių, o ne nuo normalių rinkos sąlygų.

1.10 EESRK rekomenduoja siekti prekybos tvarumo ir atliekų mažinimo, be kita ko, skatinant nesusipakuotų produktų pardavimu paremtos sistemos vystymą ir taip mažinant taršių pakuočių kieki.

1.11 Komisija turi toliau aktyviai diegti inovacijas ir skatinti pokyčius pasinaudodama visomis turimomis priemonėmis, kadangi konkurencija yra pokyčiams būtina sąlyga, o ne jų skatintoja.

1.12 EESRK yra įsitikinęs, jog labai svarbu, kad darbuotojų turimi igūdžiai atitiktų reikalaujamą kvalifikaciją, ir mano, kad įmonės turėtų ne tik daryti įtaką mokymo turiniui, bet ir vykdyti tikslines investicijas.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė „Mokesčių ir finansų rojai“, 3.25 ir 3.26 punktai, OL C 229, 2012 7 31, p. 7.

1.13 Remdamasis *European Skills Council for commerce* patirtimi, EESRK ragina valstybes nares kurti dvišales socialinių partnerių struktūras profesiniam mokymui plėtoti (suderinimas, mokymo planai, finansavimas, mokymo poreikių nustatymas, mokymas ir su juo susijusi grįžtamoji informacija).

1.14 EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai į dialogą įtraukti visas suinteresuotąsias šalis siekiant ES lygmeniu nustatyti veiksmingas kovos su neoficialia ekonomika, nelegaliu ir nedeklaruojamu darbu priemones. Tikisi tvirtos valstybių narių politinės valios, kurią Komisija galėtų koordinuoti plėtodama glaudesnę partnerystę.

2. Sukurti paskirstomosios prekybos vidaus rinką

2.1 Siekiant sukurti paskirstomosios prekybos vidaus rinką, pagal strategiją „Europa 2020“ veiksmų plane siūlomos gairės, apimančios 5 prioritetus ir 11 veiksmų, kurie turės būti įgyvendinti iki 2014 m. Komisija užtikrins stebėseną ir 2015 m. pateiks pažangos ataskaitą.

2.2 ES paskirstomoji prekyba atlieka esminį vaidmenį skatinant augimą, darbo vietų kūrimą ir novatoriškus bei tausesnius vartojimo modelius. Šis sektorius sudaro 11 proc. BVP ir beveik 15 proc. užimtumo. Tai sudaro apie 36 mln. darbuotojų, dirbančių daugiau kaip 6 mln. įmonių, t. y. 29 proc. visų įmonių, kurių labai didelę procentinę dalį sudaro MVĮ ir labai mažos įmonės.

2.3 Veiksmų plane pažymima, kad paskirstomoji prekyba vis glaudžiau susijusi su kitais ekonomikos sektoriais ir juos vis sunkiau atskirti. Jame teigiama, kad vis dar yra kliūčių, trukdančių kurti veiksmingą, konkurencingą ir integruotą paskirstomosios prekybos vidaus rinką. Todėl būtina didinti šio sektoriaus konkurencingumą ir našumą ir gerinti ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius rezultatus atsižvelgiant į įvairovę apskritai ir ypač į MVĮ ir labai mažų įmonių padėtį.

2.4 EESRK pažymi, kad, nepaisant pastaruosius du dešimtmečius vykdyto sektoriaus modernizavimo, daug mažmeninės prekybos sektoriaus MVĮ bankrutuoja ne tik dėl išaugusios kainų konkurencijos ir mažėjančios pelno maržos, bet ir dėl ekonomikos krizės, kuri lėmė gerokai mažesnę vartojimą ir polinkį pirkti.

2.5 Finansų krizė, augančios žaliavų kainos, gyventojų senėjimas, didesnio tvarumo ir technologinių inovacijų poreikis (pvz., elektroniniai mokėjimai, *self scanning*) iš esmės keičia tiek didžiųjų mažmenininkų, tiek MVĮ verslo modelius ir procesus.

2.6 EESRK palankiai vertina pasiūlymą įsteigti nuolatine Mažmeninės prekybos konkurencingumo grupę (apimančią valstybes nares, suinteresuotąsias šalis, MVĮ) siekiant į Europos

politines diskusijas įtraukti šio sektoriaus problemas, nustatyti vystymosi galimybes, stebėti pasiektą pažangą ir parengti rekomendacijas. EESRK ragina šiame sektoriuje veikiančius Europos socialinius partnerius (*UNI-Europa commerce*, *Eurocommerce*), kurie nuo devinto dešimtmečio pabaigos plėtoja konstruktyvų socialinį dialogą, dalyvauti šioje grupėje kaip pilietinės visuomenės, visų pirma vartotojų ir MVĮ organizacijų, atstovus.

2.7 EESRK rekomenduoja Komisijai ir valstybėms narėms skatinti ir remti visas nešališkas ir subalansuotas nepriklausomų komercinės veiklos vykdytojų, taip pat didelių mažmeninės prekybos įmonių ir nepriklausomų įmonių bendradarbiavimo ir prekybos asociacijų formas, paremtas sutartimis su aiškiomis ir suderintomis garantijomis.

3. Vartotojų išprusimo gerinimas (1 ir 2 veiksmai)

3.1 Teisės iš tikrųjų egzistuoja tada, kai jomis naudojamosi, todėl jas reikia žinoti. Informacija neprilygsta žinojimui, kuris yra pagrindinė vartotojų teisė, kad jie galėtų laisvai rinktis siekdami asmeninės ir kolektyvinės gerovės bei naudos. Šiais laikais daugelis pirminių renkamasi vadovaujantis dideliu kiekiu turimos informacijos.

3.2 Šiuo metu viena didžiausių šio sektoriaus problemų yra didžiųjų mažmenininkų rinkodara, kuri beveik išskirtinai orientuota į pardavimo vartotojui kainą neatsižvelgiant į kainos ir kokybės santykį. Daugelyje valstybių narių pastebima sumažėjusi maisto produktų kokybė, kurią lemia ir tai, kad vietoje natūralių sudedamųjų dalių naudojami pakaitalai. Šis reiškinys riboja vartotojų galimybes rinktis; pastarieji dažnai yra pasirengę mokėti daugiau už kokybišką produktą, tačiau tarp siūlomų produktų negali jo rasti.

3.3 Žinios apie produktų savybes suteikia piliečiams galimybę pagrįstai apsispręsti pirkti; tai lemia siūlomų produktų kokybę, įvairinimą ir paslaugas. Tačiau didesnis kiekis prieinamos informacijos dar nereiškia, kad daugiau žinoma. Dažnai yra priešingai: esant per dideliui kiekiui informacijos, vartotojas dažnai nusprendžia jos neskaityti dėl laiko stokos ir pernelyg techninės ir sunkiai suprantamos kalbos.

3.4 Komisija turėtų ne tik parengti gerosios patirties gaires ir elgesio kodeksus (1 veiksmas) ⁽²⁾, bet ir numatyti veiksmingas ir privalomas priemones, kad gamintojai ir platintojai galėtų lengvai pateikti vartotojams informaciją apie visas produktų savybes, paslaugas ir kainas, kuri yra svarbi siekiant kitų socialinių, aplinkosauginių, teritorinių ir ekonominių tikslų. Be to, visa reikiama informacija turi būti išdėstyta trumpais ir lengvai suprantamais sakiniais. Tokiu būdu vartotojai galės laisvai rinktis vieną ar kitą savybę ir nesiremti vien tik rinkodaros aspektais.

⁽²⁾ Palyginimo priemonių ataskaita pristatyta 2013 m. kovo 18 d. Europos vartotojų aukščiausio lygio susitikime.

3.5 Tiekimo sistema suteikia vartotojams daug naudingų žinių, kurios praverčia renkantis produktą, tačiau šios žinios daugiausia susijusios su produkto pirkimu ir pradinio naudojimo pirmenybę teikiant pradiniam pasitenkinimui ir nepaisant tolesnių produkto gyvavimo ciklo etapų (pakuotės perdirbimo galimybės, veikimo trukmė, galimybė gauti pagalbą ir atsargines dalis, produkto vertė parduodant jį kaip naudotą, garantinis aptarnavimas).

3.6 Komisija turėtų ne tik pateikti pasiūlymų dėl bendro produktų ir organizacijų poveikio aplinkai vertinimo ir skelbimo metodikų (2 veiksmas) ⁽³⁾, bet ir priimti užduotį pagilinti vartotojų žinias, kuriomis remdamiesi jie renkasi pirkinius ⁽⁴⁾. Todėl pagal šį veiksmą turėtų būti aiškiai nurodyta:

- produktų ir jų pakuočių perdirbimo galimybės,
- tikrai būtinas pakuočių kiekis (pervežimo galimybė, naudinga informacija, saugojimas ir higiena, galiojimas visą naudojimo laikotarpį), palyginti su dideliu kiekiu tų, kurių galima atsisakyti,
- gamybos ir platinimo grandinės suderinamumo su gamybos, aplinkos apsaugos ir darbuotojų teisių užtikrinimo reikalavimais lygis,
- palankios sąlygos gauti garantinį aptarnavimą.

3.7 Todėl EESRK siūlo šį veiksmą įgyvendinti veiksmingai ir realistiškai dėl didesnės tiek vartotojų, tiek įmonių, ypač MVĮ, apsaugos, kad jos žinotų, kaip tai įgyvendinti praktiškai.

4. Daugiau galimybių gauti tvaresnes ir konkurencingesnes mažmeninės prekybos paslaugas (3, 4 ir 5 veiksmai)

4.1 Paslaugų direktyvoje draudžiama nustatyti prievolę laikytis tam tikrų reikalavimų ir kartu patikslinama, kad šis draudimas netaikomas „planavimo reikalavimams, kurie keliami ne dėl ekonominių tikslų, o dėl svarbių visuomenės interesų“, ir netgi teigiama, kad „ši direktyva neturi įtakos valstybių narių teisei vadovaujantis Bendrijos teisės nuostatomis apibrėžti, ką jos laiko bendrų ekonominių interesų paslaugomis“. Tarp „svarbių visuomenės interesų“ direktyvoje aiškiai nurodomas „nacionalinio istorinio ir meninio paveldo išsaugojimas, socialinės politikos ir kultūros politikos tikslai“.

4.2 Yra tokių mažmeninės prekybos formų, kurios būdingos konkrečios vietovės kultūrai ir gyvenimo būdai. Šios ir tik šios formos turi turėti galimybę konkuruoti panašių įmonių

sistemoje, kurioje nuolat siekiama gerinti kokybę ir didinti veiksmingumą, kurie naudingi vartotojams. Šių įmonių stūmimas į pavojų būti nustelbtoms didelių organizacijų trumpuoju laikotarpiu tikrai gali atitikti laisvosios rinkos principus, tačiau tai sugriautų kultūrinį paveldą ir gyvenimo būdus, kuriuos sunku atkurti, ir ekonominiu požiūriu susilpnintų bendruomenę ir regioną.

4.3 Konkurencija privertė mažmenines įmones pagerinti jų paslaugų kokybę ir padidinti našumą. Svarbu, kad Komisija atskirtų sveiką panašių įmonių konkurenciją, kuri skatina nuolat gerinti kokybę ir didinti našumą vartotojų naudai, ir kitas įmonių ekonominio ir prekybinio konflikto formas.

4.4 Taigi svarbu, kad konkrečioje vietovėje vykėtų sveika tam tikro sektoriaus įmonių konkurencija, nepriklausanti nuo jų dydžio, ne varžymosi, o savitarpio skatinimo tikslais ir kad tai taptų teigiamu procesu. Tai lems geresnes paslaugas, didesnę pasirinkimą, patogesnes struktūras, palankesnes kainas, vietos bendruomenės identitetą.

4.5 Reikia pripažinti, kad ten, kur didesnę ekonominę galią turintiems dideliems prekybos tinklams pavyksta išstumti tradicines parduotuves, patiriama nuostolių, kadangi sunaikinamas konkrečiai vietovei ir bendruomenei būdingas kultūros paveldas ir gyvenimo būdas, taip pat vietovės ir regiono ekonominė ir socialinė struktūra; visa tai turi kur kas didesnę vertę nei privatumai vartotojui pasirinkimo ir kainų požiūriu.

4.6 Kalbant apie 3 ir 4 veiksmus, Komisija, vadovaudamasi Paslaugų direktyva, turi skatinti valstybes nares įvertinti, ar mažmeninės prekybos įmonės ir kokios jų formos gali pasiekti socialinės ir kultūros politikos tikslus. Taigi Komisija turi skatinti į bendrus interesus įtraukti tradicinę ir nepriklausomą vietos mažmeninę prekybą ten, kur ši prekyba atspindi vietos kultūrą ir ypatumus. Tačiau svarbu užtikrinti, kad su vietove iš dalies susiję interesai nebūtų laikomi bendrais bendruomenės interesais, pavyzdžiui, aplinkos ir miestų planavimo srityje. Šiuo tikslu Komisija turi labai aiškiai nurodyti, kokie yra priimtini bendri regiono interesai, ar netgi kiekvieno regiono ir (arba) vietovės paprašyti nurodyti tris pagal svarbą išdėstytus prioritetinius interesus, kuriais turės būti remiamasi vertinant naujas komercines įmones.

4.7 Mažmeninė prekyba internetu negali pakeisti fizinės prekybos, tačiau reikia rasti būdą, kaip integruoti abu modelius, visų pirma todėl, kad mažmeninė prekyba atlieka labai svarbią socialinę funkciją, kuri neapsiriboja vien tik pigesnių prekių ir paslaugų teikimu.

4.8 EESRK prašo Komisijos kartu su valstybėmis narėmis ir bendradarbiaujant su MVĮ organizacijomis skatinti MVĮ mokymą, kaip integruoti įvairius tradicinę prekybą papildančius pardavimo būdus.

⁽³⁾ Komisijos komunikatas „aliųjų produktų bendrosios rinkos kūrimas“, priimtas 2013 m. balandžio 9 d.

⁽⁴⁾ Pavyzdžiui, tapo žinoma ši informacija: mėsos produktų ir mėsos pramonės kilmė, mobiliojo ryšio teritorinė aprėptis, nulio kilometrų ilgio tiekimo grandinė žemės ūkio maisto produktų sektoriuje.

4.9 Prekybos internetu plėtos galimybes sunku numatyti todėl, kad jos priklauso nuo to, kaip rinkos ir institucijos jas reguliuoja. Komisija turėtų inicijuoti ir skatinti visus veiksmus, kuriais siekiama padidinti su pardavimu nesusijusių paslaugų vertę, t. y. tų, kurios nėra tiesiogiai susijusios su konkrečiu pirkiniumi iš ne internetu vykdomos mažmeninės prekybos.

4.10 Šiuo metu parduotuvės klientams nemokamai teikia daug paslaugų (pavyzdžiui, *window shopping*), kurių išlaidos atlyginamos iš pardavimo maržos. Todėl gamintojai dažnai slopina prekybą internetu ir verčia klientą pirkti ne internetu. Tačiau vis daugiau vartotojų derina šiuos du įsigijimo būdus: internetu (galimybė palyginti produktus ir kainas) ir ne internetu (galimybė paliesti, išbandyti). EESRK rekomenduoja panaikinti šią prekybos internetu ir ne internetu konkurenciją integruojant ir vystant tradicinių parduotuvių teikiamas paslaugas, kadangi fizinis pirkimas skatina realius socialinius santykius, kurie negali tapti skaitmeniniai. Reikia ne pakeisti, o integruoti.

4.11 EESRK pažymi, kad valstybėse narėse galioja skirtingi įstatymai, reglamentuojantys mažmeninės prekybos įmonių darbo valandas, darbą sekmadieniais ir naktį. Be to, daugelyje valstybių narių šie teisės aktai kelia prieštarų diskusijų dėl nepriklausomų įmonių, MVĮ ir labai mažų įmonių konkurencijos bei poveikio personalui. EESRK ragina Komisiją pašalinti šią kliūtį, trukdančią sukurti bendrąją rinką ir Europos socialinį modelį, iš dalies integruojant prekybą internetu ir ne internetu.

5. Sąžiningesni prekybos santykiai visoje mažmeninės prekybos tiekimo grandinėje (5 veiksmas) ⁽⁵⁾

5.1 EESRK mano, kad paskirstomosios prekybos sektorius yra vienas didžiausių. Iš tikrųjų kiekvienoje valstybėje narėje rinką valdo 3–5 įmonės, dažnai daugiašalės. Dėl to kyla didelė problema konkurencijai, kadangi šis sektorius įgavo per daug galios kur kas gausesnių tiekėjų atžvilgiu.

6. Darnesnės mažmeninės prekybos tiekimo grandinės kūrimas (6 ir 7 veiksmai)

6.1 EESRK pritaria 6 veiksmui, kuriuo siekiama remti mažmenininkus, kad jie imtųsi maisto atliekų mažinimo priemonių ⁽⁶⁾, ir palankiai vertina sprendimą 2013 m. priimti komunikatą maisto vartojimo tvarumo klausimais.

6.2 EESRK pritaria Komisijos 7 veiksmui, kuriuo siekiama „didinti tiekimo grandinių ekologiškumą bei tvarumą“ panaudojant visas įmanomas priemones sumažinti energijos sunaudojimą ir taršių medžiagų gamybą. Kalbant apie taršias medžiagas, EESRK kaip alternatyvą supakuotiems produktams siūlo propaguoti nesupakuotų plataus vartojimo prekių pardavimo modelį.

Komitetas prašo Komisijos pasikonsultuoti su visais suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų konkrečiai įgyvendintas šis veiksmas, kuriuo siekiama sumažinti pakuočių, kurias paskui reikės sunaikinti, gamybą.

6.3 Šiuo metu ši praktika taikoma nedaugeliu atvejų ir labai mažam skaičiui produktų, tačiau gali būti taikoma kur kas plačiau:

- Pakuočių kiekio mažinimas. Įsigydami produktą iš pardavimo automato vartotojai bus skatinami nepirkti naujos talpos, o pakartotinai panaudoti jau turimą.
- Geresnė higiena. Pardavimo automatas veiksmingiau apsugotų produktą, kadangi jis nebūtų liečiamas tų, kurie neketina jo pirkti.
- Atliekų mažinimas. Įsigydami produktą iš pardavimo automato, vartotojai turi galimybę pasirinkti reikiamą kiekį ir nėra priversti pirkti produktų didelėse pakuotėse, neatitinkančiose jų poreikių, o tai yra didžiausias atliekų šaltinis.
- Daugiau informacijos apie prekių ženklus. Nesupakuotų prekių pardavimo automatas paprastai yra didesnis už atskirą pakuotę, todėl jo paviršiuje galėtų būti pateikta daugiau informacijos nei mažoje etiketėje.

6.4 Šis modelis šiuo metu taikomas nedaugeliu atvejų, pavyzdžiui, parduodant šviežią pieną, tačiau automobilių degalų pardavimas pagal šį pilstymo modelį jau labai paplitęs. Pats produktas nėra ekologiškas, tačiau jo pardavimui nepagamintas nė vienas gramas plastiko ir nesusidaro atliekos.

6.5 Šis modelis lems prekybos vietų struktūros pokyčius, kadangi parduotuvės turės įsigyti sandėlio lentynų papildymo vamzdžius ar bent jau įdiegti pardavimo automato įkrovimo sistemas. Bet kuriuo atveju parduotuvės lentynos nebebūtų statiškos ir nuobodžios.

6.6 Kad tokia prekyba vyktų sėkmingai, šį naują modelį turi propaguoti dideli prekybos centrai, kurie parduoda didžiąją dalį vartojimo prekių, kadangi jie turi galimybių ir išteklių, reikalingų šioms didelėms permainoms paskatinti. Šiomis aplinkybėmis svarbų vaidmenį turi atlikti ir MVĮ.

6.7 Komisija galėtų padėti paskatinti šias permainas teikdama informaciją apie socialinius ir aplinkosauginius privalumus ir panaudodama visas turimas priemones (įskaitant ekonomines ir finansines) konkrečioms iniciatyvoms ir projektams skatinti ir remti.

7. Novatoriškesni sprendimai (8, 9 ir 10 veiksmai)

7.1 Realiosios ekonomikos atgaivinimas priklauso ir nuo šiame sektoriuje diegiamų inovacijų (8 veiksmas); labai svarbu, kad MVĮ turėtų daugiau ir palankesnių galimybių gauti banko paskolas novatoriškiems projektams ir veiklai vykdyti.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė „Žaliosioji knyga dėl nesąžiningos prekybos praktikos Europos įmonių tarpusavio maisto ir ne maisto produktų tiekimo grandinėje“ (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 26)

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė „Maisto nuostolių ir švaistymo prevencija ir mažinimas“, pranešėjas Y. Somville, OL C 161, 2013 6 6, p. 46.

7.2 Skirtingai nei buvo daroma JAV, įmonių investicijos į inovacijas turi būti derinamos su darbuotojų apsauga ir užimtumo kokybe.

7.3 Atrodo, kad Komisija šių pokyčių tikisi padidėjus „mažmeninės prekybos konkurencingumui“, kadangi konkurencingumo skatinimas – vienintelis komunikate siūlomų veiksmų tikslas. Tačiau, nors nepakankama konkurencija yra kliūtis pokyčiams, konkurencija pati savaime pokyčių neužtikrina.

7.4 Komisija mažmenines įmones vadina „inovacijų skleidėjomis“, tačiau pripažįsta, kad mažmenine prekyba besiverčiančios MVĮ, palaikančios glaudesnę ryšį su vartotojais, geriau supranta naujus poreikius ir, kadangi yra lankstesnės už dideles įmones, sugeba geriau priderinti pasiūlą prie kintančios ir daugialypės paklausos.

7.5 Tačiau siekiant kai kurių sistemos ar modelio pokyčių, reikalingas gebėjimas rengti projektus ir ypač derybinės galios, todėl didelės įmonės būtinai turi dalyvauti. Komisija turi dėti visas pastangas, kad inovacijų ir permainų procese dalyvautų visos įmonės: mažos, vidutinės ir didelės.

7.6 EESRK palankiai vertina mintį sukurti duomenų bazę, kurioje būtų sujungtos visos ES ir nacionalinės maisto produktų ženklinimo taisyklės (9 veiksmas) (7).

7.7 EESRK remia Komisijos priemones geresnei mokėjimų kortele, internetu ir mobiliuoju telefonu rinkos integracijai užtikrinti (10 veiksmas) (8) ir tikisi, kad tai bus sparčiai įgyvendinta.

8. Geresnė darbo aplinka (11 veiksmas)

8.1 Gebėjimų derinimas yra labai svarbus darbo vietų kokybės gerinimui (9) sektoriuje, kuris dažnai suteikia pirmąją galimybę patekti arba grįžti į darbo rinką ir paprastai nėra vertinamas kaip patrauklus, įdomus sektorius, kuriam verta skirti visą savo profesinę veiklą.

8.2 Siekiant padidinti mažmeninės prekybos konkurencingumą ir našumą, labai svarbu, kad reikalaujama kvalifikacija labiau atitiktų darbuotojų gebėjimus (11 veiksmas); darbuotojams turi būti sudarytos sąlygos pagerinti savo profesinės veiklos rezultatus iš dalies dėl didėjančio automatizacijos lygio.

(7) OL C 198, 2013 7 10, p. 77 ir OL C 204, 2008 8 9, p. 47.

(8) OL C 351, 2012 11 15, p. 52.

(9) 32 proc. darbuotojų yra nekvalifikuoti vidutinės kvalifikacijos, palyginti su 27 proc. vidurkiu; 15 proc. šio sektoriaus darbuotojų yra maiau nei 24 metai, palyginti su 9 proc. vidurkiu; 60 proc. darbuotojų yra moterys.

8.3 Komisija ketina stiprinti socialinių partnerių bendradarbiavimą siekdama patobulinti mokymo ir perkvalifikavimo politiką dalyvaujant ir Europos sektoriaus gebėjimų poreikio nustatymo tarybai.

8.4 Nepaisant technologinių inovacijų priemonių, sektoriaus našumas tebėra veikiau mažas ir MVĮ sunku investuoti į naujas technologijas, inovacijas ir pačių darbuotojų profesinį mokymą.

8.5 Tačiau veiksmų plane negalima neatsižvelgti į tai, kad vidaus rinkoje šis sektorius patiria socialinį dempingą ir nesąžiningą įvairaus dydžio komercinių įmonių konkurenciją. Taip yra todėl, kad darbo santykių sistemos ir kolektyvinių derybų sistemos įvairiose šalyse skiriasi ir tai lemia skirtingus vystymosi modelius ir įvairią investicijų politiką.

8.6 Siūloma analizė atrodo gana ribota, kadangi kalbama tik apie reikalaujamos kvalifikacijos ir turimų gebėjimų atitikimą, tačiau neatsižvelgiama į visas tas problemas, kurios šiuo metu trukdo Europos lygmeniu veiksmingai kurti integruotą ir konkurencingą šio sektoriaus vidaus rinką, taip pat susijusias su darbo sąlygomis, darbo organizavimu, mažo darbo užmokesčiu, lankstumu, mažų garantijų darbu ir dideliu fiktyvių savarankiškai dirbančių asmenų skaičiumi.

8.7 Komunikate siūloma investuoti į mokymą, už kurį atsakomybė tektų vyriausybėms, fiziniams asmenims ir švietimo sistemai, ir įmonės raginamos atlikti svarbų vaidmenį rengiant naujas studijų, mokymo ir gamybinės praktikos programas. EESRK mano, kad šios įmonės turėtų dalyvauti ne tik nustatant mokymo poreikius, bet ir aktyviai veikti vykdant reikalaujamai kvalifikacijai įgyti būtinas tikslines investicijas (10).

8.8 Sutelktos viešos ir privačios investicijos padėtų į darbo rinką patekti ne tik jaunimui, bet ir su didesniais sunkumais susiduriančioms darbuotojų kategorijoms (ilgalaikiai bedarbiai, vyresnio amžiaus darbuotojai, imigrantai ir neįgalieji). Ypatingą dėmesį reikia skirti moterų užimtumui, kadangi joms kyla didesnis pavojus būti išstumtoms iš darbo rinkos dėl reorganizacijos procesų ir dėl to, kad joms sunkiau suderinti profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą.

8.9 Gebėjimų derinimas, mokyklų ir įmonių partnerystės stiprinimas ir gamybine praktika grindžiamas mokymas neduos norimų rezultatų darbuotojų judumo ir didesnio našumo požiūriu, jei ES mastu nebus pripažinti mokslo diplomai, profesinė patirtis, gamybinė praktika ir įgyti gebėjimai.

(10) Kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Italijoje ir Prancūzijoje, daug patirties įgyta panaudojant tarp profesinius mokymo fondus vykdant dvišalių struktūrų ir jungtinių komitetų veiklą.

8.10 Nors nacionaliniu lygmeniu dedama daug pastangų, nelegalus ir nedeklaruojamas darbas tebėra didelė problema, kuri lemia nesąžiningą įmonių tarpusavio konkurenciją darbo sąnaudų požiūriu. Neoficialiai ekonomikai priklausantys darbuotojai neturi teisės ne tik naudotis socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros sistemomis, bet ir dalyvauti mokyme ar atlikti profesinę praktiką, o tai, be abejonės, turi akivaizdaus neigiamo poveikio jų galimybėms įgyti įgūdžių ir kvalifikaciją.

8.11 Taigi Komisija ėmėsi teigiamos iniciatyvos paskatinti visų suinteresuotųjų šalių dialogą, kad įvertintų neoficialios

ekonomikos poveikį darbo sąlygoms ir ES lygmeniu nustatytų veiksmingas kovos su šiuo reiškiniu priemones. EESRK mano, kad kuo daugiau politinės valios parodys valstybės narės, tuo ši iniciatyva bus veiksmingesnė; Komisija tai galėtų koordinuoti plėtodama glaudesnę partnerystę.

8.12 EESRK nuomone, labai svarbu, kad kovos su nelegaliu ir nedeklaruojamu darbu priemonės taptų šio sektoriaus socialinių partnerių nuolatinių diskusijų tema plėtojant Europos socialinį dialogą ⁽¹¹⁾.

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽¹¹⁾ UNI-Europa Commerce ir Eurocommerce bendras pareiškimas, 2012 m. balandžio 24 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl nesąžiningos prekybos praktikos Europos įmonių tarpusavio maisto ir ne maisto produktų tiekimo grandinėje

(COM(2013) 37 final)

(2013/C 327/06)

Pranešėjas **Igor ŠARMÍR**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. kovo 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos dėl nesąžiningos prekybos praktikos Europos įmonių tarpusavio maisto ir ne maisto produktų tiekimo grandinėje

COM(2013) 37 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 140 narių balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK susipažino su Europos Komisijos paskelbta žaliaja knyga ir mano, kad ji atspindi žymų teigiamą Komisijos požiūrį į nesąžiningos prekybos praktiką pasikeitimą.

1.2 EESRK nuomone, taikoma nesąžiningos prekybos praktika yra ne tik „nesąžininga“ ar „neetiška“, bet ir prieštarauja pagrindiniams teisės principams ir neatitinka nei pasiūlos, nei paklausos interesų. Kadangi ši praktika iš esmės yra susijusi su piktnaudžiavimu daug stipresne padėtimi rinkoje, rekomenduojama vartoti terminą „piktnaudžiaujamojo pobūdžio prekybos praktika“, kuris, pavyzdžiui, paprastai vartojamas anglų ir prancūzų kalbomis.

1.3 Komiteto vertinimu, nesąžiningos prekybos praktika dabartinį mastą ir lygį daugiausia pasiekė dėl pastaraisiais dešimtmečiais vykusių įmonių susijungimų ir išsigijimų.

1.4 Komiteto nuomone, Aukšto lygio forumo dėl maisto produktų tiekimo grandinės veiklos rezultatai dar neišskūs ir siūlomų sprendimų nepakanka nesąžiningos praktikos problemai išspręsti. Todėl Komitetas ragintų Europos Komisiją pasiūlyti daugiau iniciatyvų.

1.5 EESRK neabejoja, kad nesąžininga praktika gali būti taikoma esant bet kokiems sutartiniais santykiams, tačiau yra įsitikinęs, kad ypač didelį susirūpinimą kelia prekybos centrų ir

žemės ūkio ir maisto sektoriaus MVĮ sandėriai. Čia esama niekur kitur nesutinkamų piktnaudžiavimo formų ir masto.

1.6 EESRK ypač palankiai vertina Komisijos žaliojoje knygoje atvirai išreikštą abejonę (ir jai visiškai pritaria), ar tikra laisvė sudaryti sutartis įmanoma, kai santykiai yra akivaizdžiai nelygūs.

1.7 Komiteto nuomone, Komisijos žaliojoje knygoje labai teisingai apibūdinta nesąžiningos prekybos praktikos esmė ir pagrindiniai tipai. Tačiau EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad Komisija turėtų pateikti vieną standartinę nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtį, panašią į tą, kuri jau nustatyta Direktyvoje 2005/29/EB, nes žaliojoje knygoje minimos praktikos formos yra kažkuo panašios į „klaidinamąją rinkodaros veiklą“ ⁽¹⁾.

1.8 Nesąžiningos prekybos praktika dar labiau paplinta tada, kai tvyro baimė ir silpnesnė sutarties šalis baiminasi, kad gali nutrūkti jos komerciniai santykiai su stipresniąja šalimi. Taip dažnai nutinka, kai didelės prekybos organizacijos daro spaudimą savo tiekėjams ir (arba) kai jos primeta pernelyg aukštas kainas mažmenininkams, o paskui ir vartotojams.

1.9 EESRK nuomone, nesąžiningos prekybos praktikos pasekmės daro poveikį ne tik įmonių tarpusavio sandėriams ir silpnesnėms sutarties šalims. Nukenčia ir vartotojai, taip pat nacionaliniai ekonominiai interesai – apie tai žaliojoje knygoje kalbama nepakankamai.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė *Klaidinamoji rinkodaros veikla* (GU C 271 del 19.9.2013; pagg. 61-65).

1.10 EESRK nuomone, tai, kad keletas valstybių narių priėmė įstatymus nesąžiningos prekybos praktikai pažaboti, rodo, kad dabartinė padėtis nepriimtina. Nors šie įstatymai dėl įvairių priešasčių ir nedavė pageidaujamų rezultatų, būtų neteisinga sakyti, kad jais visiškai nieko nepasiekta. Vienas iš laimėjimų – dalijantis nauda atsirado daugiau skaidrumo ir užkirstas kelias grobiškiškiausiomis praktikos formoms.

1.11 Nors EESRK neturi pagrindo manyti, kad valstybėms narėms priėmus šiuos įstatymus bus pakenkta laisvam prekių judėjimui ES, vis dėlto gali atsirasti tam tikrų apribojimų. Tačiau nė vienas iš šių įstatymų nėra protekcionistinio pobūdžio ir visi jie yra vienodai taikomi tiek vietinėms, tiek kitų valstybių narių įmonėms.

1.12 EESRK rekomenduoja toliau svarstant, kaip spręsti nesąžiningos prekybos praktikos problemą, pradėti nuo sutarties laisvės nebuvimo kai kuriuose santykiuose.

1.13 EESRK rekomenduoja ateityje teikiant pasiūlymus dėl nelygių komercinių santykių sureguliuavimo atsižvelgti į „baimės veiksnį“. Būtina užtikrinti nuolatinę pusiausvyrą tarp sutarties šalių, kad jos viena su kita elgtųsi sąžiningai. Dėl šios priežasties svarbiausias nesąžiningos prekybos praktikos sureguliuavimo tikslas turi būti ne vien tik silpnesnės sutarties šalies, bet ir nacionalinio ekonominio intereso apsauga. Tai, pavyzdžiui, reikėtų, kad susiję maisto tiekėjai neprivalėtų aktyviai dalyvauti administraciniuose ir teisiniuose procesuose.

1.14 EESRK prašo Europos Komisijos pasiūlyti nesąžiningos prekybos praktiką draudžiantį teisės aktą. Jį reikėtų parengti atsižvelgiant į orientacinio pobūdžio sąrašą, kuriame būtų išvardytos dažniausiai stipresnių sutarties šalių taikomos tokios praktikos formos siekiant savo įprastas sąnaudas ir riziką perkelti silpnesniajai šaliai.

1.15 EESRK ragina Europos Komisiją kartu su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis remiantis realia pastarųjų dešimtmečių patirtimi iš esmės peržiūrėti dabartines akivaizdžiai pasenusias konkurencijos taisykles, siekiant sudaryti sąlygas sąžiningai konkurencijai, kuri be kitų dalykų remtųsi ir sąžiningu apsikeitimu reikiama informacija šiame sektoriuje ir atsižvelgiant į visas realiai dominuojančias pozicijas.

2. Įžanga

2.1 Žaliojoje knygoje visiškai pagrįstai maisto tiekimo ir platinimo grandinė atskiriama nuo ne maisto, nes pirmoji, palyginti su kitomis, turi savo ryškius požymius.

2.2 Per pastaruosius du dešimtmečius tiekimo ir platinimo grandinėms priklausančios įmonės labai aktyviai jungėsi tarpusavyje ir taip atsirado vadinamųjų oligopolijų. Kalbant apie tiekimo ir platinimo grandines, tai ypač pasakytina apie mažmeninės prekybos sektorių, kiek mažiau apie maisto perdirbimo pramonę ir dar mažiau apie pirminę žemės ūkio gamybą. Dėl to maisto tiekimo grandinėje atsirado didelis disbalansas, nes oligopoliai, palyginti su daug labiau susiskaidžiusiais jų komerciniais partneriais, turi milžinišką derybinę galią.

2.3 EESRK yra įsitikinęs, kad dėl atsiradusio struktūrinio disbalanso kai kuriais atvejais pradedama taikyti nesąžiningos prekybos praktiką ir kad ji dažnai prieštarauja ne tik teisingumo, sąžiningumo ir etikos, bet ir pagrindiniams teisės principams.

2.4 Žaliojoje knygoje neteisingai teigiama, kad nesąžiningos prekybos praktika ES lygmeniu pirmą kartą nagrinėta tik 2009 m. Tais metais šis klausimas pirmą kartą įtrauktas į oficialią Europos Komisijos darbotvarkę. Tačiau dar 2005 m. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė svarbią nuomonę⁽²⁾, kurioje (tuo metu, kai nesąžiningos prekybos praktika dar buvo tabu) išryškino ir sukritikavo keletą neigiamų mažmeninės prekybos grandinių veikimo aspektų. Reikėtų paminėti ir svarbų vaidmenį, kurį atliko 2007 m. priimtas *Rašytinis pareiškimas dėl Europos Sąjungoje veikiančių stambių prekybos centrų piktnaudžiavimo savo galiomis tyrimo ir padėties atitaisymo*⁽³⁾, kuriame Europos Komisija atvirai pareiškė, kad būtina imtis veiksmų esamai padėčiai atitaisyti.

2.5 EESRK nuomone, Aukšto lygio forumo dėl maisto produktų tiekimo grandinės veiklos rezultatai dar neaiškūs, nes pasiūlytas gerosios praktikos įgyvendinimo planas nepadėjo sutarti, kaip spręsti nesąžiningos prekybos praktikos problemą; dėl to apgailestavimą yra išreiškę ir trys Europos Komisijos nariai⁽⁴⁾.

2.6 Europos konkurencijos tinklo ataskaitoje patvirtinama, kad nesąžiningos prekybos praktika iš tikrųjų taikoma, ypač maisto sektoriuje. Tai sutampa su EESRK įsitikinimu, kad stipresnę ekonominę poziciją, palyginti su maistą gaminančiomis ir perdirbančiomis MVĮ, turintys prekybos centrai savo padėtimi piktnaudžiauja daug didesniu mastu nei tai pastebima kituose sutartiniuose santykiuose. Dar vienas šio reiškinio įrodymas – tai, kad jau daugelį metų tuo nesiskundžia joks kitas sektorius, o tik šie stambiųjų mažmeninių grandinių maisto tiekėjai.

⁽²⁾ OL C 255, 2005 10 14, p. 44.

⁽³⁾ 0088/2007. Rašytinis pareiškimas dėl Europos Sąjungoje veikiančių stambių prekybos centrų piktnaudžiavimo savo galiomis tyrimo ir padėties atitaisymo.

⁽⁴⁾ 2012 m. gruodžio 5 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai „Kaip pagerinti maisto tiekimo grandinės veikimą“.

2.7 EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos teiginį, kad nesąžiningos prekybos praktika kenkia ne tik sutartiniams dviejų įmonių santykiams, bet ir visai ES ekonomikai.

3. Nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtis

3.1 Nesąžiningos prekybos praktikos sąvoka

3.1.1 Iki šiol oficialiai nė karto nebuvo iškelta abejonų dėl sutartinės komercinių santykių laisvės (net tarp prekybos centrų ir maistą gaminančių MVĮ). Dar visai neseniai šia laisve, kaip pagrindiniu argumentu, ne tik prekybos centrai, bet ir valdžios institucijos atremdavo bet kokius siūlymus sureguliuoti nesąžiningos prekybos praktiką, nes tai tariamai suvaržytų šią laisvę. EESRK kaip labai reikšmingą žingsnį vertina tai, kad žaliojoje knygoje atsisakoma šios pozicijos ir atvirai pripažįstama, kad tuo atveju, kai vienas iš dviejų sutarties partnerių yra akivaizdžiai ekonomiškai stipresnis, tarp jų nėra tikros sutarties laisvės.

3.1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomone, tai, kad sutarties laisvės nebuvimas jau pripažintas, suteikia pagrindą veiksmingai ieškoti visapusiškų sprendimų, kurie padėtų išspręsti dėl esamo tiekimo ir platinimo tinklo (visų pirma maisto srityje) disbalanso kylančias problemas.

3.1.3 Šiame žaliosios knygos skyriuje Europos Komisija labai gerai apibūdina nesąžiningos prekybos praktikos esmę ir pagrindinius tipus. Visų pirma plėtojant prekybos centrų ir maisto tiekėjų santykius silpnesnė šalis neturi jokios realios alternatyvos: rinkoje yra vos keletas stambių klientų ir visi jie su tiekėjais elgiasi labai panašiai.

3.1.4 Žaliojoje knygoje pateikta keletas nesąžiningos prekybos praktikos pavyzdžių, iš kurių matyti, kad kai kurie pirkėjai be jokių skrupulų imasi bet kokių priemonių, kad gautų papildomos visiškai negarantuotos naudos, pakenkdami kitai sutarties šaliai. Tai gali būti, pavyzdžiui, mokėjimas už fiktyvias paslaugas ar tokias paslaugas, kurios kitai šaliai visiškai nereikalingos.

3.1.5 Pateikiame EESRK atsakymus į šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

— 1 klausimas. EESRK mano, kad žaliojoje knygoje pateikta nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtis turėtų būti panaši į Direktyvoje 2005/29/EB pateiktą apibrėžtį. Tačiau EESRK sutinka su žaliojoje knygoje pateiktais nesąžiningos prekybos praktikos variantus apibūdinančiais elementais ir parametrais.

— 3 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktikos sąvoka neturėtų apimti tik derybas dėl sutarties, o visą komercinių santykių trukmę.

— 4 klausimas. Teoriškai nesąžiningos prekybos praktika gali būti taikoma bet kokiame tiekimo ir platinimo grandinės etape, tačiau čia aptariama tokios praktikos forma pasitaiko tik prekybos centrų ir maistą gaminančių bei perdirbančių MVĮ tarpusavio santykiuose. Pavyzdžiui, neteko girdėti, kad tarptautinės maisto bendrovės-oligopoliai pateiktų savo tiekėjams sąskaitą už jų įtraukimą į sąrašą arba reikalaujant mokėti už fiktyvias paslaugas. Tačiau reikėtų paminėti ir tuos atvejus, kai tarptautinės maisto bendrovės, sutikdamos tiekti savo (pageidaujamus) produktus, kelia sąlygą, kad panašių prekių nebūtų galima įsigyti iš jų konkurentų.

— 5 klausimas. Baimės veiksnys visiems gerai žinomas, ypač kai kalbama apie mažmeninės prekybos grandinių ir maistą gaminančių MVĮ tarpusavio santykius. Baimę kelia akivaizdi arba netiesioginė grėsmė, kad su tiekėju bus nutraukti prekybos santykiai ir pastarasis dėl to patirs didelių ekonominių sunkumų. Mėginant sureguliuoti nesąžiningos prekybos praktiką, būtina atsižvelgti į šį baimės veiksnį, kitaip administracinio ar teismo proceso atveju iš tiekėjo nebus galima tikėtis jokių skundų ar įrodymų.

3.2 Nesąžiningos prekybos praktikos pavyzdžiai

3.2.1 EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Komisija remiasi kai kurių nacionalinių konkurencijos institucijų pateikta informacija. Be žaliojoje knygoje minimų institucijų, ypač rekomenduotume bendradarbiauti su Prancūzijos ir Čekijos institucijomis, nes jos turi tiesioginės patirties įgyvendinant savo nacionalinius kovos su neteisėta prekybos praktika įstatymus. Atlikdamos patikrinimus antimonopolinės institucijos turi teisę patikrinti apskaitos dokumentus (sutartis, sąskaitas, bankų išrašus ir pan.), kuriais remiantis galima tiesiogiai įrodyti nesąžiningos prekybos praktikos atvejus.

3.2.2 Iš Jungtinės Karalystės, Ispanijos ir Airijos konkurencijos institucijų pateiktų pavyzdžių matyti, kad daugelį tokios praktikos formų neteisinga vadinti tik „neetiškomis“, nes jos akivaizdžiai peržengia teisėtumo ribas (ypač tais atvejais, kai bauginama ir grasinama).

3.3 Galimas nesąžiningos prekybos praktikos poveikis

3.3.1 Stipresnės šalies naudojama nesąžiningos prekybos praktika silpnesnės šalies atžvilgiu, be jokios abejonės, daro neigiamą poveikį, ir, savaime suprantama, stabdo investicijas bei inovacijas gamybos srityje. Tačiau, EESRK nuomone, pernelyg mažai kalbama apie poveikį vartotojams, nes pasekmės yra kur kas didesnės nei tik kliūtys inovacijoms. Nepaisant to, šiame skyriuje visiškai nekalbama apie grėsmę nacionaliniams ekonominiams interesams, apie kuriuos šiek tiek užsimenama ankstesnėse žaliosios knygos dalyse. Ši grėsmė ypač akivaizdi Vidurio ir Rytų Europos šalyse, kuriose prekybos centrus visiškai kontroliuoja kitų valstybių narių įmonės. Kadangi vietos gamintojai (kurių didžioji dauguma yra MVĮ) negali įvykdyti dažnai grobiškių sąlygų, žlunga visas to regiono žemės ūkio maisto

produktų sektorius, ir šalys, kurios paprastai sugebėdavo apsirūpinti pagrindiniais maisto produktais, prarado didžiąją dalį apsirūpinimo maistu pajėgumų. Taigi vietos produkciją išstumia importuoti, dažnai labai abejotinos kokybės produktai.

3.3.2 Pateikiame EESRK atsakymus į šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

— 6 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktika maisto sektoriuje (visų pirma paminėtini prekybos centrai) jau tapo kasdienybe ir taikoma kasdieniauose komerciniuose sandėriuose.

— 7 klausimas. Ne maisto produktų, o kitų prekių tiekėjai su nesąžiningos mažmeninių grandinių prekybos praktika susiduria kur kas rečiau. Taip veikiausiai yra todėl, kad jie yra mažiau priklausomi nuo stambiųjų mažmeninės prekybos tinklų, nes, pavyzdžiui, žaislų, sporto prekių ar drabužių tiekėjai turi kur kas daugiau potencialių pirkėjų nei maisto gamintojai. Su nesąžininga prekybos praktika susiduriama franšizės sutartinių santykių atveju ir maisto, ir ne maisto produktų sektoriuose. Analizuojant šiuos santykius pastebimos tos pačios problemos, kurios buvo išdėstytos maisto produktų tiekimo grandinei skirtoje nuomonėje, kadangi franšizės sutartiniai santykiai tai tokie pat nelygūs stiprios šalies (franšizės suteikėjo) ir daug silpnesnės šalies (franšizės gavėjo) santykiai ir todėl juose taip pat pasigendama sutarties (derybų) laisvės. Franšizės gavėjas pasirašo standartinę sutartį su franšizės suteikėjo primestomis sąlygomis ir, jei nori sutarties, kito pasirinkimo neturi. Pastabos dėl baimės veiksnio, platintojui (franšizės suteikėjo) tenkančių sąnaudų perkėlimo tiekėjui (franšizės gavėjui) pastarajam negaunant jokios kompensacijos ir (arba) papildomos naudos aktualios ir franšizės sutartinių santykių atveju. Dažnai sutarties galiojimo laikotarpiu franšizės suteikėjas vienašališkai, t. y. deliktiniu būdu, primeta sudarytų susitarimų pakeitimus duodamas nurodymus.

— 8 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktika daro didelį poveikį žemės ūkio veiklą vykdančių ir maisto sektoriuje veikiančių MVĮ gebėjimui investuoti ir diegti inovacijas. Investicijos siekiant apsaugoti tam tikrus viešojo intereso aspektus (aplinką, darbo sąlygas, gyvūnų gerovę, klimatą ir kt.) yra mažesnės dėl priklausomybės nuo nedidelio pirkėjų skaičiaus ir dėl šios padėties keliamo netikrumo.

— 9 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktikos įmonių tarpusavio santykiuose poveikis vartotojams išsamiai analizuojamas specialiaame tyrime⁽⁵⁾. Dabartinė sistema žalinga

vartotojams, ypač žvelgiant į ilgalaikę perspektyvą, nes trūksta investicijų į tvarią gamybą ir inovacijas. Galiausiai ilgainiui jie vėl nukentės dėl rinkos nepakankamumo tokiose srityse kaip aplinka, klimatas, darbo sąlygos ir gyvūnų gerovė. Kaip atsvarą susiklosčiusiai padėčiai, mūsų nuomone, būtų galima pasiūlyti, kad vartotojai už maistą dabar mokėtų šiek tiek daugiau, nes šiuo metu mažmeninės prekybos tinklų konkurencija vyksta tik žemiausios įmanomos kainos vartotojams pagrindu ir šiam tikslui aukojama visa kita.

— 10 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktika, be jokios abejonės, turi neigiamos įtakos bendrosios rinkos veikimui, nes labai apriboja mažųjų ir vidutinių ekonominės veiklos vykdytojų galimybes įsitvirtinti. Ką ir kur parduoti nustato stambiaji mažmenininkai ir daugeliu atveju pasirenkamas ne geriausias kainos ir kokybės santykis, o „noras“ ar „sugebėjimas“ priimti nesąžiningos prekybos praktikos modelį.

4. Nesąžiningos prekybos praktiką reglamentuojantys teisiniai pagrindai

4.1 Analizuojant dabartinę valstybių narių ir ES teisinių pagrindą iškyla du faktai. Pirma, tai, kad kai kurie stiprūs ekonominiai subjektai taiko nesąžiningos prekybos praktiką, dabar jau visiems yra žinoma ir tapo neginčijamu faktu, o keleto valstybių narių valdžios institucijos yra padariusios išvadą, kad dabartinę padėtį būtina sureguliuoti.

4.2 Dabartinės nesąžiningos prekybos praktikos mastas, ypač stambiųjų mažmeninės prekybos tinklų ir maisto gamintojų sandėriai, visų pirma rodo, kad konkurencijos teisės aktai yra pasenę. Kai kurios nesąžiningos prekybos praktikos formos rodo, kad konkurencinė aplinka yra labai iškreipta ir kad esama dominuojančios padėties atveju, kurių dabartiniais antimonopoliniais teisės aktais nepavyksta sureguliuoti.

4.3 EESRK nuomone, reikia ne tik persvarstyti konkurencijos teisės aktus, bet ir būtų visiškai teisėta uždrausti ES lygmeniu taikyti tam tikras tiksliai apibrėžtas nesąžiningos prekybos praktikos formas ir atitinkamai atlikti reikalingą skirtingų teisinių sistemų suderinimo darbą. Vis dėlto reikia loginio ryšio tarp nesąžiningos prekybos praktikos reglamentavimo priemonių ir persvarstytų antimonopolinių teisės aktų, kad sankcijos būtų taikomos tik logiškiems sutarčių, kuriose numatyta nesąžiningos prekybos praktika, iniciatoriams, t. y. su šalimis, kurios užima dominuojančią padėtį.

4.4 Kad šios suderintos reglamentavimo priemonės būtų veiksmingos, jose turi būti atsižvelgta į „grėsmę nepatekti į sąrašą“, taigi į tai, kad silpnesnės sutarties šalys, ypač MVĮ, kaip prekybos centrų tiekėjos, negali pateikti skundo; reikėtų padaryti daugiau, o ne tik spręsti įmonių tarpusavio santykių problemas.

⁽⁵⁾ Consumers International, *The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?* („Prekybos centrų ir tiekėjų tarpusavio santykiai. Kokios pasekmės vartotojams?“), 2012.

4.5 Pateikiame EESRK atsakymus į dar neatsakytus šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

- 11 klausimas. Kai kuriose valstybėse narėse priimtose nesąžiningos prekybos praktikai skirtos reglamentavimo priemonės dar nedavė pageidaujamų rezultatų. Taip, EESRK nuomone, iš dalies yra todėl, kad dauguma šių priemonių (Italijoje, Slovakijoje, Čekijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje) priimtose palyginti neseniai, ir todėl, kad teisinis jų atsiradimo pagrindas nėra vien tik sutarties laisvės nebuvimas, nors vien jau tai, kad nesąžiningos prekybos praktikos faktas yra pripažįstamas, netiesiogiai rodo, kad sutarties laisvės srityje ne viskas taip gerai, kaip norėtųsi. Vis dėlto neteisinga būtų teigti, kad šiais įstatymais nieko nepasiekta. Šiuos įstatymus priėmusiose šalyse nebeliko pačių baisiausių sutarčių sąlygų, o prekybos centrai, norėdami gauti naudos, į kurią neturi teisės, turi gerai pasukti galvą, kaip tai padaryti. Didžiausios pažangos pasiekta Prancūzijoje, kur teisės aktais ir įgyvendinimo veiksmais tiekėjų nuolaidas pavyko sumažinti iki priimtino lygio (iki 10–15 proc. vietoj ankstesnių 50–60 proc.)⁽⁶⁾. Pasiekta kur kas didesnio skaidrumo maisto tiekimo grandinėje paskirstant naudą.
- 12 klausimas. Kaip skubiai reikia priimti specialų įstatymą, be kitų dalykų, priklauso nuo taikomos nesąžiningos prekybos praktikos masto ir padėties konkrečioje šalyje. Vienokia padėtis yra Europos pietuose, Vidurio ir Rytų Europoje, kitokia – šiaurinėje Europos dalyje. Šiek tiek skiriasi ir atskirų regionų kultūra bei tradicijos. Būtent todėl kai kurios šalys jau turi reglamentavimo (arba savireguliacinio) priemones, o kitos – ne.
- 14 klausimas. EESRK yra įsitikinęs, kad ES lygmeniu reikėtų priimti naujas suderinimo priemones (žr. 4.2, 4.3 ir 4.4 punktus).
- 15 klausimas. Toks reglamentavimas jau turi tam tikrą teigiamą poveikį (žr. ankstesnes pastraipas). Pasiūlymai reglamentuoti šią sritį kelia tam tikrų su sutarties laisve susijusių abejonių. Kadangi tokios laisvės čia aptariamuose sutartinuose santykiuose nėra, šios abejonės nepagrįstos.

5. Kovos su nesąžiningos prekybos praktika taisyklių laikymosi užtikrinimas

5.1 Nacionalinės vykdymo užtikrinimo priemonės

5.1.1 EESRK pritaria Europos Komisijos nuomonei, kad dabartinių nacionalinių lygmeniu įgyvendinamų kovos su nesąžiningos prekybos praktika priemonių nepakanka. Taip yra daugiausia todėl, kad jose neatsižvelgiama į tvyrančią tam tikrą baimės atmosferą, kurią galima paaiškinti tuo, kad nėra tikros sutarties laisvės ir kyla grėsmė nepatekti į sąrašą. Šios problemos kol kas geriausiai sprendžiamos Prancūzijoje, kur

priežiūros institucija gali imtis veiksmų remdamasi neoficialia informacija ir savo pačios iniciatyva. Be to, nesąžiningos prekybos praktikos šioje šalyje atsisakyta ginant nacionalinį ekonominį interesą, o ne siekiant apsaugoti silpnesniąją sutarties šalį.

5.1.2 Kai kurios valstybės narės yra priėmusios kovos su nesąžininga sutarčių praktika įstatymus, tačiau kitos jų neturi. Be to, atskiri įstatymai yra gana skirtingi. Be jokios abejonės, šie du dalykai tam tikra prasme trukdo vykdyti tarpvalstybinę prekybą (16 klausimas).

5.1.3 EESRK nuomone, vienintelis protingas bendras būdas spręsti neigiamą taikomų teisės aktų daromą poveikį būtų priimti nesąžiningos prekybos praktikai taikomus suderinamuosius teisės aktus (17 klausimas).

5.2 Nacionalinės vykdymo užtikrinimo priemonės

5.2.1 EESRK sutinka su Komisijos teiginiu, kad ES lygmeniu kol kas nėra jokios konkrečios kovai su nesąžiningos prekybos praktika skirtos priemonės. Komitetas taip pat įsitikinęs, kad norint įveikti baimės veiksnį, būtina nacionalinėms šios srities institucijoms suteikti galią veikti savo iniciatyva, gauti anoniminius ir neoficialius skundus ir taikyti sankcijas (18 klausimas).

6. Nesąžiningos prekybos praktikos tipai

6.1 EESRK sutinka, kad nesąžiningos prekybos praktikos atvejų pasitaiko visoje maisto ir ne maisto tiekimo grandinėje, bet, atsižvelgdamas į tai, kas prieš tai pasakyta, yra įsitikinęs, kad blogiausia padėtis yra prekybos centrų ir gamyba užsiimančių MVĮ tarpusavio santykiuose.

6.2 Kai kalbama apie įtraukimą į sąrašą, visiškai neaišku, kokią kainą potencialus tiekėjas turi sumokėti. Dažniausiai net sumokėjus šį mokestį (t. y. įvykdžius pradinę ir būtiną bet kokio komercinio sandorio sąlygą), tiekėjas negauna jokių garantijų, kad pirktas jo tikrai pirs atitinkamas prekes ir kad be jokios priežasties neišbrauks jo iš sąrašo.

6.3 Tiekėjo nuolaidos yra kasdienės stambiųjų mažmeninės prekybos tinklų praktikos dalis. EESRK nuomone, jų nauda apskritai yra daugiau nei abejotina. Viena vertus, tiekėjų nuolaidos yra akivaizdus įrodymas to, kad piktnaudžiaujama dominuojančia padėtimi, nes už jų dažnai slepiasi nereikalingos ir fiktyvios paslaugos; kita vertus, jos lemia nepakankamą skaidrumą paskirstant naudą. Tai, kad esama tiekėjų nuolaidų, reiškia, kad tiekėjams (ir išorės stebėtojams) labai sunku nustatyti, kiek jiems iš tikrųjų sumokėta už patiektas prekes. Iš tikrųjų norint gauti užsakymą prekėms tiekti reikia sutikti su pirkėjo siūlomomis paslaugomis. EESRK nuomone, mokesčiai už pirkėjo tiekėjui realiai suteiktas ir pagrįstas paslaugas turėtų būti įtraukti į maisto pirkimo kainą.

⁽⁶⁾ Prancūzijos konkurencijos politikos, vartotojų reikalų ir sukčiavimo kontrolės generalinio direktorato informacija.

6.4 Pateikiame EESRK atsakymus į dar neatsakytus šiame žaliosios knygos skyriuje pateiktus klausimus:

- 19 klausimas. Į nesąžiningos prekybos praktikos tipų sąrašą įtrauktume mokesčius už fiktyvias ir nereikalingas paslaugas, nepagrįstai didelius mokesčius už realiai suteiktas paslaugas ir verslo rizikos ir rinkodaros sąnaudų perdavimą tiekėjui.
- 20 klausimas. Nesąžiningos prekybos praktikos tipų sąrašas būtinas norint kovoti su šia praktika. Be jokios abejonės, jį reikėtų reguliariai atnaujinti. Vis dėlto vien sąrašų nepakanka. Reikia pasiūlyti gana plačią nesąžiningos prekybos praktikos apibrėžtį, kuri apimtų visus atvejus, kurie neatitinka plačiosios „geros verslo praktikos“ apibrėžties, kitaip tariant, „pasitikėjimo“, „sutarties pusiausvyros“ principų, ir bendrų atitinkamų ūkio sektorių įmonėms taikomų taisyklių.
- 21 klausimas. EESRK mano, kad kiekviena visos tiekimo grandinės grandis turėtų priimti savo įprastas sąnaudas ir riziką, kad jos būtų teisingai paskirstytos bendroje maržoje. Kitaip tariant, gamintojas turėtų priimti gamybos, o mažmenininkas – pardavimo sąnaudas ir riziką.
- 23 klausimas. EESRK mano, kad sąžiningos praktikos principus reikėtų įtvirtinti ES lygmens priemonėse.
- 24 klausimas. EESRK yra įsitikinęs, kad ES lygmeniu reikėtų priimti privalomą teisinę priemonę, pavyzdžiui, reglamentą.
- 25 klausimas. EESRK nuomone, žaliojoje knygoje nepakankamai dėmesio skiriama įvertinimui, kokią poveikį įmonių tarpusavio santykiuose taikoma nesąžiningos prekybos praktika daro vartotojams ir nacionaliniam ekonominiam interesui.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Svarstant plenarinėje sesijoje (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis) buvo atmesti šie, mažiausiai ketvirtadalį balsų surinkę, pakeitimai:

1.10 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK nuomone, tai, kad keletas valstybių narių priėmė įstatymus nesąžiningos prekybos praktikai pažaboti, rodo, kad dabartinė padėtis nepriimtina. Nors šie įstatymai dėl įvairių priežasčių ir nedavė pageidaujamų rezultatų, būtų neteisinga sakyti, kad jais visiškai nieko nepasiekta. Vienas iš laimėjimų — dalijantis nauda atsirado daugiau skaidrumo ir vis dėlto iki skaidrumo nustatant kainas dar toli, tikrai neužkirstas kelias ir grobikiškiausiomis praktikos formoms.“

Paaiškinimas

Bus pateiktas žodžiu.

Balsavimo rezultatai:

Už:	54
Prieš:	63
Susilaikė:	27

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Pažangus reglamentavimas – atsižvelgti į mažųjų ir vidutinių įmonių poreikius“

(COM(2013) 122 final)

(2013/C 327/07)

Pranešėja **Anna Maria DARMANIN**

Bendrapranešėjis **Brendan BURNS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2013 m. balandžio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Pažangus reglamentavimas – atsižvelgti į mažųjų ir vidutinių įmonių poreikius“

COM(2013) 122 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 156 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK remia Komisijos tikslą pažangiam reglamentavimui skirti prioritetinę vietą savo darbotvarkėje. Reglamentavimas yra būtinas, tačiau jo priemonės turi būti gerai parengtos, kad ES politikos tikslus būtų galima pasiekti mažiausiomis sąnaudomis. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pastarųjų metų pastangas skatinti geresnių reglamentavimo priemonių rengimą ir taikymą, įskaitant poveikio vertinimus ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimą.

1.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas:

- a) pabrėžia, kad nors pažangus reglamentavimas reikalingas bet kokio dydžio įmonėms, tačiau mažosios įmonės, ypač labai mažos įmonės, patiria neproporcingai didelį biurokratizmo poveikį;
- b) primena visoms Komisijos tarnyboms, kad poveikio MVĮ tyrimas yra neatsiejama poveikio vertinimų dalis. Komitetas ragina Europos teisės aktų leidėjus rengiant poveikio vertinimus ir teisės aktus atsižvelgti į mažųjų ir labai mažų įmonių ypatybes MVĮ grupėje;
- c) palankiai vertina REFIT programą, kuria siekiama nustatyti MVĮ tenkančią naštą ir neveiksmingas priemones. Ši programa turėtų būti naudojama paskirties nebeatitinkantiems galiojantiems reglamentams nustatyti bei pasiūlyti juos panaikinti ir galiojantiems teisės aktams konsoliduoti. Komitetas rekomenduoja Komisijai kuo greičiau pradėti naują galiojančių teisės aktų „tinkamumo patikrą“, pradedant

pirmaisiais dešimčia dabartiniame komunikate paskelbtų sunkiausiai įgyvendinamų reglamentų, daugiausia dėmesio skiriant labai mažoms įmonėms;

- d) atkreipia dėmesį į vieną šios programos principą, pagal kurį poveikio vertinimai tapo patogesni naudotojams pradėjus taikyti standartinius šablonus ir turint aiškią santrauką, kurioje pabrėžiami pagrindiniai klausimai, įskaitant įgyvendinimo sąnaudas, ypač patiriamas labai mažų įmonių;
- e) pritaria bendros nepriklausomos poveikio vertinimo valdybos (PVV), veikiančios visose ES institucijose, sukūrimui ilguoju laikotarpiu. Ši nepriklausoma PVV turėtų pasitelkti išorės ekspertus, kurie papildomai patikrintų Komisijos pasiūlymus dėl teisės aktų, siekiant užtikrinti teisingą įvairių siūlyimų sampratą;
- f) sutinka, kad labai mažoms įmonėms neturėtų būti suteikiama bendrųjų išimčių, bet nagrinėjant kiekvieną konkretų atvejį atskirai, turėtų būti atliekamas išsamus kiekvieno pasiūlymo dėl teisės akto poveikio vertinimas;
- g) primena Komisijai pridėti išsamų padarytų pakeitimų aprašymą ir nurodytą su konsultavimosi procesu susijusių pakeitimų priežastis;
- h) mano, kad Europos Komisija turi nuolat stebėti MVĮ rezultatų suvestinę, kurią rengia centralizuota koordinavimo tarnyba glaudžiai bendradarbiaudama su MVĮ organizacijomis;

- i) ragina parengti naują programą, skirtą sumažinti bereikalingą reguliavimo našta, ir užtikrinti, kad pažangesnis reglamentavimas nereikštų, jog įmonės atleidžiamos nuo darbuotojų apsaugos, lyčių lygybės ar aplinkosaugos standartų. Todėl Komitetas primygtinai prašo suteikti Stoiber grupei, kuri, bendradarbiaudama su MVĮ organizacijomis, stebės ir įgyvendins politikos priemones, ypač susijusias su labai mažomis ir mažosiomis įmonėmis, naują mandatą iki 2020 m.
- j) ragina Tarybą ir Parlamentą taip pat ir priimant sprendimus dėl ES teisės aktų stengtis sumažinti įmonėms tenkančią administracinę našta;
- k) siūlo valstybėms narėms keistis geriausia praktika pažangaus reglamentavimo srityje siekiant išvengti „perteklinio reguliavimo“.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 2011 m. lapkričio mėn. Komisija paskelbė ataskaitą „Mažosioms ir vidutinėms įmonėms tenkančios reglamentavimo naštos mažinimas. ES reglamentavimo sistemos pritaikymas labai mažų įmonių poreikiams“⁽¹⁾, kurioje nustatomos konkrečiai MVĮ skirtos priemonės. Ataskaitoje buvo nagrinėjamas „Smulkiojo verslo akte Europai“⁽²⁾ (SVA) nustatytas principas „visų pirma galvokime apie mažuosius“, kuriame reikalaujama rengiant teisės aktus atsižvelgti į poveikį MVĮ ir raginama supaprastinti dabartinę reglamentavimo sistemą. Komisija pasirengusi spręsti reglamentavimo naštos problemą naudojantis naująją Reglamentavimo kokybės ir rezultatų programą (REFIT)⁽³⁾, kuri pradėta įgyvendinti 2012 m. gruodžio mėn.

2.2 2013 m. kovo 7 d. priimtame Komisijos komunikate pavasario Europos Vadovų Tarybai „Pažangus reglamentavimas – atsižvelgti į mažųjų ir vidutinių įmonių poreikius“⁽⁴⁾ įvertinamos visos nuo 2011 m. Komisijos įgyvendintos priemonės, susijusios su reglamentavimo našta MVĮ. Ataskaitoje apžvelgiama pažanga, padaryta:

- analizuojant poveikio vertinimų vaidmenį MVĮ reglamentavimui;
- rengiant metinę MVĮ rezultatų suvestinę;
- užtikrinant reglamentavimo kokybės patikras.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/simplification/sme/sme_en.htm.

⁽²⁾ Žr. Ronny Lannoo – Nuomonė „Smulkiojo verslo akto Europai apžvalga“, OL C 376, 2011 12 22, p. 51

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/1_EN_ACT_part1_v8.pdf

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/1_EN_ACT_part1_v4.pdf

3. Pastabos

3.1 Pažangus reglamentavimas turi lemiamą reikšmę MVĮ – visų pirma, labai mažoms įmonėms

3.1.1 EESRK visada rėmė ir skatino reglamentavimui gerinti skirtas iniciatyvas – tai aiškiai nurodyta įvairiose Komiteto nuomonėse⁽⁵⁾. Pripažįstame, kad nors pažangus reglamentavimas reikalingas visoms įmonėms, tačiau labai mažos ir mažosios įmonės patiria neproporcingai didelį biurokratizmo poveikį. Todėl principo „visų pirma galvokime apie mažuosius“ taikymas turi tapti prioritetine gaire rengiant naujus teisės aktus ir viso sprendimo priėmimo proceso metu.

3.1.2 MVĮ skiriasi savo dydžiu, veiklos sritimis, tikslais, finansavimu, valdymu, geografija ir juridiniu statusu⁽⁶⁾. Todėl rengdami joms skirtus teisės aktus politikos formuotojai turi atsižvelgti į šiuos ypatumus. Jie turi suvokti, kad kai kurie teisės aktai gali pasirodyti nesą labai sudėtingi – tačiau, be kita ko, labai mažas arba mažasias įmones nuo naujų idėjų kūrimo, naujų rinkų tyrimo arba naujų darbo vietų kūrimo visų pirma atgraso didelis taisyklių ir nuostatų skaičius.

3.1.3 Todėl daugelis MVĮ, ypač labai mažos ir mažosios įmonės, teisės aktus laiko pirmiausia verslumo suvaržymu, o ne augimą skatinančia priemone. EESRK laikosi nuomonės, kad pažangus reglamentavimas ES lygiu nebus naudingas, jei teisės aktuose nebus aiškiai nustatyta, kokioms įmonėms jie skirti ir kokios išimtys (jei tokios numatytos) joms yra suteikiamos arba įmonės jų gali reikalauti. Todėl EESRK primygtinai ragina Komisiją visų įvairiuose GD atliekamų poveikio vertinimų metu atlikti visapusišką poveikio MVĮ tyrimą. EESRK mano, kad poveikio MVĮ tyrimas turi apimti galimas pasiūlymo sąnaudas ir naudą, atsižvelgiant į įmonės dydį, aiškiai atskiriant labai mažas, mažasias ir vidutinio dydžio įmones. Tinkamai neatlikus poveikio MVĮ tyrimo, Poveikio vertinimo valdyba jį vertintų neigiamai.

3.2 Poveikio vertinimų vaidmuo

3.2.1 EESRK pripažįsta poveikio vertinimų⁽⁷⁾, kaip pagrindinio MVĮ politikos formavimo ES lygiu elemento, vaidmenį. Komitetas primygtinai reikalauja, kad Komisija parengtų solidžius paskirtį atitinkančius ir logiškus poveikio vertinimus. EESRK primena Komisijai, kad turi būti laikomasi ir subsidiarumo, ir proporcingumo principų. Poveikio vertinimo metu būtina atlikti ir sąnaudų analizę. Padidėjus įmonėms tenkančioms su teisės aktais susijusioms sąnaudoms, kai kuri ekonominė veikla tampa nenaudinga, nors nesant teisės aktų, ji būtų pelninga. Dėl šios priežasties kai kurios nedidelės įmonės bus

⁽⁵⁾ Žr. Pegado Liz – Nuomonė „Sumanus reguliavimas Europos Sąjungoje“, OL C 248, 2011 8 25, p. 87.

⁽⁶⁾ Žr. Cabra de Luna – Nuomonė dėl įmonių rūšių įvairovės (nuomonė savo iniciatyva), OL C 318, 2009 12 23, p. 22.
Pavyzdys: laisvosios profesijos yra grupė, kuri turi laikytis griežtų profesinių taisyklių siekdama patenkinti klientų ir viešuosius interesus.

⁽⁷⁾ Žr. Pegado Liz – Nuomonė „Sumanus reguliavimas Europos Sąjungoje“, 4 A punktas, OL C 248, 2011 8 25, p. 87.

priverstos palikti rinką, o tai sumažins privataus sektoriaus ekonominės veiklos potencialą. EESRK ragina Komisiją pateikti nepriklausomų ekspertų patikrintą ataskaitą dėl įmonėms tenkančių bendrų grynųjų sąnaudų, susijusių su reguliavimo pasiūlymais. Šioje ataskaitoje turėtų būti nurodyti ir pagrindiniai pradinių pasiūlymų pakeitimai, kurie padaryti atlikus poveikio vertinimus.

3.2.2 EESRK pripažįsta, kad poveikio vertinimai yra techninio pobūdžio dokumentai. Tačiau dėl savo apimties ir turinio jie gali tapti nesuprantamais, ypač mažosioms įmonėms, norintiems pateikti savo pastabų. Komitetas rekomenduoja padaryti juos patogesniais naudotojui⁽⁸⁾, naudojant standartinius šablonus, pateikiant aiškią santrauką, kurioje pabrėžiami pagrindiniai svarstyti klausimai, ir atsižvelgiant į kiekvieną MVĮ pogrupį.

3.2.3 EESRK ragina suinteresuotąsias šalis, įskaitant labai mažoms ir mažosioms bei vidutinio dydžio įmonėms atstovaujančias verslo organizacijas, atlikti nepriklausomą ir skaidrų poveikio vertinimų projektų patikrinimą siekiant užtikrinti, kad jie būtų aukštos kokybės ir parengti vadovaujantis gairėmis⁽⁹⁾.

3.2.4 Poveikio vertinimuose reikia detalai išnagrinėti kaip ir kokia apimtimi reikėtų taikyti konkrečias priemones ir modelius (pavyzdžiui, išimtis, supaprastinamą ir kt.) siekiant sumažinti MVĮ tenkančią reglamentavimo naštą. EESRK palankiai vertina platesnį poveikio MVĮ tyrimo taikymą, tačiau primena, kad būtina kruopščiai ir atskirai įvertinti teisės aktų poveikį trims skirtingiems įmonių pogrupiams ir po to išanalizuoti galimybę labai mažoms įmonėms taikyti išimtis arba supaprastintą tvarką.

3.2.5 EESRK nurodo, kad Komisija atrodo beatsisakanti savo ketinimo labai mažoms įmonėms taikyti išsamias išimtis, susijusias su ES taisyklių laikymusi atliekant poveikio vertinimą. EESRK palankiai vertina šį sprendimą ir pabrėžia, kad pažangus reglamentavimas turi būti pritaikytas įmonės tipui ir dydžiui ir ne pernelyg sudėtingas. Jei šios sąlygos įvykdomos, įmonių savininkams bus paprasčiau parengti tinkamas vidaus procedūras, atitinkančias pažangaus reglamentavimo tikslus.

3.2.6 Labai mažos ir mažosios įmonės pripažįsta, kad jos yra arčiau savo klientų nei didelės tarptautinės įmonės. Jos pripažįsta ir tai, kad didėja klientų poreikis naudotis vietos įmonių paslaugomis, kurios yra etiškos ir rūpinasi vietos aplinka. EESRK primena Komisijai, kad įmonėms labai svarbu laikytis įmonės, jos produktų ir paslaugų kokybę reguliuojančių normų ir teisės

nuostatų, jei jos nori sėkmingai dirbti ir išlikti konkurencingomis įvairiose rinkose. Jei labai mažoms įmonėms bus taikomos išimties, pavyzdžiui, susijusios su vartotojų ir aplinkos apsaugos srities teisės aktais, tai galiausiai gali pakenkti jų veiklai⁽¹⁰⁾.

3.2.7 Komitetas mano, kad poveikio vertinimuose dėmesį reikėtų atkreipti ne tik į pirmiau minėtus aspektus, bet ir atidžiai įvertinti galimą priemonės, kuria pakeičiant su MVĮ susijusius teisės aktus norima sumažinti administracinę naštą, domino efektą. Iš tiesų galimas šalutinis poveikis, dėl kurio sutriktų socialinė pusiausvyrą ir santykiai su valstybės administracine valdžia (pavyzdžiui, nedeklaruojamas darbas, mokesčių duomenų žinojimas, socialinės įmokos, darbo sutarčių klasifikavimas ir pobūdis ir pan.)

Pats pažangus reglamentavimas, skirtas mažosioms ir vidutinėms įmonėms, vien dėl savo pobūdžio negali turėti šalutinio ar bent jau neigiamo poveikio. EESRK primena Komisijai, kad pažangus reglamentavimas neturėtų susilpninti darbuotojų teisių⁽¹¹⁾, nei sumažinti bazinio lygio apsaugos, visų pirma susijusios su darbuotojų sveikata ir sauga.

3.3 MVĮ rezultatų suvestinė

3.3.1 EESRK palankiai vertina metinės MVĮ rezultatų suvestinės, kuri leis stebėti priemones viso sprendimų priėmimo ciklo metu, sukūrimą. Laukiame, kada ji bus įgyvendinta ir duos rezultatų.

3.3.2 EESRK mano, kad Europos Komisija turėtų nuolat stebėti MVĮ rezultatų suvestinę per centralizuotą koordinavimo tarnybą ir glaudžiai bendradarbiaujant su įvairiomis ES institucijomis ir organais. Valstybės narės ir MVĮ organizacijos taip pat kviečiamos prisijungti prie šios veiklos.

3.4 Konsultavimosi su MVĮ gerinimas

3.4.1 EESRK palankiai vertina tai, kad bus skelbiami veiksmų planai, kuriais suinteresuotosios šalys informuojamos apie galimas Komisijos iniciatyvas ir numatomus parengiamuosius darbus bei konsultacijas. Konsultacijas su suinteresuotomis šalimis turėtų būti plačiai viešinamos, kad pastarosios galėtų laiku reaguoti. Tačiau konsultacijos turėtų būti grindžiamos ne kiekybe, o kokybe ir paremtos empiriniais duomenimis, surinktais per pokalbius su tikrais verslininkais, įskaitant darbuotojus, ir verslo organizacijų atstovais, vizitų į labai mažas ir mažąsias įmones arba jų stebėjimo metu. EESRK primena Komisijai, kad veiksmų planuose visada turėtų būti pateiktas pirmas apytikris laukiamų sąnaudų vertinimas, kad suinteresuotosios šalys galėtų

⁽⁸⁾ Neseniai parengtas Tinkamumo važinėti keliais teisės aktų rinkinio poveikio vertinimas apima 102 puslapius, o Duomenų apsaugos poveikio vertinimas – netgi 241 puslapius.

⁽⁹⁾ Žr. Pegado Liz – Nuomonė „Sumanus reguliavimas Europos Sąjungoje“, 4 punktas B, OL C 248, 2011 8 25, p. 87.

⁽¹⁰⁾ BEUS – pažangus reglamentavimas – Atžvalga į konsultacijas su suinteresuotosiomis šalimis. http://ec.europa.eu/governance/better-regulation/smart-regulation/consultation_2012/docs/registered_organisations/beuc_en.pdf

⁽¹¹⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/our_priorities_soc_dial_in_smes.pdf.

atlikti galimo poveikio kokybės vertinimą. Komitetas primena Komisijai, kad išsamios konsultacijos su suinteresuotomis šalimis yra ypač svarbios renkant aukštos kokybės duomenis ir rengiant pasiūlymus dėl pažangaus reglamentavimo.

3.4.2 Po konsultacijų daugelis verslo asociacijų ir jų narių nėra tikri, ar jų pastangos nustatyti galimas problemas ir sprendimus buvo naudingos. EESRK pasisako už tai, kad keletas iš jų pagal oficialią procedūrą dalyvautų nepriklausomos poveikio vertinimo valdybos veikloje kaip nepriklausomi ekspertai, kad būtų galima papildomai kruopščiai patikrinti Komisijos pasiūlymus siekiant užtikrinti teisingą įvairių sąvokų sampratą.

3.4.3 EESRK pastebėjo, kad pastaraisiais metais santykinai išaugo teisės aktų leidėjų perduotų deleguotųjų aktų skaičius. Daugelis deleguotųjų aktų forma priimtų sprendimų daro didelį poveikį MVĮ. Todėl Komitetas mano, kad ir konsultacijų apimtis turėtų būti išplėsta įtraukiant keletą svarbiausių deleguotųjų aktų, kurie gali turėti didelį ekonominį, aplinkosauginį ir (arba) socialinį poveikį konkrečiam sektoriui arba pagrindinėms suinteresuotosioms šalims.

3.4.4 EESRK ragina, kai yra rengiami teisės aktai, vykdyti tikrą ir struktūruotą „MVĮ dialogą“ su įvairiais dalyviais. Ši partnerystė turėtų užtikrinti visų MVĮ ir jų organizacijų, visų pirma smulkios verslo asociacijų, dalyvavimą ginant Smulkiojo verslo akto⁽¹²⁾ principų „visų pirma galvokime apie mažuosius“ ir „vienas kartas“ taikymą siekiant skatinti efektyvumo tikslus.

3.4.5 EESRK iš esmės remia Europos įmonių tinklą. Komitetas apgailestauja, kad neišnaudojamas jo potencialas, nes, atrodo, kad daugelis Europos MVĮ vis dar nežino, kad toks tinklas egzistuoja. Europos įmonių tinklo siūlomos paslaugos, glaudžiai bendradarbiaujant su MVĮ organizacijomis, turėtų būti grindžiamos tikrais MVĮ reikalavimais ir poreikiais.

Komitetas mano, kad Europos įmonių tinklui priklausančios organizacijos turi būti remiamos, kad galėtų skirti daugiau išteklių MVĮ poreikiams bendraujant su valstybės įstaigomis. EESRK mano, kad ši parama pirmiausia turėtų būti orientuota į mažiausias įmones, su kuriomis turėtų tiesiogiai konsultuotis vietinis Europos įmonių tinklo centras sprenddamas reglamentavimo klausimus. Siekiant praktiškai įgyvendinti principą „visų pirma galvokime apie mažuosius“, visos Komisijos tarnybos turėtų atsižvelgti į tiesioginių susitikimų išvadas ir MVĮ organizacijų indėlių.

3.4.6 EESRK palankiai vertina tai, kad buvo pratęstas Aukšto lygio nepriklausomų ekspertų grupės administracinei naštai mažinti⁽¹³⁾ (Stoiber grupė) mandatas. EESRK ypač pageidautų,

kad šiai grupei būtų suteiktas naujas svarbus vaidmuo – glaudžiai bendradarbiaujant su MVĮ organizacijomis ir profesinėmis sąjungomis padėti Komisijai rengti, stebėti ir įgyvendinti labai mažoms ir mažosioms įmonėms skirtą politiką.

3.4.7 EESRK atkreipia dėmesį į konsultacijų dėl 10 labiausiai MVĮ veiklą sunkinančių administracinių procedūrų rezultatus⁽¹⁴⁾. Komitetas ragina Komisiją kuo greičiau reaguoti į gautas išvadas, t. y. paskelbti konkrečius pasiūlymus dėl supaprastinimo.

3.5 Atžvalga į MVĮ poreikius

3.5.1 EESRK remia reglamentavimo kokybės patikrinimą formuojant MVĮ politiką⁽¹⁵⁾ (vadinamoji REFIT programa). EESRK laukia bandomųjų vertinimų rezultatų⁽¹⁶⁾ ir norėtų paraginti Komisiją pagal savo 2014 m. programą pradėti tolesnius kokybės patikrinimus pagrindinėse srityse, kurios, Komiteto manymu, yra labai svarbios skatinant augimą ir darbo vietų kūrimą. Komisija raginama savo tinklavietėje skelbti visas kokybės patikras, kurios buvo atliktos arba yra planuojamos.

3.5.2 EESRK taip pat siūlo atlikti išsamią ES teisės aktų, su kuriais įmonės susiduria prekiaudamos su ES nepriklausančiomis šalimis, kokybės patikrą. EESRK mano, kad šių teisės aktų reguliavimo našta yra didelė ir kad tokios patikros būtų svarus indėlis į ES darbotvarkę pažangaus reglamentavimo, augimo ir prekybos srityse.

3.5.3 EESRK ragina Komisiją naudojantis REFIT programa kuo skubiau nustatyti nebenaudingus galiojančius reglamentus bei planuojamus priimti pasiūlymus ir pasiūlyti juos panaikinti, taip pat konsoliduoti galiojančius teisės aktus, stengiantis juos tokiu būdu supaprastinti. Siūloma, kad visi mažinimo tikslai būtų išreikšti skaičiais ir jais būtų siekiama apčiuopiamų teigiamų pokyčių įmonėms.

3.5.4 EESRK mano, kad reikėtų geriau pasirinkti teisinius instrumentus, įskaitant savireguliacijos ir bendro reguliavimo mechanizmus⁽¹⁷⁾.

3.6 Geresnis valdymas ir koordinavimo mechanizmas formuojant MVĮ politiką

3.6.1 EESRK nurodo, kad už pažangų reglamentavimą bendrai atsako visi ES politikos formuotojai tiek Europos, tiek valstybės narės lygmeniu.

⁽¹²⁾ Ten pat, 2 punktas.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/admin_burden/ind_stakeholders/ind_stakeholders_en.htm.

⁽¹⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-168_en.htm?locale=FR.

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/com_2013_en.pdf.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/evaluation/docs/fitness_check_en.pdf.

⁽¹⁷⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.self-and-co-regulation>

3.6.2 Europos lygmeniu:

- Komiteto nuomone, atsižvelgiant į Komisijos išsipareigojimą, kad pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų įmonėms tektų kuo mažesnės administracinės sąnaudos, Taryba ir Parlamentas taip pat turėtų mažinti arba riboti įmonėms tenkančią administracinę naštą iki Komisijos pasiūlyme numatyto lygio.
- Jei Taryba ir Parlamentas viršija šį lygį, šį savo sprendimą jie turėtų pagrįsti. Todėl EESRK ragina Parlamentą ir Tarybą taip pat išsipareigoti, kai reikia, atlikti Komisijos pasiūlymų esminių pakeitimų poveikio vertinimą.

3.6.3 Valstybių narių lygmeniu:

- EESRK mano, kad pažangaus reglamentavimo principas tik tada bus paveiktas, kai ir įgyvendinimas bus pažangus. Komitetas ragina valstybes nares stengtis nepakenkti ES lygiu priimtoms supaprastinimo priemonėms, kai jos perkeliama į nacionalinę teisę. Toks perteklinis reguliavimas aiškiai trukdo verslui vystytis. Todėl Komitetas siūlo numatyti

specialų privalomą politikų, ministerijų pareigūnų ir kitų teisės aktų perkėlimo į nacionalinę teisę dalyvių mokymą.

- Tačiau tai nekliudo valstybėms narėms taikyti aukštesnius standartus, jei jos to pageidauja.
- Siekiant sklandaus įgyvendinimo proceso, EESRK ragina Komisiją padėti valstybėms narėms, pavyzdžiui, rengti pasitarimus ar praktinius seminarus su valdžios institucijomis. EESRK nuomone, Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su įvairiais generaliniais direktoratais ir valstybėmis narėmis, turėtų kruopščiai koordinuoti su įgyvendinimu susijusią tolesnę veiklą.
- EESRK siūlo Komisijai ir valstybėms narėms glaudžiau bendradarbiauti keičiantis geriausios poveikio vertinimo praktikos pavyzdžiais, kad būtų galima parengti palyginamas, skaidrias ir lanksčias procedūras. Valstybės narės taip pat raginamos aktyviau keistis geriausios praktikos pavyzdžiais MVĮ reglamentavimo supaprastinamo srityje⁽¹⁸⁾ (pavyzdžiui, e. vyriausybės sprendimai įmonėms, kad jos galėtų suprasti taisykles ir jų laikytis⁽¹⁹⁾).

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/admin_burden/best_practice_report/best_practice_report_en.htm
Žr. šį pavyzdį: <http://www.bru.gov.mt/15-6-reduction-in-administrative-burden-registered-news-posted-on-17th-december-2012>. 2006 m. pradžioje Maltoje buvo įsteigtas geresnio reguliavimo padalinys (angl. Better Regulation Unit (BRU)) po to, kai vyriausybė priėmė nacionalinę išsipareigojimą skatinti geresniam reguliavimui palankią aplinką.

⁽¹⁹⁾ <http://www.irma-international.org/viewtitle/21237/> Ron Craig „E-government and SMEs“ (liet. E.-vyriausybė ir MVĮ).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma kosmoso stebėjimo ir sekimo paramos programa

(COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD))

(2013/C 327/08)

Pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

Europos Parlamentas, 2013 m. kovo 14 d., ir Taryba, 2013 m. kovo 20 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo nustatoma kosmoso stebėjimo ir sekimo programa

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-(i) oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pripažįsta, kad Europai svarbu susikurti autonominę kosmoso stebėjimo sistemą, kuri apsaugotų jos kosmoso infrastruktūrą ir paleidimo įrenginius, ir palankiai vertina Komisijos iniciatyvą pirmą kartą apsvastyti šią temą ir pasiūlyti sprendimų siekiant šioje srityje pradėti bendradarbiavimo ir Europos Sąjungos integracijos procesą.

1.2 EESRK palaiko Komisijos idėją, kad valstybės narės teiktų pasiūlymus dėl veiklos, kuriuos tvirtintų ji pati, kadangi akivaizdu, kad Europa suinteresuota numatytos informacijos kokybe bei kiekybe ir žinių pasidalijimu, įskaitant duomenų analizės metodiką bei pajėgumus.

1.3 EESRK suvokia, kad sunku rasti visoms valstybėms narėms priimtinių sprendimų, ir mano, kad Komisijos pasiūlymas yra pirmasis ir svarbus žingsnis siekiant didesnių bendro darbo tikslų. Karinis suinteresuotumas šia programa yra itin didelis, todėl labai sunku kurti bendrą infrastruktūrą, o EESRK tikisi, kad remiantis šia iniciatyva ji bus sukurta per kuo trumpiausią laiką. Vis dėlto teigiamai vertintina tai, kad bus sukurtas pagrindas civilių ir kariškių bendradarbiavimui įtraukiant Europos kosmoso agentūrą (EKA), Europos gynybos agentūrą ir Krizių valdymo ir planavimo direktoratą.

1.4 EESRK nuomone, svarbiausia, kad numatytas kosmoso stebėjimo ir sekimo finansavimas per šiuos 7 tarnybos steigimo metus būtų naudojamas siekiant sukurti pirmąjį savarankišką Europos pajėgumų „embrioninę struktūrą“, kuriai pavyktų perduoti dalį dabartinių valstybių narių gynybos ministerijų

turimų pajėgumų. Tai turėtų būti įgyvendinta pasitelkiant Europoje (Kanarų salose) jau naudojamus optinius teleskopus ir bent vieną europinį radarą, panašų į tuos, kuriuos naudoja gynybos organizacijos. Taip būtų užtikrinta ilgalaikė investicija į sritis, kuriose sukurti nauji pajėgumai ir gebėjimai būtų perkeltami į civilinę sferą siekiant pagerinti ES piliečių gyvenimo kokybę.

1.5 EESRK mano, kad per 7 šiai programai įgyvendinti skirtus metus būtina apibrėžti, kokio lygio paslaugų tikisi nacionaliniai partneriai, ir konkrečiai numatyti tiekiamų duomenų kiekį, tipą, pateikimo dažnumą, kokybę ir prieinamumą, kad būtų galima turėti priemonių, reikalingų šios programos naudai įvertinti, kaip daroma įgyvendinant Septintosios bendrosios programos mokslinių tyrimų programas, kurių vertinimo parametrai yra aiškūs ir suderinti.

1.6 EESRK rekomenduoja dalyvavimo programoje kriterijus palikti atvirus ir tai aiškiau suformuluoti 7 straipsnio 1 dalies a punkte. Ypač svarbu, kad programoje galėtų dalyvauti ne tik šalys, kurios jau turi savarankiškus pajėgumus (pvz., Prancūzija, Vokietija, Jungtinė Karalystė), bet visos šalys, kurios turi galimybių suteikti duomenų apdorojimo gebėjimus. Siūlomas tekstas turėtų būti peržiūrėtas.

1.7 EESRK pažymi, kad visa stebėjimo veikla, žinoma kaip informuotumas apie padėtį kosmose (angl. *Space Situational Awareness*), apima ne tik kosmoso stebėjimą ir sekimą (angl. *Space Surveillance and Tracking*), bet ir kosminių orų prognozavimą (angl. *Space Weather*), susijusį su saulės magnetinio aktyvumo matavimu, ir netoli Žemės esančių objektų (angl. *Near Earth Objects*, NEO) stebėjimą.

1.8 Kalbant konkrečiai, pripažįstama, jog saulės aktyvumo keliamo pavojaus kosmoso infrastruktūrai prevencija, turint omenyje ypač intensyvių reiškinų padarinius, yra jeigu ne daug svarbesnė, tai bent jau tokia pat svarbi kaip gynybos reikmės, todėl EESRK laikosi nuomonės, kad abu aspektai, įtraukti į pradinę informuotumo apie padėtį kosmose apibrėžtį, turėtų būti nagrinėjami lygiagrečiai, ir ragina Komisiją apibrėžti bendrą sistemą, į kurią būtų įtraukti įvairialypiai kosmoso infrastruktūros gynybiniai aspektai, konkrečiai pasitelkiant EKA, kuri šiuo metu aktyviai dalyvauja įgyvendinant apsaugos nuo saulės radiacijos programą. 2011 m. kovo 10–11 d. Madride vykusios konferencijos kosmoso ir saugumo klausimais išvadose (pateiktose poveikio vertinime) aiškiai nurodytas visų suinteresuotųjų subjektų, būtent ES, EKA ir valstybių narių, bendradarbiavimo šioje srityje stiprinimo kelias.

1.9 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui stiprinti bendradarbiavimą su JAV ir kitomis valstybėmis, kurios yra suinteresuotos įgyvendinti bendrą kosmoso infrastruktūros apsaugos projektą, kad būtų išvengta pavojingų, o kartais ir katastrofa virstančių susidūrimų net ir su mažyčiais objektais, kurie gali išvesti iš rikiuotės žmogaus veiklai būtiną brangiai kainuojantį kosminį palydovą.

2. Komisijos parengtas dokumentas

2.1 Nagrinėjamame komunikate siūloma sukurti naują europinę kosmoso stebėjimo ir objektų sekimo Žemės orbitoje programą, pavadintą SST (angl. *Space Surveillance and Tracking*).

2.2 Programa kuriama siekiant apsaugoti Europos kosmoso infrastruktūrą, ypač tą, kuri priklauso programoms „Galileo“ ir „Copernicus“ (GMES), ir paleidimo įrenginius, nuo pavojų, susijusių su galimu susidūrimu su kosminėmis šiukšlėmis.

2.3 Komunikate nustatyti ir programos teisiniai metmenys bei jos finansavimo 2014–2020 m. laikotarpio programa.

2.4 Prie komunikato pridėtas pranešimas ⁽¹⁾, kuriame konkrečiai aptariamos penkios programos finansavimo ir valdymo schemos, nurodomos jų ypatybės, sąnaudos ir nauda.

2.5 Prieš paties teisės akto tekstą pateikiamas aiškinamasis memorandumas, kuriame nurodomos pasiūlymo aplinkybės.

2.6 SST programos įgyvendinimui 2014–2020 m. skirtas orientacinis bendras Sąjungos įnašas yra 70 mln. eurų.

2.7 Šios išlaidos apimtų programoje dalyvaujančių valstybių narių jau turimų jutiklių, paprastai – karinių pajėgų, eksploatavimo sąnaudas ir dalyvaujančių valstybių narių teikiamais duomenimis pagrįsto išpėjimo mechanizmo, kurį valdo Europos Sąjungos palydovų centras (EUSC), veikimą.

2.8 Dalyvavimas programoje neprivalomas, o dalyvausiančios valstybės narės privalo turėti jau veikiančius jutiklius (teleskopus, radarus) ir reikalingus techninius išteklius bei personalą arba tinkamus duomenų apdorojimo gebėjimus.

2.9 Remiantis prie pasiūlymo pridedama poveikio vertinimo santrauka, dėl šiukšlių susidūrimo su Europos kosminiais palydovais Europos patiriamos išlaidos sudaro ne mažiau kaip 140 mln. eurų per metus; numatoma, kad per kelerius ateinančius metus šios išlaidos padidės iki 210 mln. eurų, nes tikimasi 50 proc. su palydovų sektoriumi susijusių paslaugų plėtros. Tai labai konservatyvi prognozė, neapimanti nuostolių „ant žemės“, t. y. ekonominių nuostolių, patirtų dėl palydoviniais duomenimis pagrįstų paslaugų nutrūkimo.

2.10 Svarbu pažymėti, kad beveik visus šiuos nuostolius lemia ne tiek fizinis palydovų praradimas, kiek jų veikimo laiko sutrumpėjimas dėl manevrų, atliekamų siekiant išvengti susidūrimo.

2.11 Nors šiuo metu skirtingos valstybės narės stebėjimą vykdo pačios, Komisija mano, kad ES dalyvavimas yra būtinas siekiant sukaupti investicijas projektui finansuoti, nustatyti valdymo tvarką, apibrėžti duomenų politiką ir užtikrinti, kad turimi ir būsimi pajėgumai būtų koordinuotai sutelkiami darbui.

2.12 Šiuo metu visoms išpėjimo tarnyboms pavyzdys yra JAV kosmoso stebėjimo tinklas (angl. *Space Surveillance Network*, SSN), kurį valdo JAV gynybos departamentas. Tokiomis aplinkybėmis manytina, kad ES ir JAV bendradarbiavimas, grindžiamas nemokamu JAV gautų duomenų perdavimu, yra nepakankamas, nes duomenys nėra užtektinai tikslūs ir ES visgi negali kontroliuoti jų valdymo.

2.13 Todėl tokios tarnybos įsteigimas visiškai atitiktų Europos nepriklausomumo kritinės svarbos srityse strategiją, ypač galimybės naudotis kosmine erdve srityje.

2.14 Apskaičiuota, kad šiuo metu Europoje 65 proc. žemos orbitos palydovams (LEO) skirtų jutiklių visiškai arba iš dalies valdo su gynyba susijusios institucijos ⁽²⁾.

2.15 Laikoma, kad Europos kosmoso agentūra (EKA) nėra tinkama tokiai programai įgyvendinti, nes ji neturi priemonių konfidencialiems duomenims, gaunamiems iš karinių pajėgų valdomų jutiklių, tvarkyti.

⁽¹⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas „Poveikio vertinimas“, SWD(2013) 55 final.

⁽²⁾ Tyrimas dėl pajėgumų skirtumus informuotumo apie padėtį kosmose srityje (angl. *Study on Capability Gaps concerning Space Situational Awareness*), ONERA, 2007 m.

2.16 ES įstaiga, kuri turėtų užsiimti šios paslaugos koordinavimo tarnybos veikla, būtų Europos Sąjungos palydovų centras (EUSC) – ES agentūra, įsteigta Tarybos bendraisiais veiksmais 2001 m. liepos 20 d., kuri civiliams ir kariniams naudotojams teikia įvairių slaptumo žymos laipsnių su geoerdviniais vaizdais susijusias informacines paslaugas ir produktus. Šis centras galėtų padėti teikti STT paslaugas ir dalyvaus (bendradarbiaudamas su programoje dalyvaujančiomis valstybėmis narėmis) kuriant SST sistemą ir užtikrinant jos funkcijos veikimą, kuris yra vienas iš STT paramos programos tikslų. Tačiau kol kas šios įstaigos įstatuose nenumatyti jokie kosmoso stebėjimo ir sekimo veiksmai.

2.17 Numatoma, kad programai valdyti reikalingą personalą sudarys 50 darbuotojų (įskaitant žmogiškuosius išteklius, kuriuos skirs dalyvaujančios valstybės narės, EUSC ir Komisija).

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK mano, kad pasiūlyme nenumatyta Europos lygmeniu sukurti pakankamai priemonių ir įgūdžių duomenims rinkti ir analizuoti, todėl pasibaigus 5 metus trukusiančiam šios programos finansavimo laikotarpiui Europa gali atsidurti tokioje pat padėtyje kaip prieš 5 metus ir galbūt turėtų atnaujinti šį susitarimą siekdama užtikrinti programoje dalyvaujančių valstybių narių gynybos įstaigų duomenų teikimo tęstinumą.

3.2 Nors pasiūlyme numatytas 70 mln. eurų finansavimas, jame nenustatyti reikalavimai, taikytini nacionalinių įstaigų teiksimų duomenų prieinamumui, kokybei ir savalaikiškumui. Todėl sunku nustatyti tokios paslaugos vertinimo kriterijus. Tai bus įmanoma tik tada, kai Komisija parengs ir paskelbs įgyvendinimo aktus.

3.3 Valstybės narės laikosi nuomonės, kad EKA nesuteikia pakankamai neskelbtinų duomenų tvarkymo garantijų, todėl šias funkcijas turėtų atlikti Europos Sąjungos palydovų centras (EUSC). Visgi pažymėtina, kad atskirų valstybių lygmeniu stebėjimo ir sekimo tarnybas turinčios šalys (kaip antai Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija) užtikrina kosmoso ir gynybos įstaigų bendradarbiavimą, ir tai leidžia manyti, kad kosmoso ir gynybos įstaigų praktinio bendradarbiavimo modelis yra iš tiesų veiksmingas. Todėl neaišku, dėl kokių priežasčių EKA nedalyvauja teikiant tokio pobūdžio paslaugą, kaip ir bendrąją įspėjimo bei katastrofų valdymo paslaugą. EKA dalyvavimas jau numatytas ir Tarptautinėje kosmoso ir didžiųjų katastrofų chartijoje (angl. *International Charter on Space and Major Disasters*).

3.4 SST programa yra viena iš trijų parengiamosios Informuotumo apie padėtį kosmose (SSA) programos, kurią EKA rengiasi vykdyti nuo 2009 m., dalių. Kitos dvi dalys yra kosminių orų prognozavimas (angl. *Space Weather*) ir netoli žemės esančių objektų (angl. *Near Earth Objects*) stebėjimas.

3.5 EKA įgyvendinamai SSA parengiamajai programai buvo skirtas 55 mln. eurų biudžetas. Neaišku, kaip šios dvi programos susijusios tarpusavyje. Visų pirma nesuprantama, kaip numatoma SST paslaugą teikti kartu su analogiška išpėjimų pranešimų apie saulės aktyvumo keliamą pavojų generavimo ir valdymo paslauga.

3.6 Susidūrimų su kosminėmis šiukšlėmis daromą žalą derėtų palyginti su saulės geomagnetinio aktyvumo daroma žala. JAV agentūros NOAA tyrimo rezultatai rodo ⁽³⁾, kad dėl saulės audrų poveikio palydovinei infrastruktūrai patiriami didžiuliai ekonominiai nuostoliai. 2003 m. dėl didelio saulės aktyvumo buvo prarastas 640 mln. dolerių kainavęs Japonijos palydovas ADEOS-2. 1997 m. kilusi magnetinė audra sunaikino Telstar telekomunikacijų palydovą, kurio vertė 270 mln. dolerių, o 1989 m. kita audra devynias valandas didelę Kanados dalį paliko be elektros energijos ir padarė 6 mlrd. dolerių nuostolių.

3.7 Manoma, kad tokia ekstremali Saulės audra (angl. *solar superstorm*), kokia kilo 1859 m., vien geostacionarinėje orbitoje palydovams padarytų žalos už 30 mlrd. dolerių, o dėl žalos elektros energijos perdavimo tinklui nuostoliai išaugtų iki 1–2 trilijonų dolerių ir visoms tinklo funkcijoms atkurti prireiktų 4–10 metų ⁽⁴⁾.

3.8 Saulės aktyvumas kelia bent jau tokį pat pavojų kaip kosminės šiukšlės. Todėl manoma, kad abi paslaugos turėtų būti teikiamos kartu, kaip numatyta ir 2011 m. kovo mėn. vykusioje Madrido konferencijoje. Tačiau Komisija aiškiai nenurodo, kas teks išpėjimo apie saulės aktyvumą paslaugą.

3.9 EESRK mano, kad pasiūlyme reikėtų apsvarstyti Europos kosmoso infrastruktūros apsaugą, įskaitant ir papildomą kosminių orų stebėjimo veiklą ir abiejų sistemų įgyvendinimo bei integracijos terminus.

4. Konkrečios pastabos

4.1 5.2 straipsnyje nurodyta, kad nauji pajėgumai nebus kuriami, veikiau bus apsiribojama pakartotinu esamų valstybių narių pajėgumų naudojimu. Tačiau aiškinamojo memorandumo 2 skyriuje aiškiai teigiama, kad esamų pajėgumų nepakanka. Todėl, net remiantis pridedamame pranešime (*Poveikio vertinime*) pateikiamais 5 tipų apibūdinimais, visai neaišku, kokio tipo sistemą norima sukurti.

4.2 Neapibrėžtos konkrečios sistemos techninės ypatybės. Aprašomi jos tikslai, bet nurodoma, kad ateityje vyks valstybių narių diskusija siekiant nustatyti, iš ko ši sistema turėtų būti sudaryta.

⁽³⁾ „Orui pasirengusios nacijos vertė“ (angl. *Value of a Weather-Ready Nation*), 2011 m., NOAA.

⁽⁴⁾ Žr. Nacionalinė mokslinių tyrimų tarnyba (2008 m.), „Ekstremalūs kosmoso meteorologiniai reiškiniai. Jų poveikis visuomenei ir ekonomikai (seminaro pranešimas)“ (angl. *Severe Space Weather Events. Understanding Societal and Economic Impacts: A Workshop Report*). Vašingtonas, The National Academies Press.

4.3 Karinės ir civilinės paskirties ryšys. Sistema kuriama kaip civilinė. Vis dėlto, didžioji dalis informacijos yra karinio pobūdžio. Nėra aiškių reikalavimų ar protokolų, kurie įpareigotų karinius naudotojus teikti šią informaciją civiliniams naudotojams. Net pačiame dokumente nurodoma, kad problema bus apibūdinta vėliau.

4.4 Valstybių narių ir ES santykiai. Pasiūlyme teigiama, kad visi jutikliai yra ir turės likti valdomi atskirų valstybių narių. Nėra aiškių reikalavimų, kurie padėtų užtikrinti kad ir mažiausią duomenų ir informacijos srautą.

4.5 Paslaugos apibrėžtis. Pasiūlyme ji aiškiai nepateikiama. Todėl neįmanoma įvertinti, ar ji pakankama siekiant įgyvendinti programoje numatytus projektus.

4.6 2008 m. rugsėjo 26 d. rezoliucijoje „Europos kosminės erdvės politikos plėtojimas“ Taryba įvardija reikalavimą „plėtoti

pajėgumus, kurie [...] patenkintų Europos naudotojų visapusiško informuotumo apie kosminės erdvės aplinkos padėtį poreikį“.

4.7 Svarbu toliau nuosekliai plėtoti Kosmoso stebėjimo ir sekimo programą ir jau įgyvendinamas Informuotumo apie padėtį kosmose programas.

4.8 1.4.4 punkte minimi „rezultatų ir poveikio rodikliai“ yra gana tautologinio pobūdžio, nes veiklos požiūriu pateikiama per mažai duomenų, kad būtų galima *a posteriori* įvertinti programos veiksmingumą.

4.9 Sistemos veiklos modelis, išskyrus valdymą, nėra tinkamai apibrėžtas.

Valstybių narių dalyvavimas nėra privalomas. Kyla klausimas: kokių būtiniausių pagrindų būtų grindžiamas paslaugos teikimas?

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (nauja redakcija)

(COM(2013) 162 final – 2013/0089 (COD))

(2013/C 327/09)

Pagrindinis pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Taryba, 2013 m. balandžio 15 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. balandžio 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (nauja redakcija)

COM(2013) 162 final – 2013/0089 (COD).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras 2013 m. balandžio 16 d. pavedė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Bernardo Hernández Bataller ir priėmė šią nuomonę 116 narių balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Dabartinė viršvalstybinės apsaugos reglamentavimo sistema yra akivaizdžiai nepakankama turint omenyje neginčijamą prekių ženklų ekonominę vertę ir jų teigiamą įtaką vidaus rinkos veikimui. Tačiau pasiūlymas dėl direktyvos – tai žingsnis į priekį dabartinėmis aplinkybėmis, kai ES ir nacionaliniai prekių ženklai yra skirtingai reglamentuojami.

1.2 Todėl Komitetas pasisako už tai, kad būtų sustiprinta nuo teisėto prekių ženklo naudojimo neatsiejamų intelektualinės nuosavybės teisių apsauga, pritardamas, atsižvelgiant į galimybes, Bendrijos prekių ženklų registravimui ir ragindamas Europos Komisiją padėti Vidaus rinkos derinimo tarnybai (VRDT) vykdyti jai patiktą šių teisių priežiūros užduotį.

1.3 Kalbant apie tai, ES teisė prekių ženklo savininkui suteikia ne tik išimtinės teisės jį naudoti siekiant pelno („ius utendi“), bet ir galimybę užkirsti kelią tam, kad trečiosios šalys imituodamos arba neteisėtai pasisavindamos jo atpažinimo žymenis savo veiksmams kenktų šio ženklo naudojimui („ius prohibendi“). Komitetas ragina priimti prevencines ir kompensavimo priemones, skirtas kovai su piratavimu, kenkiančiu Europos įmonių konkurencingumui.

1.4 Vis dėlto galiojančiuose ES teisės aktuose aiškiai nenurodytos sąlygos, kuriomis prekių ženklo savininkas gali imtis veiksmų, kurie būtini siekiant užkirsti kelią minėtai veiklai.

1.5 Apskritai visas šis suderinimo procesas turėtų būti užbaigtas artimiausiais metais suvienodinant prekių ženklų

teisę ir šiuo tikslu priimant ES prekių ženklų kodeksą, kuriuo be kitų dalykų būtų numatyta nustatyti lanksčią, vienodą ir nebrangią procedūrą, suinteresuotuosius subjektus skatinančią patiems pasirinkti prekių ženklo registravimą savo noru, ir taip pašalinant dabartinius teisinius skirtumus.

1.6 EESRK turėtų atlikti aktyvų vaidmenį teisėkūros procedūrose priimant visus su intelektine nuosavybe susijusius teisės aktus, todėl Komitetas apgailestauja, kad su juo nebuvo konsultuojamasi dėl pasiūlymo iš dalies pakeisti reglamentą dėl Bendrijos prekių ženklo.

1.7 EESRK tikisi, kad ateityje bus tokia tvarka, kuri įmonėms ir vartotojams užtikrins vienodą prekių ženklų apsaugą.

2. Įžanga

2.1 Tarptautiniu lygmeniu prekių ženklų teisė grindžiama 1883 m. kovo 20 d. pasirašyta Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos, kuri paskutinį kartą persvarstyta Stokholme 1967 m. liepos 14 d. ir iš dalies pakeista 1979 m. rugsėjo 28 d. ⁽¹⁾ (toliau – Paryžiaus konvencija).

2.2 Remiantis Paryžiaus konvencijos 19 straipsniu šalys, kuriose ji galioja, pasilieka teisę tarp savęs sudaryti specialiąsias pramoninės nuosavybės apsaugos sutartis.

⁽¹⁾ Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 828 tomas, Nr. 11851.

2.3 Remiantis šia nuostata buvo sudaryta Nicos sutartis dėl tarptautinės prekių ir paslaugų ženklų registravimo klasifikacijos, kuri priimta Nicos diplomatinėje konferencijoje 1957 m. birželio 15 d., paskutinį kartą persvarstyta Ženevoje 1977 m. gegužės 13 d., iš dalies pakeista 1979 m. rugsėjo 28 d. ⁽²⁾. Kas penkeri metai ekspertų komitetas persvarsto Nicos klasifikaciją.

2.4 Remiantis Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) duomenų baze, iš Europos Sąjungos valstybių narių tik Kipro Respublika ir Maltos Respublika nėra Nicos sutarties šalys, bet abi jos naudoja Nicos klasifikaciją.

2.5 Prekių ženklų apsauga visų pirma yra teritorinio pobūdžio. Taip yra todėl, kad prekių ženklas yra nuosavybės teisė, sauganti žymenį tam tikroje teritorijoje.

2.5.1 Kalbant apie ES pirminę teisę, intelektinės nuosavybės apsauga numatyta ES pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 2 dalyje.

2.5.2 SESV 118 straipsnyje taip pat nurodyta, kad kuriant vidaus rinką ar jai veikiant, Europos Parlamentas ir Taryba, sprendami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, patvirtina priemones, kuriomis įdiegiami europiniai instrumentai, suteikiantys vienodą intelektinės nuosavybės teisių apsaugą visoje Sąjungoje, ir kuriomis nustatoma centralizuota leidimo suteikimo, koordinavimo ir priežiūros tvarka Sąjungos lygiu.

2.6 Europos Sąjungoje vienu metu veikia nacionalinio ir Bendrijos prekių ženklo apsauga. Nacionalinio prekių ženklo savininkas su tuo prekių ženklu susijusiomis teisėmis gali naudotis valstybės narės, pagal kurios nacionalinę teisę prekių ženklas yra saugomas, teritorijoje. Bendrijos prekių ženklo savininkas tokiomis pat teisėmis gali naudotis 28 valstybėse narėse, kadangi prekių ženklas galioja visoje šioje teritorijoje.

2.7 Su prekių ženklais susiję valstybių narių įstatymai buvo iš dalies suderinti 1988 m. gruodžio 21 d. Direktyva 89/104/EEB, vėliau kodifikuota kaip Direktyva 2008/95/EB.

2.8 Kartu ir atsižvelgiant į nacionalines prekių ženklų sistemas, 1993 m. gruodžio 20 d. Reglamentu (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo, kodifikuotu kaip Reglamentas (EB) Nr. 207/2009, nustatyta savarankiška sistema vienodomis teisėmis, kurios turi vienodą poveikį visoje ES, registruoti. Šiomis aplinkybėmis buvo sukurta Vidaus rinkos derinimo tarnyba (VRDT), atsakinga už Bendrijos prekių ženklų registravimą ir administravimą.

2.9 Pastaraisiais metais Komisija inicijavo viešas diskusijas dėl intelektinės nuosavybės, kuriose dalyvavo EESRK, ir 2011 m. paskelbė prekių ženklų sistemos peržiūrą Europoje siekdama modernizuoti sistemą tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu, kad ji taptų efektyvesnė, veiksmingesnė ir apskritai darnesnė.

2.10 Taryba savo 2008 m. rugsėjo 25 d. rezoliucijoje dėl išsamaus Europos kovos su prekių klastojimu ir piratavimu veiksmų plano paprašė peržiūrėti 2003 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1383/2003 dėl muitinės veiksmų, atliekamų su prekėmis, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant tam tikras intelektinės nuosavybės teises, ir priemonių, kurių turi būti imamasi prekių atžvilgiu nustačius, kad jos pagamintos pažeidžiant tokias teises ⁽³⁾. EESRK tikisi, kad bus patobulinta teisinė sistema, kad muitinė aktyviau gintų intelektinės nuosavybės teises ir būtų garantuotas deramas teisinis tikrumas.

2.11 Europos prekių ženklų sistema sukurta remiantis nacionalinių ir visos Sąjungos prekių ženklų apsaugos bendro veikimo ir papildomumo principu.

2.12 Reglamentu dėl Bendrijos prekių ženklo nustatoma išsami sistema, kurioje nustatyti visi materialinės ir procedūrinės teisės klausimai, o pagal direktyvą derinamos tik pasirinktos materialinės teisės nuostatos, todėl pasiūlymu siekiama, kad materialinės teisės taisyklės būtų iš esmės panašios ir bent jau pagrindinės procedūrinės nuostatos tarpusavyje derėtų.

2.13 Šio pasiūlymo tikslas yra skatinti inovacijas ir ekonomikos augimą darant prekių ženklų sistemas prieinamesnes visoje ES ir veiksmingesnes įmonėms mažinant kainą ir sudėtingumą ir didinant spartą, nuspėjamumą ir teisinį tikrumą.

2.14 Šia iniciatyva išdėstyti direktyvą nauja redakcija siekiama šių tikslų:

— modernizuoti ir patobulinti esamas direktyvos nuostatas: iš dalies pakeisti pasenusias nuostatas, didinti teisinį tikrumą ir paaiškinti prekių ženklų teises, kiek tai susiję su jų taikymo sritimi ir apribojimais;

— labiau suderinti nacionalinius prekių ženklų įstatymus ir procedūras, kad jie labiau derėtų su Bendrijos prekių ženklų sistema:

a) toliau sistemą papildyti materialinės teisės taisyklėmis ir

b) direktyvą papildyti pagrindinėmis procedūrinėmis taisyklėmis pagal reglamento nuostatas, įskaitant taisykles, kai esami skirtumai kelia didžiulį problemų naudotojams ir kai toks suderinimas laikomas neišvengiamu siekiant Europoje sukurti harmoningą papildomą prekių ženklų apsaugos sistemą;

c) lengvinti valstybių narių tarnybų ir VRDT bendradarbiavimą, kad būtų skatinama praktikos konvergencija ir bendrų priemonių plėtojimas, nustatant šio bendradarbiavimo teisinį pagrindą.

⁽²⁾ Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 818 tomas, Nr. I-11849.

⁽³⁾ OL L 196, 2003 8 2, p. 7.

2.15 Viena vertus, pasiūlymu dėl direktyvos atnaujinamos ir patobulinamos galiojančios nuostatos, susijusios su:

- prekių ženklo apibrėžtimi, numatant galimybę registruoti prekių ženklus, kuriuos galima vaizduoti technologinėmis priemonėmis, suteikiančiomis patenkinamą garantiją;
- prekių ženklo suteikiamomis teisėmis, nustatytomis 10 ir 11 straipsniuose dėl suteikiamų teisių neapribojant ankstesnių teisių; dvigubo tapatumo atvejais; naudojimu kaip firmos ar bendrovės pavadinimas; naudojimu lyginamojoje reklamoje; siuntomis iš komercinių tiekėjų; į muitų teritoriją įvežtomis prekėmis; parengiamaisiais veiksmais ir prekių ženklo poveikio apribojimu.

2.16 Antra vertus, pasiūlymu norima labiau suderinti materialinę teisę vykdant geografinių nuorodų ir tradicinių terminų apsaugą ir reputaciją turinčių prekių ženklų apsaugą, pabrėžiant prekių ženklų kaip nuosavybės objektų teisę, turint omenyje, kad jie gali būti daiktinių teisių perdavimo objektas, ir reglamentuojant kolektyvinius prekių ženklus.

2.17 Kalbant apie pagrindinių procedūrinių taisyklių suderinimą jis apima prekių ir paslaugų identifikavimą ir klasifikavimą, *ex officio* patikrinimą, mokesčius, protesto procedūrą, nenaudojimą kaip gynybos priemonę protesto nagrinėjimo procedūroje, registracijos panaikinimo arba pripažinimo negaliojančia procedūrą ir nenaudojimą kaip gynybos priemonę procedūroje, pagal kurią siekiama registraciją pripažinti negaliojančia.

2.18 Pasiūlymu taip pat norima palengvinti tarnybų bendradarbiavimą, nes atliekant reglamento peržiūrą papildoma teisinė bendradarbiavimo sistema 52 straipsnyje numatytu teisiniu pagrindu VRDT ir valstybių narių intelektinės nuosavybės tarnybų bendradarbiavimui palengvinti.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos, kuris yra ypač aktualus tokiomis bendromis ekonominėmis sąlygomis vyraujant stipriai konkurencijai ir sulėtėjus ekonomikai Europoje.

3.1.1 Šiuo požiūriu prekių ženklas, viena vertus, padeda užtikrinti įmonių vertę ir išsaugoti klientus, ir, kita vertus, – apsaugoti vartotojus.

3.1.2 Pastarasis aspektas šiuo atveju yra labai svarbus dėl kelių priežasčių:

- pirma, prekių ženklų apsauga sumažina vartotojų išlaidas paieškai;
- antra, jiems garantuojamas atitinkamas kokybės lygis, įpareigojantis gamintoją rūpintis produkto ar paslaugos turiniu;
- trečia, tai reikalauja investicijų į tobulinimą ir vartotojų komercinį pasitikėjimą stiprinančių inovacijų.

3.2 Pasiūlymu dėl direktyvos dabartinė valstybių narių teisinės sistemos teisėkūros sritis bus gerokai patobulinta šiais trimis aspektais:

- bus supaprastintos visos ES prekių ženklų registracijos sistemos ir atitinkamai sumažės sąnaudos ir pagreitės procedūros;
- atsiras teisinis tikrumas, kurį lemia padidėjęs vidinių ir viršvalstybinių tos srities taisyklių papildomumas ir kompetentingų valdžios institucijų koordinavimas; ir galiausiai
- padidės intelektinės nuosavybės apsaugos lygis, visų pirma dėl nustatytos aiškesnės tranzitu gabenamoms prekėms taikomos tvarkos, naujų registracijos kriterijų, tokių kaip garsiniai prekių ženklai, įvedimo ir tam tikrų patikslinimų, susijusių su geografinių nuorodų apsauga ar ne ES kalbomis ir kt.

3.3 Atsižvelgiant į ekonomines, komercines ir teisines permainas taip pat įvedamos svarbios naujovės, pavyzdžiui, pateikiama prekių ženklo apibrėžtis, suteikiant galimybę identifikuoti ne grafiniu būdu ir tai leidžia tiksliau identifikuoti ženklą sudarant sąlygas registruoti prekių ženklus, kuriuos galima vaizduoti technologinėmis priemonėmis, suteikiančiomis patenkinamą garantiją.

3.4 Pagirtinas ketinimas labiau suderinti materialinę teisę, pavyzdžiui, papildyti geografinių nuorodų ir tradicinių terminų apsaugą, reputaciją turinčių prekių ženklų apsaugą ir prekių ženklo kaip nuosavybės objektams taikomą tvarką, pavyzdžiui, perdavimą ir pagrindinius komercinio naudojimo aspektus. Ir įmonėms, ir vartotojams labai svarbu tai, kad į pasiūlymą dėl direktyvos įtraukti kolektyviniai ženklai ir garantiniai ženklai.

3.5 Galiausiai, EESRK palankiai vertina pagrindinių procedūrinių taisyklių suderinimą, kadangi nustatomos bendros prekių ir paslaugų identifikavimo ir klasifikavimo taisyklės, kuriose laikomasi Teisingumo Teismo nustatytų principų, taip pat *ex officio* patikrinimas, protesto ir registracijos panaikinimo arba pripažinimo negaliojančia procedūros.

3.6 Kartu Komitetas teigiamai vertina tai, kad pasiūlymo dėl direktyvos rengimo procesas buvo plačiai viešinamas ir jame aktyviai dalyvavo suinteresuotosios pilietinės visuomenės grupės.

3.7 Vis dėlto Komitetas norėtų pateikti keletą pastabų dėl šio pasiūlymo objekto ir turinio, bet neatsižvelgiant į tai, kas galėtų būti numatyta pasiūlyme iš dalies pakeisti galiojančią Reglamentą (EB) Nr. 207/2009, kuriuo nustatyta savarankiška sistema vienos teisės registruoti, ir kuris kartu su nagrinėjamu pasiūlymu dėl direktyvos sudaro vieną dokumentų rinkinį.

3.8 Komitetas savo ruožtu stebisi, kad jo nebuvo paprašyta pateikti nuomonę dėl 2013 m. kovo 27 d. pasiūlymo COM (2013) 161 final, kuriuo iš dalies keičiamas minėtas reglamentas dėl Bendrijos prekių ženklo.

3.9 Turint omenyje tai, kad šis teisės aktas daro tiesioginį poveikį vidaus rinkos veikimui (SESV 118 straipsnis) ir yra neatsiejamas nuo vartotojų apsaugos lygio (SESV 169 straipsnis), pagal kontekstinę ir nuoseklų sutarčių nuostatų, kuriomis Komitetui suteikiami konkretūs įgaliojimai konsultuoti šiose dviejose srityse, aiškinimą Komitetas privalo dalyvauti su minėto teisės akto priėmimu susijusiame teisėkūros procese.

3.10 Šiuo požiūriu Reglamento (EB) Nr. 207/2009 9 straipsniu ES teisė prekių ženklo savininkui suteikia ne tik išimtinės teises jį naudoti siekiant pelno („ius utendi“), bet ir galimybę užkirsti kelią tam, kad trečiosios šalys imituodamos arba neteisėtai pasisavindamos jo atpažinimo žymenis savo veiksmais kenktų šio ženklo naudojimui („ius prohibendi“).

3.11 Tačiau galiojančiuose ES teisės aktuose aiškiai nenurodytos sąlygos, kuriomis prekių ženklo savininkas gali imtis veiksmų, kurie būtini siekiant užkirsti kelią minėtai veiklai.

3.11.1 Nors pasiūlyme dėl direktyvos gerokai padidinamas skaičius atvejų, kuriais prekių ženklo savininkas turi teisę uždrausti trečiosioms šalims jį naudoti (10 straipsnis), taip pat ir numatant naują nuostatą dėl savininko teisių pažeidimo, kai naudojamos apipavidalinimo priemonės, pakuotė arba kitos priemonės (11 straipsnis) ar kai prekių ženklą netinkamai naudoja ženklo savininko atstovas ar patikėtinis (13 straipsnis), nustatyti tikslią teisės taikymo sritį ir toliau paliekama kompetentingo teisėjo nuožiūrai, jei savininkas pradės teisminę procedūrą.

3.11.2 Tuomet kiekviena teisminė institucija turės savo nuožiūra nustatyti, ar kyla pavojus, kad trečioji šalis suklaidins arba neteisėtai pasisavins apsaugotą prekių ženklą, ir, jei toks pavojus kyla, taip pat nuspręsti, kokia kompensacija priklauso savininkui atsižvelgiant į pateiktą ieškinį.

3.11.3 Taigi, pasiūlymu dėl direktyvos neužtikrinama nei vienoda prekių ženklo savininko naudojimo teisių, nei vartotojų teisių apsauga tuomet, kai jie susiduria su netinkamu ar nesąžiningu komercinio prekių ženklo naudojimu.

3.12 Todėl viršvalstybinės prekių ženklo savininko teisių apsaugos sistemos ir nacionalinių atitinkamų sistemų papildomumas susijęs su akivaizdžiu pavojumi, kad apsauga šioje srityje nebus veiksmingesnė ir spartesnė, kaip numatyta pasiūlymo dėl direktyvos tiksluose.

3.12.1 Pavyzdžiui, negalima užtikrinti, kad bus panaikinti Direktyvos 2004/48/EB (dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo) nuostatų neteisingo perkėlimo nulemti nacionaliniai skirtumai, susiję su tokiomis veiksnių užtikrinimo priemonėmis kaip:

— pažeidimo sustabdymas, įskaitant galimą prekių ir joms gaminti naudojamų priemonių sunaikinimą arba nuobaudų skyrimą;

— patirtos žalos atlyginimas arba galimybė paskelbti atitinkamą nuosprendį.

3.12.2 Šis teisinis netikrumas dar labiau padidės tais atvejais, kai prekių ženklo savininko teisės pažeidžiamos kelete valstybių narių.

3.13 Padėtį apsunkina tai, kad pačiame pasiūlyme dėl direktyvos numatytos tam tikros nuostatos, dėl kurių ši apsauga tampa dar sudėtingesnė.

3.13.1 Pavyzdžiui, 4 straipsnio (Atsisakymo registruoti ar negaliojimo pagrindai) 3 dalyje nurodoma, kad „prekių ženklo registracija gali būti pripažinta negaliojančia, jeigu paraišką įregistruoti prekių ženklą pareiškėjas pateikė turėdamas nesąžiningų ketinimų“ ir kad „bet kuri valstybė narė taip pat gali numatyti, kad toks prekių ženklas neregistruojamas“.

3.14 Turint omenyje, kad, pasak VRDT, ketinimo naudoti nebuvimas negali būti laikomas nesąžiningumo įrodymu, kokia institucija nustatys vienodus kriterijus, kurie kompetentingiems vertintojams leistų nustatyti, ar yra kitų nesąžiningo elgesio požymių?

3.15 Ši reguliavimo spraga atrodo paradoksali, jei ją palyginame su pasiūlymo dėl direktyvos 10 straipsnio 4 dalyje numatyta nauja nuostata, pagal kurią įregistruoto prekių ženklo savininkui suteikiama teisė uždrausti visoms trečiosioms šalims iš muitų sąjungai nepriklausančių šalių įvežti prekes, kurios neišleidžiamos į laisvą apyvartą toje teritorijoje. Taigi, šiuo atveju pasiūlymas neatitinka esamos Teisingumo Teismo praktikos tranzitu gabenamų prekių klausimu (bylos C-446/09 ir C-495/09, Philips/Nokia) ir jokia sąžiningumo prezumpcija ar įrodymas, kuriuos galėtų pateikti minėtos trečiosios šalys, negalėtų (*).

(*) Pasiūlymo dėl direktyvos 10 straipsnio 5 dalyje nurodoma: „Įregistruoto prekių ženklo savininkas taip pat turi teisę uždrausti visoms trečiosioms šalims vykdant komercinę veiklą įvežti į valstybės narės, kurioje prekių ženklas įregistruotas, muitų teritoriją prekes, neišleistas į laisvą apyvartą toje teritorijoje, kai tokios prekės, įskaitant pakuotę, įvežamos iš trečiųjų šalių ir yra neleistinai pažymėtos prekių ženklu, kuris yra tapatus tokioms prekėms įregistruotam prekių ženklui arba kurio pagal esminius aspektus negalima atskirti nuo to prekių ženklo“. Trumpai tariant, norima sukurti tvirtą mechanizmą, kuris užkirstų kelią už ES ribų pagamintų prekių klastojimui, ir suinteresuotosioms šalims neleistų pasinaudoti teisine fikcija, pagal kurią tranzitu gabenamos prekės nepatenka į ES muitų teritoriją.

3.16 Kita vertus, tokios neteisėtos komercinės praktikos prevencija ir kelio jai užkirtimas būtų smarkiai sustiprinti pasiūlyme dėl direktyvos nustačius konkretų teisinį pagrindą, kad Europos Komisija būtų įgaliota imtis aktyvesnių veiksmų plėtodama bendradarbiavimą su trečiųjų šalių, kurių įmonės tokią praktiką plačiai ir nuolat taiko, valdžios institucijomis.

3.17 Pasiūlymo dėl direktyvos 45 straipsnio 1 dalies nuostatos, kuria remdamosi valstybės narės nustato veiksmingą ir operatyvią administracinę procedūrą, pagal kurią, remiantis 5 straipsnyje numatytais pagrindais, jų tarnyboms galima paduoti protestą dėl prekių ženklo paraiškos registracijos, taip pat nepakanka. Reikėtų konkrečiau apibrėžti šios procedūros pobūdį ir teisės aktais nustatyti pagrįstą terminą, per kurį nacionalinės kompetentingos institucijos privalo imtis veiksmų, vadovaujantis ES pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio (Teisė į gerą administravimą) 1 dalies nuostatomis.

3.18 Be to, norint užtikrinti viršvalstybinės prekių ženklo savininkų teisių apsaugos veiksmingumą ir nuspėjamumą būtina peržiūrėti kitų pasiūlymo dėl direktyvos nuostatų, pavyzdžiui, 44 ir 52 straipsnių, turinį. Kalbant apie pirmą iš jų, kuriame numatytas papildomo (klasės) mokesčio mokėjimas už kiekvieną papildomą prekių ir paslaugų klasę po pirmos klasės, kuri turėtų

būti įtraukta į pradinį (paraiškos ir (arba) registracijos) mokesį, turėtų būti nustatytas maksimalus tokių mokesčių dydis.

3.19 Kita vertus, kalbant apie 52 straipsnį, kuriame numatomas valstybių narių ir VRDT bendradarbiavimas siekiant skatinti praktikos ir priemonių konvergenciją ir užtikrinti suderintus prekių ženklų paraiškų nagrinėjimo ir registravimo rezultatus, reikėtų įtraukti konkrečią nuostatą, pagal kurią vadovaujantis SESV 291 straipsnio 2 dalimi, Komisijai būtų suteikti įgyvendinimo įgaliojimai, kad ji priimtų privalomą „elgesio kodeksą“.

3.20 Administracinis VRDT ir atitinkamų nacionalinių tarnybų bendradarbiavimas turi būti laikomas bendro intereso reikalu kaip nurodyta SESV 197 straipsnyje. Šiomis aplinkybėmis būtų ypač naudinga sudaryti palankias sąlygas keistis informacija ir tarnautojais, taip pat remti mokymo programas tam tikslui numatant lėšų valstybės biudžete.

3.21 Apskritai visas šis suderinimo procesas turėtų būti užbaigtas artimiausiais metais suvienodinant prekių ženklų teisę ir šiuo tikslu priimant ES prekių ženklų kodeksą, kuriuo be kitų dalykų būtų numatyta nustatyti lanksčią, vienodą ir nebrangią procedūrą, suinteresuotuosius subjektus skatinančią patiems pasirinkti prekių ženklo registravimą savo noru.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyvų 78/660/EB ir 83/349/EEB nuostatos dėl tam tikrų didelių bendrovių ir grupių nefinansinės ir įvairovės informacijos atskleidimo

(COM(2013) 207 final – 2013/0110 (COD))

(2013/C 327/10)

Pranešėja **Evelyne PICHENOT**

Taryba, 2013 m. gegužės 2 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. gegužės 21 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyvų 78/660/EB ir 83/349/EEB nuostatos dėl tam tikrų didelių bendrovių ir grupių nefinansinės ir įvairovės informacijos atskleidimo

COM(2013) 207 final – 2013/0110 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 95 nariams balsavus už, 31 - prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymus dėl apskaitos direktyvų pakeitimų, susijusių tiek su nefinansinės informacijos atskleidimu, tiek su įvairovės atstovavimu valdymo organuose. Šie nedideli pakeitimai padeda tobulinti ES įmonių valdymo sistemą⁽¹⁾.

1.2 Komitetas rekomenduoja Europos Parlamentui ir Tarybai atsižvelgti į šiais pakeitimais pasiekiamą pusiausvyrą, kadangi jais užtikrinamas didesnis skaidrumas aplinkosaugos, socialinių reikalų ir valdymo srityje. Komisijos pasiūlymas yra lanksti ir tinkama priemonė pagerinti informacijos perdavimą akcininkams, investuotojams, darbuotojams ir kitoms suinteresuotosioms šalims. Šis pasiūlymas skirtas tik didelėms bendrovėms, kad mažesnės įmonės nebūtų apsunkintos papildomais reikalavimais.

2. Rekomendacijos

2.1 Komitetas pripažįsta, kad **darniai susiejus toliau išvardytus veiksnius**, atsirastų galimybė teikti nefinansinę informaciją akcininkams per visuotinius susirinkimus ir informuoti didelių bendrovių suinteresuotąsias šalis. Šis rinkinys atitinka iškeltus skaidrumo ir nuoseklumo tikslus:

— svarbiausia nefinansinė informacija pateikiama metinėje valdymo ataskaitoje;

— ši informacija visų pirma susijusi su aplinkos, socialiniais ir darbuotojų, taip pat pagarbos žmogaus teisėms ir kovos su korupcija klausimais;

— ši informacija susijusi su įmonės šioje srityje vykdoma politika, šios politikos rezultatais; taip pat su šiemis klausimams būdinga rizika ir neaiškumu, kaip įmonės juos sprendžia;

— ši priemonė taikoma visoms akcinėms bendrovėms, patenkančioms į galiojančių apskaitos direktyvų taikymo sritį;

— prievolė taikoma tik toms bendrovėms, kuriose dirba daugiau kaip 500 darbuotojų ir kurių bendra balanso suma viršija 20 mln. EUR arba gryniosios pajamos viršija 40 mln. EUR; taigi MVĮ nuo šios prievolės atleidžiamos;

— įmonės turi galimybę remtis nacionalinėmis, ES ar tarptautinėmis sistemomis, pagal kurias apibrėžti principai ir (arba) rodikliai ir ataskaitų teikimo gairės;

— įmonės pirmenybę teikia joms svarbiai informacijai;

— taikant metodą „laikykitės taisyklių arba pasiaiškink“, įmonės privalo teikti ataskaitas, tačiau joms paliekama tam tikra veiksmų laisvė tuo atveju, jei, jų nuomone, informacijos nebuvimas yra pateisinamas;

— šios priemonės lankstumas leidžia nedidinti administracinės naštos, visų pirma todėl, kad suteikiama galimybė toliau rengti atskirą ataskaitą, kuri atitinka tuos pačius reikalavimus ir yra neatsiejama valdymo ataskaitos dalis.

⁽¹⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 91.

2.2 Komitetas, atsižvelgdamas į šią pusiausvyrą, išreiškia nuomonę, kad būtų **pats laikas** priimti šį pasiūlymą dėl direktyvos, kuria iš dalies keičiamos apskaitos direktyvos, nes:

- šiuo metu pilietinės visuomenės vis daugiau dėmesio skiria įmonių daromam poveikiui bendruomenei, o iš valstybių narių ir verslo bendruomenės reikalaujama didesnio skaidrumo ir vystomas socialiai atsakingas investavimas ⁽²⁾;
- valstybių narių nacionaliniai teisės aktai ir rekomendacijos dėl nefinansinių ataskaitų tebėra skirtingi, tačiau pamažu panašėja, – per pastarąjį dešimtmetį buvo persvarstytos EBPO ir TDO tarptautinės gairės ir sukurtas ISO 26000, nuolat tobulinamos nefinansinės informacijos ataskaitų teikimo priemonės, tokios kaip pagal Visuotinę ataskaitų teikimo iniciatyvą parengtos priemonės, Europos finansinės analizės bendrovių federacija (EFFAS), reitingų agentūros ir verslo analizės organizacijos bei sektorių lyginamieji rodikliai;
- šiuo metu Europos ir tarptautiniu lygmeniu įgyta patirtis, susijusi su finansų, ekonomikos, socialine ir ekologine krize, lemia didesnį investicijų, apmokestinimo ir kovos su korupcija, visų pirma gavybos pramonėje, skaidrumo poreikį ⁽³⁾;
- jau yra sukurtos gamybinės veiklos ekologinio poveikio vertinimo priemonės, pavyzdžiui, produktų gyvavimo ciklo, ekologinio pėdsako analizė, neigiamų išorės veiksnių poveikio apskaičiavimas;
- o tam tikros įmonės reaguoja į atsakingų vartotojų nuogąstavimus ir siūlo jiems tvaresnes prekes ir paslaugas, pavyzdžiui, vengia suplanuoto nusidėvėjimo ir skatina sąžiningą prekybą.

2.3 Komitetas džiaugiasi, kad šie apskaitos direktyvų pakeitimai atveria naujų **perspektyvų**, kadangi jais:

- siekiama aplinkos, socialinius ir valdymo klausimus įtraukti į įmonių strategijas ir komunikaciją;
- įvertinama visuotinių akcininkų susirinkimų svarba ir atskaitingo investavimo principai;
- užtikrinamos garantijos ir lankstumas, leidžiantys visoms įmonėms, įmonių socialinę atsakomybę suprantančioms kaip tvaraus vystymosi mikroekonominį aspektą, dalyvauti šiuose pažangiuose veiksmuose;
- įmonių strategijoje pradedamas taikyti naujas pristatymo ir sprendimų priėmimo būdas, orientuotas į ilgalaikiškumą ir stiprinantis vadovaujančios įmonės ir jos padalinių ryšius.

⁽²⁾ OL C 21, 2011 1 21, p. 33.

⁽³⁾ EESRK nuomonė Europos bendrovių teisė ir įmonių valdymas (dar nepaskelbtas OL).

2.4 Komitetas atkreipia **Europos Parlamento ir Tarybos dėmesį į šias rekomendacijas**:

- įmonės turėtų nurodyti savo veiklos teigiamą ir neigiamą poveikį visuomenei;
- įmonės savo ataskaitose turėtų informuoti, ar jų valdyboje ar stebėtojų taryboje yra darbuotojų atstovų;
- teikti darbuotojams atstovaujančioms institucijoms informaciją ir jas konsultuoti rengiant valdymo ataskaitas;
- aplinkos, socialiniams ir valdymo klausimams skirtą ataskaitos dalį patikėti šių sričių, ypač socialinės ir aplinkos srities, ekspertams;
- rangovai turėtų pateikti informaciją apie savo ryšius su tiekimo arba vertės grandine, visų pirma darbo teisės ir žmogaus teisių srityje;
- įmonės, kurioms ši direktyva netaikoma, galėtų savanoriškai naudotis šiuo skaidrumo modeliu, kad pagerintų savo veiklą;
- valstybės narės nefinansinių ataskaitų teikimo kokybę turėtų įtraukti į savo nacionalines įmonių socialinės atsakomybės strategijas;
- perkeldamos direktyvos nuostatas į nacionalinės teisės aktus valstybės narės, manančios, kad tai tinkama, galėtų sumažinti reikalaujamą ribą, kad būtų įtrauktas didesnis skaičius nacionalinių įmonių;
- reikėtų paraginti Komisiją inicijuoti ar paskatinti procesą, kuriame dalyvautų įvairios suinteresuotosios šalys ⁽⁴⁾, siekiant geriau apibrėžti pagrindinius principus ir bazinius standartus, kurie palengvintų palyginamumą, o ilgai – ir derinimą;
- vykdydama savo įmonių socialinės atsakomybės propagavimo ir informavimo apie ją politiką, išdėstytą 2011 m. spalio mėn. komunikate, Komisija turėtų rekomenduoti atitinkamoms bendrovėms vadovautis tomis tarptautinėmis gairėmis dėl nefinansinės informacijos atskleidimo, kurios yra artimiausios naujai Komisijos įmonių socialinės atsakomybės apibrėžčiai.

2.5 Komitetas pritaria siūlomam daliniam Ketvirtosios direktyvos pakeitimui dėl prievolės teikti informaciją apie **įvairovės politiką, kurią įmonė taiko savo valdymo organams**.

2.6 Komitetas pabrėžia, kad tai būdinga ne tik direktorių valdyboms ar stebėtojų taryboms, ir kad būtų naudinga įvairovės politiką taikyti ir tarybos komitetams, visų pirma auditų komitetui.

⁽⁴⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 35.

2.7 Komitetas primena, kad aukšti tikslai, susiję su moterų dalyvavimu tarybose, daugelyje valstybių narių nepasiekti⁽⁵⁾.

2.8 Komiteto nuomone, į įvairovės kriterijus reikėtų įtraukti reikalavimą, kad dalyvautų profesinių sąjungų įgaliotas darbuotojų tarybos narys iš darbo aplinkos, pavyzdžiui, iš Europos darbų tarybos.

2.9 Galiausiai, Komitetas rekomenduoja Komisijai praėjus penkeriems metams nuo šios direktyvos įsigaliojimo įvertinti Direktyvos 78/660/EEB ir 83/349/EEB pakeitimų poveikį įmonių ataskaitų teikimo praktikai.

3. Aplinkybės

3.1 Šiuo pasiūlymu iš dalies pakeisti apskaitos direktyvas tęsiamas 2001 m. žaliaja knyga dėl įmonių socialinės atsakomybės⁽⁶⁾ pradėtas ir 2006 m. komunikatu⁽⁷⁾ papildytas darbas ir vykdomi 2011 m. komunikacijos veiksmų plane⁽⁸⁾ priimti išsipareigojimai. Šio pakeitimo būtinumą lėmė poveikio vertinimo rezultatai, kurie parodė nepakankamą bendrovių atskleidžiamos nefinansinės informacijos veiksmingumą. Be to, dažnai buvo naudojamosi viešų konsultacijų metu surinkta informacija. Informacijos kokybė yra nevienoda. Be to, dalyvauja nepakankamas skaičius įmonių.

3.2 2011 m. Komisijos komunikate „Bendrosios rinkos aktas“ buvo išreikštas ketinimas didinti bendrovių skaidrumą socialinių reikalų ir aplinkosaugos srityje.

3.3 2005 m. paskelbtoje nuomonėje dėl informavimo ir vertinimo priemonių⁽⁹⁾ Komitetas atsižvelgė į Ketvirtąją direktyvą dėl metinės finansinės atskaitomybės, kurioje numatyta nefinansinės informacijos atskleidimo priemonė, suteikianti įmonėms galimybę skelbti tam tikrą informaciją, susijusią su jų veiklos socialiniais ir aplinkos aspektais. 2012 m. Komitetas parėmė Komisijos tikslą padidinti įvairovę valdybose. 2012 m. paskelbtoje nuomonėje⁽¹⁰⁾ dėl komunikato „Įmonių socialinė atsakomybė“ Komitetas pakartojo, kad pritaria privalomam nefinansinės informacijos atskleidimui.

3.4 Jungtinė Karalystė buvo pirmoji valstybė narė, 1992 m. įvedusi įmonių valdymo kodeksą (vadinamą *Cadbury kodeksu*)⁽¹¹⁾, kuriame įtvirtintas metodas „laikykis taisyklių arba pasiūsišk“. Ši priemonė su tam tikrais nuostatų pakeitimais priimta ir kitose šalyse, įskaitant Vokietiją ir Daniją. Metodo lankstumas suteikia galimybę pasinaudoti teise neatskleisti informacijos kai kuriose probleminėse srityse, pavyzdžiui, kovos su korupcija srityje, kur veiksmingumui užtikrinti reikalingas tam tikras diskretiškumas ar netgi konfidencialumas.

3.5 Per pastaruosius dešimtmečius daugelis valstybių narių, be kita ko, Prancūzija, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė, Švedija ir Ispanija, priėmė teisės aktus siekdamos sukurti nacionalinę ataskaitų teikimo sistemą ir taip suderinti Europos standartus.

3.6 Pirmininkaujant Airijai buvo sudarytas Europos susitarimas dėl gavybos pramonės skaidrumo. Juo iš dalies keičiama Apskaitos direktyva. Nuo šiol pagal šią direktyvą (kiekvienos šalies ir kiekvieno projekto atveju) reikalaujama visų Europos įmonių finansinių srautų, pervedamų į tų šalių, kuriose jos vykdo veiklą, gavybos ir miškų pramonę, skaidrumo.

3.7 Savo 2013 m. vasario mėn. rezoliucijoje⁽¹²⁾ Europos Parlamentas pripažino, jog svarbu, kad įmonės atskleistų informaciją apie tvarumą, pavyzdžiui, apie socialinius ir aplinkos veiksnius, kad galėtų nustatyti tvarumui kylantį pavojų ir padidinti investuotojų bei vartotojų pasitikėjimą. EP paprašė Komisijos pateikti pasiūlymą dėl bendrovių atskleidžiamos nefinansinės informacijos.

3.8 Krizės sąlygomis, kai Europos visuomenė reikalauja didesnės įmonių etikos, įmonių socialinės atsakomybės praktika pripažįstama kaip veiksnys, galintis prisidėti prie Europos Sąjungos prekybos ir vystymosi politikos ir strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo. Jis skatina socialinį ir pilietinį dialogą (visuomenės dialogą). Be to, jis turi padėti geriau suprasti visos subrangos grandinės realijas. Tokie faktai, kaip pastato „Rana Plaza“ griūtis Bangladeše, primena, kad būtina atkreipti dėmesį į užsakovų atsakomybę.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ OL C 133, 2013 5 9, p. 68.

⁽⁶⁾ COM(2001) 366 final.

⁽⁷⁾ COM(2006) 136 final ir OL C 286, 2005 11 17, p. 12.

⁽⁸⁾ COM(2011) 681 final ir OL C 229, 2012 7 31, p. 77.

⁽⁹⁾ OL C 286, 2005 11 17, p. 12.

⁽¹⁰⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 77.

⁽¹¹⁾ Finansiniai įmonių valdymo aspektai, 1992.12.1.

⁽¹²⁾ Rezoliucija 2012/2098 (INI), pranešėjas Raffaele Baldassare.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Svarstymo metu (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 3 dalis) atmetas šis, daugiau kaip ketvirtadalį balsų surinkęs, pakeitimas:

Nuomonės CES3548-2013_00_00_TRA_AS tekstą pakeisti tokiu tekstu:

1. Bendrosios pastabos

1.1 EESRK mano, kad pasiūlymas dėl direktyvos (ypač jo nuostatos dėl įpareigojimo teikti informaciją apie „įvairovės politiką“) yra nereikalingas, nes, jo nuomone, šioje srityje nėra tikslinga Europos lygmeniu priimti naujų teisinių nuostatų. **Apskritai, EESRK negali įvardyti jokios esminės papildomos naudos, kurią direktyva duotų palyginti su šiuo metu galiojančiomis nuostatomis, ir, priešingai, nuogąstauja, kad gali padidėti administracinė našta.**

1.2 EESRK mano, kad skaidrumas yra neatsiejama šiuolaikiško įmonių valdymo dalis. Europos įmonės įrodė, kad jos yra pakankamai skaidrios galiojančių teisės aktų atžvilgiu. Europoje socialinė atsakomybė priklauso nuo įmonių kompetencijos; ji įtraukta į įmonių strategiją ir veikia savanorišku pagrindu. Net krizės laikotarpiu Europos įmonės nesumažino savo skaidrumo ir atsakomybės lygio.

1.3 EESRK pažymi, kad kai kurie suinteresuotieji subjektai ir visuomenė jaučia didesnio įmonių politikos skaidrumo poreikį, visų pirma kalbant apie socialinės ir aplinkosaugos informacijos, o konkrečiai – informacijos, susijusios su įmonėmis, vykdančiomis veiklą trečiosiose šalyse, pavyzdžiui, gavybos pramonės įmonės Afrikoje (pavojus aplinkai, korupcija), tekstilės įmonės Azijoje (socialinės problemos, žmogaus teisės) ir kt., atskleidimą.

1.4 Vienintelė pasiūlymo pridėtinė vertė, kurią būtų galima pripažinti, yra ta, kad jame sprendžiamas rizikos klausimas, svarstoma jos apibrėžtis, valdymas ir būtinybė apie ją pranešti. Tai gali padėti įmonėms geriau valdyti riziką ir galimybes ir taip prisiimti didesnę atsakomybę už jų nefinansinę veiklą. Net ir šiuo atveju susijusi įmonė turėtų turėti teisę nuspręsti, ar ji nori vykdyti šiuos veiksmus, ar ne.

2. Dėl nefinansinės informacijos

2.1 EESRK žino, kad apskritai didinant skaidrumą iš esmės prisidedama prie sklandaus vidaus rinkos veikimo. Geresnis su įmonių veikimu susijusios informacijos palyginamumas gali turėti įtakos investuotojų ir akcininkų priimamų sprendimų veiksmingumui.

2.2 EESRK mano, kad dabartinis nefinansinės informacijos atskleidimo būdas ir taikymo sritis yra kokybiški ir pakankami norimam tikslui pasiekti. Prievolė atskleisti naujus duomenis, kaip yra siūloma, būtų pernelyg didelė našta ir prieštarautų subsidiarumo principui. Taigi EESRK pageidautų, kad pasiūlyme būtų reikalaujama atskleisti tik iš tikrųjų svarbią informaciją, kuri būtų aiškiai išdėstyta, kad įmonėms be reikalo nebūtų užkrauta per didelė administracinė našta ir kad pasiūlymu būtų suteikta kuo didesnė papildoma nauda šios informacijos naudotojams (investuotojams, akcininkams ir darbuotojams).

2.3 EESRK pageidautų, kad įmonės atskleistų nefinansinę informaciją tik tuomet, jei pačios nuspręstų tą daryti. Laikydamasis šio požiūrio Komitetas siūlo iš dalies pakeisti pasiūlymo dėl direktyvos 1 ir 2 straipsnius.

2.4 Pasiūlyme numatoma mažosioms ir vidutinėms įmonėms netaikyti reikalavimo atskleisti nefinansinę informaciją; tai atitinka ilgalaikius Europos Sąjungos tikslus sumažinti verslininkus slegiančią administracinę naštą.

2.5 EESRK laikosi nuomonės, kad nagrinėjamo pasiūlymo nuostatos, pagal kurias numatoma, jog nefinansinė informacija skelbiama metinėje valdymo ataskaitoje ir ją tikrina auditorius, yra sudėtingos ir sunkiai suvokiamos; šiuo klausimų reikėtų parengti papildomą praktinį vadovą. ES teisės aktuose reikalaujama, kad auditorius pateiktų savo nuomonę dėl valdymo ataskaitos atitikties metinei finansinei atskaitomybei, nepamirštant, kad vadovaujantis šiuo metu galiojančiomis nuostatomis minėtą valdymo ataskaitą sudaro finansinė atskaitomybė ir auditoriaus ataskaita, taip pat kiti galimi dokumentai. Tačiau nefinansinės informacijos tikrinimas gali kelti itin didelių problemų ir brangiai kainuoti. Būtina tiksliai apibrėžti reikalavimus, skelbtinus metinėje valdymo ataskaitoje, be kita ko, turint omenyje, kad negalima perkrauti minėtos ataskaitos naudotojų neaktualia informacija. EESRK skatins skelbti nefinansinę informaciją dokumentuose, kurių auditas nėra privalomas.

3. Įvairovė

3.1 EESRK mano, kad privalomas „įvairovės politikos“ skelbimas yra nereikalinga administracinė našta, neturinti jokių pateisinamų priežasčių nei akivaizdaus teigiamo poveikio. EESRK laikosi nuomonės, kad privačių subjektų įpareigojimas vykdyti „įvairovės politiką“, ypač jiems skiriama prievolė skelbti įmonės „įvairovės politiką“ arba nurodyti priežastis, dėl kurių įmonė nėra nustatiusi tokios politikos, yra nepagrįstas kišimasis į laisvą verslą ir pažeidžia įmonių savininkų laisvę priimti sprendimus. Komitetas tvirtai atmeta tokį kišimąsi. Informacijos apie įmonę skelbimas turėtų ir toliau būti pagrįstas visiškai savanorišku įmonės sprendimu, atsižvelgiant į tai, ar toks skelbimas turi konkurencinių pranašumų ar jų neturi. EESRK taip pat nepritaria visoms priemonėms, susijusioms su išsamios informacijos dėl „įvairovės politikos“ skelbimu, dėl įvairių priežasčių.

3.2 Visų pirma reikia pabrėžti, kad, priešingai nei klaidingai teigiama motyvų pareiškimе, su įmonės valdymo organų sudėtimi susijusios „įvairovės politikos“ skelbimas nedaro įtakos nei tokios įmonės valdymui, nei jos veiklos rezultatams. EESRK laikosi nuomonės, kad būtent įmonės savininkai arba akcininkai turėtų priimti sprendimus dėl įmonei vadovaujančių asmenų, valdymo kontrolės priemonių ir vaidmens, kurį šiame procese atlieka priežiūros organų nariai ir administracija. Bendrovės veikimas visų pirma yra asmeninė jos savininko arba akcininkų atsakomybė, įskaitant ir jų prisimamą riziką patirti nuostolių dėl priimtų blogų verslo sprendimų. Dirbtinai keičiant priežiūros ir administracijos organų sudėtį būtų sutrikdyta dabartinė gerai veikianti darbo tvarka.

3.3 Bet kuriuo atveju Europos Komisija neturėtų kištis į sprendimų priėmimo procesą nustatydamą, pavyzdžiui, valdybos narių skaičių, jų kvalifikaciją, amžių ir lytį. Nagrinėjamame Europos Komisijos tyrime nėra parodyta, kad amžių, lytį ir kitas savybes su įmonės veiklos rezultatais sieja tiesioginis ryšys; ir netgi jei paaiškėtų, kad tai tiesa, nebūtų galima pateisinti **autoritarinio kišimosi nustatant įmonės valdymo ar priežiūros organų sudėtį**.

4. Išvados

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytus argumentus, EESRK:

- 1) pageidauja, kad vadovaujantis subsidiarumo principu naujas reikalavimas skelbti nefinansinę informaciją būtų pagrįstas savanorišku pačių įmonių sprendimu arba reglamentuojamas nacionaliniuose teisės aktuose, apibrėžiančiuose informacijos skelbimo prievolę;
- 2) rekomenduoja direktyvos pasiūlymo pirmo straipsnio antroje dalyje išbraukti nuostatas dėl „įvairovės politikos“; o jeigu tai būtų neįmanoma, informacijos apie įvairovės politiką, įskaitant priežastis, kodėl įmonė neįgyvendina tokios politikos, skelbimą palikti pačių įmonių savanoriškam apsisprendimui arba jį reglamentuoti nacionaliniais teisės aktais.

Balsavimo rezultatai

Už	37
Prieš	96
Susilaikė	2

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo skatinamas laisvas piliečių ir įmonių judėjimas supaprastinant tam tikrų viešųjų dokumentų pripažinimą Europos Sąjungoje ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012

(COM(2013) 228 final – 2013/0119 (COD))

(2013/C 327/11)

Pagrindinis pranešėjas **Vincent FARRUGIA**

Europos Parlamentas, 2013 m. gegužės 13 d., ir Taryba, 2013 m. gegužės 21 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo skatinamas laisvas piliečių ir įmonių judėjimas supaprastinant tam tikrų viešųjų dokumentų pripažinimą Europos Sąjungoje ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012

COM(2013) 228 final – 2013/119 (COD).

Komiteto biuras 2013 m. gegužės 21 d. pavedė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (2013 m. liepos 11 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Vincent Farrugia ir priėmė šią nuomonę 96 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Piliečiai – Europos integracijos centrinė ašis. ES pilietybės ataskaitoje pabrėžiama, kad ES pilietybė suteikia piliečiams naujų teisių ir galimybių. Ataskaitoje atkreipiamas dėmesys į tai, kad valstybėse narėse gyvenantiems žmonėms iš visų teisių artimiausia ir labiausiai suprantama yra teisė laisvai judėti ir gyventi Europos Sąjungoje: galimybė ilgesniam ar trumpesniam laikotarpiui keliauti į ES valstybes nares ir iš jų grįžti, dirbti, mokytis, kelti kvalifikaciją, keliauti verslo reikalais arba apsipirkti užsienyje ⁽¹⁾.

1.2 2013 m. ES pilietybės ataskaitoje siūloma dvylika naujų priemonių toliau išvardytose šešiose srityse, siekiant toliau šalinti kliūtis, trukdančias piliečiams naudotis savo ES teisėmis, įskaitant teisę laisvai judėti kertant ES valstybių narių sienas. Taigi, siūloma imtis priemonių šiose srityse ⁽²⁾:

(01) Darbuotojams, studentams ir stažuotojams kylančių kliūčių ES šalinimas – tai skatina tinkamą ES darbo rinkos veikimą ir minėtiems piliečiams sudaromos sąlygos pasinaudoti darbo galimybėmis kitose valstybėse narėse, taigi prisidedėti prie ES ekonomikos.

(02) Biurokratinių kliūčių, trukdančių pasinaudoti laisvo judėjimo teise, mažinimas – visiems žinoma, kad piliečiai,

besinaudojantys savo teise laisvai judėti, susiduria su problemomis, kurios dažnai kyla dėl ilgai trunkančių ir neaiškių administracinių procedūrų.

(03) Pažeidžiamų asmenų apsauga ES – konsultacijų metu gauta informacija rodo, jog neįgalieji keliaudami po ES dažnai patiria sunkumų.

(04) Kliūčių ES piliečiams pasinaudoti labai išaugusia e. prekyba šalinimas – piliečiams vis dar kyla problemų apsiperkant internetu.

(05) Tikslinė ir prieinama informacija piliečiams – būtina, kad piliečiai žinotų ir suprastų savo ES teises.

(06) ES piliečių dalyvavimas demokratiname ES gyvenime.

1.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas teigiamai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo skatinamas laisvas piliečių ir įmonių judėjimas supaprastinant tam tikrų viešųjų dokumentų pripažinimą Europos Sąjungoje ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012, COM(2013) 228 final, 2013/0119 (COD).

⁽¹⁾ COM(2013) 269 final.

⁽²⁾ Ten pat.

1.4 Šis pasiūlymas dera su ES pilietybės ataskaita, nes juo nustatomos priemonės, kurios padės piliečiams iš tikrųjų ir iš esmės pasinaudoti ES piliečių statuso jiems suteikiamomis teisėmis.

1.5 Nors Lisabonos sutartis ir ES pagrindinių teisių chartija sustiprino Maastrichto sutartimi nustatytas ES piliečių teises, įskaitant teisę laisvai judėti ir gyventi ES, administracinės procedūros, kuriomis remiasi naudojimasis šia teise, nebuvo atitinkamai pakeistos. Tenka pripažinti, kad reikalavimas pateikti tvirtinimo pažymą (apostilę, pranc. *Apostille*) (tai – formalumas, kuris remiasi 1961 m. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo, kurios tikslas – palengvinti judėjimą per tarptautines sienas pasaulyje be technologijų) neatspindi fakto, kad ES neturi sienų, taigi trukdo, o ne padeda naudotis ES pilietybės suteikiama teise į laisvą judėjimą ES viduje.

1.6 Pasiūlyme numatytas toliau nurodytų Europos Sąjungoje naudojamų viešųjų dokumentų supaprastinimas yra svarbi priemonė, užtikrinsianti nuoseklesnę teisinę sistemą, pagal kurią bus sudarytos palankesnės sąlygos naudotis judėjimo ES viduje teise.

ES piliečių viešieji dokumentai:

- civilinės būklės dokumentai (pavyzdžiui, dokumentai, susiję su gimimu, mirtimi, vardu ir pavarde, santuoka, registruota partneryste, tėvyste ir įvaikinimu),
- dokumentai, susiję su gyvenamąja vieta, pilietybe ir tautybe,
- dokumentai, susiję su nekilnojamuoju turtu,
- dokumentai, susiję su intelektinės nuosavybės teisėmis,
- dokumentai, įrodantys neteistumą.

ES įmonių (bendrovių ir kitų įmonių) viešieji dokumentai:

- dokumentai, susiję su teisiniu statusu ir atstovavimu,
- dokumentai, susiję su nekilnojamuoju turtu,
- dokumentai, susiję su intelektinės nuosavybės teisėmis,
- dokumentai, įrodantys neteistumą.

Šių viešųjų dokumentų supaprastinimas neabejotinai prisidės prie laisvo piliečių ir įmonių judėjimo skatinimo, nes tai dar labiau suaktyvins prekybą vidaus rinkoje, o tokius dokumentus kiekvienos valstybės narės piliečiams gauti bus daug lengviau.

1.7 Tam tikrų viešųjų dokumentų pripažinimo sistemos supaprastinimas, perduodant pripažinimą vietos valdžios lygmeniui, laikytinas svarbia politikos priemone, nes taip pat:

- sumažės verslo ir viešojo administravimo išlaidos: 2010 m. duomenimis, beveik 30 proc. mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) vykdė importo ir eksporto veiklą, o 2 proc. jų yra tiesiogiai investavusios užsienyje. Be to, apie 7 proc. ES MVĮ yra sudariusios tarptautinių subrangos sandorių, iš jų – 26 proc. turi klientų kitose valstybėse narėse ⁽³⁾,
- bus lengviau bendrauti su viešojo administravimo įstaigomis ir sumažės piliečių ir įmonių išlaidos: jų vidutinės metinės išlaidos tvirtinimui pažyma (apostile) sudaro 13,20 EUR. Manoma, kad ES piliečiai ir įmonės tvirtinimui pažyma (apostile), kuris naudojamas ES viduje, išleidžia daugiau kaip 25 milijonus EUR. Be to, viešųjų dokumentų, kuriems netaikoma Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo, legalizavimo išlaidos yra didelės – vidutiniškai tai kainuoja 16,50 EUR. Bazinė patvirtintų vertimų kaina – 30 EUR už puslapį: daugelyje valstybių narių išlaidos patvirtintiems vertimams, kurių reikia tuokiantis dviejų skirtingų valstybių piliečiams, sudaro 120 EUR ⁽⁴⁾,
- atsisakius tvirtinimo pažyma (apostilės) valstybės narės sutaupys 5–7 milijonų EUR, o panaikinus teisės aktus bus papildomai sutaupoma apytikriai nuo 500 000 iki 1 milijono EUR ⁽⁵⁾,
- kitų valstybių narių piliečiai nebebus netiesiogiai diskriminuojami palyginti su valstybės narės piliečiais tarpvalstybinis atvejais, nes nacionalinės institucijos paprastai nežino reikalavimų, kurie taikomi vešiesiems dokumentams kilmės valstybėje narėje, įskaitant toje valstybėje būtinus parašus, antspaudus ir spaudus.

1.8 EESRK apgailestauja, kad pasiūlyme numatytos reformos, kuriomis siekiama sudaryti piliečiams ir įmonėms palankesnes sąlygas naudotis savo teise laisvai judėti ES, yra siūlomos praėjus 20 metų nuo ES pilietybės atsiradimo ir 42 metams nuo Konvencijos dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo paskelbimo. Tenka pripažinti, kad ES nežengė koją kojon su technologijų pažanga, kuria buvo galima pasinaudoti sumažinant arba iš viso pašalinant piliečiams ir įmonėms kylančias kliūtis netrukdomi naudotis savo teise laisvai judėti. EESRK pabrėžia, kad Vidaus rinkos informacinė sistema (VRI) yra svarbi priemonė, kurią reikėtų aktyviau taikyti suteikiant ES piliečiams galimybę naudotis savo pagrindinėmis teisėmis.

1.9 Todėl EESRK daro išvadą, kad Europos Komisijos pateikta politikos rekomendacija dėl teisinės priemonės:

- skatinančios laisvą piliečių ir įmonių judėjimą supaprastinant administracinius formalumus, susijusius su tam tikrų viešųjų dokumentų naudojimu ir pripažinimu ES,

⁽³⁾ SWD(2013) 144 final.

⁽⁴⁾ Ten pat.

⁽⁵⁾ Ten pat.

— papildytos geresniu valstybių narių administraciniu bendradarbiavimu naudojantis Vidaus rinkos informacinę sistemą (VRI) ir

— paremtos neprivalomomis daugiakalbėmis standartinėmis formomis, kurias galima laisvai naudoti tarpvalstybiniais atvejais,

yra puikus pasiūlymas. Tačiau Komitetas pabrėžia, kad kai kurias pasiūlymo nuostatas galima reformuluoti, dar labiau sutvirtinant ES piliečių teises į judėjimą, kuris be kita ko yra ekonomiškai naudingas tiek įmonėms, tiek piliečiams.

1.10 EESRK rekomendacijos

1.10.1 Ateityje viešųjų dokumentų supaprastinamo procesai turėtų apimti svarbius viešuosius dokumentus, pavyzdžiui, dokumentus, susijusius su darbuotojų teise laisvai judėti ES viduje (ši teisė yra labai svarbi tarpvalstybinio verslo ir prekybos vystymui) arba pažeidžiamų asmenų, tokių kaip neigalieji, judėjimo teise, jeigu tokiems viešiesiems dokumentams nėra taikomos kitos ES direktyvos.

1.10.2 Pilietis arba įmonė turėtų labai aiškiai žinoti, koku mastu pateikiamiems viešiesiems dokumentams netaikomas visų rūšių legalizavimas arba panašūs formalumai, todėl pasiūlyme pateikta „pagrįstos abejonės“ apibrėžtis iš dalies keičiama taip:

„2. 1 dalyje nurodyta pagrįsta abejonė gali būti dėl:

(a) parašo autentiškumo;

(b) dokumentą pasirašiusio asmens įgaliojimų tai padaryti;

(c) antspaudo ar spaudo tikrumo.“

1.10.3 Tuo atveju, kai iškilus pagrįstai abejonei valstybė narė ketina teikti oficialų prašymą atitinkamoms valstybės narės, kurioje dokumentas buvo išduotas, institucijoms, prašymą teikianti valstybė narė privalo aiškiai informuoti asmenį arba įmonę apie priežastis, kodėl teikiamas toks prašymas.

1.10.4 Reikia nustatyti subalansuotą atskaitomybės sistemą, pagal kurią Europos Komisija kasmet atliktų lyginamąją analizę, kurios metu būtų vertinama, kaip efektyviai valstybės narės įgyvendina pasiūlymą.

1.10.5 Jeigu pradėjus stabiliai funkcionuoti VRI bus gauta numatoma nauda, atsakymo pateikimo pagal administracinio bendradarbiavimo mechanizmą maksimalus terminas turėtų

sutrumpėti iki dviejų savaičių. Toks pasikeitimas piliečiams ir įmonėms aiškiai parodys, kad ES iš tiesų stengiasi įgyvendinti ES pilietybės idėją, o piliečiai yra ES politikos centrinė ašis.

1.10.6 Valstybių narių keitimasis informacija ir dokumentais bei jų perdavimas pagal šį pasiūlymą atitinka ES duomenų apsaugos principus.

2. Įžanga

2.1 2009 m. Stokholmo programoje „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“⁽⁶⁾ pabrėžta, kaip svarbu užtikrinti Sąjungos pilietybės veiksmingumą ir piliečiams skirti didelį dėmesį plėtojant ES politiką teisingumo srityje. Šis įgaliojimas buvo patvirtintas programai skirtame veiksmų plane⁽⁷⁾, kuriame nurodyta, kad tinkamai veikianti Europos teisminė erdvė „turėtų būti skirta piliečiams ir verslui, kad skatintų ekonominę veiklą bendrojoje rinkoje [...]“. Europos Komisija į tai sureagavo 2010 m. ES pilietybės ataskaitoje patvirtindama savo įsipareigojimą sudaryti geresnes sąlygas laisvam viešųjų dokumentų judėjimui ES, o 2010 m. gruodžio mėn. žaliwoje knygoje „Mažiau administracinių formalumų piliečiams: skatinti laisvą viešųjų dokumentų judėjimą ir civilinės būklės dokumentų pasekmių pripažinimą“⁽⁸⁾ visuomenei išdėstė konkrečią viziją.

2.2 Tuo pačiu metu buvo priimtas Bendrosios rinkos aktas⁽⁹⁾, kuriuo buvo siekiama sustiprinti piliečių pasitikėjimą vidaus rinka ir pasinaudoti visomis jos – tikro Sąjungos ekonomikos augimo variklio – galimybėmis. Tam, be kita ko, reikėjo pašalinti neproporcingas kliūtis, trukdančias piliečiams ir įmonėms pasinaudoti vidaus rinkos teikiamomis laisvėmis. Piliečių ir įmonių judumo skatinimas ES yra vienas kertinių II bendrosios rinkos akto⁽¹⁰⁾ elementų.

2.3 Europos bendrijų bendrovių teisės ir įmonių valdymo veiksmų plano⁽¹¹⁾ tikslas – remti Europos verslą, pirmiausia stiprinant teisinį tarpvalstybinės veiklos tikrumą. Europos skaitmeninėje darbotvarkėje⁽¹²⁾ minimas pasiūlytas teisės aktas dėl elektroninės atpažinties ir e. parašo⁽¹³⁾, kuriame numatyta priimti reguliavimo pagrindą, skirtą bendriems administraciniais piliečių ir įmonių elektroninės atpažinties formalumams.

2.4 Neseniai paskelbtame veiksmų plane „Verslumas 2020“⁽¹⁴⁾ pabrėžiama, kad vienas aktualiausių Europos Komisijos politinės darbotvarkės punktų ir toliau išlieka pernelyg didelės reguliavimo naštos mažinimas. Veiksmų plane raginama visoms įmonėms, ypač labai mažoms įmonėms, pašalinti

⁽⁶⁾ OL C 115, 2010 5 4, p. 1.

⁽⁷⁾ COM(2010) 171 final.

⁽⁸⁾ COM(2010) 747 final.

⁽⁹⁾ COM(2011) 206 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2012) 573 final.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 740 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 784 final.

⁽¹³⁾ COM(2012) 238 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2012) 795 final.

biurokratinės kliūtis arba jas kuo labiau sumažinti. Taigi, sumažinus biurokratinės kliūtis, supaprastinus tarp valstybių narių taikomas viešųjų dokumentų naudojimo ir pripažinimo tarpvalstybiniu lygiu procedūras ir suderinus su tuo susijusias taisykles bus lengviau įgyvendinti visus veiksmus, kuriais siekiama sukurti piliečių Europą ir gerai veikiančią vidaus rinką ES bendrovėms.

2.5 ES pilietybės ataskaitoje pabrėžiama, kad ES pilietybė suteikia piliečiams naujų teisių ir galimybių. Ataskaitoje atkreipiamas dėmesys į tai, kad valstybėse narėse gyvenantiems žmonėms iš visų teisių artimiausia ir labiausiai suprantama yra teisė laisvai judėti ir gyventi Europos Sąjungoje: galimybė ilgiam ar trumpesniai laikotarpiui keliauti į ES valstybes nares ir iš jų grįžti, dirbti, mokytis, kelti kvalifikaciją, keliauti verslo reikalais arba apsipirkti užsienyje. 2013 m. ES pilietybės ataskaitoje siūloma dvylika naujų priemonių toliau išvardytose šešiose srityse, siekiant toliau šalinti kliūtis, trukdančias piliečiams naudotis savo ES teisėmis, įskaitant teisę laisvai judėti kertant ES valstybių narių sienas ir užsiimti verslu kitose ES valstybėse narėse. Taigi, siūloma imtis priemonių šiose srityse⁽¹⁵⁾:

(01) Darbuotojams, studentams ir stažuotojams kylančių kliūčių šalinimas

(02) Biurokratinių kliūčių mažinimas

(03) Pažeidžiamų asmenų apsauga

(04) Kliūčių ES piliečiams panaikinimas e. prekybos srityje

(05) Tikslinė ir prieinama informacija

(06) ES piliečių dalyvavimas demokratiname ES gyvenime

2.6 Nors Lisabonos sutartis ir ES pagrindinių teisių chartija sustiprino Maastrichto sutartimi nustatytas ES piliečių teises, įskaitant teisę laisvai judėti ir gyventi ES, administracinės procedūros, kuriomis remiasi naudojimas šia teise, nebuvo atitinkamai pakeistos. Tenka pripažinti, kad šios srities teisinė sistema Europos Sąjungoje tebėra susiskaldžiusi, nes valstybės narės tebetaiko administracinius formalumus, pavyzdžiui, kopijų ir vertimų tvirtinimą pažyma (apostile), t. y. – formalumą, kuriuo norėta palengvinti judėjimą per tarptautines sienas, įvestą 1961 m. Konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo. Šis formalumas neatspindi fakto, kad ES yra be sienų, taigi jis labiau trukdo, o ne padeda naudotis ES pilietybės suteikiama laisvo judėjimo ES viduje teise.

⁽¹⁵⁾ Ten pat.

2.7 Pavyzdžiui, šiuo metu piliečiai, kurie išvyksta į kitą valstybę narę, turi skirti daug laiko ir pinigų, kad užtikrintų, jog kilmės valstybėje narėje išduoti viešieji dokumentai yra autentiški. Akivaizdu, kad žmonėms ir piliečiams neabejotinai būtų naudingos nuoseklios ir skaidrios taisyklės, taikomos tam tikriems viešiesiems dokumentams, kurie būtini prekių, paslaugų ir asmenų judėjimui ES teritorijoje ir bendrojoje rinkoje.

2.8 ES nežengė koją kojon su technologijų pažanga, kuria buvo galima pasinaudoti sumažinant arba iš viso pašalinant piliečiams ir žmonėms kylančias kliūtis netrukdomi naudotis savo teise laisvai judėti. EESRK supranta, kad VRI, internetinė programa, kurią naudojamos nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijos operatyviai ir lengvai susisiekiama su analogiškais institucijomis užsienyje, yra tinkama IRT platforma, kuri, įgyvendinus pasiūlymą, palengvins administracinę bendradarbiavimą. VRI taip pat bus kaupiami dažniausiai ES valstybėse naudojamų viešųjų dokumentų šablonai, įskaitant tų dokumentų vertimus į visas oficialias ES kalbas, kad institucijos, neturinčios pakankamų kalbinių gebėjimų, galėtų nuspręsti, ar joms pateikti viešųjų dokumentų vertimai yra teisingi arba kokybiški⁽¹⁶⁾.

2.9 EESRK apgailestauja, kad pasiūlyme numatytos reformos, kuriomis siekiama padėti piliečiams ir žmonėms naudotis savo teise laisvai judėti ES, yra siūlomos praėjus 20 metų nuo ES pilietybės atsiradimo ir 42 metams nuo Konvencijos dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo paskelbimo.

3. Teisiniai pasiūlymo aspektai

Toliau išdėstomas EESRK požiūris į pagrindinius pasiūlymo elementus.

3.1 *Dalykas, taikymo sritis ir sąvokų apibrėžtis*

3.1.1 EESRK sutinka, kad pasiūlymo 3 straipsnio 1 dalyje pateikiama apibrėžtis „viešieji dokumentai“ apima svarbius viešuosius dokumentus, susijusius su ES piliečių ir įmonių ES teisėmis.

3.1.2 Tačiau EESRK pabrėžia, kad pasiūlyme išvardyti viešieji dokumentai turėtų būti tik pirmoji grupė visų viešųjų dokumentų, kuriuos reikia supaprastinti siekiant padidinti judumą ES viduje, suaktyvinti tarpvalstybinę veiklą ir pagerinti ES bendrosios rinkos veikimą.

⁽¹⁶⁾ 2012 m. spalio 25 d. Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacinę sistemą buvo paskelbtas 2012 m. lapkričio 14 d. Oficialiajame leidinyje. Jame numatytas didelis lankstumo lygis, leidžiantis ateityje į VRI įtraukti priede dar neišvardytus Sąjungos aktus (VRI reglamento 4 straipsnis). Tai bus galima padaryti remiantis Komisijos atliktais bandomaisiais projektais ir jų rezultatų, įskaitant duomenų apsaugos klausimus ir vertimo raštu funkcijas, vertinimais.

3.1.3 EESRK pabrėžia, kad ateityje viešųjų dokumentų supaprastinamo procesai turėtų apimti svarbius viešuosius dokumentus, pavyzdžiui, dokumentus, susijusius su darbuotojų teise laisvai judėti ES viduje (ši teisė yra labai svarbi tarpvalstybinio verslo ir prekybos vystymui) arba neigaliųjų judėjimo teise, jeigu tokiems viešiesiems dokumentams nėra taikomos kitos ES direktyvos. Tokie viešieji dokumentai galėtų apimti, pavyzdžiui, nacionalinius švietimo įstaigų išduotus mokslo baigimo pažymėjimus ir viešuosius socialinio draudimo dokumentus.

3.2 *Legalizavimo reikalavimo panaikinimas, kitų formalumų supaprastinimas ir prašymai pateikti informacijos*

3.2.1 EESRK pabrėžia, kad dabartiniai reikalavimai pateikti tvirtinimo pažymą atspindi tarptautines procedūras, tačiau neatspindi ES, kaip bendrosios rinkos, raidos. Šiuo metu apie 12,5 milijono ES piliečių gyvena ne savo, o kitoje valstybėje narėje ir daugiau kaip 380 000 ES labai mažų įmonių ir MVĮ vykdo tarpvalstybinę subrangos veiklą. Visi šie piliečiai ir įmonės, norėdami persikelti iš vienos valstybės narės į kitą arba vykdyti tarpvalstybinę veiklą, nuolat susiduria su administracinėmis kliūtimis ir bereikalingais biurokratiniais reikalavimais. Europos Sąjungoje be sienų tokios padėties neturėtų būti.

3.2.2 Todėl EESRK sutinka su Europos Komisijos pasiūlymo tikslu – netaikyti viešiesiems dokumentams teisinių ir administracinių reikalavimų, galiojančių skirtingose valstybėse narėse. EESRK mano, kad tai – pirmasis nuolatinės viešųjų dokumentų supaprastinamo programos etapas.

3.2.3 EESRK sutinka, kad reikėtų nuostatų, kurios užtikrintų, kad pagrįstos abejonės atvejais būtų atliekamas reikiamo lygio patikrinimas. EESRK pripažįsta, kad bus atveju, kai norint užtikrinti viešojo dokumento arba jo patvirtintos kopijos autentiškumą reikės valstybių narių administracinio koordinavimo.

3.2.4 EESRK labai pritaria principui, kad pilietis arba įmonė turėtų labai aiškiai žinoti, kokių mastu pateikiamiems viešiesiems dokumentams netaikomas visų rūšių legalizavimas arba panašūs formalumai. Toks tikrumas leis piliečiui arba įmonei aktyviai planuoti savo veiklą ir tokiu būdu gauti tą apčiuopiamą ir neapčiuopiamą naudą ir privalumus, apie kuriuos kalbama Europos Komisijos poveikio vertinime ⁽¹⁷⁾.

3.2.5 EESRK pažymi, kad pagal dabartinę sistemą apie 99 proc. iš 1,4 milijono per metus išduodamų tvirtinimo pažymų (apostilių) veiklai ES teritorijoje vykdyti, nekelia jokių problemų. Todėl EESRK mano, kad Europos Komisijos pasiūlyta politikos priemonė, skirta administraciniam bendradarbiavimui (kuris pagrįstas abejonės dėl viešųjų dokumentų, pagrįstų daugiakalbėmis formomis, autentiškumo atvejais remiasi VRI), turėtų duoti geresnių rezultatų.

3.2.6 EESRK rekomenduoja pakeisti Europos Komisijos pasiūlyme pateiktą „pagrįstos abejonės“ apibrėžtį, kad ji būtų nedviprasmiška ir neliktų netikrumo. Todėl EESRK siūlo tokį pakeitimą.

„2. "1 dalyje nurodyta pagrįsta abejonė gali būti dėl:

(a) parašo autentiškumo;

(b) dokumentą pasirašiusio asmens įgaliojimų tai padaryti;

(c) antspaudų ar spaudų tikrumo.“

3.2.7 Tuo atveju, kai iškilus pagrįstai abeionei valstybė narė, remdamasi šia nauja apibrėžtimi, ketina teikti oficialų prašymą atitinkamos valstybės narės, kurioje toks dokumentas buvo išduotas, institucijoms, prašymą teikianti valstybė narė privalo aiškiai informuoti asmenį apie priežastis, kodėl teikiamas toks prašymas.

3.2.8 EESRK yra įsitikinęs, kad tada, kai valstybėse narėse bus įdiegta VRI ir reguliarios pažangos ataskaitos rodys, kad sistema yra stabili ir veikia, o valstybių narių darbuotojai įgis reikiamų žinių, prašymai dėl administracinio bendradarbiavimo tarp valstybių narių bus daug veiksmingesni ir jiems neprisireiks maksimalaus vieno mėnesio laikotarpio, kuris nustatomas pasiūlyme. Todėl EESRK rekomenduoja, kad rezultatams pastebimai pagerėjus Europos Komisija sutrumpintų nustatytą maksimalų laikotarpį iki dviejų savaičių. Toks pakeitimas piliečiams ir įmonėms aiškiai parodys, kad ES iš tiesų stengiasi įgyvendinti ES pilietybės idėją, o piliečiai yra ES politikos centrinė ašis.

3.2.9 EESRK mano, kad svarbu turėti subalansuotą atskaitomybės sistemą, kuri leistų įvertinti, kaip efektyviai valstybės narės įgyvendina šį pasiūlymą. EESRK rekomenduoja Europos Komisijai kasmet atlikti valstybių narių įgyvendinimo rezultatų lyginamąją analizę.

3.3 *Administracinis bendradarbiavimas*

EESRK sutinka, kad Vidaus rinkos informacinė sistema (8 straipsnis) turi būti naudojama tais atvejais, kai valstybės narės institucijoms kyla pagrįsta abejonė dėl viešojo dokumento arba jo patvirtintos kopijos autentiškumo ir tos abejonės negalima kitaip išsklaidyti (7 straipsnis). Komitetas taip pat sutinka, kad valstybė narė turėtų paskirti bent vieną centrinę instituciją, o informacija apie visas paskirtas centrines institucijas ir jų kontaktiniai duomenys turi būti perduoti Komisijai (9 straipsnis), ir kad šios centrinės institucijos teiks pagalbą dėl prašymų pateikti informacijos pagal 7 straipsnį, taip pat imsis visų kitų priemonių, kurių reikia, kad šis reglamentas būtų tinkamai įgyvendintas (10 straipsnis).

⁽¹⁷⁾ SWD(2013) 144 final.

3.4 ES daugiakalbės standartinės formos

Komitetas pritaria reglamentu nustatomoms ir prieduose pateikiamoms (11 straipsnis) ES daugiakalbėms standartinėms formoms, susijusioms su gimimu, mirtimi, santuoka, registruota partneryste, bendrovės arba kitos įmonės teisiniu statusu ir atstovavimu. EESRK sutinka, kad piliečiai, įmonės ar kiti subjektai paprašę turi gauti tokias formas kaip alternatyvą lygiaverčiams vešiesiems dokumentams. o tokias formas išduodanti institucija turi jas patvirtinti išdavimo data, parašu ir spaudu (12 straipsnis). EESRK taip pat sutinka, kad Komisija parengtų išsamias tokių standartinių formų naudojimo gaires (13 straipsnis) ir elektronines tokių formų versijas (14 straipsnis), ir kad tokios formos turi turėti tokią pačią oficialią įrodomąją galią kaip ir lygiaverčiai viešieji dokumentai ir jas valstybių narių institucijos turi pripažinti be jokių formalumų (15 straipsnis).

3.5 Sąsajos su kitomis teisinėmis priemonėmis

EESRK pritaria, kad šis reglamentas neturi trukdyti taikyti kitų ES teisės aktų arba kitų jais nustatytų administracinio bendradarbiavimo sistemų (16 straipsnis) ir neturi daryti poveikio tarptautinių konvencijų, kurių šalys yra viena ar keletas valstybių narių, taikymui, tačiau turi turėti viršenybę prieš jų iki šiol

sudarytas konvencijas, kiek tokios konvencijos susijusios su šio reglamento reguliuojamais klausimais (18 straipsnis). Komitetas taip pat pritaria standartinio teksto, pateikiamo 17 straipsnyje, įtraukimui.

3.6 Bendrosios ir baigiamosios nuostatos

3.6.1 EESRK sutinka, kad valstybių narių keitimasis informacija ir dokumentais bei jų perdavimas padeda siekti tikslo patikrinti institucijų išduotų viešųjų dokumentų autentiškumą naudojantis Vidaus rinkos informacine sistema (19 straipsnis). Komitetas taip pat sutinka, kad valstybės narės turi pranešti Komisijai apie vienos ar keleto centrinių institucijų paskyrimą ir apie visus vėlesnius su jomis susijusios informacijos pakeitimus ir kad Komisija tokią informaciją skelbs viešai (20 straipsnis). Galiausiai EESRK sutinka, kad Komisija ne vėliau kaip kas trejus metus turi pateikti Europos Parlamentui ataskaitą apie šio reglamento taikymą (21 straipsnis).

3.6.2 EESRK pabrėžia, kad 19 straipsnis „Duomenų apsauga“ privalo užtikrinti, kad valstybės narės keistųsi informacija ir dokumentais ir juos perduotų pagal šį reglamentą laikydamosi ES principų dėl duomenų apsaugos.

2013 m. liepos 11 d. Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“

(COM(2012) 669 final)

(2013/C 327/12)

Pranešėjas **Mário SOARES**

Bendrapranešėjis **Pavel TRANTINA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. lapkričio 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Švietimo persvarstymas. Investavimas į gebėjimus siekiant geresnių socialinių ir ekonominių rezultatų“

COM(2012) 669 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 26 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 154 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK iš esmės palankiai vertina šią Komisijos iniciatyvą, ypač jos pastangas kovoti su jaunimo nedarbu, tačiau mano, kad komunikato turinys neatitinka jo plataus užmojo pavadinimo „Švietimo persvarstymas“.

1.2 Dabartinė ekonomikos ir socialinė krizė apriboja biudžetinius sprendimus, kuriuos gali priimti Europos Sąjunga ir Europos valstybės, visų pirma tos, kuriose įgyvendinamos fiskalinio koregavimo programos, o šią padėtį dar labiau apsunkina pačios Sąjungos biudžeto sumažinimas. Komitetas įspėja, jog dėl mažinamo švietimo biudžeto kyla pavojus, kad būtinomis laikomos iniciatyvos ir pasiūlymai liks tik gerų ketinimų deklaracijos.

1.3 Suprasdamas, kad švietimo sistemose esama didelių trūkumų, kuriuos būtina šalinti, ir kad reikia išspręsti švietimo įstaigų ir darbo rinkos susiejimo problemas, EESRK norėtų rekomenduoti:

Europos Sąjungos institucijoms

1.3.1 persvarstyti švietimo ir mokymo srities duomenų rinkimo, pateikimo ir aiškinimo tvarką siekiant užtikrinti, kad šie duomenys būtų skaidrūs ir palyginami;

1.3.2 taip pat persvarstyti dabartinius Europos švietimo procesus ir įvairias jau priimtas priemones, visų pirma patikslinti Europos standartus ir kokybės užtikrinimo gaires (angl. ESGQA);

1.3.3 įgyvendinti šiuo metu siūlomas priemones ir jas susieti su kitomis iniciatyvomis, kuriomis siekiama įtraukti jaunimą į darbo rinką, ypač su užimtumo ir verslumo skatinimo veiksmų planu „Judus jaunimas“;

1.3.4 užtikrinti, kad būsimame ES biudžete būtų skirta pakankamai lėšų visai šiai programai, ypač neseniai patvirtintai Jaunimo užimtumo iniciatyvai;

valstybėms narėms:

1.3.5 persvarstyti ir (arba) galvojant apie ateitį atnaujinti su užimtumu ir kokybiškomis viešosiomis paslaugomis susijusias politikos sritis, tikint, jog norint visiškai pasiekti švietimui keliamus tikslus, investicijas šiame sektoriuje turi papildyti su užimtumu susijusi socialinė ir ekonominė politika, kuria skatinamas tvarus augimas ir gerovė, taip pat šiame procese būtina užtikrinti aktyvų socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą;

1.3.6 skatinti į švietimo politiką ir mokymo programas įtraukti verslumo įgūdžių ugdymą; šie įgūdžiai galėtų būti ugdomi ne tik švietimo įstaigose, bet ir, kai galima, įmonėse atliekamų stažuotčių metu, o įmonės šiuo tikslu turi būti raginamos dalyvauti švietimo įstaigų vykdomose iniciatyvose;

1.3.7 skatinti švietimo įstaigose įvesti dualiąją (pakaitinio) mokymo ir lavinimo sistemą, kai studijos klasėje derinamos su patirtimi darbo vietoje, ir didinti už švietimą atsakingų institucijų ir įmonių įsisauganumą, kad tokios iniciatyvos svarbios;

1.3.8 skubiai peržiūrėti profesinio rengimo ir mokymo ryši su užimtumu, siekiant geriau suprasti galimus trūkumus ir organizuoti tokių profesinį rengimą, kuris iš tikrųjų tenkintų darbo rinkos poreikius;

1.3.9 visiems sudaryti sąlygas dalyvauti tęstinio mokymosi procese ir gerinti profesinį pasirengimą (lankyti kvalifikacijos kėlimo ir persikvalifikavimo kursus), veiksmingai užtikrinant teisę į kokybišką mokymąsi visą gyvenimą;

1.3.10 pripažinti ir kūrybiškai bei novatoriškai vertinti neformalųjų mokymąsi, kad neformaliojo švietimo sistemoje įgyti įgūdžiai būtų labiau matomi, taip pat skatinti formaliojo ir neformaliojo mokymosi papildomumą ir kartu propaguoti lygias galimybes;

1.3.11 patvirtinti bendras taisykles ir principus, pagal kuriuos būtų nustatomi kokybės kriterijai sistemoms, kurios užtikrins neformaliojo mokymosi pripažinimą ir įteisinimą;

1.3.12 investuoti į gerų mokytojų parengimą ir įdarbinimą, tobulinti jų akademinį ir profesinį mokymą, siekti užtikrinti lyčių pusiausvyrą įdarbinant mokytojus ir sudaryti tinkamas darbo, darbo užmokesčio ir karjeros sąlygas, kad mokytojo profesija taptų patrauklesnė jaunesnėms kartoms;

1.3.13 švietimo ir mokymo biudžetą laikyti investicijomis į ateitį ir nuolatine būtinybe, kad būtų galima įvykdyti įsipareigojimą visiems užtikrinti kokybišką ir tinkamą švietimą, ir vengti biudžeto mažinimų, dėl kurių šis įsipareigojimas tampa sunkiau įgyvendinamas;

1.3.14 visus suinteresuotuosius subjektus (įskaitant jaunimo ir bendruomenių organizacijas, švietimo įstaigas ir mokytojus, tėvus ir globėjus, įmones ir profesines sąjungas) reikėtų įtraukti į švietimo politikos rengimą bei stebėseną ir galimų problemų nustatymą, taip pat į švietimo, mokymo ir jaunimo integravimo visuomenėje veiklą nustatant aiškius tikslus, reguliariai vykdant vertinimus ir numatant pakankamai išteklių, kad ši veikla būtų tvari;

socialiniams partneriams:

1.3.15 prisiimti atsakomybę ir tinkamai įgyvendinti jaunimo užimtumo skatinimo veiksmų planą, patvirtintą 2012–2014 m. junginėje darbo programoje, dėmesį sutelkti į švietimo, jaunimo lūkesčių ir darbo rinkos poreikių sąsajas, kartu atsižvelgti į jaunuolių perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką siekiant apskritai didinti užimtumo lygį.

2. Įžanga

2.1 EESRK diskusijose švietimui dažnai skiriamas pagrindinis dėmesys, todėl Komitetas palankiai verstina Komisijos komunikato nuostatą, kad „investicijos į švietimą ir mokymą –

produktyvumo ir ekonomikos augimo garantas“⁽¹⁾. Komitetas taip pat pritaria dokumente pareikštam susirūpinimui dėl Europos darbo rinkose vykstančių didelių pokyčių, kurie rodo, kad būtina pertvarkyti švietimo sistemas siekiant pašalinti visus galimus jų trūkumus ir silpnąsias vietas.

2.2 EESRK yra parengęs daug nuomonių, kuriomis jis prisidėjo prie švietimo pripažinimo pagrindine žmogaus teise⁽²⁾ ir kuriose Komitetas aiškiai nurodo, kad pagrindinis švietimo tikslas tebėra žmonių mokymas būti laisvais, kritiškai mąstančiais ir nepriklausomais individais, sugebančiais prisidėti prie visuomenės, kurioje jie gyvena, vystymosi ir suprantančiais, jog juos su kitais žmonėmis sieja vertybės ir kultūra.

2.3 Komitetas yra įsitikinęs, kad rengiant mokytojus dėmesio reikėtų skirti šiuolaikinės komunikacijos įgūdžiams, kurie padėtų mokyklinį gyvenimą padaryti aktualų ir įdomų⁽³⁾.

2.4 EESRK taip pat sutinka, kad skubiai reikia priimti nuoseklius ir įvairias sritis apimančius politinius sprendimus dėl keleto pagrindinių klausimų: vis dar didelio mokyklos nebajigiančių asmenų skaičiaus Europoje, vangaus darbuotojų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą programose, vis dar žemo milijonų žmonių išsilavinimo lygio, jaunesnių nei 15 metų vaikų nepakankamų skaitymo įgūdžių ir masinio jaunimo nedarbo kai kuriose ES šalyse.

2.5 Komitetas vis dėlto nuogaustauja, kad komunikate siūlomos iniciatyvos praranda savo vertę atsižvelgiant į krizės sąlygomis Europos šalyse susidariusią realią padėtį. Mažinant biudžetą, ypač švietimui ir mokymui skiriamas lėšas, gali būti sunkiau šalinti nevienodas studentų sąlygas ir skatinti kokybišką švietimą visiems⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 67–72; OL C 161, 2013 5 6, p. 27–34; OL C 11, 2013 1 15, p. 8–15; OL C 299, 2012 10 4, p. 97; OL C 191, 2012 6 29, p. 103; OL C 76, 2013 3 14, p. 1; OL C 181, 2012 6 21, p. 154; OL C 143, 2012 5 22, p. 94; OL C 181, 2012 6 21, p. 143; OL C 68, 2012 3 6, p. 11; OL C 318, 2011 10 29, p. 50; OL C 68, 2012 3 6, p. 1; OL C 318, 2011 10 29, p. 142; OL C 318, 2011 10 29, p. 1; OL C 132, 2011 5 3, p. 55; OL C 21, 2011 1 21, p. 66; OL C 255, 2010 9 22, p. 81; OL C 318, 2009 12 23, p. 113; OL C 128, 18.05.2010, p. 10; OL C 224, 2008 8 30, p. 100; OL C 204, 2008 8 9, p. 95; OL C 151, 2008 6 17, p. 45; OL C 218, 2009 9 11, p. 85; OL C 151, 2008 6 17, p. 41.

⁽³⁾ Mokyklų apklausa: IRT švietimo srityje (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/node/51275>).

⁽⁴⁾ 2012 m. UNESCO iniciatyvos „Švietimas visiems“ stebėsenos ataskaitoje ne tik kritikuojama pažangos stoka siekiant šios iniciatyvos tikslų, bet ir prieinama prie išvados, jog norint, kad švietimo sistemos duotų apčiuopiamų rezultatų piliečiams, joms turi būti užtikrintas pakankamas ir ilgalaikis finansavimas. EBPO neseniai pareiškė, kad visuomenės švietimo orientavimas į kokybę ir lygybę yra geriausiais vyriausybės sprendimas, nes tai padeda sutaupyti lėšų ir yra patikima investicija. Tačiau reikia įtraukti bendruomenes ir socialiai nuskriaustus žmones, nes tik tada bus įmanoma užtikrinti kokybišką švietimo sistemą (*Education International* ir EBPO konferencija „Kokybė ir dialogas – svarbūs visuomenės švietimo aspektai“, 2013 m. vasario 4 d.).

2.6 Nors atsakomybė už švietimą tenka valstybėms narėms, Europos Sąjunga taip pat turi atlikti svarbų vaidmenį, skirtingų šalių švietimo ministrų veiklai taikydama savo atviro koordinavimo metodą, naudodama Europos lygmens duomenų rinkimo mechanizmus ir įgyvendindama įvairias Europos švietimo iniciatyvas, pavyzdžiui, Bolonijos ir Kopenhagos procesus, Briugės komunikatą, Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemą (), Europos profesinio mokymo kreditų sistemą (ECVET), Europos kvalifikacijų sandarą (EQF) bei Europos standartus ir kokybės užtikrinimo gaires (ESGQA) ⁽⁵⁾.

2.7 Daugelio pilietinės visuomenės grupių išreikštas susirūpinimas dėl dabartinio jaunimo turimų įgūdžių neatitikimo įmonių reikalavimams ir sunkaus perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką arba nuo nedarbo prie užimtumo yra aktualūs klausimai, kurie turėtų būti atitinkamai sprendžiami. Todėl EESRK itin palankiai vertina Komisijos sprendimą toliau plėtoti švietimo ir užimtumo sektorių bendradarbiavimą, skatinti bendras iniciatyvas ir priemones, kuriomis siekiama sklandesnio perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką, mažinti kliūtis judumui Europos Sąjungoje, ryžtingai gerinti darbo rinkos veikimą ir užtikrinti lygias galimybes. EESRK primygtinai ragina Komisiją ir valstybes nares taikyti tokį požiūrį, kartu puoselėti Europos socialinį modelį ir stiprinti socialinę sanglaudą.

2.8 EESRK teigiamai vertina socialinių partnerių parengtą naująjį Jaunimo užimtumo skatinimo veiksmų planą, kuris kaip esminė dalis įtrauktas į 2012–2014 m. junginę darbo programą, kuri pirmą kartą buvo pristatyta trišaliame socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime 2013 m. kovo 14 d.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas teigiamai vertina tai, kad Komisija skiria ypatingą dėmesį kovai su jaunimo nedarbu keturiose pagrindinėse srityse: kokybiško švietimo ir mokymo, praktinio mokymosi darbo vietoje įtraukimo, gamybinės praktikos bei dualiojo (pakaitinio) mokymosi modelių įtraukimo ir partnerysčių skatinimo siekiant bendrų tikslų.

3.2 Komunikato pavadinime skelbiamas plataus užmojo siekis, tačiau komunikato turinys jo neatitinka, tikriausiai todėl, kad Komisija norėjo savo darbą sutelkti į vieną tikslą. Vis dėlto Komitetas mano, kad dokumente šią temą buvo galima išgvilinti išsamiau ir apsvarstyti neatidėliotinas problemas (uždavinius), pavyzdžiui, dabartinės demografinės padėties Europoje, taip pat energetikos ir migracijos klausimus, kuriems reikia

daug sudėtingesnių sprendimų. Be to, ateityje vertėtų atsižvelgti į kitų organizacijų tyrimus, pavyzdžiui, tuos, kuriuos neseniai atliko Jungtinės Tautos ir UNESCO ⁽⁶⁾.

3.3 Kalbant apie Komisijos pasiūlymą, Komitetas išpėja, kad švietimas neturėtų būti vertinamas tik kaip priemonė vien tik su darbu susijusiems įgūdžiams ugdyti ir įsidarbinimo galimybės didinti ⁽⁷⁾. EESRK dar kartą pareiškia įsitikinimą, kad įsidarbinimo galimybes lemia ne tik pagrindinių gebėjimų ir praktinės patirties įgijimas, bet ir tokios savybės ir nuostatos, kaip aktyvus pilietiškumas, asmeninis tobulėjimas ir gerovė. Taigi, jei įsidarbinimo galimybės ir gali būti laikomos tikslu, kurio reikia siekti persvarstant švietimą, jų nereikia suprasti pernelyg siaurai.

3.4 Komitetas pažymi, jog norint visiškai pasiekti investicijomis į švietimą siekiamus tikslus, jas turi papildyti su užimtumo, socialinė ir ekonominė politika, kuria skatinamas tvarus augimas ir gerovė. Komitetas jau anksčiau yra rekomendavęs Europos Sąjungai ir valstybėms narėms, ypač krizės sąlygomis, persvarstyti ir (arba) galvojant apie ateitį atnaujinti su užimtumu ir kokybiškais viešosiomis paslaugomis susijusias politikos sritis, daugiau dėmesio skiriant konkrečioms grupėms (vaikams, ypatingų poreikių turintiems suaugusiems, migrantams ir pan.), ir į visas šias politikos sritis įtraukti lyčių aspektą bei užtikrinti visapusišką pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą ⁽⁸⁾.

3.5 Kadangi pripažįstama, kad paprastai jaunimo ir darbuotojų turimi įgūdžiai neatitinka darbo rinkai reikalingų įgūdžių, reikia dar skubiau susieti švietimo ir užimtumo sritis siekiant pašalinti šį neatitikimą. Taip pat akivaizdu, kad studijų laikas ir darbo valandos nėra ir negali būti tos pačios.

3.6 EESRK palankiai vertina neseniai priimtą Europos Vadovų Tarybos sprendimą pradėti įgyvendinti „Jaunimo garantijų“ iniciatyvą, kuria siekiama užtikrinti, kad visiems jaunesniems nei 25 metų amžiaus žmonėms per keturis mėnesius nuo studijų užbaigimo ar tapimo bedarbiais būtų sudarytos galimybės gauti gerą darbą, tęsti studijas ar atlikti gamybinę praktiką.

⁽⁶⁾ 2013 m. vasario 12–14 d. UNESCO būstinėje Paryžiuje dvylika tarptautinių švietimo specialistų pradėjo XXI amžiuje šios organizacijos parengtų pačių svarbiausių pranešimų švietimo klausimais, t. y. Edgar Faure (1972 m.) „Mokymasis būti“ (angl. *Learning to Be*) ir Jacques Delors (1996 m.) „Mokymasis: vidinis lobis“ (angl. *Learning: The Treasure Within*) kritinę apžvalgą atsižvelgiant į pačius naujausius plataus masto socialinius pokyčius, www.unesco.org.

⁽⁷⁾ Sąvokos „įsidarbinimo galimybės“ ir „darbo vietų kūrimas“ nereiškia to paties ir neapibūdina tos pačios koncepcijos. „Darbo vietų kūrimas“ yra sudėtingas reiškinys, už kurį atsakomybę dalijasi valstybė, darbdaviai bei darbuotojai ir kuriam reikia socialinio dialogo ir derybų, o „įsidarbinimo galimybės“ greičiau jau yra tik darbo ieškančio žmogaus asmeninis reikalas.

⁽⁸⁾ OL C 18, 2011 01 19, p. 18.

⁽⁵⁾ Trumpiniai pateikiami pagal angliškus terminus.

3.7 Tačiau Komitetas norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nedarbo problema aktuali ne tik jaunimui, bet ir vyresniems darbuotojams. Todėl reikėtų pasinaudoti šių vyresnių darbuotojų sukaupta praktine patirtimi ne tik padedant jaunimui susirasti darbą, bet ir perduodant įvairiose srityse sukauptas žinias.

3.8 EESRK apgailestauja, kad šiame komunikate Komisija nesugebėjo pasinaudoti atsiradusia galimybe pripažinti neformaliojo švietimo vaidmenį, kurį jis gali atlikti papildydamas formalųjį švietimą, ir atkreipti dėmesį į Strasbūro simpoziumo dalyvių raginimą pradėti bendrą ilgalaikį ir vidutinės trukmės neformaliojo švietimo pripažinimo Europoje procesą⁽⁹⁾.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pagrindiniai ir universalieji gebėjimai

4.1.1 EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad „reikia sutelkti pastangas į universaliųjų gebėjimų, ypač verslumo, ugdymą“, tačiau mano, kad visų pirma privaloma užtikrinti, kad visi įgytų pagrindinius arba bazinius įgūdžius. Komitetas taip pat sutinka, kad kalbų mokymui ir toliau vertėtų skirti ypatingą dėmesį. Iš tiesų jaunuolis, kuris įgijo gerus pagrindinius ir universaliuosius gebėjimus (visų pirma turint omenyje komandinį darbą, kelių kalbų mokėjimą, IT priemonių naudojimą, gebėjimą suformuluoti ir išdėstyti nuomonę, gebėjimą dalyvauti priimančiam sprendimui ir kt.) tikriausiai turės mažiau sunkumų patekti į darbo rinką ir sėkmingai plėtoti profesinę veiklą.

4.1.2 „Verslumo įgūdžiai“ be abejonės yra svarbus elementas, su sąlyga, kad jie nėra skirti vien verslui kurti. Neturėdamas verslumo savybių žmogus gyvenime gali pasiekti labai mažai, ypač šiais sunkiais laikais. Todėl reikia pritarti tokių įgūdžių įtraukimui į švietimo politiką ir programas.

4.1.3 Verslumo dvasios ugdymas, į mokymo programą neįtrauktų klausimų gvildinimas, galimybė mokytis įmonėje arba organizacijoje – svarbūs dalykai, kaip įmonių ir organizacijų skatinimas dalyvauti švietimo įstaigų rengiamose programose. Komisija ir valstybės narės turėtų skaidriai apibrėžti, ką reiškia „lygiavertės galimybės dalyvauti atitinkamose mokymosi ir gyvenimo įgūdžių ugdymo programose“, ir nustatyti nuoseklų rodiklių rinkinį, pagal kurį būtų galima įvairiuose lygmenyse palyginti ir įvertinti rezultatus dalyvaujant socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei.

⁽⁹⁾ 2011 m. lapkričio 14–16 d. vykusį simpoziumą kartu organizavo Europos Komisija ir Europos Taryba, bendradarbiaudamos su keletu jaunimo organizacijų, pavyzdžiui, Europos jaunimo forumu, *JUGEND für Europa* – Vokietijos nacionaline agentūra, įgyvendinančią programą „Veiklus jaunimas“, ir *SALTO* mokymo ir bendradarbiavimo išteklių centru (http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Policy/STATEMENT_Symposium_participants_160312.pdf).

4.1.4 Vis dėlto EESRK mano, kad visas verslumo dvasios potencialas gali būti realizuotas tik tada, kai jį papildo kolektyvinio darbo gebėjimai, kuriuos švietimo įstaigos taip pat gali lavinti ugdydamos vaikus ir jaunuolius.

4.1.5 Gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos⁽¹⁰⁾ dalykams švietimo sistemose privaloma ir toliau skirti ypatingą dėmesį, nes jie tebėra ypatingai svarbūs visuomenei, kurioje dominuoja technologijos ir technologinė plėtra, o aukštos kvalifikacijos darbuotojų, turinčių daug mokslinių žinių, paklausa nuolat didės⁽¹¹⁾. Tačiau svarbu šiuos dalykus besimokantiejiems dėstyti suprantamiau, kūrybingiau, taigi – patraukliau, kartu užtikrinant ir didesnę bei geresnę lyčių pusiausvyrą⁽¹²⁾.

4.1.6 Dokumente neužsimenama apie krizės poveikį ir taikomą koregavimo politiką mokslui ir moksliniams tyrimams bei šios srities suinteresuotiesiems subjektams (mokslininkams, dėstytojams, universitetams) arba „protų nutekėjimo“ reiškiniui, vykstančiam įvairiose ES šalyse. Keletu nuomonių⁽¹³⁾ EESRK pabrėžė, kad reikia sparčiau baigti kurti Europos mokslinių tyrimų erdvę, ir nurodė, kad laisvas mokslininkų, mokslinių žinių ir technologijų judėjimas turėtų būti vidaus rinkos „penktoji laisvė“.

4.2 Profesiniai gebėjimai

4.2.1 EESRK pritaria Komisijos susirūpinimui dėl švietimo ir darbo rinkos neatitikimo. Akivaizdu, kad dėl švietimo sistemos nesuderinamumo su darbo rinka ne tik ugdomi nevisapusiški įgūdžiai, bet dar blogiau – skatinamas nedarbas⁽¹⁴⁾. EESRK sutinka, kad profesinio mokymo bei rengimo peržiūrai reikia skirti didesnę dėmesį ir siekti, kad šis sektorius ir darbo rinka geriau suprastų tarpusavio ryšį siekiant užtikrinti, kad profesinis mokymas bei rengimas iš tikrųjų atitiktų darbo rinkos reikavimus, taip pat pabrėžia, kad *kuriant su darbo rinka susietą profesinį mokymą būtinas socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas*⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Šie dalykai anglų kalboje įvardijami trumpiniu STEM (angl. *science, technology, engineering and mathematics*).

⁽¹¹⁾ Europos profesinio mokymo plėtros fondo (CEDEFOP) duomenimis, aukštos kvalifikacijos darbuotojų paklausa iki 2020 m. gali padidėti 16 mln., vidutinę kvalifikaciją turinčių darbuotojų – apie 3,5 mln., o žemos kvalifikacijos darbuotojų paklausa gali sumažėti 12 mln.

⁽¹²⁾ Įvairiose valstybėse narėse įgyvendinti projektai parodė, kad matematiką galima dėstyti patrauklesniu būdu.

⁽¹³⁾ OL C 95, 2003 4 23, p. 8; OL C 218, 2009 9 11, p. 8; OL C 306, 2009 12 16, p. 13; OL C 132, 2011 5 3, p. 39; OL C 318, 2011 10 29, p. 121; OL C 181, 2012 6 21, p. 111; OL C 299, 2012 10 4, p. 72; OL C 229, 2012 7 31, p. 60; OL C 44, 2013 2 15, p. 88; OL C 76, 2013 3 14, p. 43; OL C 76, 2013 3 14, p. 31;

⁽¹⁴⁾ UNESCO patikslintoje rekomendacijoje dėl techninio ir profesinio mokymo nurodoma, kad atsižvelgiant į vykstantį arba numatomą didžiulį mokslinį, technologinį, socialinį ir ekonominį vystymąsi, kuris būdingas dabartiniam laikotarpiui, visų pirma į globalizaciją ir revoliuciją informacinių ir ryšių technologijų srityje, techninis ir profesinis mokymas turėtų būti esminis ugdymo proceso aspektas visose šalyse (UNESCO, 2001 m.).

⁽¹⁵⁾ Memorandumas dėl Europoje vykdomo bendradarbiavimo profesinio mokymo ir rengimo srityje, 2012 m. gruodžio 10–11 d.

4.2.2 Didžiulės svarbos darbo rinkai turi IRT mokymas ir įgūdžių sertifikavimas, todėl reikėtų investuoti į atitinkamas programas siekiant užtikrinti, kad šių įgūdžių būtų mokoma profesinio rengimo ir aukštojo mokslo įstaigose, ypač kad jų mokytųsi jaunos moterys. EESRK pritaria pasiūlymui dėl Europos kokybės ženklo šiam sektoriui ir už IRT mokymą bei įgūdžių sertifikavimą.

4.2.3 EESRK pripažįsta kiekvieno asmens teisę įgyti įvairių žinių ir įgūdžių, kurie jam leidžia visapusiškai atlikti savo vaidmenį profesiniame gyvenime ir visuomenėje. Teisė į profesinį mokymą turėtų būti suteikiama ne tik jauniems žmonėms, besirengiantiems įstoti į darbo rinką, bet ir visiems darbuotojams, kad jie galėtų atnaujinti savo įgūdžius ir įveikti sunkumus, kylančius dėl šiuo metu vykstančių pokyčių. Turi būti didinamos ne tik jaunimo įsidarbinimo galimybės.

4.2.4 Mokymasis darbo vietoje ir ypač dualioji (pakaitinio mokymosi) sistema, kai studijos klasėje derinamos su patirtimi darbo vietoje, gali atlikti svarbų vaidmenį paskatindami reikiamus pokyčius darbo vietoms kurti⁽¹⁶⁾, tačiau jie turi būti įtraukti į švietimo sistemą, o dėl šios priežasties reikia patikslinti įvairių atitinkamų subjektų funkcijas. Ypatingai svarbu didinti švietimo įstaigų ir verslo įmonių informuotumą apie šiuos mokymosi būdus⁽¹⁷⁾.

4.3 Atviro ir lankstaus mokymosi skatinimas

4.3.1 Pripažįstant, kad modeliai keičiasi iki šiol neregėtu greičiu (iš industrinės visuomenės pereita prie žinių visuomenės, o po to – prie tinklų visuomenės), reikia taikyti kūrybiškesnį novatorišką požiūrį, susiejantį skirtingas gyvenimo sritis ir įvairią veiklą, pripažįstantį ir vertinantį pasiekimus, tiesiantį tiltus tarp kultūros, bendrojo lavinimo bei profesinio mokymo ir darbo rinkos, taip pat skatinantį neformaliojo ir formaliojo mokymo tarpusavio papildomumą, kartu propaguojantį lygias galimybes.

4.3.2 Stimuliuoti mokymąsi yra prasminga, tačiau su sąlyga, kad žmonėms yra sudaromos galimybės tuo pasinaudoti ir kad tai nepriklauso vien tik nuo kiekvieno asmens pastangų, kurių jis gali ir privalo imtis. Priešingu atveju visuomenės grupės, kurios pagal savo pobūdį jau yra nepalankiausioje padėtyje arba visuomenės užribyje, kolektyviai išliks atskirtos. Todėl EESRK pabrėžia, jog jam vis didesnę nerimą kelia tai, kad suaugusiųjų dalyvavimas jiems skirtose švietimo programose ir toliau išlieka labai vangus: Komisijos duomenimis, bendras vidutinis ES valstybių narių suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą programose sudaro 8,9 proc., o septyniose valstybėse narėse jis vos siekia 5 proc.

⁽¹⁶⁾ Komunikate nurodoma, kad šie sektoriai turi augimo potencialo: informacinės ir ryšių technologijos (IRT), sveikatos, mažo anglies dioksido kiekio technologijos, individualiems poreikiams pritaikytos paslaugos, verslo paslaugos, jūrų ekonomika ir ekologiniai sektoriai, taip pat tie sektoriai, kuriuose vyksta didelės permainos, dėl kurių reikės labiau kvalifikuotos darbo jėgos.

⁽¹⁷⁾ Dualiosios sistemos patirtis Austrijoje – tai geros praktikos pavyzdys, kurį nagrinėjant reikia ypatingą dėmesį atkreipti į šiuo tikslu reikalingas sąlygas ir tuo tarpu pasiektus rezultatus.

4.3.3 Procedūros, pagal kurias pripažįstamos ne švietimo įstaigoje įgytos žinios (neformalusis švietimas), šiuo metu yra pernelyg formalios, todėl jas reikia tobulinti. Be to, reikėtų pabrėžti, kad sprendimai turi būti priimami pasikonsultavus su atitinkamais socialiniais partneriais ir kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis ir kad valstybė turėtų prisiimti atsakomybę už tokio pripažinimo kokybę. Pripažinimo procedūros gali veiksmingiau padėti atskleisti akivaizdžią neformaliojo švietimo naudą, ypač socialinių partnerių rate. Taip pat svarbu teikti kuo išsamesnę ir kuo suprantamesnę informaciją apie įgūdžių pripažinimo ir įteisinimo būdus, siekiant užtikrinti, kad tai būtų naudinga visiems.

4.3.4 Šiuo metu, esant dideliame nedarbo lygiui, ypač jaunimo, atviresnių ir lankstesnių įgūdžių įgijimo būdų persvars-tymas – tai Europai tenkantis didelis vidutinės trukmės ir ilgalaikės perspektyvos uždavinys. Siekiant jį įgyvendinti, valstybės narės turi, be kita ko:

- a) užtikrinti, kad kiekvienas galėtų mokytis visą gyvenimą ir tokiu būdu galėtų pakelti savo kvalifikaciją ir gauti aukštesnės kvalifikacijos reikalaujančią darbo vietą. Taip būtų pasiektas strategijoje „Europa 2020“ nustatytas integracinio augimo tikslas;
- b) jaunimui užtikrinti galimybę konsultuotis su profesinio orientavimo specialistais;
- c) taikydamos praktines, novatoriškas ir kūrybingas priemones, dėl kurių būtų susitarta vykdant socialinį dialogą, gerinti profesinį mokymą (tolesnį mokymą ir perkvalifikavimą), skirtą jau dirbantiems ar norintiems susirasti darbą, tačiau neturintiems pakankamai akademinį ar neakademinį įgūdžių. Šios iniciatyvos turėtų būti įgyvendinamos atsižvelgiant į darbuotojų amžių, patirtį ir žinias;
- d) įteisinti asmens teisę į aukštos kokybės sertifikuotą mokymą (kvalifikacijos kursų) numatant mokymosi valandų skaičių per metus visiems darbuotojams, kad ir kokia būtų jų kvalifikacija ar sutarties rūšis;
- e) skatinti įmones rengti darbuotojų ir darbdavių įgūdžių tobulinimo planus, kuriuose būtų atsižvelgta į verslo padėtį, ypač MVĮ atveju, ir taip laikytis socialinių partnerių susitarimų, sudarytų Europos lygmeniu;
- f) remti iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti ne formaliojo švietimo sistemoje įgytų įgūdžių matomumą, didinti neformaliojo mokymosi pripažinimą ir užtikrinti jo kokybę.

4.3.5 Komitetas pritaria Komisijos siekiui sukurti europinę gebėjimų ir kvalifikacijų erdvę siekiant užtikrinti didesnę įgūdžių ir kvalifikacijų pripažinimo konvergenciją ir skaidrumą Europos Sąjungoje.

4.4 Parama Europos mokytojams ir kitiems pedagogams

4.4.1 EESRK pritaria komunikate išsakytai minčiai, kad mokytojai ir pedagogai atlieka pagrindinį vaidmenį gerinant mokymąsi ir skatinant vaikus ir jaunuolius įgyti tokių įgūdžių, kurie jiems bus reikalingi globalizacijos keliams sunkumams įveikti. Todėl investicijos į mokymą ir kokybiškai dirbančių mokytojų ir pedagogų įdarbinimas yra būtina ir teigiama strategija.

4.4.2 Visgi posakis, kad geri mokytojai ir pedagogai gali pakeisti žmogaus gyvenimą, nereiškia, kad moksleivių mokymosi rezultatai priklauso tik nuo dėstymo arba kad socialinė ir ekonominė aplinka, kurioje mokymasis vyksta, neturi tam įtakos.

4.4.3 Atsižvelgiant į plataus masto ekonominius, socialinius ir technologinius pokyčius, mokytojo profesija turėtų būti vertinama kaip esminis aspektas skatinant kokybišką švietimą, kurį galima pritaikyti prie šiandieninių reikalavimų, o tai reiškia, kad mokytojų akademinio ir profesinio rengimo tobulinimas, taip pat tinkamo darbo užmokesčio bei karjeros sąlygų užtikrinimas ir šios profesijos patrauklumo jaunimui didinimas tampa gyvybiškai svarbūs klausimai šiuo požiūriu. Be to, nepaprastai svarbu įdarbinant mokytojus užtikrinti didesnę lyčių pusiausvyrą.

4.4.4 Komitetas pažymi, kad įdarbinant mokytojus reikėtų atsižvelgti į įvairovės aspektą, visų pirma mokytojų etninę kilmę, kultūrą, religiją, amžių ir t. t. Be to, esant laisvam asmenų judėjimui ir vykstant imigracijai ypač svarbu stiprinti tiek vaikų ir jaunimo, tiek ir mokytojų kalbos ir tarpkultūrinio bendravimo įgūdžius siekiant, kad netgi skiriantis jų gimtosios kalbos jie galėtų geriau bendradarbiauti. Mokytojams turi būti užtikrinta galimybė gauti tinkamą mokymą, kad jie galėtų dirbti su mokyklos nebaigusiais asmenimis arba tais, kuriems reikia pagalbos ir kurie gyvena socialinės rizikos arba galimos atskirties zonose. Todėl reikalingi mokytojai, kurie pajėgūs prisitaikyti prie daugiakultūrės ir daugialypės mokymosi aplinkos⁽¹⁸⁾.

4.5 Švietimo finansavimas

4.5.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiryžimą daugiau dėmesio skirti švietimo finansavimui ir pradėti diskusiją su pagrindiniais subjektais dėl investavimo į švietimą naudos⁽¹⁹⁾.

Jis taip pat pritaria pasiūlymui bendradarbiauti su socialiniais partneriais tiriant kokybiško mokymo darbo vietoje pasiūlos didinimo galimybes.

4.5.2 Komitetas džiaugiasi, kad valstybės narės skatina nacionalines diskusijas dėl tvarių švietimo ir mokymo finansavimo priemonių. Tačiau nepaisant šiam klausimui skiriamo dėmesio, daugelyje valstybių narių švietimui ir mokymui skiriama vis mažiau lėšų⁽²⁰⁾. EESRK pabrėžia aktyvaus ir nuolatinio socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo visame šiame procese svarbą. Komitetas teigiamai vertina pastangas paskatinti privatųjį sektorių prisidėti prie švietimo sektoriaus, ypač profesinio mokymo ir rengimo, finansavimo, tačiau kartu rekomenduoja nustatyti aiškius kriterijus, kaip tokiais atvejais skirtingi sektoriai (viešasis, privatusis ir kt.) dalytųsi atsakomybe. Tačiau dėl to valstybės neturėtų nusimesti atsakomybės už prisiimtus nacionalinius ir tarptautinius įsipareigojimus garantuoti tinkamą finansavimą ir kokybišką švietimą visiems⁽²¹⁾.

4.5.3 EESRK dar kartą primygtinai pabrėžia jaunimo judumo programų svarbą, pavyzdžiui, *Erasmus*, *Erasmus Mundus* ir „Veiklus jaunimas“, kurių nauda jaunų žmonių asmeniniam tobulėjimui, įgūdžių bei kvalifikacijų įgijimui yra visuotinai pripažįstama. Todėl naujojoje daugiametėje finansinėje programoje reikėtų padidinti šioms programoms skiriamą finansavimą ir patobulinti dalyvių atrankos procesą, kad visiems būtų užtikrintos vienodos, lygios ir tikros galimybės, ir, įgyvendinant programas, skatinti konkrečias rizikos grupes dalyvauti šiose iniciatyvose ir pasiūlyti sprendimus, kurie padėtų įveikti su finansiniais ištekliais arba gebėjimais susijusias kliūtis, su kuriomis susiduria nemažai studentų ir jaunimo.

4.6 Partnerystės

4.6.1 EESRK sutinka su Komisija, kad švietimo ir mokymo srityje svarbu glaudžiau bendradarbiauti su skirtingais subjektais ir visuomenės grupėmis; partnerystė sudaro sąlygas praturtinantiems patirties mainams ir atveria galimybes į švietimo procesą įtraukti visus, kurie gali suteikti ir (arba) patobulinti konkrečius įgūdžius, ypač tuos, kurie yra paklausūs darbo rinkoje.

4.6.2 EESRK pabrėžia, kad svarbu įtraukti visus suinteresuotuosius subjektus (įskaitant jaunimo ir bendruomenių organizacijas, švietimo įstaigas ir mokytojus, tėvus ir globėjus, įmones, profesines sąjungas, vietas ir regionų valdžios institucijas, kitas nacionalines valdžios institucijas, kt.) į mokyklinį gyvenimą ir nustatyti aiškius tikslus, reguliariai vykdyti vertinimus ir skirti

⁽¹⁸⁾ OL C 151, 2008 6 17, p. 41; OL C 218, 2009 9 11, p. 85.

⁽¹⁹⁾ UNESCO paskelbė naują tyrimą, kuriame buvo nagrinėjami įmonių ir privačių fondų finansiniai įnašai į švietimo sritį. Parodyta, kad tokie įnašai iš viso sudaro ne daugiau kaip 683 mln. USD per metus. Kad galėtume susidaryti įspūdį, ši suma prilygsta dviejų didžiausių pasaulio naftos įmonių 0,1 proc. uždirbto pelno ir už ją galima pastatyti du *Airbus A380* orlaivius. Tai labai nedidelis finansinis įnašas palyginti su 16 milijardų USD suma, kurios kasmet reikia, kad visi vaikai galėtų lankyti pradinę mokyklą. Prezентacija Davoso forume, 2013 m. sausio 23 d.

⁽²⁰⁾ Eurydice ataskaita „Švietimo finansavimas Europoje 2000–2012 m. laikotarpiu. Krizės poveikis“ (*Funding of Education in Europe 2000–2012. The Impact of the Crisis*) (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/147EN.pdf)

⁽²¹⁾ Įsipareigojimas užtikrinti kokybišką švietimą visiems yra įteisintas visų valstybių konstitucijoje, o tarptautiniu lygmeniu – UNESCO pasaulinės konferencijos švietimo klausimais galutinėje deklaracijoje, Jomtienas, 1990 m., ir Tūkstantmečio vystymosi tiksluose, JT, Niujorkas, 2000 m., kurių signatarės yra visos ES valstybės narės.

pakankamai išteklių, kad ši veikla būtų tvari. Komitetas tikisi, kad programa „Erasmus visiems“ ryžtingai prisidės remiant, skatinant ir propaguojant partnerystes, kuriomis būtų siekiama užtikrinti kokybišką švietimą ir lygias galimybes. Švietimas yra holistinis procesas, todėl jam reikia aukšto lygio profesinio orientavimo, susieto su profesinio konsultavimo paslaugomis. Be to, būtina skleisti gerąją praktiką, kurią taiko daugelis mokyklų: po pamokų jos virsta kultūrinės veiklos, susibūrimo ir tęstinio švietimo centrais, siūlančiais veiklą įvairių kartų ir socialinių grupių atstovams.

4.6.3 Komitetas pripažįsta jaunimo asociacijų vertingumą užtikrinant jaunimo dalyvavimo dinamiką ir padedant spręsti didžiules problemas, kurios kyla šiuolaikiniam jaunimui. Tai,

žinoma, jaunimo nedarbas, kurio ypatingai aukštas lygis yra visiškai nepriimtinas. Partnerystė su šiomis organizacijomis steigimas siekiant padėti įgyti daugiau socialinių emocinių gebėjimų, pavyzdžiui, organizacinių, bendravimo, vadovavimo, iniciatyvumo įgūdžių, užsienio kalbų žinių ir kitų gebėjimų, gali būti teigiama strategija, su sąlyga, kad bus garantuojami ir ištekliai, reikalingi tokių partnerystių įgyvendinimui ⁽²²⁾.

4.6.4 EESRK palankiai vertina pasiūlymą valstybėse narėse įgyvendinti jaunimo garantijų iniciatyvą, kuri būtų finansuojama iš specialaus fondo pagal daugiametę finansinę programą, tačiau jis mano, kad 6 milijardų eurų suma yra akivaizdžiai nepakankama, atsižvelgiant į tai, kad dalis šių lėšų jau skirtos iš Europos socialinio fondo.

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽²²⁾ 2012 m. Bato universiteto ir GHK Consulting parengtame pranešime parodytas formaliojo švietimo poveikis jaunų žmonių įsidarbinimo galimybėms ir galima jaunimo organizacijų dalyvavimo šiame procese svarba.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių tabako ir susijusių gaminių gamybą, pateikimą ir pardavimą, suderinimo

(COM(2012) 788 final – 2012/0366 (COD))

(2013/C 327/13)

Pranešėjas **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 304 straipsniu, 2013 m. sausio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, taikomų tabako ir susijusių gaminių gamybai, pateikimui ir pardavimui, suderinimo

COM(2012) 788 final – 2012/0366 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. kovo 26 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 173 nariams balsavus už, 52 - prieš ir 28 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Europos Komisijos siūlomo teisės akto projekto teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ⁽¹⁾ 114 straipsnis. Taigi šiuo teisės akto projektu tariamai siekiama suderinti tabako gaminiams taikomus teisės aktus ir taip užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą. Pasiūlymo dėl direktyvos „Aiškinamojo memorandum“ 3.9.1 dalyje nurodoma, kad pasirinktą teisinį pagrindą patvirtino Europos Sąjungos Teisingumo Teismas Direktyvos 2001/37/EB ⁽²⁾ atžvilgiu, taigi tas pats teisinis pagrindas yra tinkamas šiam pasiūlymui, kuriuo siekiama užtikrinti aukštą gyventojų sveikatos apsaugos nuo tabako keliamo pavojaus lygį.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) iš esmės palankiai vertina teisinį pagrindą atsižvelgdamas į pasiūlymo tikslus, kuriems EESRK visiškai pritaria ir kuriais visų pirma siekiama sutrukdyti pradėti rūkyti, ypač jauniui. Vis dėlto EESRK pažymi, kad kai kuriais atvejais, pavyzdžiui, Europos Parlamento Teisės tarnybos atveju, buvo išreikštas nerimas dėl teisinio pagrindo tinkamumo, nes tikslą gali pakankamai veiksmingai pasiekti valstybės narės.

⁽¹⁾ SESV 114 straipsnis.

„1. Išskyrus tuos atvejus, kai Sutartyse nustatyta kitaip, 26 straipsnyje iškeltiems tikslams pasiekti taikomos toliau dėstomos nuostatos. Europos Parlamentas ir Taryba, sprenddami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, pasikonsultavę su Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu, nustato priemones valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatomis, skirtoms vidaus rinkos sukūrimui ir veikimui, suderinti.“

⁽²⁾ Žr. bylą C-491/01 *The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco Ltd*.

1.3 EESRK visiškai pritaria Europos Komisijai, kad teisė į sveikatą turi būti svarbesnė už bet kokius ekonominius interesus. Šiuo požiūriu EESRK taip pat tvirtai pasisako už tai, kad būtų skatinamos visuomenės švietimo ir informavimo apie rimtas rūkymo pasekmes sveikatai kampanijos ir planai. Vis dėlto Komitetas abejoja, ar siūlomos priemonės padės pamažu atsisakyti rūkymo įpročio. Todėl EESRK rekomenduoja šią svarstomą priemonę papildyti ir Europos lygmeniu aiškiai pabrėžti švietimo ir pagalbos strategijų pradinio ir vidurinio mokslo įstaigose svarbą, kad kiekvienas vaikas ar jaunuolis būtų teisingai, visapusiškai ir nuolat informuojamas apie tabaką ir jo žalingą poveikį, taip pat apie aplinkos tabako dūmų (ATD) ⁽³⁾ kancerogeninį poveikį.

1.4 Komitetas pripažįsta, kad nemažam skaičiui darbo vietų kils grėsmė visoje ES visuose sektoriuose, susijusiuose su tabako ir susijusių produktų žemės ūkio, gamybos, pakavimo ir mažmeninės prekybos vertės grandine. EESRK ragina būtinai kreipti dėmesį į tai, kad būtų sumažinta ši grėsmė darbo rinkai ir primygtinai rekomenduoja, kad būtų panaudotos visos turimos pereinamojo laikotarpio ir restruktūrizavimo priemonės, visų pirma darbuotojų mokymo programos ir mokslinė, techninė bei inovacinė parama įmonėms ir ūkiams, kad jie galėtų persiorientuoti į naujus produktus, siekiant išsaugoti darbo vietas. Be to, reikia pažymėti, kad tabako auginimas prisideda prie užimtumo kaimo vietovėse. Valstybėse narėse, kurioms ši restruktūrizacija smogs skaudžiausiai, turėtų būti veiksmingai panaudojami Sanglaudos ir struktūriniai fondai,

⁽³⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 89–93.

regioniniai fondai ir moksliniams tyrimams bei inovacijoms skirtos lėšos, ypač dabartinėmis ekonomikos krizės sąlygomis.

1.5 Kyla pavojus, kad labai sumažės mokestinės pajamos, ne tik dėl išaugusios nelegalios prekybos, bet ir dėl sumažėjusio pardavimo bei kainų. Šiuo metu Europos Sąjungoje iš tabako mokesčių surenkama beveik 100 000 mln. eurų.

1.6 Dėl smarkiai padidėjančios nelegalios prekybos (kontrabanda ir klastojimas), kurią valdo nusikalstami tinklai, sumažės legalaus tabako pardavimas, bus surenkama mažiau mokesčių iš tabako gaminių, dėl nepakankamos sveikatos ir kokybės kontrolės bus prasčiau užtikrinamas vartotojų saugumas ir sudaromos palankesnės sąlygos nepilnamečiams įsigyti tabako gaminių. Kasmet dėl nelegalios prekybos Europos Sąjungoje prarandama 10 000 mln. eurų ⁽⁴⁾ mokestinių pajamų (OLAF duomenys); taigi šiuo metu kontrabandinio tabako pardavimas ES sudaro maždaug 10 proc. ⁽⁵⁾. EESRK tikrai palankiai vertina tai, kad neseniai pagal PPO Tabako kontrolės pagrindų konvenciją buvo pasirašytas Nelegalios prekybos tabako produktais protokolai, kuriame prašoma visų jo šalių įgyvendinti veiksmingas priemones, skirtas nelegaliai tabako gamybai ir prekybai jo gaminiams išnaikinti ⁽⁶⁾.

1.7 Dabartinis pasiūlymas gerokai pakeistų patekimo į rinką sąlygas, konkurenciją ir būtiną legalaus, nors ir griežtai reguliuojamo, gaminių laisvos prekybos veikimą. EESRK atkreipia dėmesį į susirūpinimą, kuris buvo išreikštas kai kuriuose poveikio vertinimuose ES ir tarptautiniu lygmeniu. Tačiau EESRK ragina apsvastyti tikėtiną pagerėjimą, tiek išlaidų sveikatos priežiūrai sumažėjimo aspektu, tiek sveikatos lygio pakėlimo požiūriu – juk Europos piliečiai turi teisę tikėtis, kad Europos Sąjunga užtikrins aukštą žmonių sveikatos apsaugos lygį pagal Pagrindinių teisių chartijos 35 straipsnį.

1.8 Komisijai suteikus plačias galias vėliau plėtoti svarbiausius direktyvos aspektus rengiant deleguotuosius teisės aktus bus pažeisti valstybių narių suverenūs įgaliojimai ir kartu pažeistas subsidarumo principas. EESRK negali pritarti deleguotiesiems teisės aktams, kuriais peržengiamos SESV 290 straipsnyje aiškiai nustatytos ribos. Be to, aštuoni nacionaliniai parlamentai (subsidarumo stebėseną) atidavė 14 balsų prieš Komisijos pasiūlymą dėl subsidarumo principo nesilaikymo ⁽⁷⁾.

1.9 EESRK pritaria rizikos mažinimo idėjai, todėl prašo Komisijos pateikti aiškia „sumažintos rizikos gaminių“ apibrėžtį ir pasirinkti tinkamą teisinį pagrindą, paremtą neabejotiniais moksliniais įrodymais, kad tokie gaminiai kelia mažesnį pavojų už įprastas cigaretes. Tai ypač svarbu gaminiams, kurių sudėtyje yra tabako (o ne cheminio nikotino) ir kuriems taikoma minėta direktyva.

2. Įžanga

2.1 EESRK puikiai supranta, kokią poveikį visuomenės sveikatai daro tabakas. Kaip teigiama pasiūlymo dėl direktyvos „Aiškinamojo memorandum“ 1 dalyje, tabakas yra svarbiausia priešlaikinių mirčių priežastis ES – dėl jo kasmet miršta apie 700 000 žmonių. Šiuo požiūriu pasiūlyme daug dėmesio skiriama pagirtiniams tikslams, kuriems Komitetas visiškai pritaria, pavyzdžiui, kaip sutrukdyti pradėti rūkyti atsižvelgiant į tai, kad 70 proc. rūkančiųjų pradeda rūkyti iki 18 metų, o 94 proc. – iki 25 metų, todėl dar svarbiau imtis priemonių, skirtų vaikams ir jaunimui ⁽⁸⁾.

2.2 Atsižvelgdamas į tai EESRK išreiškia nuomonę, kad direktyvą persvarstyti būtina ir tai reikia padaryti nedelsiant. Iš tikrųjų vėluojama jau keletą metų, nors Europos Sąjungos Pagrindinių žmogaus teisių chartijoje numatyta, kad aukštas žmonių sveikatos apsaugos lygis užtikrinamas apibrėžiant ir vykdant visą Sąjungos politiką ir veiklą. Teisė į sveikatą turi būti svarbesnė už bet kokius ekonominius interesus. Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad šalyse, kurios priėmė tabako vartojimą itin ribojančius teisės aktus, jo vartojimo lygis beveik nepakito. Neseniai paskelbtame Europos Komisijos pranešime ⁽⁹⁾ apie aplinką be dūmų teigiama, kad, pavyzdžiui, Ispanijoje, nepaisant priimtų griežtų teisės aktų, per pastaruosius trejus metus vartojimo lygis sumažėjo vos dviem procentiniais punktais. Šioje srityje EESRK tvirtai pasisako ne tik už aptariamą priemonę, bet ir už tai, kad būtų skatinamos visuomenės švietimo ir informavimo apie rimtas rūkymo pasekmes sveikatai kampanijos ir planai. Jie ilgainiui sustiprins siūlomų priemonių poveikį visuomenės sveikatai, nors abejotina, ar jos padės pamažu atsakyti rūkymo įpročio.

2.3 Tačiau 2012 m. gruodžio 19 d. Europos Komisijos pateiktas pasiūlymo persvarstyti Tabako gaminių direktyvą 2001/37/EB projektas gali turėti sunkių padarinių užimtumui, ekonomikai ir mokestinėms pajamoms Europos Sąjungoje, kartu pakenkti kitiems pagrindiniams Sąjungos tikslams, pavyzdžiui, visiškam užimtumui ir ekonomikos augimui (ES sutarties 3 str.), jeigu nebus įgyvendinta jokia papildoma priemonė. Europos Sąjungos tabako sektoriuje dirba beveik 1,5 mln. žmonių. Iš šių darbo vietų 400 000 tenka ūkininkams, auginantiems tabaką, o 956 000 darbo vietų susiję su mažmenine tabako prekyba ⁽¹⁰⁾. Be to, iš tabako gaminiams taikomų mokesčių

⁽⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_OLAF-11-5_en.htm?locale=EN.

⁽⁵⁾ *The European Tobacco Sector. An analysis of the socio-economic footprint (Nomisma)* ir 2012 m. lapkričio 16 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai.

⁽⁶⁾ Ten pat.

⁽⁷⁾ <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=LT>.

⁽⁸⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 6–11.

⁽⁹⁾ 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos rekomendacijos dėl aplinkos be dūmų įgyvendinimo ataskaita.

⁽¹⁰⁾ *The European Tobacco Sector. An analysis of the socio-economic footprint (Nomisma)*.

kasmet surenkama beveik 100 000 mln. eurų. Šis sektorius užima svarbią vietą eksporto srityje ir yra vienas iš nedaugelio sektorių, išlaikančių teigiamą balansą tiek Europos mastu, tiek daugelyje valstybių narių. 2010 m. bendras tabako gaminių eksportas iš Europos Sąjungos sudarė apie 55 000 tonų. Didžiausia dalis buvo eksportuojama iš Bulgarijos (13 200), Graikijos (11 200) ir Prancūzijos (8 000). Be to, tabakas yra žemės ūkio produktas, kuris Sąjungoje padeda užtikrinti 400 000 darbo vietų, daugiausia skurdžiuose ir kitų alternatyvų neturinčiuose regionuose. Italijos žaliavinio tabako augintojų asociacijų konfederacijos ir ES žemės ūkio profesinių organizacijų komiteto surinkti statistiniai duomenys rodo, kad 96 proc. tabaką auginančių ūkių yra šeiminiai ir jų vidutinis pasėlių plotas užima nuo 0,5 iki 3 hektarų ⁽¹¹⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Europos Komisijos pateiktas pasiūlymas dėl Tabako gaminių direktyvos sutelktas į šešias veiklos sritis:

- ženklavimas ir pakuotės,
- sudedamosios dalys,
- formatai,
- atsekamumas ir saugumo elementai,
- tarpvalstybinė nuotolinė prekyba,
- bedūmiai tabako gaminiai ir produktų, kuriems taikoma direktyva, sąrašo išplėtimas.

Trys iš šių šešių sričių gali turėti didžiulį poveikį užimtumui ir mokestinėms pajamoms Europos Sąjungos valstybėse narėse. Kalbant apie ženklavimą, pakuotes ir sudedamąsias dalis, pasiūlyme numatoma prievolė pateikti neproporcingai išplėstus, palyginti su dabartiniais, išpėjimus apie grėsmę sveikatai taip apribojant tabako gaminių formatą, skonį ir sudėtį. Taigi, pavyzdžiui, ant visų cigarečių pakelių turės būti pateikiami iš vaizdo ir teksto sudaryti 75 proc. ploto užimantys išpėjimai ir nauja informacija ant šoninių paviršių (užimanti 50 proc. ploto iš kiekvienos pusės). Be to, turi būti pateikiami kai kuriose valstybėse narėse privalomi žyminiai ženklai, pranešimas, kad draudžiama parduoti nepilnamečiams, ir numatyta vieta naujoms priemonėms, užtikrinančioms tabako gaminių stebėseną ir atsekamumą. Tai reiškia, kad *de facto* bus labai sumažintas plotas, skirtas teisėtai įregistruotiems prekių ženkliams. Be to, bus nustatytas minimalus pakelių aukštis ir plotis, todėl kai kurie pakelių formatai išnyks. Paminėtinas kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Graikijoje, labai populiarus formatas „casket“. Išnyks ir labiausiai Portugalijoje perkamas formatas. Be to, dėl šio pakuotės pakeitimo, kuris nėra pagrįstas jokiais moksliniais įrodymais, gali

iškilti didelis pavojus darbo vietoms pakuočių pramonės sektoriuje daugelyje Europos šalių, pavyzdžiui, Vokietijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ar Austrijoje. Reikia pažymėti, kad būtiniausi reikalavimai dėl tabako gaminių aukščio ir pločio nebuvo aptarti per viešas konsultacijas, nebuvo atliktas jų poveikio vertinimas. Maža to, draudžiama prekiauti būdingo kvapo cigaretėmis ir pateikiama nauja cigarilės apibrėžtis, prieštaraujanti šiek tiek daugiau kaip metus Sąjungoje galiojantiems mokesčių įstatymams ⁽¹²⁾.

3.2 Kadangi visi pakeliai bus to paties formato ir juose bus to paties skonio gaminiai, kaina bus vienintelis prekės ženklus skiriantis kriterijus, todėl bus nuskurdinta viso sektoriaus vertės grandinė. Jei kaina liks vienintelis konkurencijos veiksnys, kainos bus mažinamos, o tai lems, viena vertus, mažesnes šio sektoriaus subjektų pajamas ir mažesnes valstybių mokestines pajamas, kita vertus, darbo vietų šiame sektoriuje naikinimą.

3.3 Galimybė diferencijuoti tik pagal kainą lems, pavyzdžiui, tai, kad Europos Sąjungoje auginamas kokybiškas tabakas nebebus patrauklus gamyklas Europos Sąjungos teritorijoje turinčioms bendrovėms, kadangi perkant tabaką nebebus vadovaujamasi kokybės kriterijumi ir, priešingai nei savo poveikio vertinime teigia Komisija, kils didelis pavojus nuo šios kultūros auginimo priklausančioms darbo vietoms. Šiuo metu Europos Sąjungoje tabako derlius siekia 250 000 tonų per metus: daugiausia jo išaugina Italija (89 000 tonų), po jos – Bulgarija (41 056 tonos), Ispanija (38 400 tonų) ir Graikija (24 240 tonų). Šioje grandinės dalyje užtikrinama 400 000 darbo vietų: daugiausia žmonių šiame sektoriuje dirba Bulgarijoje – 110 000 asmenų, taip pat Lenkijoje (75 100) ir Italijoje (59 300) ⁽¹³⁾.

3.4 Dar viena formatų ir skonių standartizacijos pasekmė taip pat galėtų būti kontrabandos padidėjimas. Jei visi gaminiai galiausiai bus beveik vienodi, tai bus naudinga mafijai. Ji kurs originalių formatų ir skonių kontrabandinius gaminius, prie kurių vartotojai yra pripratę, ir nesunkiai patenkins jų paklausą vykdydama neteisėtą veiklą ir nepalikdama nė euro valstybių narių mokesčių administracijoms. Be to, šiems gaminiams nebus taikoma jokia kokybės kontrolė, todėl iškils rimtas pavojus vartotojų saugumui.

3.5 Remiantis turimais naujausiais duomenimis, dėl nelegalios prekybos Europos Sąjungoje iš tabako gaminiams taikomų mokesčių kasmet nesurenkama 10 000 mln. eurų. Šiuo metu kontrabandinio tabako pardavimas ES iš viso sudaro 10 proc. ⁽¹⁴⁾. Todėl EESRK tikrai palankiai vertina tai, kad neseniai pagal PPO Tabako kontrolės pagrindų konvenciją buvo pasirašytas Nelegalios prekybos tabako produktais protokolai. Dėl jo derybas Sąjungos ir jos valstybių narių vardu vedė Europos

⁽¹¹⁾ DIVTOB: diversification for Tobacco Growing Regions in the Southern European Region. Hohenheim University. Sixth Framework Programme funded European Research and Technological Development.

⁽¹²⁾ 2011 m. birželio 21 d. Tarybos direktyva 2011/64/ES dėl akcizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros, OL L 176, 2011 7 5, p. 24–36.

⁽¹³⁾ Žr. 10 išnašą.

⁽¹⁴⁾ Žr. 5 išnašą.

Komisija ir jame prašoma visų jo šalių įgyvendinti veiksmingas priemonės, skirtas nelegaliai tabako gamybai ir prekybai jo gaminiais išnaikinti ⁽¹⁵⁾.

3.6 Be mokesčių nemokėjimo, išaugusi nelegali prekyba lems mažesnę tabako pardavimą, o tai atsilieps visai vertės grandinei, tačiau ypač gali pakenkti mažmeninės tabako prekybos įmonėms. Europos Sąjungoje beveik milijonas darbo vietų tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso nuo mažmeninės tabako prekybos tiek savitarnos parduotuvėse, kioskuose, tiek specializuotose parduotuvėse, kaip Prancūzijos, Italijos, Ispanijos ir visai neseniai Vengrijos atveju, kur veikia valstybės reguliuojami ir kontroliuojami tabako pardavimo tinklai. Vien tik Graikijoje nuo mažmeninės tabako prekybos priklauso 40 000 darbo vietų ⁽¹⁶⁾.

3.7 Komitetas pripažįsta, kad užimtumui kils grėsmė visuose sektoriuose, susijusiuose su tabako ir susijusių produktų žemės ūkio, gamybos, pakavimo ir mažmeninės prekybos vertės grandine. Reikėtų pažymėti, kad tabako auginimas prisideda prie užimtumo kaime. EESRK ragina būtinai atkreipti dėmesį į tai, kad būtų sumažinta ši grėsmė darbo rinkai ir primygtinai rekomenduoja panaudoti visas turimas pereinamojo laikotarpio ir restruktūrizavimo priemones, visų pirma darbuotojų mokymo programas ir mokslinę, techninę bei inovacinę paramą įmonėms ir ūkiams, kad jie galėtų persiorientuoti į naujus produktus, siekiant išsaugoti darbo vietas. Valstybėse narėse, kurioms ši restruktūrizacija smogs skaudžiausiai, ypač dabartinės ekonomikos krizės aplinkybėmis, turėtų būti veiksmingai panaudojami Sanglaudos ir struktūriniai fondai, regioniniai fondai ir moksliniams tyrimams bei inovacijoms skirtos lėšos.

3.8 Apibendrinant, EESRK pripažįsta, kad pasiūlymas dėl direktyvos gali būti susijęs su nemaža rizika. Tačiau EESRK prašo atsižvelgti į numatytus patobulinimus ir sveikatos priežiūros išlaidų sumažinimo, ir sveikatos priežiūros standartų padidinimo srityse, turint omenyje, kad Europos piliečiai turi teisę tikėtis iš Europos Sąjungos aukštesnio žmonių sveikatos apsaugos lygio pagal Pagrindinių teisių chartijos 35 straipsnį.

3.9 Be to, pasiūlyme dėl direktyvos numatyta šešiolika deleguotųjų teisės aktų, kuriais Europos Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti teisės aktus ir sprendimus dėl esminių direktyvos nuostatų, o tai aiškiai nenumatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnyje ⁽¹⁷⁾. Tokiu atveju Taryba, Europos Parlamentas ir nacionaliniai parlamentai beveik netenka galios reguliuoti svarbiausių direktyvos aspektų.

⁽¹⁵⁾ Žr. 5 išnašą.

⁽¹⁶⁾ Žr. 10 išnašą.

⁽¹⁷⁾ OL Nr. 115, 2008 5 9 p. 172.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pasiūlyme dėl direktyvos numatytos priemonės yra labai ribojančios ir grindžiamos kriterijais, kuriais siekiama sumažinti tabako patrauklumą, kad būtų pasiekti tikslai sveikatos srityje. Be to, EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad būtina įgyvendinti planus ir švietimo kampanijas, konkrečiai skirtas jaunimui Europoje. Šiuo požiūriu reikia priminti, kad pačios Europos Komisijos prognozės dėl jos siūlomų priemonių poveikio sveikatai gali būti labai kuklios (2 proc.), tačiau toks laipsniškumas užkirs kelią didelei ir veikiausiai neproporcingai žalai ekonomikai.

4.1.1 Reikalavimas ant abiejų pakuočių pusių pateikti 75 proc. ploto užimančius išpėjimus apie grėsmę sveikatai ir naują informaciją ant šoninių paviršių, užimančią 50 proc. ploto iš kiekvienos pusės (9 straipsnis), nėra paremtas neiginčiais moksliniais įrodymais. Nors D. Hammond ⁽¹⁸⁾ tyrime nurodomas tokių išpėjimų veiksmingumas, kiti tyrimai, pavyzdžiui, atlikti Maastrichto universiteto ⁽¹⁹⁾ ar JAV Maisto ir vaistų administracijos ⁽²⁰⁾, priešingai, rodo, kad grafiniai išpėjimai apie grėsmę sveikatai nėra veiksmingi norint sumažinti rūkančiųjų skaičių. Be to, pačios Europos Komisijos „Eurobarometro“ duomenimis ⁽²¹⁾, devyni iš dešimties rūkančiųjų pripažįsta, kad dideli išpėjimai neskatina jų mesti rūkyti, o septyni iš dešimties mano, kad tokio pobūdžio priemonės nepadeda sumažinti nepilnamečių tabako suvartojimo. Jungtinių Valstijų Federalinio kasacijos teismo neseniai priimtame sprendime taip pat prieita prie išvados, kad dideli grafiniai išpėjimai apie grėsmę sveikatai nėra pakankamai pagrįsti. Taigi pažymima, kad nė vienoje iš šalių, kuriose to reikalaujama, nėra jokio įrodymo, kad minėti išpėjimai tiesiogiai padėjo iš esmės sumažinti rūkymo mastą, ir priduriama, kad įrodymai nėra labai įtikimi ⁽²²⁾.

4.2 Neproporcingai padidinus išpėjimų apie grėsmę sveikatai dydį, be kita ko, bus

— vienašališkai eksproprijuotos teisėtos gamintojų intelektualinės ir pramoninės nuosavybės teisės, kadangi jie negalės naudoti savo įregistruotų prekių ženklų. Pasak Europos Sąjungos

⁽¹⁸⁾ Hammond D. *Health warning messages on tobacco products: a review* („Išpėjimai apie pavojų sveikatai ant tabako gaminių. Apžvalga“), *Tobacco Control* 2011, 20:327-3. *Sambrook Research International, A review of the science base to support the development of health warnings for tobacco packages* („Mokslinių įrodymų, kuriais remiantis kuriami ant tabako pakuočių skelbiami išpėjimai apie pavojų sveikatai, apžvalga“), Newport, *Sambrook Research International*, 2009 (Europos Komisijos parengta ataskaita).

⁽¹⁹⁾ <http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Main/Sitewide/News1/SmokersWillNotBePutOff1.htm>.

⁽²⁰⁾ Nonnemaker, J. ir kt., *Experimental Study of Graphic Cigarette Warning Labels: Final Results Report Prepared for Center for Tobacco Products, Food and Drug Administration*, Contract No. HHSF-223-2009-10135G, 2010 m. gruodžio mėn.

⁽²¹⁾ http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf.

⁽²²⁾ *RJ Reynolds Tobacco Company v Food & Drug Administration, United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit*, August 2012.

Teisingumo Teismo⁽²³⁾, gamintojai turi teisę naudoti savo įregistruotus prekių ženklus ir išskirti savo gaminius;

- nustatytas dar vienas konkurencijos apribojimas jau ir taip ribotas diferenciacijos galimybes turinčiame sektoriuje;
- pažeistos pagrindinės prekybos teisės, būdingos bet kokiai teisėtai komercinei veiklai;
- stabdomas naujų produktų pateikimas rinkai ir
- užkirstas kelias moksliniams tyrimams bei galimam siūlomų produktų kokybės gerinimui. Savavališkai ribojamas naujų naujosios kartos gaminių pateikimas rinkai nesuteikiant galimybės sukurti aiškios reguliavimo sistemos, kuri padėtų išanalizuoti, kaip sumažinti galimą šių gaminių pavojų gyventojams. Tai gali trukdyti kurti gerovę ir darbo vietas su šiais gaminiiais susijusių inovacijų ir mokslinių tyrimų srityje. Be to, šiems naujiems gaminiams, kurie gali kelti mažesnę pavojų, neturėtų būti taikomi tie patys apribojimai kaip įprastiems gaminiams.

4.3 Tas pats pasakytina ir apie sudedamųjų dalių apribojimus siekiant pašalinti būdingo skonio ar kvapo gaminius (6 straipsnis). Šie apribojimai grindžiami ne moksliniais įrodymais, pavyzdžiui, dėl mažesnio minėtų sudedamųjų dalių toksiskumo ar priklausomybės sukėlimo gebos, o tokiais subjektyviais kriterijais kaip siekis sumažinti tabako patrauklumą ir subjektyviais stereotipais, susijusiais su tam tikros amžiaus grupės ar lyties atstovų rūkomo tabako rūšimi. Toks pat subjektyvumas būdingas ir beatodairiškam tam tikrų formatų, pavyzdžiui, plonų (angl. *slim*) cigarečių (tai nebuvo aptarta per viešas konsultacijas ir nebuvo atliktas jų poveikio vertinimas), trumpų cigarečių ir visos mėtinių cigarečių kategorijų, visiškai nepagrįstam uždraudimui, mažiausio rūkomojo tabako pakuočių svorio nustatymui, rūkomojo tabako skardinių standartizavimui ar naujos cigarilių kategorijos sukūrimui taip prieštaraujant nuo 2011 m. sausio 1 d. galiojančiai Direktyvai 2011/64/ES⁽²⁴⁾. Uždraudus plonas ir mėtines cigaretes, kurios labai populiarios įvairiose Europos šalyse, vartotojai nebeturės galimybės jų gauti ir bus priverti jų įsigyti kontrabandinėje rinkoje. Be to, šiuos tabako gaminius rūko daugiausia suaugusieji, todėl šiuo konkrečiu atveju negalima taikyti argumento, kad taip stengiamasi užkirsti kelią nepilnamečių rūkymui. Pavyzdžiui, kalbant konkrečiai apie mentolį, reikia priminti, kad šios rūšies tabaką rūko daugiausia vyresnio amžiaus žmonės. Be to, šalys, kurių kovos su rūkymu teisės aktai labai išplėtoti ir juose numatytos labai

konkrečios nuostatos dėl tam tikrų sudedamųjų dalių uždraudimo, pavyzdžiui Jungtinės Valstijos arba Kanada, mentolio neuždraudė. Todėl EESRK siūlo pasiūlyme dėl direktyvos panaikinti draudimą, susijusį su mentoliu.

4.3.1 Galiausiai, visiškai pritariame Komisijos pasiūlymui uždrausti pateikti rinkai naujus kramtomosios gumos, *piña colada*, *mojito* ar kitokio skonio gaminius, vadinamąsias aromatizuotas cigaretes (angl. *candy-flavored cigarettes*), kurios gali būti skirtos daugiausia jauniems vartotojams.

4.3.2 Pernelyg didelis sudedamųjų dalių apribojimas lemtų skonio standartizavimą, todėl konkurentams būtų neįmanoma išsiskirti, sumažėtų investicijos ir būtų sunkiau pateikti rinkai naujus gaminius. Dėl to nukentėtų vartotojas, kadangi iš jo būtų atimta galimybė rinktis.

4.4 EESRK prašo Komisijos pateikti aišką „sumažintos rizikos gaminių“ apibrėžtį ir pasirinkti tinkamą teisinį pagrindą, paremtą neabejotiniais moksliniais įrodymais, kad tokie gaminiai kelia mažesnę pavojų už įprastas cigaretes. Sumažintos rizikos sąvoka taikoma ne atpratimo nuo tabako gaminiams, o gaminiams, galintiems pakeisti įprastas cigaretes, tačiau keliantiems kur kas mažesnę pavojų sveikatai. Gaminiai, kurių sudėtyje yra tabako (o ne cheminio nikotino) ir kuriems taikoma direktyva, turi būti aiškiai apibrėžti ir reglamentuoti, kad vartotojai būtų informuoti apie jų požymius.

4.5 Be to, Europos Komisija savo pasiūlyme dėl direktyvos nustato priemones, kuriomis siekiama mažinti nelegalią tabako prekybą. Pavyzdžiui, pasiūlymo 14 straipsnyje Europos Komisija nustato stebėjimo ir sekimo sistemą, taip pat įvairias papildomas saugumo priemones, kad Europos Sąjungoje būtų parduodami tik direktyvos nuostatas atitinkantys gaminiai. Ši priemonė lems neproporcingai didelę ekonominę ir administracinę naštą, kurios daugelis mažųjų ir vidutinių įmonių nepajėgs prisiimti. Tai ne tik nesumažins nelegalios prekybos, bet ir lems didesnę administracinę naštą valstybėms narėms, atsakingoms už kontrolės vykdymą. Be to, ši sistema nepadės sumažinti kontrabandos ir nelegalios prekybos, kurioms, priešingai, bus sudarytos palankios sąlygos kitomis pasiūlyme dėl direktyvos numatytomis priemonėmis. Todėl EESRK mano, kad pasiūlymo dėl direktyvos 14 straipsnyje išdėstytos nuostatos turėtų būti lygiai tokios pačios, kaip stebėjimo ir atsekamumo sąlygos, įtrauktos į Nelegalios prekybos protokolą, kurį praėjusių metų pabaigoje priėmė PSO Šalių konferencija⁽²⁵⁾.

4.6 Galiausiai šia direktyva Europos Komisijai bus suteikta galimybė priimant deleguotuosius teisės aktus reguliuoti ir keisti tokius esminius aspektus kaip priedų kiekį, išpėjimų apie grėsmę sveikatai formuluotę, vietą ir dydį. Šiuo požiūriu pagal šios direktyvos nuostatas valstybės beveik netenka veiksmų laisvės,

⁽²³⁾ 1990 m. spalio 17 d. ES Teisingumo Teismo sprendimas Byloje C-10/89.

⁽²⁴⁾ 2011 m. birželio 21 d. Tarybos direktyva 2011/64/ES dėl akcizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros, OL L 176, 2011 7 5, p. 24–36.

⁽²⁵⁾ [http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5(1)-en.pdf).

o tai reiškia kraštutinį intervencionizmą, kuris iki šiol Europos Sąjungoje menkai tepasireiškė. Taip pažeidžiamas subsidarumo ir proporcingumo principas, kaip jau pareiškė aštuonių valstybių narių ⁽²⁶⁾ (Italijos, Čekijos, Graikijos, Bulgarijos, Danijos, Portugalijos, Rumunijos ir Švedijos) parlamentai. Italijos Parlamentas ne tik pažymėjo, kad pasiūlymu pažeidžiami minėti principai, bet ir pabrėžė, kad uždraustos tam tikrų formatų, pavyzdžiui, plonos arba mažu dervų kiekiu pasižyminės cigaretės, gali būti naudinga priemonė įgyvendinant politiką, kuria siekiama sumažinti tabako suvartojimą arba jo atsisakyti ⁽²⁷⁾.

4.6.1 Pavyzdžiui, pasiūlymo dėl direktyvos 8, 9 ir 11 straipsniais Europos Komisijai suteikiami įgaliojimai priimant deleguotuosius teisės aktus keisti išpėjimų apie grėsmę sveikatai formuluotes, jų dizainą, išdėstymą, formatą ir vietą. Be to, pagal 6 straipsnį Komisijai leidžiama priimant deleguotuosius teisės aktus nustatyti priedų sudėtį ir didžiausią leidžiamą kiekį.

4.6.2 Be to, **cigarų, cigarilių ir pypkių tabako** atveju pasiūlyme dėl direktyvos numatoma galimybė automatiškai panaikinti tam tikras tekste numatytas išimtis esant **esminiam aplinkybių pasikeitimui**, t. y. parduodamam kiekiui padidėjus ne mažiau kaip 10 proc. bent 10 valstybių narių arba jaunesnių nei 25 metų amžiaus vartotojų skaičiui išaugus 5 procentiniais punktais. Komisija nežino, kad dešimtyje iš 27 dabartinių valstybių narių šių gaminių rinka yra nepaprastai maža ir 10 proc. pokytis gali nesunkiai įvykti. Taigi tokia priemonė neturi prasmės ir gali lemti didelį teisinį netikrumą šiame sektoriuje.

4.7 Nors Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnyje numatyta galimybė deleguoti įgaliojimus priimant deleguotuosius teisės aktus, jie turi atitikti tam tikrus reikalavimus. Taigi deleguotąjį teisės aktą priimti galima tik dėl neesminių pagal teisėkūros procedūrą priimto teisės akto nuostatų. Šiame pasiūlyme apie tai nekalbama.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽²⁶⁾ <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=LT>.

⁽²⁷⁾ Italijos Parlamento Socialinių reikalų skyriaus nuomonė apie Europos Komisijos dokumentą COM(2012) 788 final.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiamas diskusijų metu atmetas pakeitimas, kuriam pritarė daugiau nei ketvirtadalis balsavusiųjų.

Kontranuomonė

Visą nuomonės tekstą pakeisti taip:

1. Išvados

1.1 Komisijos siūlomos direktyvos teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 114 straipsnis⁽¹⁾. Pasiūlymo tikslas – suderinti įstatymus ir kitas teisės aktų nuostatas, taikomas tabako gaminių gamybai, pateikimui ir pardavimui, siekiant užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą. „Aiškinamojo memorandumo“ 3.9.1 dalyje nurodoma, kad pasirinktą teisinį pagrindą patvirtino Europos Sąjungos Teisingumo Teismas Direktyvos 2001/37/EB⁽²⁾ atžvilgiu, taigi tas pats teisinis pagrindas yra tinkamas ir šiam pasiūlymui. 2001 m. direktyva ir siūloma peržiūra siekiama užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą ir aukštą gyventojų sveikatos apsaugos nuo tabako keliamo pavojaus lygį.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) užtikrina, jog tvirtai remis tikslą pagerinti vidaus rinkos veikimą; be to, tai yra papildoma paskata valstybėms narėms imtis reikiamų ir pageidautinų visuomenės sveikatos apsaugos veiksmų ir suteikia joms galimybę priimti griežtesnes priemones nei numatyta pasiūlyme.

1.3 EESRK, kaip ir daugelyje savo ankstesnių nuomonių sveikatos ir susijusiais klausimais, visiškai pritaria Europos Komisijai, kad teisė į sveikatą turi būti svarbesnė už bet kokius ekonominius interesus. Todėl EESRK tvirtai pasisako už tai, kad būtų skatinamos visuomenės švietimo ir informavimo apie rimtas rūkymo pasekmes sveikatai kampanijos ir planai. Kartu turi būti pasiūlytos įvairios priemonės, kuriomis siekiama sumažinti paskatas jaunuoliams pradėti rūkyti, o tiems, kurie jau priklausomi nuo nikotino, padėti šio įpročio atsisakyti. Komitetas rekomenduoja šį punktą išplėsti ir pabrėžti ES lygmens švietimo ir pagalbos strategijų pradinio ir vidurinio mokslo įstaigose svarbą, kad kiekvienas vaikas ir jaunuolis būtų teisingai, visapusiškai ir nuolat informuojamas apie rūkymą ir jo žalingą poveikį bei kitas su nikotinu susijusias priklausomybės ir sveikatos problemas, taip pat apie tiesioginių ir aplinkos tabako dūmų (ATD)⁽³⁾ kancerogeninį ir kitokį poveikį.

1.4 EESRK taip pat pripažįsta, kad gali iškilti pavojus konkrečioms darbo vietoms žemės ūkyje, kur neišplėtos kitos galimos užimtumo formos ir pagal BŽŪP subsidijos tabako gamybai nebeteikiamos. Šioje srityje reikėtų skubiai numatyti pereinamojo laikotarpio pagalbą, taip pat mokslinę ir techninę paramą kitų tokių pat pelningų, tvaresnių, socialiniu požiūriu priimtinesnių ir ne tokių žalingų kultūrų auginimui ir, jei įmanoma, geresnės kokybės darbo vietų užtikrinimui. Tas pat pasakytina ir apie visas kitas darbo vietas, kurioms kyla pavojus tiekimo grandinėje dėl tiesioginės šio pasiūlymo įtakos: jei tai naudingiausia visuomenės sveikatai, valstybės parama geresnės kokybės darbo vietoms yra visiškai pateisinama ir turėtų būti skatinama.

1.5 Bet kuriuo atveju reikia atsižvelgti į pagrindinį privalumą – mirčių ir tabako sukiamų ligų prevenciją; su šiuo pavojumi susiduria rūkantys vadovai, darbuotojai ir vartotojai, taip pat potencialūs rūkantieji, kurie gali būti bet kokio amžiaus, priklausyti bet kuriam visuomenės sluoksniui ir kurie nepradės rūkyti, jei bus priimtos šios priemonės ir jie nepatirs tokio didelio tiesioginio komercinio spaudimo. Pagal Komisijos poveikio vertinimą ES ekonomika turės apie 4 mln. EUR grynojo pelno, 506 mln. EUR mažiau bus išleista sveikatos priežiūrai ir bus išsaugota 16,8 mln. gyvenimo metų⁽⁴⁾. Tinkamomis priemonėmis turėtų būti kuriamos darbo vietos, perskirstomos lėšos ES viduje ir geriau panaudojamos mokestinės pajamos nacionaliniu lygmeniu.

1.6 EESRK pažymi, kad šiuo metu Europos Sąjungoje iš tabako mokesčių surenkama beveik 100 mlrd. EUR. Tabako gaminių apmokestinimas yra veiksmingiausias ir ekonomiškiausias būdas sumažinti tabako vartojimą, visų pirma jaunimo ir mažas pajamas gaunančių asmenų grupių (t. y. pažeidžiamiausių mūsų visuomenės narių)⁽⁵⁾. Tyrimai parodė, kad

⁽¹⁾ SESV 114 straipsnis:

1. „Išskyrus tuos atvejus, kai Sutartyse nustatyta kitaip, 26 straipsnyje iškeltiems tikslams pasiekti taikomos toliau išdėstytos nuostatos. Europos Parlamentas ir Taryba, sprendami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, pasikonsultavę su Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu, nustato priemones valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, skirtoms vidaus rinkos sukūrimui ir veikimui, suderinti.“

⁽²⁾ Žr. bylą C-491/01 *The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco Ltd*.

⁽³⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 89–93.

⁽⁴⁾ Poveikio vertinimas (anglų k.) http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/com_2012_788_ia_en.pdf.

⁽⁵⁾ Stefan Callan, *Smoke Free Partnership, Making Tobacco Tax Trendy Toolkit*, 2012 m., p. 5.,

http://www.smokefreepartnership.eu/sites/sfp.ttp.eu/files/LV%20-%20Tax%20Toolkit_4.pdf.

tabako gaminių kaina yra trečia dažniausiai rūkančiųjų nurodoma priežastis jų atsisakyti⁽⁶⁾. Sutaupyti pinigai nebeleidžiant jų tabako gaminiams gali būti panaudoti kitoms taip pat apmokeštinoms prekėms įsigyti. Reikia pažymėti ir tai, kad iš šiuo metu surenkamų mokesčių mokama už asmenų, pradėjusių rūkyti prieš 50 metų, sveikatos priežiūrą; pradedantiems rūkyti šiandien tokios pat priežiūros reikės po 50 metų. Dabartinė patirtis rodo, kad valstybių narių vyriausybės tai puikiai supranta ir galėjo toliau didinti mokesčius nepaisydamos sumažėjusio tabako vartojimo ir pardavimo Europoje. Nėra jokie pagrindo šią padėtį keisti.

1.7 Kad būtų užkirstas kelias tolesnei nusikalstamų tinklų vykdomos neteisėtos prekybos (kontrabandos, klastojimo, neteisėtos prekybos ir gamybos), kuri kelia didžiausią grėsmę užimtumui ir mokesčių surinkimui ES, plėtrai, EESRK ragina imtis visų reikiamų priemonių, užtikrinančių, kad atitinkami teisės aktai būtų nedelsiant ir veiksmingai taikomi visose valstybėse narėse. Reikėtų pateikti daugiau su tabako pramone suderintų pasiūlymų dėl kitų priemonių, kuriomis būtų galima apriboti klastojimą bei kontrabandą ir palengvinti atpažinimą, pavyzdžiui, ant tabako gaminių pakuočių uždedant sunkiai atgaminamas atpažinimo ženklus ar elektroninius žymenis. EESRK sutinka, kad moderniomis technologijomis palyginti lengva suklastoti beveik visas prekes ar pakuotes; bet kuriuo atveju daugiau vietos skiriant atitinkamiems išėjimams apie grėsmę sveikatai vargu ar bus padarytas didelis poveikis.

1.8 Be Komisijai suteiktų placių galių toliau plėtoti svarbiausius direktyvos aspektus rengiant deleguotuosius teisės aktus, būtina užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami atvirai ir atsižvelgiant į valstybių narių interesus. EESRK pabrėžia, kad privalomosios priemonės turi atitikti SESV 290 straipsnį.

1.9 EESRK tvirtai pritaria rizikos mažinimo idėjai, todėl prašo Komisijos pateikti aiškia „sumažintos rizikos gaminių“ apibrėžtį ir pasirinkti tinkamą teisinį pagrindą. Ši pastaba ypač svarbi gaminiams, kurių sudėtyje yra tabako, bet mažesnis nikotino kiekis, arba kurių sudėtyje yra nikotino, bet nėra tabako ir kuriems taikoma ši direktyva. EESRK pripažįsta, kad kai kuriuos iš šių gaminių galima toliau plėtoti kartu vykdančią griežtą kontrolę, kad būtų sumažintas dėl priklausomybės nuo nikotino ilgalaikis neigiamas tabako rūkymo poveikis.

2. Įžanga

2.1 EESRK puikiai supranta, kokią pavojų visuomenės sveikatai kelia visų rūšių tabakas. Tabakas yra svarbiausia priešlaikinių mirčių priežastis ES – dėl jo kasmet miršta apie 700 000 žmonių. Todėl pasiūlyme daug dėmesio skiriama tam, kad būtų užkirstas kelias, visų pirma jaunimui ir kitoms pažeidžiamoms grupėms, pradėti vartoti tabaką. Pasiūlyme pažymima, kad 70 proc. rūkančiųjų pradeda rūkyti iki 18 metų, o 95 proc. – iki 25 metų, todėl dar svarbiau imtis priemonių, skirtų vaikams ir jaunimui⁽⁷⁾.

2.2 Atsižvelgdamas į tai, EESRK išreiškia nuomonę, kad direktyvą persvarstyti būtina ir tai reikia padaryti nedelsiant. Iš pažiūros, kad kai kuriose šalyse tabako suvartojimo lygis tebėra aukštas, nors buvo priimti tabako vartojimą itin ribojantys teisės aktai. Aišku ir tai, kad šiuo metu vykdoma kontrolė padėjo gerokai sumažinti tabako suvartojimą daugelyje valstybių narių. Ispanijoje per trumpą laikotarpį tabako suvartojimas sumažėjo 2 proc. Šiuo pasiūlymu panašių rezultatų tikimasi pasiekti visoje Europoje. Be to, EESRK tvirtai pasisako už tai, kad būtų skatinamos visuomenės švietimo ir informavimo apie rimtas rūkymo pasekmes sveikatai kampanijos ir planai.

2.3 EESRK pastebi, kad pasiūlymas sukėlė susirūpinimą dėl darbo vietų, mokesčių ir visos ekonomikos Europos Sąjungoje. Nurodoma, kad ES tabako pramonėje dirba beveik 1,5 mln. žmonių, iš kurių apie 400 000 augina tabaką. Komisijos pateikti ir iš kitų šaltinių gauti statistiniai duomenys rodo, kad šie skaičiai apima ir asmenis, dirbančius tabako gaminių tiekimo grandinėje sezoniškai, laikinai arba ne visą darbo dieną. Pavyzdžiui, manoma, kad tiesiogiai ir išskirtinai tabako auginimu verčiasi mažiau nei 100 000 asmenų. Šių ūkininkų produkcija sudaro ketvirtadalį gamybai ir pardavimui ES naudojamo tabako; kita dalis yra importuojama, visų pirma iš JAV. Kitoms darbo vietoms, susijusioms su pakavimu, rinkodara, pardavimu, teisinėmis paslaugomis, moksliniais tyrimais ir paskirstymu, tai įtakos daryti neturėtų. Todėl neaišku, kodėl siūlomi galutinių gaminių pakuotės pakeitimai turėtų turėti kokios nors įtakos esamam užimtumo lygiui. Dar labiau neaišku, kaip siūlomos priemonės gali būti vadinamos „neįrodytomis ir sunkiai įvykdomomis“ ir „veikiausiai katastrofiškomis“ tabako pramonei. EESRK mano, kad abiem atvejais yra priešingai: šios priemonės turės naudingą, teigiamą ir proporcingą poveikį žmonių sveikatai ir tik nedidelį poveikį bendram pramonės augimui ir pelningumui. Iš tikrųjų nuostoliai, susiję su mažesniu pardavimu jaunimui, turėtų būti daugiau nei kompensuoti sumažinus nelegalią prekybą, kuri yra kur kas didesnio masto ir neatneša naudos niekam, išskyrus ją vykdančias nusikalstamas grupuotes.

⁽⁶⁾ Europos Komisija, *Attitudes of Europeans Towards Tobacco*, http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf, p. 84.

⁽⁷⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 6–11.

2.4 Tabako auginimas ES vis dėlto užtikrina darbo vietas, daugiausia skurdžiose vietovėse, kuriose išplėta nedaug kitų galimybių. Dabar, kai BŽŪP subsidijos tabako gamybai nebeteikiamos, skubiai reikalinga pereinamojo laikotarpio techninė ir finansinė pagalba perėjimui prie mažiau žalingų ir ilgainiui tvaresnių pajamų šaltinių. Panašios pastabos tinka ir kitoms darbo vietoms tiekimo grandinėje: jei šios darbo vietos panaikinamos visuomenės labui, tai aiškiai reikalinga valstybės parama.

2.5 Iš tabako gaminiams taikomų mokesčių kasmet surenkama beveik 100 mlrd. EUR. EESRK pažymi, kad, nors tai padeda kompensuoti sveikatos priežiūros išlaidas tiems, kurie pradėjo rūkyti prieš 50 metų, tokius pat mokesčius reikės taikyti ir po 50 metų, kai reikės pasirūpinti tais, kurie pradeda pirkti ir vartoti tabako gaminius šiandien. Todėl mokesčius didinti bus būtina siekiant atsverti sumažėjusį pardavimą. Kol kas yra pagrindo manyti, kad valstybių narių vyriausybės tai žino, todėl gali sėkmingai išlaikyti ar net padidinti mokesčius nepaisydamos pastaraisiais metais sumažėjusio pardavimo. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje visų partijų parlamentinės grupės parengtame pranešime dėl rūkymo ir sveikatos (2013 m.)⁽⁸⁾ teigiama, kad dėl 1992–2011 m. laipsniškai didėjusių kainų ir dėl nustatyto mokesčio, kuris prilygsta arba viršija 75 proc. visos mažmeninės kainos, cigarečių pardavimas sumažėjo 51 proc., o vyriausybės gaunamos mokesčių pajamos padidėjo 44 proc. Suaugusių rūkančiųjų procentinė dalis per tą patį laikotarpį sumažėjo nuo 27 iki 20 proc.

2.6 Nors didžioji ES pagamintų tabako gaminių dalis parduodama vartotojams, tam tikras kiekis yra eksportuojamas. Remiantis šio sektoriaus duomenimis, 2010 m. tabako gaminių eksportas sudarė apie 55 000 tonų. Daugiausia buvo eksportuojama į Afrikos ir Azijos šalis, kur gyvenimo trukmė, deja, tokia trumpa, kad sunku pastebėti konkretų neigiamą poveikį sveikatai. Atėjus laikui, kai bus išspręstos kitos problemos ir gyvenimo trukmė pailgės, kaip tikimasi, priklausomybės nuo nikotino ir tabako vartojimo poveikis, kaip ir kitų eksportuotų ligų atveju, taps akivaizdesnis.

2.7 EESRK ypač atkreipia dėmesį į tai, kad labiausiai išsivysčiusiose ES šalyse bus stebimas priešingas reiškinys: gyvenimo trukmė ir darbingas amžius toliau ilgės ir rūkymo pasekmės darbo vietoje ir visoje visuomenėje bus labiau matomos, todėl ši problema vis aštrės ir bus labiau matoma ir vis didesnė atsakomybė teks darbdaviams bei darbuotojų organizacijoms. Atsižvelgiant į dabartinį nuosmukį, ankstyva (ir išvengiama) samdomųjų darbuotojų mirtis ir jų pajamų ar pensijos praradimas prisidės prie problemų, kurias patiria šeimos, jau ir taip kovojančios už ekonominį išlikimą.

2.8 EESRK pažymi, kad, nors rūkymo sukeliama vėžio indukcinis laikotarpis lieka pastovus, bendra nerūkančiųjų gyvenimo trukmė vis ilgėja. Gyvenimo trukmė dėl tabako vartojimo vis trumpėja: nuo 2–3 metų XX a. pradžioje iki 20–30 metų tiems, kurie pradeda rūkyti dabar ar nagrinėjamame pasiūlyme minimu laikotarpiu.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Europos Komisijos pasiūlyme dėl tabako gaminių direktyvos daugiausia dėmesio skiriama priemonėms, kuriomis siekiama užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą, įskaitant pastangas sumažinti neteisėtą prekybą, ir aukštą gyventojų sveikatos apsaugos nuo tabako keliamo pavojaus lygį. Minėtos priemonės susijusios su šiomis sritimis:

- ženklėjimas ir pakuotės,
- sudedamosios dalys,
- atsekamumas ir saugumo elementai,
- tarpalstybinė nuotolinė prekyba,
- bedūmiai tabako gaminiai ir produktų, kuriems taikoma direktyva, sąrašo išplėtimas.

3.2 Kalbant apie ženklėjimą, pakuotes ir sudedamąsias dalis, pasiūlyme reikalaujama pateikti išplėstus išėjimus apie grėsmę sveikatai atsižvelgiant į tabako vartojimo keliamą rimtą pavojų sveikatai.

3.3 Pasiūlyme gamintojams leidžiama išsaugoti kvapiąsias medžiagas, kurios svarbios jų dabartiniam prekės ženklui, tačiau ribojamas naujų su tabaku nesusijusių priedų, kuriais siekiama išplėsti pardavimą, visų pirma jaunimui, naudojimas. Taigi ant visų cigarečių pakelių turės būti pateikiami iš vaizdo ir teksto sudaryti 75 proc. ploto užimantys išėjimai ir nauja informacija ant šoninių paviršių (užimanti 50 proc. ploto iš kiekvienos pusės). Be to, turi būti pateikiami kai kuriose valstybėse narėse privalomi žyminiai ženklai, pranešimas, kad draudžiama parduoti nepilnamečiams, ir numatyta vieta naujųs priemonėms, užtikrinančioms tabako gaminių stebėseną ir atsekamumą. Tai reiškia, kad bus labai sumažintas plotas, skirtas teisėtai įregistruotiems prekių ženkliams ir kitiems su rinkodara susijusiems vaizdams. Valstybės narės, jei nori, gali pasirinkti visiškai neutralias pakuotes, tačiau šiame pasiūlyme to nereikalaujama. Be to, bus nustatytas minimalus

⁽⁸⁾ <http://www.ash.org.uk/APPGillicit2013>.

pakelių aukštis ir plotis, todėl kai kurie pakelių formatai, visų pirma tie, kuriais siekiama pritraukti jaunimą, išnyks. 2009 m. panašios taisyklės nustatytos Jungtinėse Valstijose siekiant sumažinti vaikų ir jaunimo įtraukimą. EESRK pritaria visoms šioms priemonėms.

3.4 Dėl to reikės pakeisti pakuočių dizainą, tačiau sunku įsivaizduoti, kad tai turės didelės įtakos darbo vietoms pakuočių sektoriuje tokiose šalyse kaip Vokietija, Lenkija, Prancūzija, Čekija ir Austrija. Tikimasi, kad visų formų galutiniai tabako gaminiai ir toliau bus plačiai parduodami, kadangi visos ES mastu susiformavusios tikrai uždara maždaug 150 000 000 nuo nikotino priklausomų vartotojų rinka. Todėl reikėtų pabrėžti didelę naudą visuomenės sveikatai – tiek ekonominiu, tiek žmonių kančių sumažinimo požiūriu – ir tai, kad metusieji rūkyti pinigus leis kitose srityse ir taip sukurs galimybių naujoms darbo vietoms. ES patiriamos išlaidos, susijusios su tabako vartojimu, vertinamos 517 mlrd. EUR⁽⁹⁾. Valstybių narių lygmeniu visos šios išlaidos sudaro maždaug 4,6 proc. ES BVP⁽¹⁰⁾. Šiuo metu ES išleidžia 25,3 mlrd. EUR tabako vartojimo sukeltoms ligoms gydyti ir praranda 8,3 mlrd. EUR dėl sumažėjusio darbingumo⁽¹¹⁾. Šios sumos kone prilygsta tabako pramonės pajamoms visoje tiekimo grandinėje (išskyrus mokesčius), kurios iš viso sudaro 35 mlrd. EUR.

3.5 EESRK pažymi, kad išlaidos, tiesiogiai siejamos su nikotino ir tabako gaminių vartojimo sukeltomis ligomis, šiuo metu padeda tiksliausiai įvertinti realias valstybių narių išlaidas. Jos gerokai mažesnės už teorinę žmogaus gyvybės vertę (1 mln. EUR už kiekvieną prarasto ar sutrumpėjusio gyvenimo metus), apie kurią buvo kalbama ankstesniuose Komisijos poveikio vertinimuose siekiant pagrįsti teisės aktus ir užtikrinti įmonių ir kitų numatomų išlaidų pusiausvyrą. Jei šiame dokumente būtų nurodomas šis gerokai didesnis skaičius, tai pasiūlyme reikėtų numatyti 700 mlrd. EUR finansinę paskatą, o tai užgožtų bet kokius kitus svarstymus.

3.6 Be to, reikia pažymėti, kad rūkymas ir susiję įpročiai neduoda realios socialinės ar ekonominės naudos rūkantiems, išskyrus tai, kad lengvinamos jų priklausomybės nuo nikotino pasekmės. Dėl priklausomybės mesti rūkyti yra sunku ir tai lėtas procesas. Gaila, kad net supratimas, jog maždaug pusė visų rūkančiųjų (vartotojų, piliečių ir pažeidžiamų asmenų) veikiausiai mirs pirma laiko, yra nepakankamas pagrindas šio įpročio atsisakyti, todėl būtina sumažinti visas paskatas pradėti rūkyti.

3.7 Šiame dokumente numatytais priemonėmis nesiekama daryti įtakos jau rūkantiems suaugusiems ir mažai tikėtina, kad tai pavyktų, tačiau, vadovaujantis patirtimi iš viso pasaulio, jos turėtų padėti sumažinti paskatas jaunimui pradėti rūkyti. Sumažinus rūkančiųjų skaičių, visų pirma bus gerokai sumažintos išlaidos sveikatos priežiūrai, o ilgai neišgyvenantys daug gyvybių ir sumažinta žmonių kančia.

3.8 EESRK atkreipia dėmesį, kad pasiūlyme pakuotė nėra visiškai standartizuojama numatant standartines spalvas ir šriftus, kaip Australijoje. Išliks atskiri prekių ženklai, atskiriami pagal gamintojų pavadinimus ir specifinius tabako kvapus. Gaminių kokybės reikalavimas ir toliau bus svarbus, kadangi vartotojas ir toliau bus informuojamas apie isigijamo produkto gamintoją.

3.9 Tėra mažai patikimų įrodymų, kad pakavimo taisyklių pakeitimai lems didesnę tabako klastojimą ar kontrabandą. Priešingai, rūkančiųjų pasirinkimas pirkti neteisėtą tabaką labai priklauso nuo kainos ir galimybės jo gauti⁽¹²⁾. Remiantis naujausiais šio sektoriaus pateiktais duomenimis, dėl tokios neteisėtos prekybos iš tabako gaminiams taikomų mokesčių kasmet nesurenkama 10 mlrd. EUR. Šiuo metu kontrabandinio tabako pardavimas ES iš viso sudaro 10 proc.⁽¹³⁾. Jau galima gauti gaminių iš ES nepriklausančių šalių, visų pirma iš Rusijos ir Kinijos. Šalyse, kuriose yra ekonominių problemų ir (arba) kuriose tabako gaminiams taikomi dideli mokesčiai, šių gaminių paklausa yra didelė. Dėl neteisėtos prekybos kyla pavojus darbo vietoms ES, sumažėja vyriausybės mokestinės pajamos ir teisėtos prekybos pelningumas. Todėl reikia dėti visas įmanomas pastangas, kad būtų apribota tabako kontrabanda: didinti saugumą, įgyvendinti priežiūros ir prevencijos priemones, vykdyti griežtesnę tabako gaminių kontrolę; čia tik keli pavyzdžiai. Reikėtų apsvaistyti galimybę naudoti iškilias atpažinimo žymas ar elektroninius žymenis ir kartu taikyti kitas su tabako pramone jau sutartas priemones.

⁽⁹⁾ Poveikio vertinimas, p. 15.

⁽¹⁰⁾ Europos Komisijos atliktame rūkymo sukeltų sveikatos išlaidų tyrime nurodoma, kad šios išlaidos (sveikatos, sumažėjusio darbingumo ir prarastų gyvybių požiūriu) 2009 m. siekė 544 mlrd. EUR. (http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_final_en.pdf, p. 2).

⁽¹¹⁾ Komisijos poveikio vertinimas.

⁽¹²⁾ Moodie C., Hastings G., Joossens L. Young adult smokers' perceptions of illicit tobacco and the possible impact of plain packaging on illicit tobacco purchasing behaviour. Eur J Public health, pirma karta paskelbta internete 2011 m. kovo 26 d. DOI:10.1093/eurpub/ckr038. in Claims that Standardised Packaging Would Increase Illicit Trade are Untrue, Smoke Free Partnership, 10 September 2012, <http://www.smokefreepartnership.eu/response-to-tobacco-retailers>.

⁽¹³⁾ Žr. 5 išnaša.

3.10 Kad ir kokios būtų siūlomų priemonių įgyvendinimo sąnaudos, reikia turėti omenyje, kad sumažinus tabako suvartojimą ir taip pagerinus visuomenės sveikatą galima visuotinė nauda yra kur kas didesnė. Tyrimai parodė, kad vyriausybės ir darbdavių, ėmęsi veiksmų uždrausti rūkyti darbo vietoje, netruko pastebėti teigiamą poveikį (didesnis produktyvumas, mažiau pravaikštų, mažesnės išlaidos patalpų išlaikymui ir priežiūrai, mažesnės išlaidos sveikatos priežiūrai ir sveikatos draudimui) ⁽¹⁴⁾.

3.11 Be to, pasiūlyme numatyta šešiolika deleguotųjų teisės aktų, kuriais Europos Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti teisės aktus ir sprendimus dėl konkrečių direktyvos nuostatų vadovaujantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsniu ⁽¹⁵⁾.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Direktyvoje ir toliau daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama pastangoms pasiekti su vidaus rinka ir visuomenės sveikata susijusius tikslus įgyvendinant ilgalaikes ir trumpalaikes priemones. Šiuo požiūriu svarbu pažymėti, kad pagal pačios Europos Komisijos prognozes dėl jos siūlomų priemonių poveikio sveikatai esamų ar potencialių rūkančių asmenų skaičius sumažės 2 proc. Direktyva visų pirma siekiama sustabdyti rūkančiųjų skaičiaus augimą, o ne sumažinti dabartinį tabako suvartojimą. Nors šis procentas gali atrodyti žemas, jis daro aiškiai teigiamą poveikį daugeliui įvairių sričių.

4.2 Darbingo amžiaus žmonės, kurie meta rūkyti (taip pat potencialūs rūkantieji, kurie nepradedą rūkyti), gyvena ilgiau, todėl ilgiau yra darbingi. Apskaičiuota, kad rūkantieji miršta 14 metų anksčiau už tuos, kurie niekada nerūkė, dėl rūkymo sukeltų ligų ar su tuo susijusių komplikacijų. Ilgėjant bendrai gyvenimo trukmei, ypač nerūkančiųjų, šis skirtumas taip pat didės. Tabako suvartojimo sumažėjimas 2 procentais prilygsta 2,4 mln. metusių rūkyti asmenų ir 16,8 mln. išsaugotų gyvenimo metų. Visuomenei tai kasmet atneš 10,3 mlrd. EUR pelno ir lems 506 mln. EUR per metus mažesnes išlaidas sveikatos priežiūrai. Pelnas, susijęs su didesniu produktyvumu, mažesniu pravaikštu, ankstyvo išėjimo į pensiją ir panašių įvykių skaičiumi, sieks 165 mln. EUR per metus ⁽¹⁶⁾.

4.3 Reikalavimas ant abiejų pakuočių pusių pateikti 75 proc. ploto užimančius išpėjimus apie grėsmę sveikatai ir naują informaciją ant šoninių paviršių, užimančią 50 proc. ploto iš kiekvienos pusės (9 straipsnis) įtrauktas į priemonių, kuriomis siekiama sumažinti bendrą rūkančiųjų skaičių, paketą. Tabako pakuotė turi būti sukurta taip, kad joje pateikta informacija apie gaminio sudėtį nebūtų klaidinanti. Būtina pateikti aiškų išpėjimą apie grėsmę sveikatai, ypač priešlaikinę mirtį. Išpėjimai turėtų būti išskaidinti pardavimo vietose. Reklama pardavimo vietose, be abejonės, turėtų būti uždrausta.

4.4 Sudedamųjų dalių apribojimus siekiant pašalinti būdingo skonio ar kvapo gaminius (6 straipsnis), taip pat vaizdinis pakuočių pristatymas yra ypač svarbu. Vienas iš objektyvių kriterijų, t. y. mažesnis tabako patrauklumas, yra ypač svarbus kai kurioms amžiaus grupėms ar tam tikros lyties atstovams, konkrečiai – jaunoms moterims ir merginoms, kurios šiuo metu yra vienas iš labiausiai augančių ES rinkos segmentų ir patiria didžiausią reklamos spaudimą pradėti rūkyti.

4.5 Todėl EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui uždrausti pateikti rinkai naujus kramtomosios gumos, *piña colada*, *mojito* ar kitokio skonio gaminius, vadinamąsias aromatizuotas cigaretes (angl. *candy-flavored cigarettes*), kurios skirtos visų pirma jauniems vartotojams, ypač moterims. Plonų (angl. *slim*) cigarečių pakuotės taip pat orientuotos į jaunas moteris bandant kūno formą, svorį ir žavesį susieti su rūkymu, kuris galiausiai taps kone pusės jų priešlaikinės mirties priežastimi. Atsižvelgiant į tai, kad neišvengiamą priklausomybės nuo nikotino skatinamo rūkymo pavojų visi supranta ir pripažįsta, EESRK nuomone, sunku įsivaizduoti, kaip atsakingi gamintojai galėjo sukurti ir įgyvendinti tokias rinkodaros strategijas.

4.6 EESRK prašo Komisijos pateikti aiškia „sumažintos rizikos gaminių“ apibrėžtį ir pasirinkti tinkamą teisinį pagrindą, paremtą neabejotiniais moksliniais įrodymais, kad tokie gaminiai kelia mažesnį pavojų už įprastas cigaretes. Sumažintos rizikos sąvoka taikoma ne atpratimo nuo rūkymo gaminiams, o gaminiams, galintiems pakeisti įprastas cigaretes, tačiau keliantiems kur kas mažesnį pavojų sveikatai. Gaminiai, kurių sudėtyje yra tabako ir mažesnis kiekis nikotino arba kurių sudėtyje yra nikotino, bet nėra tabako (elektroninės cigaretės) ir kuriems taikoma ši direktyva, turi būti aiškiai apibrėžti ir reglamentuoti, kad vartotojai būtų informuoti apie jų ilgalaikį pavojų ar pranašumus prieš įprastus tabako gaminius.

⁽¹⁴⁾ Carin Hakansta, Tarptautinė darbo organizacija, Darbo dokumentas „Rūkymas darbo vietoje. Nacionalinių ir vietos praktinių ir reguliavimo priemonių apžvalga“, 2004 m. kovo mėn., p. 6, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_108424.pdf.

⁽¹⁵⁾ OL C 115, 2008 5 9, p. 172.

⁽¹⁶⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas, pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, taikomų tabako ir susijusių gaminių gamybai, pateikimui ir pardavimui, suderinimo poveikio vertinimas, http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/com_2012_788_ia_en.pdf, p. 116.

4.7 Be to, pasiūlyme nustatytos priemonės, kuriomis siekiama mažinti neteisėtą tabako prekybą. Pavyzdžiui, pasiūlymo 14 straipsnyje Europos Komisija nustato stebėjimo ir sekimo sistemą, taip pat įvairias papildomas saugumo priemones, kad Europos Sąjungoje būtų parduodami tik direktyvos nuostatas atitinkantys gaminiai. Šios priemonės lems ekonominę ir administracinę naštą, kurią mažosioms ir vidutinėms įmonėms (priešingai nei didžiosioms tarptautinėms bendrovėms, užimančioms dominuojančią padėtį pasaulinėje su tabaku ir nikotinu susijusių gaminių prekyboje) pakelti gali būti per sunku, taip pat didesnę administracinę naštą valstybėms narėms, atsakingoms už kontrolės vykdymą. Reikia tikėtis, kad ši sistema apribos kontrabandą ir neteisėtą prekybą. Todėl EESRK mano, kad pasiūlymo 14 straipsnyje išdėstytos nuostatos turėtų būti lygiai tokios pačios, kaip stebėjimo ir atsekamumo sąlygos, įtrauktos į Nelegalios prekybos protokolą, kuri praėjusių metų pabaigoje priėmė PSO šalių konferencija ⁽¹⁷⁾.

4.8 Dėl cigarų, cigarilių ir pypkių pasiūlyme numatoma galimybė automatiškai panaikinti tam tikras tekste numatytas išimtis iš esmės pasikeitus aplinkybėms, t. y. parduodamam kiekiui padidėjus ne mažiau kaip 10 proc. bent 10 valstybių narių arba jaunesnių nei 25 metų amžiaus vartotojų skaičiui išaugus 5 procentiniais punktais. Vis dėlto dešimtyje iš 27 dabartinių valstybių narių šių gaminių rinka yra nepaprastai maža ir 10 proc. pokytis gali nesunkiai įvykti be didelio poveikio užimtumui ar mokestinėms pajamoms.

4.9 EESRK atkreipia dėmesį, kad Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnyje numatyta galimybė deleguoti įgaliojimus priimant deleguotuosius teisės aktus, kurie turi atitikti tam tikrus reikalavimus. Deleguotąjį teisės aktą galima priimti tik dėl neesminių teisėkūros procedūra priimto akto nuostatų.

Balsavimo rezultatai:

Už	89
Prieš	162
Susilaikė	17

Naujas 1.4. punktas

Įrašyti naują punktą:

„Pabrėždamas, kad svarbu turėti sveiką visuomenę ir kad ją turėti naudinga daugeliu požiūriu, EESRK siūlo valstybėms narėms įrengti kuo daugiau nerūkantiems skirtų zonų (angl. „smoke-free environments“), kuriose piliečiai sulauktų tiek moralinės, tiek medicininės pagalbos ir kurios būtų skirtos visų pirma jaunimui, mokymo įstaigoms, įmonėms ir pan. Be to, reikėtų padėti diegti ir palaikyti novatoriškumą ir švietėjiškumą išsiskiriančius pagalbos būdus ir bendradarbiavimo tinklus.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

1.5 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Kyla pavojus, kad labai sumažės mokestinės pajamos, ne tik dėl išaugusios nelegalios prekybos, bet ir dėl sumažėjusio pardavimo bei kainų. Šiuo metu Europos Sąjungoje iš tabako mokesčių surenkama beveik 100 000 mln. eurų. Tabako apmokestinimas yra veiksmingiausias ir pigiausias būdas mažinti – visų pirma jaunų žmonių ir mažas pajamas turinčių asmenų – tabako vartojimą ⁽¹⁸⁾. Tyrimų duomenimis, tabako produktų kainos yra trečioji dažniausiai rūkančių asmenų nurodoma priežastis, paskatinusi juos mesti rūkyti ⁽¹⁹⁾. Be to, reikėtų pabrėžti, kad sutaupyti pinigai, kurie anksčiau buvo išleidžiami tabako gaminiams įsigyti, išleidžiami kitoms prekėms, kurioms taip pat nustatyti mokesčiai.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

⁽¹⁷⁾ [http://apps.who.int/gb/ctc/PDF/cop5/FTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/ctc/PDF/cop5/FTC_COP5(1)-en.pdf).

⁽¹⁸⁾ Stefan Callan, *Smoke Free Partnership, Making Tobacco Tax Trendy Toolkit* (Partnerystė be dūmų. Tabako mokesčio populiarinimo priemonių rinkinys), 2012 m., p. 5, http://www.smokefreepartnership.eu/sites/sfp.ttp.eu/files/LT%20-%20Tax%20Toolkit_3.pdf.

⁽¹⁹⁾ Europos Komisija, *Europiečių požiūris į tabaką* http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf, p. 84.

1.8 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Be to, kad Pažeidžiami valstybių narių suverenūs įgaliojimai ir Komisijai suteikiamos plačios galios vėliau plėtoti svarbiausius direktyvos aspektus rengiant deleguotuosius teisės aktus, būtina užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami atvirai ir atsižvelgiant į valstybių narių interesus ir taip pažeidžiant subsidiarumo principą. EESRK pabrėžia, kad privalomos priemonės turi atitikti negali pritari deleguotiesiems teisės aktams, kuriais peržengiamos SESV 290 straipsnyje aiškiai nustatytos ribos. Be to, aštuoni nacionaliniai parlamentai (subsidiarumo stebėseną) atidavė 14 balsų prieš Komisijos pasiūlymą dėl subsidiarumo principo nesilaikymo⁽²⁰⁾.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

1.9 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK pritaria rizikos mažinimo idėjai, todėl prašo Komisijos pateikti aiškią „sumažintos rizikos gaminių“ apibrėžtį ir pasirinkti tinkamą teisinį pagrindą, paremtą neabejotiniais moksliniais įrodymais, kad tokie gaminiai kelia mažesnę pavojų už įprastas cigaretes. Tai ypač svarbu gaminiams, kurių sudėtyje yra tabako (o ne cheminio nikotino) ir kuriems taikoma minėta direktyva.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

3.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Trys iš šių šešių sričių gali turėti didžiulį poveikį užimtumui ir mokesinėms pajamoms Europos Sąjungos valstybėse narėse. Kalbant apie ženklimą, pakuotes ir sudedamąsias dalis, pasiūlyme numatoma prievolė pateikti dar ryškesnius neproporcingai išplėstus, palyginti su dabartiniais, išėjimus apie grėsmę sveikatai taip apribojant tabako gaminių formatą, skonį ir sudėtį. Taigi, pavyzdžiui, ant visų cigarečių pakelių turės būti pateikiami iš vaizdo ir teksto sudaryti 75 proc. ploto užimantys išėjimai ir nauja informacija ant šoninių paviršių (užimanti 50 proc. ploto iš kiekvienos pusės). Be to, turi būti pateikiami kai kuriose valstybėse narėse privalomi žyminiai ženklai, pranešimas, kad draudžiama parduoti nepilnamečiams, ir numatyta vieta naujoms priemonėms, užtikrinančioms tabako gaminių stebėseną ir atsekamumą. Tai reiškia, kad de facto bus labai sumažintas plotas, skirtas teisėtai registruotiems prekių ženkliams. Be to, bus nustatytas minimalus pakelių aukštis ir plotis, todėl kai kurie pakelių formatai išnyks. Paminėtinas kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Graikijoje, labai populiarus formatas „casket“. Išnyks ir labiausiai Portugalijoje perkamas formatas. Be to, dėl šio pakuotės pakeitimo, kuris nėra pagrįstas jokiais moksliniais įrodymais, gali iškilti didelis pavojus darbo vietoms pakuočių pramonės sektoriuje daugelyje Europos šalių, pavyzdžiui, Vokietijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ar Austrijoje. Reikia pažymėti, kad būtiniausi reikalavimai dėl tabako gaminių aukščio ir pločio nebuvo aptarti per viešas konsultacijas, nebuvo atliktas jų poveikio vertinimas. Maža to, draudžiama prekiauti būdingo kvapo cigaretėmis ir pateikiama nauja cigaretės apibrėžtis, prieštaraujanti šiek tiek daugiau kaip metus Sąjungoje galiojantiems mokesčių įstatymams⁽²¹⁾. Naujo grafino dizaino pakuotės, taip pat būtiniausi reikalavimai dėl pakuočių aukščio ir pločio duos teigiamą rezultatą, visų pirma nepritrauks rizikos grupių, tokių kaip vaikai ir jaunimas. Tyrimai aiškiai rodo, kad pakuotė yra rinkodaros priemonė, skirta prekių pardavimui. Šiuo metu tabako gaminių pakuotės dažnai kuriamos strategiškai, siekiant pritraukti tam tikrą auditoriją, pavyzdžiui, tyrimai parodė, kad moterys Latvijoje rinkdamosi šviesios pakuotės tabako gaminius mano, kad juose

⁽²⁰⁾ <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&applng=LT#>.

⁽²¹⁾ 2011 m. birželio 21 d. Tarybos direktyva 2011/64/ES dėl akeizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros, OL L 176, 2011 7 5, p. 24–36.

yra mažiau dervos, todėl jie daro mažesnę žalą sveikatai. Tuo tarpu vaikai mano, kad spalvinga tabako gaminių pakuotė reiškia, kad produktas neturi neigiamo poveikio sveikatai⁽²²⁾. Taigi suvienodinta, kiek imanoma supaprastinto formato pakuotė neklaidins vartotojų dėl tikrojo poveikio – priešingai, tyrimų duomenimis, paprasta pakuotė sukelia emocijas, susijusias visų pirma su nuoboduliu, nemaloniais kvapais, pasibaisėjimu, senumo pojūčiu“, ir t. t.⁽²³⁾“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

3.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Kadangi visi pakeliai bus to paties formato ir juose bus to paties skonio gaminiai, kaina bus vienintelis prekės ženklus skiriantis kriterijus, todėl bus nuskurdinta viso sektoriaus vertės grandinė. Jei kaina liks vienintelis konkurencijos veiksnys, kainos bus mažinamos, nors valstybės narės galės taikyti didesnę akcizą ir atitinkamai padidinti savo pajamas o tai lems, viena vertus, mažesnes šio sektoriaus subjektų pajamas ir mažesnes valstybių mokestines pajamas, kita vertus, darbo vietų šiame sektoriuje naikinimą.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

Naujas 3.3 punktas

Naujas tekstas:

„Nepaisant to, kad tabako gaminių pakuotė bus standartizuota, ir šitaip bus sumažinti skirtumai, atspindintys skirtingų gamintojų skiriamuosius bruožus, pakuotėje tam skirtoje vietoje išspausdinamas standartizuotas, vienodo dydžio, spalvos ir šrifto įmonės ir produkto pavadinimas. Taigi produkto kokybės kriterijus išliks aktualus, nes vartotojas ir toliau bus informuojamas apie tai, kurio gamintojo produktą jis perka.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

3.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Galimybė diferencijuoti tik pagal kainą lems, pavyzdžiui, tai, kad Europos Sąjungoje auginamas kokybiškas tabakas nebebus patrauklus gamyklas Europos Sąjungos teritorijoje turinčioms bendrovėms, kadangi perkant tabaką nebebus vadovaujamasi kokybės kriterijumi ir, priešingai nei savo poveikio vertinime teigia Komisija, kils didelis pavojus nuo šios kultūros auginimo priklausančioms darbo vietoms. Šiuo metu Europos Sąjungoje tabako derlius siekia 250 000 tonų per metus: daugiausia jo išaugina Italija (89 000 tonų), po jos – Bulgarija (41 056 tonos), Ispanija (38 400 tonų) ir Graikija (24 240 tonų). Šioje grandinėje užtikrinama 400 000 darbo vietų: daugiausia žmonių šiame sektoriuje dirba Bulgarijoje – 110 000 asmenų, taip pat Lenkijoje (75 100) ir Italijoje (59 300)⁽²⁴⁾.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

⁽²²⁾ <http://www.cancercampaigns.org.uk/ourcampaigns/theanswerisplain/moreinformation/>

⁽²³⁾ The Packaging of Tobacco Products, March 2012, The Centre for Tobacco Control Research Core funded by Cancer Research UK, http://www.cancerresearchuk.org/prod_consump/groups/cr_common/@nre/@new/@pre/documents/generalcontent/cr_086687.pdf, 40 p.

⁽²⁴⁾ Žr. 11 išnašą.

3.7 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Be to, pasiūlyme dėl direktyvos numatyta šešiolika deleguotųjų teisės aktų, kuriais Europos Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti teisės aktus ir sprendimus dėl ypatingų esminių direktyvos nuostatų kaip numatyta, o tai aiškiai nenumatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnyje⁽²⁵⁾. Tokiu atveju Taryba, Europos Parlamentas ir nacionaliniai parlamentai beveik netenka galios reguliuoti svarbiausių direktyvos aspektų.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

4.1.1 naujas punktas

Naujas tekstas:

„Šalyse, kurios pastaraisiais metais patyrė ekonominę krizę, tarp kurių yra ir Latvija, labai išaugo sveikatos priežiūros ir ekonominės išlaidos, susijusios su tabako vartojimu padariniai: tabako vartojimas turi įtakos 25 proc. vyrų ir 4 proc. moterų mirtingumui, 12 proc. visų susirgimų yra susiję su tabako vartojimo pasekmėmis. Apytiksliai skaičiuojama, kad dėl tabako vartojimo sukeltų ligų gydymo išlaidos Latvijoje siekė 29 mln. eurų, o tai yra 3,27 proc. visų sveikatos apsaugos biudžeto lėšų. Manoma, kad produktyvumo sumažėjimas dėl nedarbingumo, susijusio su rūkymo problemomis, siekia 29,5 proc., o tai Latvijai reiškia 12 mln. eurų nuostolių. Latvijoje didelių išlaidų patiriama ir dėl ankstyvų mirčių, kurias paskatina rūkymas, jos sudaro 2,5 mlrd. eurų, t. y. 9,38 proc. šalies BVP⁽²⁶⁾.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

4.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Neproporcingai padidinus įspėjimų apie grėsmę sveikatai dydį, be kita ko, bus Dėl šių įspėjimų apie grėsmę sveikatai bus:

- vienasališkai ekspropijuotos išsaugotos teisėtos gamintojų intelektualinės ir pramoninės nuosavybės teisės, kadangi jie negalės naudoti savo įregistruotų prekių ženklų. Pasak Europos Sąjungos Teisingumo Teismo⁽²⁷⁾ nuomone, šios teisės nėra absoliučios ir gali būti apribotos – gamintojai turi teisę naudoti savo įregistruotus prekių ženklus ir išskirti savo gaminius;
- nustatytas dar vienas konkurencijos apribojimas jau ir taip ribotas diferenciacijos galimybes turinčiame sektoriuje;
- pripažinta, kad visuomenės sveikata ir su ja susiję privatumai yra viena didžiausių vertybių ir jai turi būti teikiama pirmenybė prekybos tabaku atžvilgiu pažeistos pagrindinės prekybos teisės, būdingos bet kokiai teisėtai komercinei veiklai;
- stabdomas visuomenės sveikatai, taigi ir ekonomikos augimui, itin kenksmingų naujų produktų pateikimas rinkai; ir

užkirstas kelias moksliniams tyrimams bei galimam siūlomų produktų kokybės gerinimui. Savavališkai ribojamas naujų naujosios kartos gaminių pateikimas rinkai nesuteikiant galimybės sukurti aiškios reguliavimo sistemos, kuri padėtų išanalizuoti, kaip sumažinti galimą šių gaminių pavojų gyventojams. Tai gali trukdyti kurti gerovę ir darbo vietas su šiais gaminiiais susijusių inovacijų ir mokslinių tyrimų srityje. Be to, šiems naujiems gaminiams, kurie gali kelti mažesnę pavojų, neturėtų būti taikomi tie patys apribojimai kaip įprastiems gaminiams.“

⁽²⁵⁾ OL C 115, 2008 5 9 p. 172.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_final_en.pdf

⁽²⁷⁾ 1990 m. spalio 17 d. ES Teisingumo Teismo sprendimas Byloje C-10/89.

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

4.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Tas pats pasakytina ir apie sudedamųjų dalių apribojimą, siekiant pašalinti būdingo skonio ar kvapo gaminius (6 straipsnis), taip pat pakuotės vizualus formatas, yra labai svarbūs. Šie apribojimai grindžiami ne moksliniais įrodymais, pavyzdžiui, dėl mažesnio mėtų sudedamųjų dalių toksiškumo ar priklausomybės sukėlimo gebos, o tokiais subjektyviais kriterijais Vienas iš objektyvių kriterijų kaip – siekis sumažinti tabako patrauklumą, yra ypač aktualus tam tikros amžiaus grupės ar lyties atstovams, ir subjektyviais stereotipais, susijusiais su tam tikros amžiaus grupės ar lyties atstovų rūkomo tabako rūšimi. Toks pat subjektyvumas būdingas ir beatodairiškam tam tikrų formatų, pavyzdžiui, plonų (angl. slim) cigarečių (tai nebuvo aptarta per viešas konsultacijas ir nebuvo atliktas jų poveikio vertinimas), trumpų cigarečių ir visos mėtinų cigarečių kategorijų, visiškai nepagrįstam uždraudimui, mažiausio rūkomojo tabako pakuočių svorio nustatymui, rūkomojo tabako skardinių standartizavimui ar naujos cigarilų kategorijos sukūrimui taip prieštaraujant nuo 2011 m. sausio 1 d. galiojančiai Direktyvai 2011/64/ES⁽²⁸⁾. Uždraudus plonas ir mėtines cigaretes, kurios labai populiarios įvairiose Europos šalyse, vartotojai nebeturės galimybių jų gauti ir bus priversti jų įsigyti kontrabandinėje rinkoje. Be to, šiuos tabako gaminius rūko daugiausia suaugusieji, todėl šiuo konkrečiu atveju negalima taikyti argumento, kad taip stengiamasi užkirsti kelią nepilnamečių rūkymui. Pavyzdžiui, kalbant konkrečiai apie mentolį, reikia priminti, kad šios rūšies tabaką rūko daugiausia vyresnio amžiaus žmonės. Be to, šalys, kurių kovos su rūkymu teisės aktai labai išplėtoti ir juose numatytos labai konkrečios nuostatos dėl tam tikrų sudedamųjų dalių uždraudimo, pavyzdžiui Jungtinės Valstijos arba Kanada, mentolio neuždraudė. Todėl EESRK siūlo pasiūlyme dėl direktyvos panaikinti draudimą, susijusį su mentoliu.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

4.3.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Galima, visiškai pritariame Komisijos pasiūlymui uždrausti pateikti rinkai naujus kramtomosios gumos, piña colada, mojitto ar kitokio skonio gaminius, vadinamus aromatizuotas cigaretes (angl. candy-flavored cigarettes), kurios gali būti skirtos daugiausia jauniems vartotojams.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

4.3.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Perkelę didelį sudedamųjų dalių apribojimą lemtų skonio standartizavimą, todėl konkurentams būtų neįmanoma išsiskirti, sumažėtų investicijos ir būtų sunkiau pateikti rinkai naujus gaminius. Dėl to nukentėtų vartotojas, kadangi iš jo būtų atimta galimybė rinktis, o tai būtų papildoma paskata realioms ir potencialiems tabako gaminių vartotojams ieškoti informacijos apie vartojamus produktus arba vengti juos vartoti siekiant pagerinti sveikatą, darbo našumą ir visus kitus veiksnius, darančius didelę įtaką gyvenimo kokybei.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

⁽²⁸⁾ 2011 m. birželio 21 d. Tarybos direktyva 2011/64/ES dėl akeizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros, OL L 176, 2011 7 5, p. 24–26.

4.5 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Be to, Europos Komisija savo pasiūlyme dėl direktyvos nustato priemones, kuriomis siekiama mažinti nelegalią tabako prekybą. Pavyzdžiui, pasiūlymo 14 straipsnyje Europos Komisija nustato stebėjimo ir sekimo sistemą, taip pat įvairias papildomas saugumo priemones, kad Europos Sąjungoje būtų parduodami tik direktyvos nuostatas atitinkantys gaminiai. ~~Ši priemonė lems neproporcingai didelę ekonominę ir administracinę naštą, kurios daugelis mažųjų ir vidutinių įmonių nepajėgs prisiimti. Tai ne tik nesumažins nelegalios prekybos, bet ir lems didesnę administracinę naštą valstybėms narėms, atsakingoms už kontrolės vykdymą. Be to, ši sistema nepadės sumažinti kontrabandos ir nelegalios prekybos, kurioms, priešingai, bus sudarytos palankios sąlygos kitomis pasiūlyme dėl direktyvos numatytais priemonėmis. Todėl EESRK mano, kad pasiūlymo dėl direktyvos 14 straipsnyje išdėstytos nuostatos turėtų būti lygiai tokios pačios, kaip stebėjimo ir atsekamumo sąlygos, įtrauktos į Nelegalios prekybos protokolą, kurį praėjusių metų pabaigoje priėmė PSO Šalių konferencija ⁽²⁹⁾.~~“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

4.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Galiausiai šia direktyva Europos Komisijai bus suteikta galimybė priimanč deleguotuosius teisės reguliuoti ir keisti tokius esminius aspektus kaip priedų kiekį, išpėjimų apie grėsmę sveikatai formuluotę, vietą ir dydį. Šiuo požiūriu pagal šios direktyvos nuostatas valstybės beveik netenka veiksmų laisvės, o tai reiškia kraštutinį intervencionizmą, kuris iki šiol Europos Sąjungoje menkai tepasireiškė. Taip pažeidžiamas subsidarumo ir proporcingumo principas, kaip jau pareiškė aštuonių valstybių narių ⁽³⁰⁾ (Italijos, Čekijos, Graikijos, Bulgarijos, Danijos, Portugalijos, Rumunijos ir Švedijos) parlamentai. Italijos Parlamentas ne tik pažymėjo, kad pasiūlymu pažeidžiami minėti principai, bet ir pabrėžė, kad uždraustos tam tikrų formatų, pavyzdžiui, plonos arba mažų dervų kiekiu pasižymincios cigaretės, gali būti naudinga priemonė įgyvendinant politiką, kuria siekiama sumažinti tabako suvartojimą arba jo atsisakyti ⁽³¹⁾.“

Balsavimo rezultatai:

Už	69
Prieš	157
Susilaikė	29

⁽²⁹⁾ [http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5(1)-en.pdf).

⁽³⁰⁾ <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=LT>.

⁽³¹⁾ Italijos Parlamento Socialinių reikalų skyriaus nuomonė apie Europos Komisijos dokumentą COM(2012) 788 final.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl stipresnės Europos pramonės ekonomikos augimui ir atsigavimui skatinti. Komunikato dėl pramonės politikos atnaujinimas

(COM(2012) 582 final)

(2013/C 327/14)

Pranešėjas **Joost VAN IERSEL**

Bendrapranešėjis **Enrico GIBELLIERI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. spalio 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Stipresnės Europos pramonės ekonomikos augimui ir atsigavimui skatinti. Komunikato dėl pramonės politikos atnaujinimas

(COM(2012) 582 final).

Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 18 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (2013 m. liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK labai palankiai vertina tai, kad pagrindinis dėmesys skiriamas Europos pramonei – gamybai ir paslaugoms – ir tai rodo Komisijos 2012 m. spalio mėn. atnaujintas komunikatas dėl pramonės politikos, įskaitant priedus, kuriuose pateikiama pramonės politikos ir trūkumų valstybėse narėse analizė. Daugelis aspektų atitinka EESRK ⁽¹⁾ požiūrį. Tikras įrodymas bus šios politikos įgyvendinimas.

1.2 Pramonės politika, viena iš septynių strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų, turėtų būti ES augimo iniciatyvos, apie kurią daug kalbama, tačiau dėl kurios imamasi per mažai veiksmingų priemonių, dalis. Reikia teisingo požiūrio ir nuoseklaus metodo. Politinis poveikis yra akivaizdus. EESRK ragina Komisiją, Tarybą ir Europos Parlamentą skubiai pateikti (nuoseklių!) iniciatyvų ir transversalios politikos, kuri padėtų atremti didžiulį pramonės gamybos didinimo Europoje iššūkį.

1.3 Europos Vadovų Taryba turėtų imtis vadovaujamo vaidmens sudarant pramonės politikos darbotvarkę. Komisija turėtų aktyviai dalyvauti šiame procese. Reikia kryptingo ir bendro Tarybų (konkurencijos, mokslinių tyrimų, aplinkos ir socialinių reikalų), Komisijos ir EP dėmesio planuojant ir skatinant šiuolaikišką politiką Europoje.

1.4 Tam, kad taptų pagrindine Europos strategija, pramonės politikos sprendimai, susiję su veiksmais, planais ir terminais turi būti plačiai viešinami, o šiuo metu to tikrai nėra.

1.5 Be to, ES reikia optimalios 27 nacionalinių ir ES pramonės politikos konvergencijos Europoje – kol kas, kaip rodo platus tyrimų spektras, tokios konvergencijos nėra. Įvairovė yra privalumas, tačiau susiskaldymas yra žalingas. Reikėtų spręsti geopolitinio disbalanso problemas.

1.6 Geresnės pagrindinės sąlygos pirmiausia reikšia sukurtą ES vidaus rinką socialinės rinkos ekonomikos sąlygomis, tai užtikrinant tiksliais vertinimais, reguliavimu ir įgyvendinimu visoje Sąjungoje. Vidaus rinką reikia stiprinti viešosiomis investicijomis į tarpvalstybines jungtis – kelius, vandens kelius, uostus, oro uostus ir geležinkelius.

1.7 Kadangi darbo ES neturi jau daugiau kaip 26 milijonai žmonių, augimas lėtas, o biudžetai mažinami, pramonei ir inovacijoms reikia stimuliuojančių perspektyvų ir sąlygų. Reikia rasti tinkamą fiskalinio konsolidavimo (taupymo priemonių), nacionalinių reformų programų ir pramonės politikos pusiausvyrą, kad būtų galima generuoti investicijas, kurti darbo vietas ir stiprinti pasitikėjimą.

1.8 Bet kuri ES iniciatyva turėtų sustiprinti Europos, kaip konkurentės ir partnerės, pozicijas pasaulinėje dinamikoje. Jeigu norime pasiekti labai plataus užmojo tikslą iki 2020 m. 20 proc. pramonės taptų gamybos pramone, reikia didelių investicijų ir reikšmingų politikos pokyčių. Taip pat labai reikia didinti našumą.

⁽¹⁾ Be kita ko, žr. OL C 218, 2011 7 23, p. 38 ir EESRK atsaką į ankstesnį (2010 m.) Europos Komisijos komunikatą dėl pramonės politikos.

1.9 Pažangios sąlygos pramonei tikrai neapsiriboja techninėmis priemonėmis ir jų koregavimu. Pažangios sąlygos siejasi su visa pramonės aplinka, visų pirma reikalinga nuosekli ir prognozuojama ilgalaikė klimato ir energetikos politika, kuri remtų konkurencingą pramonės bazę. Sąlygos turėtų padėti pasiekti puikius rezultatus ir būti palankios naujai atsirandančioms pramonės šakoms.

1.10 ES politika turėtų derėti su tikslais ir skirta konkrečiam sektoriui, turėtų būti grindžiama „iš apačios į viršų“ vertinimais, kurie padėtų optimaliai spręsti techninių ir ekonominių pajėgumų klausimą bei iššūkius. Šiais principais turėtų būti vadovaujamasi ir įgyvendinant pavyzdinę tausaus išteklių naudojimo iniciatyvą, kurios tikslas – didinti žaliavų vartojimo efektyvumą ir kartu skatinti inovacijas bei didinti Europos įmonių atsparumą.

1.11 Pramonės politika daro stiprų socialinį poveikį, kadangi ji veikia visus visuomenės sluoksnius: regionus ir savivaldybes, įmones, darbo jėgą sparčiai besikeičiančiose darbo vietose (skaitmenizacija ir robotizacija, su paslaugomis susijusi gamyba, IRT), švietimo sektorių ir universitetus, vartotojus ir piliečius. Pramonės politika neatsiejama ir nuo restruktūrizacijos bei išvalgų. Ji turėtų suteikti šiuolaikišką išsilavinimą, profesinį mokymą ir informaciją bei skatinti technologijas, inovacijas, kūrybingumą ir verslumą. Be to, reikia nuspėti demografinius pokyčius ir tinkamai į juos reaguoti.

1.12 Didelių tikslų turintys regionai skatina pramonės veiksmingumą. ES ir valstybės narės turėtų skatinti tokių regionų savarankiškumą, taip pat specializavimąsi ir atitinkamus mokslinius tyrimus, kvalifikacijas ir klasterius. Šioje srityje galima labai daug pasiekti.

1.13 Reikėtų akcentuoti iniciatyvas ir projektus bei valstybių ir regionų sėkmės pavyzdžius, kurie gali sustiprinti žmonių ir socialinės bei ekonominės veiklos vykdytojų pasitikėjimą. Reikėtų intensyvuoti ES ir valstybių narių partnerystės susitarimus bei valstybių narių ir regionų tinklaveiką. Kasmetinis „Europos semestras“ suteikia daugybę nuolatinės stebėsenos galimybių.

1.14 ES pramonės politika turėtų būti pagrįsta bendra ES ir valstybių narių vizija ir kompetencijomis ir turėtų būti bendros vizijos, kompetencijų ir veiksmų procesas, kuriame ūkio subjektai ir profesinės sąjungos dalyvautų kaip lygiaverčiai partneriai. Lygiai taip pat, kur tinkama, turėtų dalyvauti ir kiti suinteresuotieji subjektai, tokie kaip švietimo sektorius, universitetai (mokslo tiriamasis darbas), organizacijos, vartotojai ir kt.

1.15 Nepaisant didelių ekonominių rezultatų skirtumų tarp valstybių narių, visos jos turėtų pasinaudoti geriausia praktika ir padedančiais požiūriais bei metodais.

1.16 EESRK reguliariai pateikia pasiūlymų dėl sektorių ir pramonės politikos (žr. priedą). Šioje nuomonėje pirmenybė

teikiama svarbių klausimų nuoseklumui ir veiksmingam valdymui, kurį užtikrina koordinavimas ir reguliavimas.

2. Aplinkybės

– A. Pasaulio mastu

2.1 Komisijos analizėje teigiama, kad „išlaidos darbo jėgai tampa mažėjančia bendrų gamybos sąnaudų dalimi“⁽²⁾. Našumas yra svarbus veiksnys. Tam tikra gamyba grįžta į Europą, tačiau stiprėja konkurencija tokiose srityse kaip ekonomikos infrastruktūros gerinimas BRICS šalyse, euro vertės didėjimas, energijos kainos, o tai skatina investuoti užsienyje.

2.2 Be to, inovacinės veiklos rezultatų ir specializacijos technologijų srityje Europa atsilieka nuo JAV ir Japonijos. Europa daugiau nei JAV dalyvauja vidutinių aukštųjų ir vidutinių žemųjų technologijų sektoriuje, tačiau tradicinis dviejų žemųjų atotrūkis aukštųjų technologijų segmente pastaraisiais metais pastebimai padidėjo.

2.3 Baltųjų Rūmų ir Kongreso pasiryžimą atgaivinti gamybą atspindi nacionalinė konkurencijos strategiją 2014–2018 m.⁽³⁾. Vienas iš svarbių aspektų yra gamybos vaidmuo ir vertė JAV ekonomikai, saugumui ir pirmavimui pasaulyje.

2.4 Viešojo ir privataus sektorių partnerystė stiprina technologinę ir novatorišką infrastruktūrą. Šiame procese tiesiogiai dalyvauja JAV gynybos, energetikos ir prekybos ministerijos, taip pat Nacionalinis mokslo fondas ir NASA, suteikdamos postūmį daugybei nacionalinių mokslinių tyrimų institutų ir universitetų.

2.5 Tai didelė permaina valstybėje, kurioje dar visai neseniai buvo propaguojama poindustrinė ekonomika. Stiprėjanti Kinijos ir kitų šalių konkurencija privertė suklusti. Suvokimas keičiasi. Prognozuojama, jog Kinija iki 2030 m. taps ekonomiškai stipriausia valstybe pasaulyje, nors JAV ir išlaikys lyderės pozicijas, o Japonija ir Europa liks toli užnugaryje⁽⁴⁾.

2.6 Naujas naftos išteklių, ypač skalūnų dujų žvalgyimas, padės JAV tapti nepriklausomomis nuo energijos tiekėjų. Skalūnų dujų žvalgyba laikoma revoliucija energetikos sektoriuje, paskatiniančia pramonės renesansą JAV ir geopolitines slinktis. Tačiau dar reikia spręsti aplinkosaugines ir sveikatos problemas⁽⁵⁾.

⁽²⁾ 2012 m. spalio 10 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2012)297 final.

⁽³⁾ *American Manufacturing Competitiveness Act of 2012*.

⁽⁴⁾ *Global Trends: Alternative Worlds*, Nacionalinė saugumo taryba, Vašingtonas, 2012 m. gruodžio mėn.

⁽⁵⁾ US EPA, Study of the Potential Impacts of Hydraulic Fracturing on Drinking Water Resources: Progress Report, December 2012 (<http://www2.epa.gov/hfstudy>).

2.7 Toliau tęsiasi Kinijos, Brazilijos ir Indijos pakilimas. Rusija taip pat nesnaudžia. Joms ant kulnų sparčiai lipa kitos Azijos ir Pietų Amerikos valstybės. Daugelį metų augimo rodikliai besivystančiose pasaulio šalyse, ypač Azijoje, buvo aukštesni už vidurkį. Naujai sukurtos švietimo sistemos parengia didžiulį skaičių gerą išsilavinimą įgijusių ir aukštos kvalifikacijos technikų ir inžinierių. Tuo pat metu steigiami didžiuliai mokslinių tyrimų institutai. Visur gerėja prekių ir inovacinių procesų kokybė. Neatsilieka ir transporto priemonės bei paslaugų infrastruktūra.

2.8 Kinijoje formuojasi mišri valstybinio kapitalizmo ir laisvos rinkos mechanizmų sistema⁽⁶⁾. Ši sistema glaudžiai susijusi su susiklosčiusia nacionaline kultūra ir (politinėmis) tradicijomis. Vis dėlto gerovės kūrimas Kinijoje nesiderina su demokratija ir žmogaus bei darbuotojų teisėmis. Aplinkos ir sveikatos sąlygos dar nepakankamai išvystytos, nors gamybos kokybė gerėja. Neigiami reiškiniai tikrai nėra vaizduotės padarinys. Tačiau tenka pripažinti, kad išliks kapitalistinės valstybės intervencijos priemonės tam tikrose nacionalines ambicijas atitinkančiose gamybos srityse. Nepriklausomi turto fondai gali investuoti panašia tiek išorės, tiek vidaus kryptimi.

2.9 Kai kuriose šalyse valdymo struktūra yra geriau organizuota nei ES, nes jose yra vienas sprendimus priimančias centras, bendra strategija ir suderinti viešojo sektoriaus tikslai.

2.10 Tam tikruose Afrikos regionuose šiuo metu taip pat vyksta spartaus vystymosi procesas. Kinija daug investuoja, nekreipdama dėmesio į poveikį visuomenei.

2.11 Pasaulinis kontekstas ir geopolitinės sąlygos nuolat keičiasi. Visuomenės ir politikų nuomonės formavimui didžiausią įtaką daro duomenys. EESRK rekomenduoja kartą per metus pateikti ES rezultatų suvestinę, kurioje būtų pateikiami duomenys apie socialinius, ekonominius ir technologinius poslinkius bei užimtumą atitinkamose pasaulio dalyse.

– B. Europoje

2.12 Komisijos atlikta išsami visos Europos ir atskirų šalių tendencijų analizė rodo, kad visoje Europoje geriau suprantama, kad reikalinga gamybos pramonė.

2.13 Šalyse padėtis smarkiai skiriasi, pavyzdžiui, Vokietijai tenka beveik 30 proc. Europos gamybos pramonės, tuo tarpu kitoms šalims (tiek didesnėms, tiek mažesnėms) – tenka gerokai mažesnė arba labai maža dalis. Kai kuriose valstybėse narėse investicijos į pramonę per pastaruosius 20 metų smarkiai

sumažėjo. Vienais atvejais taip atsitiko dėl didelio masto restruktūrizacijos, kitais atvejais – dėl tam tikro aplaidumo⁽⁷⁾.

2.14 Akivaizdu, kad įvairių valstybių narių sąlygų gerinimo priemonės nėra vienodai sėkmingos. Darbo vietų skaičius pramonėje vis mažėja. Be to, nuo 2008 m. dabartinės krizės sąlygomis Europos gamybos pramonėje prarasta daugiau kaip 4 milijonų darbo vietų.

2.15 Nėra jokių požymių, kad valstybės narės tartųsi dėl politikos ir priemonių arba geriausios praktikos. Nacionalines pramonės ir inovacijų politikos koncepcijas pirmiausia lemia nacionalinės tradicijos ir procedūros, nacionalinės sistemos ir santykiai tarp viešojo ir privataus sektorių (įmonių, mokslinių tyrimų institutų, universitetų, profesinių sąjungų ir kitų subjektų).

2.16 Todėl daugelis politikos priemonių ir joms numatytas finansavimas pirmiausia orientuotas į pačią valstybę narę, o tai nėra palanku vidaus rinkai nei tarptautiniams tarpsektoriniams projektams.

2.17 Nors kai kurios šalys pasiekia labai gerų rezultatų, nepašalinama vidaus rinkos fragmentacija (kaip teisingai tai pastebi Komisija) trukdo potencialiems augimo veiksnams.

2.18 Kūrybinė įvairovė yra didelis Europos privalumas, tačiau ji visiems europiečiams bus naudinga tik tada, kai bus siekiama bendrų tikslų. Reikėtų pasiekti optimalią kūrybinės įvairovės valstybėse narėse ir skaidrios bei įtikinamos konvergencijos pusiausvyrą.

2.19 Kaip rodo JAV pavyzdys, ši konvergencija bus itin naudinga kontinentiniams augimo potencialą turinčių MVĮ tinklams.

3. „Europa 2020“: bendra vizija, kompetencijos ir veiksmas

3.1 Vidaus rinkai reikia naujo stimulo. Nors užslėptas protekcionizmas stiprėja ir tebejauciama pakartotinės nacionalizacijos ir fragmentacijos grėsmė, ES pavyko išsaugoti nepalietą vidaus rinką ir atvirų rinkų principą, nors įgyvendinimas tebėra silpna vieta.

3.2 Pirmiausia reikėtų vadovautis strategija „Europa 2020“, numatančia bendras ES ir valstybių narių kompetencijos sritis. Atsižvelgiant į valstybių narių pasirinktą kursą ir metodus ši

⁽⁶⁾ See *State Capitalism*, *The Economist*, specialus reportažas, 2011 m. sausio mėn.

⁽⁷⁾ Komisijos tarnybų darbo dokumentas *Industrial Performance Scoreboard and Report on Member States' Competitiveness, Performance and Policies*, SWD(2012) 298 final, 1, 2, 3 ir 4 dalyse.

strategija suteikia priemonių, kurios leis pasinaudoti Europos masto vaiksmų teikiamais privalumais. Iki šiol sistemingai nepakankamai atsižvelgiama į galimą tokio tikslinio valdymo naudą.

3.3 Taip pat skubiai reikia apčiuopiamų rezultatų pritaikant sėkmingus novatoriškus ir leidžiančius kurti darbo vietas procesus besikeičiančiantiems gamybos, komercializacijos ir paslaugų modeliams.

3.4 Būtina iš anksto apgalvoti restruktūrizaciją. Tai padės užsitikrinti palaikymą permainoms, bus sudarytos sąlygos darbuotojų kvalifikacijos kėlimui ar jų perkvalifikavimui ir padės sumažinti mažų garantijų darbo vietų skaičių⁽⁸⁾.

3.5 2010 m. priimtas Komisijos komunikatas jau generuoja iniciatyvas, pavyzdžiui, „Horizontas 2020“, konkurencingumo atsparumą, pramonės inovacijas, išteklių vartojimo efektyvumą, įgūdžius ir švietimą, prieigą prie finansavimo, pramonės ir paslaugų sveikumą ir mažina skiriamąją ribą tarp jų, taip pat padeda geriau suvokti tarptautinių investicijų ir technologijų perkėlimo sudėtingumą.

3.6 Stebėtina, kad dar visai neseniai valstybės narės retai kada vykdė skaidrius tarpusavio vertinimus. Reikėtų išplėsti Komisijai suteiktą stebėtojos vaidmenį.

3.7 Tokie tarpusavio vertinimai padėtų nustatyti pasenusias pramonės ir sprendimų priėmimo struktūras. Jie padėtų paspartinti modernizaciją taikant sėkmingus metodus ir galėtų būti viešojo ir privataus sektorių aukščiausio laipsnio Europos konvergencijos rodikliais.

3.8 Komisijos tarnybų darbo dokumentuose pateikiamos su pramonės vystymusi susijusios rekomendacijos individualioms šalims⁽⁹⁾. Šios rekomendacijos turi geriau atspindėti NRP. Šį klausimą valstybės narės ir Komisija aptarė per Europos semestrą.

3.9 Tačiau būtų didelė klaida visą šį darbą patikėti vienai Komisijai. Tai pirmą kartą užduotis kompetentingoms pačių valstybių narių žinyboms, kurios atsako už ES nereglamentuojamą politiką ar priemones. Be to, šios žinybos taip pat turi užtikrinti, kad ES teisės aktai įgyvendinami teisingai.

3.10 Euro zonoje vykdomą finansų politiką reikia įgyvendinti kruoščiai koordinuojant Europos institucijų ir nacionalinės valdžios veiksmus. Nėra priežasties, kodėl nebūtų galima, remiantis bendra vizija, pasiekti panašaus koordinavimo stiprinant pagrindines sąlygas pramonei, inovacijoms ir darbo vietų kūrimui.

3.11 Komisijos tarnybų darbo dokumentai taip pat gali padėti valstybėms narėms dvišaliu ar trišaliu pagrindu atlikti

tarpusavio vertinimus su pramone susijusiose srityse, tokiose kaip įgūdžiai ir švietimas, technologijos ir inovacijos, administracinė našta, mokesčių politika ir valstybės pagalba. Kiekviena šalis gali lengvai padaryti išvadą, kokia politika būtų pageidaujama šalies viduje atsižvelgiant į bendrą Europos perspektyvą. Bet kuriuo atveju nacionalinėse programose turėtų būti numatytas rimtas taikomų priemonių įvertinimas.

3.12 Kadangi šias tendencijas turi remti visa visuomenė, labai svarbu, kad verslo asociacijos ir profesinės sąjungos galėtų veikti kaip visavertės proceso partnerės. Tai pasakytina ir apie kitus suinteresuotuosius subjektus, pavyzdžiui, švietimo sektorių, nevyriausybinės organizacijas, vartotojus ir kt. Konsensuso paieškos atsiperka. Labai naudingas socialinis dialogas nacionaliniu ir regionų lygmeniu, taip pat sektoriuose ir įmonėse.

4. Spręstinos problemos

4.1 EESRK sutinka su Komisija, kad nacionaliniai ir ES pramonės politikos veiksmai turi vieni kitus papildyti, nes tik taip Europos pramonės politika bus sėkminga. Bendri veiksmai padidins ES ir valstybių narių priemonių poveikį ir suteiks daugybę galimybių nuo kalbų pereiti prie darbų.

4.1.1 Bendra koncepcija reiškia holistinį požiūrį ir įvairias sritis apimančią politiką. EESRK atkreipia dėmesį į toliau nagrinėjamas tarpusavyje susijusias temas, kurios, jo nuomone, yra nepaprastai svarbios Europos pramonės atečiai.

4.2 Pramonės inovacijos

4.2.1 **Pramonės inovacijoms** reikia stiprios Europos technologijų bazės, kurią dar labiau stiprintų tarpvalstybinis mokslinių tyrimų institutų ir universitetų bendradarbiavimas, taikomųjų technologijų ir verslo veiklos koordinavimas.

4.2.2 Didelio poveikio technologijos ir kitos horizontaliosios technologijos nepaprastai svarbios ES ir nacionalinėms mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programoms. Šios technologijos bus naudingos įvairiai tolesnei veiklai, taip pat viešajai politikai, pavyzdžiui, susijusiai su infrastruktūra ir tvarių vystymusi. Būtina ES viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo ir konsultavimosi, pirmiausia per ES technologijų platformas, struktūra. Viešieji pirkimai taip pat turėtų generuoti paskatas pažangioms inovacijoms.

4.2.3 Technologijos – ateities mūšio laukas. Skatindamos tarptautinius (pavyzdinius) projektus, Komisija ir Mokslinių tyrimų taryba turėtų pirmosios rodyti pavyzdį, kaip stiprinti vidaus rinką technologijų ir tarpvalstybiniais projektams. Sėkmingi moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra bei Europos patentai turėtų sustiprinti novatoriškas investicijas ir kokybiškas darbo vietas.

⁽⁸⁾ Taip pat žr. EP nario A. Cercas pranešimą.

⁽⁹⁾ Žr. 7 išnašą: Komisijos tarnybų darbo dokumentas, 1-4 dalys.

4.2.4 EESRK pabrėžia, kad moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai bei tarpvalstybiniams projektams skiriami ES finansiniai ištekliai yra nepaprastai svarbūs. „Horizontas 2020“ turėtų derėti su sparčiai vystoma kitų šalių veikla. Nors Europos pozicijos tebėra tvirtos, ji pirmauja ne taip užtikrintai kaip iki šiol. Programos „Horizontas 2020“ biudžeto mažinimas duos neigiamų rezultatų.

4.2.5 Akivaizdu, kad pagrindinį vaidmenį atlieka aukštojo mokslo įstaigos ir susijusi mokslinių tyrimų veikla inovacijų srityje. Prireikus būtų galima koreguoti programas ir valdymą.

4.2.6 Pageidautina kasmet gauti informacijos apie viešąsias ir privačias investicijas į svarbiausias technologijas.

4.2.7 Inovacijos daro poveikį daugeliui sričių. Tai nauja dinamika versle ir darbo vietoje: keičiami vyraujantys gamybos būdai, restruktūrizuojamos pasenusios operacijos, kuriamos vertės grandinės ir nauji sektoriai, mažėja skirtumai tarp pramonės ir paslaugų. Inovacijos – visuomenės modernizacija ir kūrybingumas. Būtent tai yra inovacijos.

4.2.8 Komisija pabrėžia, kad reikia technologijų ir inovacijų visose jos tarnybose ir tai turi būti horizontalus prioritetas. Pageidautina, kad ši požiūrį perimtų ir valstybių narių administracijos įstaigos.

4.3 Įgūdžiai ir kvalifikacijos

4.3.1 Technologijos, inovacijos, pertvarkyti gamybos procesai, pramonės ir paslaugų integravimas, nauji visuomenės reikavimai ir pažangiausi sektoriai reikalauja, kad **tinkami įgūdžiai ir kvalifikacijos** nuo viršūnių iki apačios taptų prioritetine sritimi.

4.3.2 Gyvybiškai svarbu, kad visų lygmenų švietimo sistemos būtų nuolat modernizuojamos. ES, o taip pat nacionaliniu bei regionų lygmeniu dėmesys švietimui, mokslui ir profesiniam mokymui pastaraisiais metais pastebimai didėjo. Švietimas yra vienas pagrindinių reikavimų ir turi būti prieinamas visiems.

4.3.3 Bet kokiai ES augimo iniciatyvai reikia nuolatinio viso švietimo spektro dėmesio. Atsižvelgiant į didelius valstybių narių skirtumus būtų labai naudinga keistis gerąja patirtimi, visų pirma sprendžiant jaunimo nedarbo problemą.

4.3.4 Svarbus vaidmuo tenka suinteresuotiesiems subjektams. Kiekviename lygmenyje – įmonės (įskaitant darbo tarybas), vietos, regionų, nacionaliniu ir ES – turi vykti socialinis dialogas, kurio metu būtų sprendžiami švietimo, pameistrystės, dualinio profesinio mokymosi ir aukštesniojo profesinio mokymosi (visą gyvenimą) klausimai siekiant pagerinti kompetencijas ir galimybes įsidarbinti bei patenkinti darbo rinkos poreikius. Tarpvalstybinis kompetencijų ir kvalifikacijų pripažinimas turėtų tapti taisykle tarptautiniam judumui skatinti.

4.3.5 Atsižvelgiant į EBPO tyrimus Komisijai reikėtų suteikti įgaliojimus atlikti valstybių narių švietimo sistemų ir jų rezultatų tarpusavio vertinimus. Tai duotų naudingos medžiagos tobulėjimui, jeigu jis reikalingas, kaip atsitinka daugelyje kitų sričių.

4.3.6 Versle ir visuomenėje reikalingų kompetencijų lygis pamažu auga. Techninis išsilavinimas ir apdirbamojo sektoriaus paslaugos – prioritetai pradedant žemesnės pakopos kvalifikacijomis ir baigiant aukštuoju išsilavinimu. Labai svarbų vaidmenį atlieka techninės pakraipos vidurinės mokyklos ir profesinio rengimo ir mokymo sistemos.

4.3.7 Aukštojo mokslo srityje reikėtų spręsti struktūrines mokslininkų, inžinierių ir matematikų – tiek studentų, tiek ir mokslininkų – trūkumo problemas, mažinti paklausos ir pasiūlos atotrūkį darbo rinkoje.

4.3.8 Kiekvienas darbuotojas turėtų turėti teisę į profesinį rengimą. Tai ypač svarbu konkrečių specializaciją turintiems MVĮ darbuotojams ir amatininkams bei amatų įmonėms.

4.3.9 Ilgalaikio užimtumo, grindžiamo šiuolaikiškais darbo, sveikatos ir saugos sąlygomis pramonėje kūrimas yra nepaprastai svarbus norint suformuoti reikalingą požiūrį į pramonės modernizacijos procesus. Didesnis konkurencingumas turėtų būti neatsiejamas nuo tinkamų darbo sąlygų ir darbuotojų teisių.

4.3.10 Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas ES visuomenės senėjimo poveikiui darbo jėgos pasiūlai pramonėje. Pagal tai turi būti pritaikytos senėjančių darbuotojų darbo sąlygos, taip pat profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą struktūra ir pajėgumai.

4.4 Prieiga prie finansavimo

4.4.1 Prieiga prie **finansavimo** tebėra silpna vieta. Pramonės sektorius daug nukentėjo nuo bankų krizės. Bankai nenoriai duoda kreditus. Krizė tapo pretekstu renacionalizuoti veiklą. Jau ir taip įprastą nenorą rizikuoti sustiprina dar griežtesnės tarptautinės nuosavam kapitalui taikomos taisyklės, ir, turbūt, ES finansinės taisyklės. Laimei, „Bazelis III“ taisyklės, kurios stabdo skolinimą, laipsniškai bus taikomos vis lanksčiau.

4.4.2 MVĮ reikia tinkamesnės finansų inžinerijos ir naujų finansavimo šaltinių, pavyzdžiui, draudimo bendrovių ir pensijų fondų. Vienas svarbiausių tikslų – paskirstyti riziką arba ją išskaidyti, be kita ko, per garantijų sistemas ar vyriausybinis fondus. Patrauklių perspektyvų turėtų atverti minios finansavimas (angl. *crowdfunding*).

4.4.3 Lygiagrečiai reikia didinti privatų arba nebankinį finansavimą. Reikėtų pabrėžti privačias iniciatyvas valstybės narėse. Daug pasako atotrūkis nuo JAV: 2/3 JAV investicijų finansuoja ne finansų sektorius, Europoje – tik 1/3. ES ir valstybių narių teisės aktai turėtų skatinti pereiti prie privataus finansavimo ir privataus akcinio kapitalo, pirmiausia inovacijoms remti.

4.4.4 Subsidiarumas reiškia didelę mokesčių politikos, taip pat subsidijų ir paskolų sistemų įvairovę visoje Europoje. EESRK siūlo Komisijai siekiant tikros priemonių konvergencijos atlikti nacionalinių priemonių įvertinimą ir tarpusavio vertinimą.

4.4.5 EIB ir Komisija šiuo metu kuria naujos kartos visos ES priemonės, kurios turės didesnę įtaką ir sverti poveikį nei subsidijos. ES fondų atsparumas rizikai bei EIB finansavimo pajėgumai turėtų atverti įvairių galimybių kurti ir įgyvendinti pramonei skirtas finansines priemones.

4.4.6 EIB ir Komisijos koordinuojami apyvartiniai fondai, kurių lėšos bus panaudotos programoje „Horizontas 2020“, įmonių konkurencingumo ir MVĮ programoje COSME, daugiaumetėje programoje ir regioninėje politikoje privalo duoti didinamąjį poveikį užtikrinančių rezultatų. Reikėtų aiškiai nurodyti, kas už ką atsakingas. EESRK pabrėžia, kad reikia tvirto ir gerai tvarkomo ES biudžeto, derinamo su sėkmingai pertvarkytomis nacionalinėmis kreditų priemonėmis. Reikia plėsti projektų obligacijas ir žaliąsias paskolas.

4.4.7 Dabartinės ES taisyklės yra pernelyg griežtos ir biurokratiškos. EESRK pakartoja, kad ES priemonės turi būti pritaikytos rinkai ir lengvai įgyvendinamos. Jos turi būti lanksčios, kad galėtų prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančių rinkos sąlygų, ir prieinamos tiek novatoriškoms įmonėms, tiek ir nedidelėms ir neaiškiai matomiems mikroekonomikos projektams. Reikia rasti naują patikimo priemonių valdymo ir rinkos poreikių pusiausvyrą.

4.5 Tvarus vystymasis

4.5.1 **Tvarus vystymasis** ir efektyvus išteklių naudojimas vis dažniau įtraukiami į įmonių strategijas ir taikomi tiek tiekimo, tiek vartojimo operacijoms, nors valstybių narių praktika labai skiriasi. Tvaraus verslo modeliai didina Europos įmonių atsparumą pasaulyje. Viešieji ir privatus subjektai turi pasikliauti vieni kitais.

4.5.2 Labai svarbūs klimato kaitos ir išmetamo CO₂ klausimai. Atsižvelgdamas į nuolatinį anglies dioksido ir investicijų nutekėjimo pavojų, EESRK prašo pakartotinai įvertinti ES politiką, įsitikinant, ar ji gali būti tvaraus perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos pagrindu.

4.5.3 Išlaidų veiksmingumas ir techninių galimybių studija siekiant išsaugoti įmonių konkurencingumą yra būtinos išankstinės tvaraus ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo ES sąlygos. Tik tada bus užtikrinta aplinkosaugos tikslų ir pramoninės veiklos sinergija.

4.5.4 Technologijų skatinamas perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir taupiai išteklius naudojančios ekonomikos turėtų vykti laikantis socialinio teisingumo visų darbo jėgos kartų atžvilgiu.

4.5.5 Visuomenės senėjimas reiškia, kad vyresnio amžiaus žmonės sudarys didesnę dalį vartotojų, todėl pramonė turi

priderinti gamybą prie kitokio vartojimo modelio. Tai suteikia ir naujų verslo galimybių, ir erdvės inovacijoms, pavyzdžiui, funkcionaliojo maisto gamybos ir būsto bei transporto pritaikymo, taip pat naujų technologijų sveikatos ir ilgalaikės priežiūros srityse.

4.5.6 ES programos ir reguliavimo nuostatos turėtų paskatinti ir tvarias inovacijas, atitinkančias, be kitų dalykų, pavyzdinę tausaus išteklių naudojimo iniciatyvą. Turint omenyje didžiulius pramonės interesus, labai svarbu visoje ES užtikrinti palyginamas, stabilias ir nuspėjamas aplinkosaugos sąlygas. Reikėtų tinkamai įvertinti ekologinio projektavimo⁽¹⁰⁾ veiksmingumą ir žaliavų naudojimo pramonėje absoliučių viršutinių ribų įvedimą.

Pernelyg didelis reguliavimas taip pat kenkia inovacijoms ir investicijoms, dėl jo ES gali parasti dalį turimos rinkos. Komisija ir Taryba turėtų apsaugoti pagrindinę Europos (energjai imlią) pramonę ir pašalinti konkurenciją iškreipiančius veiksnius, visų pirma daug energijai imliose pramonės šakose.

4.6 Paslaugos

4.6.1 **Paslaugos** sudaro 70 proc. Europos ekonomikos, paslaugų srityje dirba didžiausia darbo jėgos. Paslaugos neatsiejamai susijusios su pramonės procesais ir stiprina jų pagrindą. Tačiau Paslaugų direktyvos įgyvendinimas iki šiol vyksta netolygiai. Be to, verslo paslaugos daugumoje ES vietų yra nepakankamai išvystytos.

4.6.2 Trūksta ir integruotos paslaugų rinkos, nors tai akivaizdi, bet ignoruojama problema, o tai daro neigiamą poveikį tiek Europos vidaus prekybai, tiek našumui. Abiejose srityse pirmąją JAV, kadangi JAV paslaugų rinka yra daug labiau integruota. Paslaugų rinkoje vis dar ryški „pirmenybės savo šaliai“ tendencija, kurią stiprina kliūtys tarpvalstybinėms paslaugoms. *Kuo mažiau prekiaujama, tuo mažesnė ir konkurencija: ES paslaugų rinkos iš esmės tebėra nacionalinės, o tai trukdo našumui augti*⁽¹¹⁾.

4.6.3 Šis žemas išsivystymo lygis yra kliūtis IRT sektoriaus Europoje konkurencingumui, trukdo novatoriškoms iniciatyvoms ir trukdo augti našumui. Todėl ES turėtų užtikrinti, kad paslaugos būtų vystomos laikantis laisvosios rinkos principų ir skatinti verslo paslaugas bei atitinkamą darbo vietų kūrimą visoje Europoje.

4.7 Administracinės kliūtys

4.7.1 Nusiskundimai dėl **administracinių kliūčių** – įprastas dalykas. Vis dėlto pernelyg retai į juos atsižvelgiama ir atliekamas sistemingas nacionalinės kilmės taisyklių ir reglamentų pakartotinis vertinimas, nors būtų labai pageidautina, kad ir jų atžvilgiu būtų atliekamas toks pat poveikio vertinimas, kokį

⁽¹⁰⁾ ES direktyva 2009/125, 2009 m. spalio mėn.

⁽¹¹⁾ *How to build European services markets*, John Springford, Europos reformų centras, 2012 m. rugsejo mėn., 4 psl.

Komisija taiko savo politikos priemonėms. Paprastai valstybės narės veiksmų nekoordinuoja. Administracinės kliūtys ir trukdžiai neleidžia įgyvendinti daugelio pastangų steigti naują įmonę ir skatinti MVĮ.

4.7.2 Šioje srityje stiprėja užslėptas protekcionizmas. EESRK tvirtina, kad reikia nuolatinių ir skaidrių vertinimų. Komisiją reikėtų įgalioti atlikti jų atžvilgiu tyrimus. Tarpusavio vertinimai turėtų būti aptarti Taryboje. Taryba turėtų nustatyti tikslus ir terminus.

4.8 MVĮ

4.8.1 Yra daug įvairių **MVĮ** rūšių, kurias tarpusavyje dažnai sunku palyginti. Kai kuriuose sektoriuose, pavyzdžiui, mažmeninės prekybos, MVĮ jaučia didelį spaudimą. Kituose – jos perima veiklą iš didesnių bendrovių per užsakomąsias paslaugas, vertės grandines ir pan. Paprastai tokios įmonės yra pagrindinės inovatyvių produktų ir paslaugų kūrėjos. Dėl savo inovacijų diegimo potencialo ir sėkmės rinkoje MVĮ privalo būti aiškiai integruotos į ES pramonės politiką ir turi būti akcentuojamos kaip tos politikos varomoji jėga.

4.8.2 Dėl savo dinamikos, sąveikos vertės grandinėse ir lankstumo MVĮ dažnai pirmosios randa tinkamų sprendimų ir atsinaujinimo būdų. Jos taip pat yra vertingas naujų darbo vietų šaltinis. Turėtų būti remiamos MVĮ pastangos mažinti ribotų išteklių ir energijos naudojimą. Tai galiausiai sumažins jų sąnaudas ir sudarys galimybę pasiekti geresnių veiklos rezultatų ir sukurti daugiau darbo vietų.

4.8.3 Europai reikia jaunų verslininkų. Švietimo sistemoje reikėtų daugiau dėmesio skirti verslumo ugdymui, įskaitant „verslaus universiteto“ reiškinį. EESRK teigiamai vertina Komisijos verslumo veiksmų planą.

4.8.4 Naujai steigiamų įmonių (angl. *start-ups*) skaičius auga. Tačiau palyginus su JAV pernelyg mažai nedidelių bendrovių pasiekia brandaus augimo lygį. Tai susiję ne tik su netinkamomis finansinėmis sąlygomis, bet ir su nacionalinėmis kliūtimis Europos rinkoje.

4.9 Energetika

4.9.1 Skirtinga nacionalinė **energetikos politika** lemia tai, kad Sąjungoje energijos išteklių vartojimo struktūros politika yra fragmentiška, o tai daro įtaką energijos kainoms, technologijoms, santykiams su trečiosiomis šalimis ir vidaus rinkai. EESRK tvirtina, jog būtina bendra energetikos politika. Atsižvelgiant į didelę energetikos įtaką ekonomikai, rimtos pramonės politikos negalima suformuoti be tam tikrų bendrų Europos principų.

4.9.2 Taryba negali toliau atidėlioti strateginės diskusijos dėl ilgalaikių energetikos perspektyvų ir atitinkamos politikos, t. y. dėl pageidaujamo energijos rūšių derinimo ES, apimant išskastines žaliavas, branduolinę energiją ir atsinaujinančiųjų šaltinių energiją. Aplinkos, sveikatos ir saugos sąlygos taip pat yra darbotvarkės dalis.

4.9.3 Sprendimus dabar reikia priimti kuo skubiau dar ir todėl, kad skalūnų dujų vystymas JAV iš esmės pastaruoju metu keičia padėtį pasaulio energetikos sektoriuje.

4.9.4 ES energijos kainos yra daug aukštesnės negu pagrindinių prekybos partnerių šalyse. JAV dujų kaina tėra 20 proc. Europos dujų kainos. Tai daro didžiulį poveikį chemijos pramonei ir plieno sektoriui bei gali paveikti tolesnius pramonės grandinės etapus. Poveikis investicijoms Europoje ir būtinybė ES bei valstybėms narėms bendrai ieškoti sprendimo iškelia opių klausimų, į kuriuos būtina veiksmingai atsakyti.

4.9.5 Pramonė prisideda prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos. Tačiau dėl didelių energijos kainų nepaprastai svarbu nustatyti pusiausvyrą tarp konkurencingumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos finansavimo proceso, kuris gali apimti mokesčių mažinimą bei sąnaudų veiksmingumo didinimo paramos sistemas.

4.10 Išorės santykiai

4.10.1 **Išorės santykiai** – platesnis dalykas, negu oficialūs susitarimai, tokie kaip PPO. Vystydamos pramonės politikos išorės dimensiją ES ir valstybės narės turėtų rasti bendrą nuomonę apie tai, kaip spręsti sudėtingas problemas, pavyzdžiui, kaip užtikrinti vienodas veiklos sąlygas pasaulyje. Kadangi atviros rinkos reiškia abipusiškumą, ES turėtų rimtai imtis šalinti konkrečius iškraipymus, kenkiančius Europos pramonės interesams.

4.10.2 Netrikdomas energijos tiekimas būtinas tiek dėl ekonominių, tiek dėl saugumo priežasčių. Šiai problemai reikia juo labiau bendro Europos požiūrio, turint omeny, kad dabartiniu metu JAV energijos kainos yra žemos. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti medžiagoms, kurios yra būtinos pramoniniams procesams.

4.10.3 Tarptautiniai aplinkos, klimato ir socialiniai standartai ar atitinkami sektorių susitarimai turi lemiamos reikšmės siekiant užtikrinti vienodas veiklos sąlygas pasaulyje. Jie turi sudaryti sąlygas gamybos vertės grandinėms Europoje išsaugoti.

4.10.4 EESRK pabrėžia, kad būtina apsaugoti intelektinės nuosavybės teises. Reikia užtikrinti prieigą prie viešųjų pirkimų užsienyje.

4.10.5 Labai reikalingos gerai suderėtos ir subalansuotos laisvosios prekybos sutartys, ypač su JAV.
Būtina atidžiai stebėti padėtį.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma prekybos tvarka, taikoma tam tikroms prekėms, gaunamoms perdirbant žemės ūkio produktus

(COM(2013) 106 final – 2013/0063 (COD))

(2013/C 327/15)

Pranešėjas **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Europos Parlamentas, 2013 m. kovo 12 d., ir Europos Komisija, 2013 m. kovo 15 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, 207 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento, kuriuo nustatoma prekybos tvarka, taikoma tam tikroms prekėms, gaunamoms perdirbant žemės ūkio produktus

COM(2013) 106 final – 2013/0063 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 149 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina šį pasiūlymą dėl suderinimo su Lisabonos sutartimi, kaip tai yra palankiai įvertinęs EESRK nuomonėje 357/2011 ⁽¹⁾ ir vėlesnėse nuomonėse.

1.2 EESRK ragina, dalyvaujant visiems susijusiems suinteresuotiesiems subjektams, atnaujinti visas prekybos taisykles ir apskritai užtikrinti didesnę jų skaidrumą bei derėjimą su bendros žemės ūkio politikos tikslais, kad būtų galima propaguoti ES vertybes visame pasaulyje.

1.3 EESRK ragina numatyti efektyvias apsaugos priemones siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo laisvosios prekybos susitarimais, kai jie tampa varžais, pro kuriuos į ES rinką patenka maisto produktai, kuriems taikomi žemesni standartai ir kurie pigiau ir lengviau pagaminami.

1.4 EESRK primygtinai siūlo užtikrinti, kad ateityje taikant bet kurią prekybos tvarką konkurencija ES rinkoje nebūtų iškreipta dėl trečiosiose šalyse taikomų žemesnių aplinkosaugos, maisto saugos, gyvūnų gerovės ir socialinių standartų. Tai būtų galima užtikrinti nustatant papildomą kompensuojamąjį importo muitų dalį.

1.5 EESRK ragina peržiūrėti licencijų, grąžinamųjų išmokų sertifikatų ir laikinojo įvežimo perdirbti sertifikatų išdavimo ir visų pirma kvotų paskirstymo sistemą siekiant smulkiems ir vidutiniams gamintojams suteikti pakankamą veiksmų laisvę.

1.6 Komitetas ragina pradėti taikyti e. viešojo pirkimo priemones, kurios kaip muitinės sistemos dalis būtų skirtos administruoti licencijas, kvotas ir sertifikatus. Tokia sistema turėtų būti pajėgi stebėti tikrą padėtį rinkoje realiuoju laiku ir nedelsiant reaguoti, kai pasiekiami ribiniai kiekiai ar ribinės kainos.

1.7 Komitetas mano, kad eksporto grąžinamųjų išmokų sistema turėtų veikti budėjimo režimu, nes šiuo metu negalime numatyti, kada šių apsaugos priemonių vėl gali prireikti.

1.8 Komitetas ragina Komisiją sustiprinti Patariamąsias grupės tarptautiniais žemės ūkio klausimais vaidmenį, kad su ūkininkais, perdirbėjais, vartotojais, prekybininkais ir kt. būtų galima tiesiogiai bendrauti ⁽²⁾.

2. Bendra informacija

2.1 Siūlomo reglamento tikslas – su Lisabonos sutartimi suderinti šiuo metu perdirbtiems žemės ūkio produktams ir į I priedą neįtrauktoms prekėms taikomą prekybos tvarką, kurią šiuo metu reglamentuoja Reglamentas 1216/2009, ir bendros prekybos ovalbuminu ir laktalbuminu sistema, kuri šiuo metu reglamentuojama Tarybos reglamento (EB) Nr. 614/2009, ir racionalizavimo, suderinimo ir paprastinimo tikslais jas sujungti, siekiant:

— nustatyti Komisijos deleguotuosius ir įgyvendinimo įgaliojimus ir atitinkamą šių aktų priėmimo tvarką,

⁽¹⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 33–36.

⁽²⁾ OL C 304, 1993 11 10, p. 8–10.

- priderinti juos prie naujojo Vieno BRO reglamento (COM (2011) 626 final) atsižvelgiant į BRO pritaikymą prie Lisabonos sutarties ir BŽŪP po 2013 m., dėl kurios šiuo metu Taryboje ir Europos Parlamente vyksta ilga ir įtempta diskusija,
- atnaujinti šiuos reglamentus ir įgyvendinimo taisyklėms nustatyti aiškesnį ir tvirtesnę teisinį pagrindą,
- sukurti tvirtą sumažintų importo muitų normų ir importo kvotų administravimo, kaip numatyta laisvosios prekybos susitarimuose, taip pat eksporto grąžinamųjų išmokų sistemos teisinį pagrindą ir esamą reglamentą pritaikyti prie šiuo metu galiojančios laisvosios prekybos susitarimų ir eksporto grąžinamųjų išmokų taikymo tvarkos.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą supaprastinti, racionalizuoti ir suderinti perdirbtiems žemės ūkio produktams taikomus teisės aktus, visų pirma tai, kad abu reglamentai (dėl perdirbtiems žemės ūkio produktams taikomos prekybos tvarkos ir dėl bendro žemės ūkio rinkų organizavimo) bus lygiagrečiai suderinti su Lisabonos sutartimi, nes abiejuose reglamentuose nustatytos panašios nuostatos dėl žemės ūkio produktams ir atitinkamai perdirbtiems žemės ūkio produktams taikomos importo ir eksporto tvarkos (kaip antai: sumažintos importo muitų normos, papildomi importo muitai, importo kvotos, eksporto grąžinamosios išmokos, eksporto licencijos ir grąžinamųjų išmokų sertifikatai).

3.2 Be to, Komitetas mano, kad šių teisės aktų supaprastinimas, racionalizavimas ir derinimas būtų puiki galimybė, dalyvaujant visiems susijusiems suinteresuotiesiems subjektams, atnaujinti prekybos taisykles ir apskritai užtikrinti didesnę jų skaidrumą, kad būtų galima propaguoti ES vertybes visame pasaulyje.

3.3 EESRK vertina tai, kad siūlomu reglamentu siekiama esamas nuostatas priderinti prie Lisabonos sutarties nedarant esminių pakeitimų, tačiau kartu ragina nuodugniai peržiūrėti prekybos politiką, kad ji atitiktų bendros žemės ūkio politikos tikslus, kaip nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 39 straipsnyje.

3.4 EESRK ne kartą išreiškė savo paramą laisvosios prekybos susitarimams ir lengvatinės prekybos tvarkai, taip pat akcentavo

PPO derybų svarbą. Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad ES, kaip didžiausiai maisto produktų importuotojai pasaulyje, tenka labai svarbus vaidmuo propaguojant ES taikomus aukščiausius maisto saugos ir kokybės, gyvūnų gerovės bei aplinkosaugos standartus ir socialines vertybes.

3.5 EESRK pažymi, kad importo muitus, visų pirma jų žemės ūkio sudedamąją dalį, reikėtų papildyti aplinkosaugos, maisto saugos, gyvūnų gerovės ir socialinės srities sudedamosiomis dalimis, kurias būtų galima naudoti kaip ES vertybių maisto gamybos srityje sklaidos priemonę trečiosiose šalyse. Šios sudedamosios dalys turėtų būti sumažintos tik tuo atveju, jei prekes į ES eksportuojantis gamintojas paiso šių vertybių. Taip dalijantis visuomenės vertybėmis ilgalaikėje perspektyvoje bus galima pagerinti pasaulio maisto gamybos sistemos atsparumą ir tvarumą.

3.6 EESRK ragina numatyti efektyvias apsaugos priemones, kad būtų išvengta galimo piktnaudžiavimo laisvosios prekybos susitarimais, kai jie tampa vartais, pro kuriuos į ES rinką patenka maisto produktai, kuriems taikomi žemesni standartai ir kurie pigiau ir lengviau pagaminami.

3.7 Raginame Komisiją peržiūrėti importo licencijų, grąžinamųjų išmokų sertifikatų ir laikinojo įvežimo perdirbti sertifikatų išdavimo, visų pirma kvotų paskirstymo, sistemą siekiant smulkiems ir vidutiniams gamintojams suteikti pakankamą veiksmų laisvę ir užkirsti kelią saujelei ekonominės veiklos vykdytojų dominuoti rinkoje.

3.8 Komitetas ragina Komisiją pradėti taikyti e. viešojo pirkimo priemones, kurios kaip muitinės sistemos dalis būtų skirtos administruoti licencijas, kvotas ir sertifikatus. Tai gerokai sumažintų sandorių sąnaudas ir riziką, atsirandančią ekonominės veiklos vykdytojams tvarkant popierinius dokumentus.

3.9 Tokia sistema turėtų būti pajėgi stebėti tikrą padėtį rinkoje realiuoju laiku ir nedelsiant reaguoti, kai pasiekiami ribiniai kiekiai ar ribinės kainos.

3.10 Komitetas mano, kad nors šiuo metu ir netaikomos eksporto grąžinamosios išmokos, jos gali atlikti labai svarbią apsaugos sistemos funkciją, kai rinkoje sutrinka pusiausvyra. Be to, labai svarbu, kad sistema veiktų budėjimo režimu, nes šiuo metu negalime numatyti, kada šių apsaugos priemonių vėl gali prireikti.

3.11 Komisija būtinai turi sustiprinti Patariamąsios grupės tarptautiniais žemės ūkio klausimais vaidmenį, kad su ūkininkais, perdirbėjais, vartotojais, prekybininkais ir kt. būtų galima tiesiogiai bendrauti ⁽³⁾, taigi ir sukurti vertingą konsultacinį ir informacinį forumą.

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽³⁾ OL C 304, 1993 11 10, p. 8–10.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“

(COM(2012) 673 final),

Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) įgyvendinimo „Upių baseinų valdymo planai“

(COM(2012) 670 final),

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūros ataskaita“

(COM(2012) 672 final)

(2013/C 327/16)

Pranešėjas **Georges CINGAL**

Bendrapranešėję **An LE NOUAIL-MARLIÈRE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. lapkričio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl:

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“

COM(2012) 673 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 12 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 101 – prieš ir 17 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą, tačiau mano, kad dokumente pasiūlytų iniciatyvų nepakanka įvairioms nustatytoms problemoms išspręsti.

1.2 Todėl EESRK ragina Komisiją pripažinti, kad būtina:

- užtikrinti demokratiškesnį vandens valdymą, t. y. suteikti kiekvienam vartotojui teisėtai priklausančią vaidmenį dalyvauti vandens baseino valdymo institucijų veikloje,
- sukurti vandenų inspekciją, kad visuose regionuose būtų užtikrintos vienodos sąlygos,
- skirti tinkamą dėmesį pavojingoms medžiagoms (pvz., cheminėms, nanodalelėms ir pan.).

1.3 EESRK teigiamai vertina Komisijos išipareigojimą įtraukti su vandeniu susijusius tikslus į kitų sričių politiką, pavyzdžiui, į bendrąją žemės ūkio politiką (BŽŪP), sanglaudos ir struktūrinių fondų ir atsinaujinančiųjų išteklių srityje įgyvendinamą politiką. Tačiau taip pat teigia, kad būtinos didesnės pastangos visapusiškam įvairių sričių politikos nuoseklumui užtikrinti ir siekiant

panaikinti visus veiksnius, kuriais prisidedama prie pernelyg didelio kiekio vandens ėmimo, hidromorfologinės žalos ir vandens taršos.

1.4 EESRK ragina Komisiją išsamiau išanalizuoti išteklių tvarumo klausimą. Nors Vandens pagrindų direktyvoje (VPD) ⁽¹⁾ reikalaujama nedaryti žalos vandens ištekliams, pastebėta, kad ES leidžia plėtoti energijos tiekimą užtikrinančius projektus. Pradėjus vykdyti skalūnų dujų išgavimo projektus, ši iki šiol buvusi neesminė problema gali tapti nuolatine. EESRK manymu, vandens ištekliai yra vieni svarbiausių.

1.5 EESRK siūlo Komisijai skatinti valstybes nares griežtai įgyvendinti VPD 9 straipsnį (principą „teršėjas moka“), kad būtų pasiekta gera vandens būklė.

1.6 EESRK ragina Komisiją geriau paaiškinti sąvoką „dalinis vandens trūkumas“. Jei toliau laikomasi tradicinio šios sąvokos aiškinimo, t. y. padėtis, kai vandens poreikis viršija jo išteklius, iškyla grėsmė, kad dažnai bus vėluojama imtis veiksmų (pvz., miškų nykimo atvejais). Todėl reikėtų nustatyti ne tik minimalų

⁽¹⁾ OL L 327, 2000 12 22, p. 1–73.

gamtosauuginį debitą, bet ir pavojaus lygius, kuriuos pasiekus būtų galima imtis prevencinių veiksmų, kad nebūtų pasiekta žemiausia riba ir būtų išvengta kritinės padėties.

1.7 EESRK prašo Komisijos įvairiomis sanglaudos politikos priemonėmis (ERPF, ESF, Europos teritorinis bendradarbiavimas ir kt.) skatinti:

— vietos ir regionų valdžios institucijas nuotekų valymo infrastruktūroje plėtoti tretinio valymo įrenginius,

— ekonominės veiklos vykdytojus skirti daugiau dėmesio savo įrangos atsparumui klimato kaitai ir teikti pirmenybę natūralioms vandens apsaugos sistemoms (dirvožemio, augmenijos ir pan.), pavyzdžiui, naudoti dirvožemio kokybės – anglies su azotu (C/N) santykis – rodiklius,

— geriausias iniciatyvas (pvz., veiksmų planą LIFE ir pan.).

1.8 EESRK prašo Komisijos supažindinti su geriausiomis turimomis technologijomis. Uždaras vandens ciklas nebeatrodo nepasiekiamas tikslas, jei vertinsime pagal pasiektą pažangą, pavyzdžiui, popieriaus pramonėje. Vis dėlto EESRK mano, kad siekiant sumažinti nuotekų iš skirstymo tinklų, būtina nustatyti standartus ir taisykles.

1.9 EESRK ragina Komisija pasiūlyti teisėkūros priemonę, kurioje būtų reikalaujama laipsniškai didinti vandens valdymo veiksmingumą (skaitiklių diegimo, perdavimo, valymo srityse). Nepakanka sutelkti dėmesį tik į buitiniam naudojimui skirtą vandenį ir apsiriboti tik savanoriškais veiksmais. Integruotas valdymas apima visus baseinus.

1.10 EESRK prašo Komisijos papildyti teršalų, kurių, siekiant apsaugoti piliečių sveikatą, neturėtų būti paviršiniame ar gruntuose vandenyje, sąrašą (įtraukti nanodaleles, kancerogeninės cheminės, mutageninės, toksiškai veikiančios reprodukciją medžiagos) ⁽²⁾ ir parengti rekomendacijas dėl pakartotinio vandens iš nuotekų valymo naudojimo. EESRK atkreipia dėmesį į Europos aplinkos agentūros (EAA) ataskaitą Nr. 1/2013 „Late lessons from early warnings II“ ⁽³⁾.

1.11 EESRK primena savo nuogąstavimus dėl finansinės kompensacijos už vandens perdavimą ir prašo Komisijos būti atsargesnei. Su visais projektais privaloma supažindinti visuomenę (pagal *Orhuso* konvenciją) ir rengti atviras diskusijas. EESRK atkreipia dėmesį, kad perdavimo sistema, nepriklausomai nuo to ar būtų taikoma ar netaikoma finansinė kompensacija, būtų neteisinga ir nepalanki skurdžiausioms gyventojų grupėms.

2. Aplinkybės

2.1 2002 m. VPD sukurta teisinė sistema, kuria siekiama išsaugoti švarų vandenį bei atkurti gerą jo būklę ir užtikrinti

ilgalaikį tausų vandens naudojimą. Bendras VPD tikslas – pasiekti visų ES vandenų – ežerų, upių ar gruntinio vandens – gerą būklę iki 2015 m.

2.2 Komisija nustatė, kad valdžios institucijos dažnai nesėkmingai derino veiksmingumo ir sąžiningumo tikslus (todėl logiškiau būtų laikytis principo „teršėjas moka“ ir atsakyti neproduktyvių ir žalingų subsidijų ir pasiekti pajamų ir išlaidų investicijoms pusiausvyrą.

2.3 2012 m. lapkričio 14 d. Komisija paskelbė „Vandens metmenis“, šį dokumentų rinkinį sudaro:

— Komunikatas „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“,

— Vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūros ataskaita,

— Ataskaita dėl Vandens pagrindų direktyvos įgyvendinimo „Upių baseinų valdymo planai“.

2.3.1 Vanduo – tai gyvybiškai svarbus išteklius, todėl jo valdymas yra svarbus uždavinys ES piliečiams ir daug patirties reikalaujantis iššūkis. Techninių ir poveikių vertinimo santarukos yra pakankamai svarbios, todėl su jomis reikėtų supažindinti pilietinės visuomenės organizacijas ir paskelbti įvairiomis ES kalbomis.

2.3.2 Komisijos pasiūlymai pateikti remiantis įvairiais dokumentais, visų pirma parengtais EAA:

— Siekiant tausaus vandens išteklių naudojimo Europoje (angl. *Towards efficient use of water resources in Europe*), ataskaita Nr. 1/2012, 68 puslapiai.

— Europos vandenys: padėties ir problemų įvertinimas (angl. *European waters – assesment of status and pressures*), ataskaita Nr. 8/2012, 96 puslapiai.

— Europos vandenys: dabartinė padėtis ir iššūkiai ateityje (angl. *European waters – current status and future challenges*), sintezė, 51 puslapis.

— Pažeidžiami vandens ištekliai Europoje (angl. *Water resources in Europe in the context of vulnerability*), ataskaita Nr. 11/2012, 92 puslapiai.

2.3.3 Europos vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūra yra reikalinga iniciatyva, kadangi auga vandens paklausa, o vandens ištekliai nedidėja, be to, įvairiose Jungtinių Tautų ataskaitose atkreipiamas dėmesys, kad sausros ruožas slenka šiaurės kryptimi.

⁽²⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 116–118.

⁽³⁾ <http://www.eea.europa.eu/pressroom/newsreleases/the-cost-of-ignoring-the>

2.4 Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenyse siūloma trijų dalių strategija, kuri papildyta 25 etapais įgyvendinamomis priemonėmis:

- pagerinti dabartinės ES vandens politikos įgyvendinimą visiškai išnaudojant galiojančių teisės aktų teikiamas galimybes,
- skatinti susieti vandens politikos tikslus su veiksmais, įgyvendinamais kitose susijusiose srityse, pavyzdžiui, žemės ūkio, žuvininkystės, atsinaujinančiųjų išteklių energijos, transporto politikoje, taip pat su sanglaudos ir struktūrinių fondų veiksmais,
- pašalinti dabartinės teisinės sistemos spragas, visų pirma susijusias su priemonėmis, kurios reikalingos vandens naudojimo efektyvumui pagerinti.

2.5 Vandens metmenyse siūlomas tvarkaraštis yra glaudžiai susijęs su ES strategija „Europa 2020“, visų pirma su Efektyvaus išteklių naudojimo planu, kurio viena iš dalių yra skirta vandeniui.

2.6 2010 m. rugsėjo 22 d. EESRK paskelbė ir pateikė 2010 m. lapkričio mėn. Europos ir Viduržemio jūros regiono šalių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų bei panašių institucijų aukščiausio lygio susitikime REX skyriaus parengtą informacinį pranešimą „Orumo nežeminantis darbas ir tvarus vystymasis Viduržemio jūros regione, visų pirma gėlo vandens, jūros vandens ir nuotekų šalinimo sektoriuose“. Šiame pranešime Komitetas apžvelgia Viduržemio jūros regione dėl sausėjimo kylančias problemas, šio reiškinių socialines pasekmes ir susijusių projektų finansavimo sąlygas. Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavusios Vengrijos prašymu, 2011 m. birželio 15 d. EESRK pateikė tiriamąją nuomonę „Vandens politikos integravimas į kitas ES politikos sritis“⁽⁴⁾. 2012 m. gegužės 23 d. Komitetas priėmė nuomonę „Prioritetinės medžiagos vandens politikos srityje“⁽⁵⁾. 2012 m. gruodžio 13 d. EESRK priėmė nuomonę „Vandens srities Europos inovacijų partnerystė“⁽⁶⁾. Siūlome taip pat atkreipti dėmesį į EESRK nuomones „Dirvožemio apsaugos teminė strategija“⁽⁷⁾ ir „7-oji ES aplinkosaugos veiksmų programa“⁽⁸⁾.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria Komisijai ir pripažįsta, kad VPD yra tinkama priemonė gerai Europos vandens ekologiškai būklei pasiekti. Tačiau šį tikslą bus galima pasiekti tik tuo atveju, jei duomenų bazės valdys nepriklausomos institucijos ir bus griežtai reikalaujama įgyvendinti VPD. Nors Vandens metmenyse įvertinta vandens valdymo srityje pasiekta pažanga ir pateikta keletas iki 2020 m. įgyvendintinų pasiūlymų, iki 2015 m. gerą būklę pavyks pasiekti tik 47 proc. vandenų.

⁽⁴⁾ OL C 248, 2011 8 25 p. 43–48.

⁽⁵⁾ OL C 229, 2012 7 31 p. 116–118.

⁽⁶⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 147–152.

⁽⁷⁾ OL C 168, 2007 7 20, p. 29–33.

⁽⁸⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 77–81.

3.2 VPD priimta 2000 m., tačiau kai kurios valstybės narės vėluoja įgyvendinti jos 9 straipsnį, kas savo ruožtu trukdo pasiekti gerą vandens būklę. EESRK mano, kad nustatant vandens kainas ir sanitarijos paslaugų tarifus vandens valdytojai privalo visada ir visais atvejais taikyti principą „teršėjas moka“ ir rekomenduoja Vandens metmenyse numatytus veiksmus įgyvendinti ir vandens stokojančiuose, ir jo perteklių turinčiuose regionuose.

3.2.1 EESRK apgailestauja, kad valstybės narės vėluoja įgyvendinti VPD ir atima iš piliečių galimybę naudotis geresnės kokybės vandeniu. Be to, Komitetas tvirtai remia Komisijos pastangas įpareigoti visas valstybes nares laikytis VPD nuostatų.

3.3 Vis dėlto EESRK nerimauja, kad Komisija siūlo nepakankamai novatoriškų priemonių vandens valdymo veiksmingumui pagerinti. Manoma, kad 2030 m. nebus galima patenkinti apie 40 proc. vandens poreikių, tai reiškia, kad daugelyje valstybių narių iškilis vandens trūkumo problema. Komisijos siūloma strategija yra gana rizikinga, kadangi joje remiamasi tik turimomis priemonėmis ir nesiūloma – išskyrus Ekologinio projektavimo direktyvą – valdymo politiką taikyti kiekvienam produktui siekiant patenkinti šeimos ūkių, pramonės (įskaitant karjerų eksploatavimą) ir ūkininkų poreikius. Tokiomis sąlygomis gali išsausėti dar daugiau vandentaklių ar padidėti jų tarša. EESRK nuogaustauja, kad ir toliau piliečių mokesčių lėšomis bus finansuojamos tvaraus vystymosi programos neatitinkančios gamybos sistemos. Integruotas vandens išteklių valdymas tai tik bendra sąvoka, reikėtų patikslinti sąlygas, kuriomis toks valdymas turi būti taikomas visuose upių baseinuose.

3.4 EESRK palankiai vertina priemones, kuriomis siekiama apsaugoti ekosistemas ir remti pastangas apsaugoti natūralų gruntinį vandenį. Ši strategija yra naudinga siekiant užtikrinti rūšių ir ekosistemų atsparumą klimato kaitos padariniams, tačiau ji turi būti papildyta tinkamomis bendros žemės ūkio ir kaimo plėtros politikos priemonėmis. Deja, Komisija nepakankamai dėmesio skyrė vandens ir klimato sąveikai. Reikėtų sukurti priemones, kuriomis kritulių vanduo būtų sulaikomas dirvožemyje ir sudaromos sąlygos jam infiltruotis į požeminio vandens sluoksnius.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Vandens klausimas labai svarbus, kadangi vanduo yra žmonėms ir natūralioms ekosistemoms gyvybiškai svarbus išteklius bei bendras visos žmonijos paveldas.

4.2 Vandens ir sanitarijos politika turi derėti su tvaraus vystymosi strategija ir užtikrinti, kad vandens išteklių pakaks dabartiniams gyventojų poreikiams patenkinti ir kad šie ištekliai bus apsaugoti, kad vandens nepritrūktų būsimoms kartoms. Ir Europoje, ir apskritai pasaulyje yra daug žmonių, neturinčių prieigos prie šio gyvybiškai svarbaus ištekliaus. Jungtinių Tautų sprendimas pripažinti, kad prieiga prie saugaus pakankamo

kiekio geriamojo vandens bei sanitarijos paslaugų yra visuotinė žmogaus teisė, leis užtikrinti galimybę šia pagrindine teise Europoje naudotis daugiau nei milijonui žmonių, neturinčių prieigos prie tinkamo sveikatai, švaraus ir už prieinamą kainą tiekiamo vandens, ir milijonams žmonių, neturinčių jokios sanitarijos sistemos ⁽⁹⁾.

4.3 Todėl EESRK ragina Europos Komisiją pasiūlyti teisės aktą, kuriuo būtų užtikrintas Jungtinių Tautų pripažintos teisės į vandenį ir sanitarijos paslaugas įgyvendinimas ir skatinamas vandens ir sanitarijos paslaugų, kaip visiems gyventojams svarbiausių viešųjų paslaugų teikimas. Europos teisėje šalių vyriausybių turėtų būti reikalaujama užtikrinti, kad gyventojams bus teikiamos sanitarijos paslaugos ir tiekiamas pakankamas kiekis sveikatai tinkamo ir švaraus vandens. EESRK rekomenduoja:

- įpareigoti Europos institucijas ir valstybes nares užtikrinti visiems gyventojams teisę į vandenį ir sanitarijos paslaugas,
- vandens tiekimui ir vandens išteklių valdymui taikyti ne tik vidaus rinkos taisykles ir neliberalizuoti su vandeniu susijusių paslaugų ir netaikyti joms Koncesijų direktyvos nuostatų ⁽¹⁰⁾,
- Europos Sąjungai dėti daugiau pastangų užtikrinant savo teritorijoje visuotinę prieigą prie vandens ir sanitarijos paslaugų.

4.4 Prieiga prie vandens yra pagrindinė teisė, glaudžiai susijusi su vandens tiekimo paslaugomis ir vandens kainų nustatymu. Šiuo klausimu EESRK atkreipia dėmesį į 2012 m. sausio mėn. Komisijos pradėtą ir šiuo metu vykdomą tyrimą Prancūzijos vandens rinkoje. Trys svarbiausios tarptautinės grupės veikiančios pasaulinėje vandens rinkoje yra Prancūzijos grupės.

Komitetas pritaria tikslams, kurių siekiama šia oficialia procedūra dėl antimonopolinių taisyklių pažeidimo, kuria partęsimas 2010 m. pavasarį trijose įmonėse atliktas tyrimas. Ši procedūra turėtų padėti Komisijai nuspręsti, ar šios trys įmonės pritarus Vandens įmonių profesinei federacijai (pranc. *Fédération professionnelle des entreprises de l'eau* – FP2E) derino savo veiksmus Prancūzijos vandens ir nuotekų rinkose pažeisdamos ES antimonopolines taisykles, ir išsiaiškinti, ar jos susitarė dėl galutiniam vartotojui pateikiamos kainos sudedamųjų dalių. EESRK su nekantrumu laukia šios procedūros rezultatų paskelbimo.

4.5 Vandens perdavimui iš vieno vandens telkinio į kitą – tai gali kelti didelį pavojų aplinkai – būtinos didelės investicijos, kurios ne paskatintų tinkamai panaudoti išteklius, o dar labiau sustiprintų nevienodas sąlygas, kadangi tik patys turtingiausi ekonominės veiklos vykdytojai galėtų sumokėti didžiausią kainą už šį mažėjantį išteklių.

4.6 Komunikate pateikiamas tik vienas pasiūlymas nuotėkiui iš skirstymo tinklų sumažinti – taikyti geriausias turimas technologijas. Ši problema turėtų būti sprendžiama kiekvienam upės baseinui nustatant standartus ir užtikrinant geresnę reglamentavimą. Standartų nustatymas siekiant pagerinti paslaugas ir našumą buvo naudingas sprendimas. Komisija galėtų numatyti sudaryti nuotėkio iš skirstymo tinklų mažinimo planą.

4.7 Numatydami infrastruktūros projektą, kuriuo keičiama vandens telkinio būklė, projekto vykdytojai privalo laikytis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslų. EESRK primena, kad dėl drėkinimo tikslų buvo atsisakyta saugoti kai kurias pagal Ramsar konvenciją saugomas žemės šlapynes. EESRK pabrėžia, kad Vandens metmenyse nenumatyta, kaip ištaisyti praeityje padarytą žalą ir kad pateiktų pasiūlymų nepakanka, kadangi apsiribojama tik žuvų keltuvais ar žuvitakiais. Tenka tik apgaillestauti, kad vandens metmenyse tiksliai nenurodoma, kad būtina saugoti upių ištakas ir mažus vandens telkinius (pelkes, tvenkinius, durpynus ir pan.).

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

⁽⁹⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 147–152.

⁽¹⁰⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 84–96.

I PRIEDAS

Komiteto nuomonės

Toliau pateikiama diskusijų metu atmesta kontranuomonė, už kurią buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

Pakeisti visą nuomonės tekstą nauju tekstu:

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Vanduo būtinas žmogaus gyvybei, gamtai ir ekonomikai. Šis išteklius nuolat atsinaujina, bet jis yra ribotas ir negali būti gaminamas ar keičiamas kitais ištekliais.

1.2 Pastaraisiais dešimtmečiais pavyko gana sėkmingai sumažinti teršalų išmetimą į Europos vandenį ir dėl to pagerėjo vandens kokybė. Tačiau duomenys rodo, kad daugiau kaip pusės paviršinių vandens telkinių Europoje ekologinė būklė arba ekologinis potencialas yra prastesnis nei geras ir prireiks papildomų priemonių Vandens pagrindų direktyvos (VPD) tikslui pasiekti.

1.3 Metmenyse pripažįstama, jog vandens aplinka visoje ES labai skiriasi, ir todėl, laikantis subsidarumo ir proporcingumo principų, nesiūloma vieno sprendimo visais atvejais.

1.4 Komitetas labai vertina Vandens išteklių išsaugojimo metmenų parengiamajame etape atlikto darbo mastą ir kokybę. Dokumentas parengtas išsamiai įvertinus ne tik patirtį, įgytą vandens klausimais iš upių baseinų valdymo (UBV) planų, bet ir informaciją, gautą iš ekspertų tyrimų.

1.5 Visi keturi pamatiniai aplinkosaugos teisės aktų principai buvo tinkamai taikomi daugybei problemų spręsti ir humanitariniam principui dėl visuotinės prieigos prie saugaus geriamojo vandens ir pagrindinių sanitarijos paslaugų paremti.

1.6 EESRK labai vertina upių baseinų koncepcijos kaip ES vandens politikos kartinio akmens vaidmenį; tokia koncepcija padeda valstybėms narėms kartu veiksmingiausiai spręsti pagrindines problemas.

1.7 Nors EESRK mano, kad metmenys ir visi su jais susiję dokumentai yra itin gerai parengti, būtina dar daugiau dėmesio skirti planuojamų veiksmų įgyvendinimui.

1.8 Įgyvendinant esamas reguliavimo priemones (1 sritis), dėmesys turėtų būti skirtas taršos iš pasklidusių šaltinių mažinimui. Įgyvendinimas turėtų būti tinkamai paskatintas atsižvelgus į kiekvieno upės baseino konkrečias sąlygas.

1.9 Kad būtų taikomas principas „teršėjas moka“, būtini atitinkami matavimai ir stebėseną, kad būtų sukurtas tvirtas pagrindas visiems papildomiems veiksams. Nepaisant to, tokie reikalavimai turėtų būti proporcingi vietai ir spręstinių problemų dydžiui.

1.10 Metmenyse pagrįstai reikalaujama toliau rengti vandens sąskaitas su valstybėmis narėmis ir EAA. Tokios sąskaitos leis upių baseinų valdytojams apskaičiuoti, kiek vandens galima panaudoti ir kiek reikės jo rezervuoti, kad būtų išsaugotos ekosistemos funkcijos (gamtosauginis debitas).

1.11 Kai kuriuose vandens stygių patiriančiuose regionuose neteisėto ėmimo problema yra rimta. Tyrimai, skirti patikrinti COPERNICUS/GMES duomenis, leistų valstybėms narėms nustatyti neteisėtą vandens paėmimą.

1.12 Komitetas pabrėžia, kad esant tokiai išimtinai progai vandens darbotvarkę būtina suderinti su BŽŪP, kai Parlamentas, Taryba ir Komisija rengia ateinančių septynerių metų darbotvarkę. Tokios progos praleisti negalima.

1.13 Apsaugos nuo potvynių priemonėms (šiuo metu labai aktualios Vidurio Europoje) prireiktų koordinuoto finansavimo, įskaitant lėšas iš struktūrinių ir (arba) sanglaudos fondų. Be to, kai kurios planuotos priemonės (reaguojant į ankstesnius potvynius) nebuvo iki galo įgyvendintos dėl įvairiausių administracinių kliūčių.

1.14 Komitetas jau palankiai įvertino vandens srities ir žemės ūkio našumo ir tvarumo inovacijų partnerystės sukūrimą. Reiktų pabrėžti, kad šios iniciatyvos buvo sukurtos pagal principą „iš apačios į viršų“.

1.15 Gėlo vandens sričiai nepriklausančios politinės intervencijos priemonės taip pat gali padėti stiprinti vandens taršos prevenciją. Pavyzdžiui, teisės aktai dėl tausiojo pesticidų naudojimo, pramoninių išmetamų teršalų, vaistų ir REACH reglamentas (dėl cheminių medžiagų) turėtų būti suderinti su VPD.

1.16 Galiojančios teisinės bazės trūkumų šalinimas yra tinkamai nukreiptas į vandens naudojimo efektyvumo didinimą, o svarbiausias aspektas – kuo daugiau pakartotinai panaudoti vandens. Norint pasiekti pageidaujamus ir laukiamus rezultatus pirmiausia reikia nustatyti saugaus vandens pakartotinio panaudojimo kriterijus.

1.17 Galiausiai, Komitetas atkreipia dėmesį į svarbius dirvožemio ir miškų tvarkymo aspektus, glaudžiai susijusius su vandens klausimais.

1.18 EESRK perspėja, kad metmenyse nustatytų tikslų įgyvendinimas bus sudėtingas. Visi metmenų procese dalyvaujantys subjektai turėtų žinoti apie šią riziką ir, savo atsakomybės lygmeniu, turėtų dėti visas pastangas, kad panaikintų kuo daugiau kliūčių. Pilietinė visuomenė turėtų aktyviai dalyvauti šiame sudėtingame procese, gaudama pakankamai informacijos, pasinaudodama savo galiomis sprendimų priėmimo procese ir koreguodama savo veiksmus pagal su vandeniu susijusius uždavinius.

2. Bendra informacija – Komisijos dokumentai

2.1 Vanduo būtinas žmogaus gyvybei, gamtai ir ekonomikai. Šis išteklius nuolat atsinaujina, bet jis yra ribotas ir negali būti gaminamas ar keičiamas kitais ištekliais. Gėlas vanduo sudaro tik 2 proc. viso planetos vandens, ir dėl konkuruojančių poreikių 2030 m. pasaulyje gali būti nepatenkinta maždaug 40 proc. vandens tiekimo paklausos.

2.2 Šie dokumentai pateikti rinkinyje, kurį sudaro dvi svarbios ataskaitos ir būtinų pagrindinių veiksmų planas:

— Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) įgyvendinimo ataskaita. Upių baseinų valdymo planai,

— Europos vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūros ataskaita,

— Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys.

2.3 Be to, parengta daugybė tyrimų, atskleidžiančių daugialypes vandens problemas. Kaip matyti iš pateiktų dokumentų, svarbiausi klausimai buvo nagrinėjami vandenų apsaugos metmenyse.

2.4 Kad taptų aiškiau ir būtų paremtas įgyvendinimas, pagal VPD Bendrąją įgyvendinimo strategiją (BĮS) buvo parengti 26 rekomendaciniai dokumentai įvairiais VPD įgyvendinimo aspektais, į atvirą ir dalyvaujamąjį procesą įtraukus platų suinteresuotųjų subjektų ratą.

2.5 Viešosiose konsultacijose buvo pareikšta nuomonė, kad BĮS visiškai arba iš dalies buvo apsvarstyti teisingi klausimai ir kad pateikti rekomendaciniai dokumentai buvo naudingi praktiškai įgyvendinant ES vandens politiką. Tačiau kai kuriais klausimais (pavyzdžiui, ekonominės naudos analizė, tikslų nustatymas) reikia daugiau aiškumo ir rekomendaciniai dokumentai būtų naudingesni, jeigu jie būtų parengti ankstesniame įgyvendinimo etape.

2.6 Galbūt pažanga taikant holistinį ekosistemų požiūrį vandens srities tikslams nebuvo pakankama. Ateityje gali tekti peržiūrėti geros būklės apibrėžtį, kad būtų užtikrinta, jog apibrėžtis pakankamai plati, kad būtų užkirstas kelias tolesniam būklės blogėjimui. Be to, dabar kur kas labiau atsižvelgta į ekosistemos paslaugų apsaugos svarbą.

2.7 Tinkamumo patikros tyrimo metu buvo nustatytos svarbiausios sprendtinios problemos:

— **Vandens kokybė.** Informacija, pateikta pirmame (2009 m.) upių baseinų valdymo plane, rodo, kad daugiau kaip pusė visų paviršinių vandens telkinių Europoje būklė neatitinka geros ekologinės būklės kriterijų. Be tų priemonių, kurios nurodytos senesnėse (Nitrato, Miesto nuotekų valymo, Pramoninių išmetamųjų teršalų) direktyvose, prireiks papildomų priemonių VPD tikslams pasiekti.

— **Vandens stygiaus** problema tampa vis aktualesnė Europoje. Didelės teritorijos, pirmiausia Pietų Europoje, kenčia nuo vandens stygiaus, o konkuruojantys panaudojimo būdai didina paklausą visame žemyne. Nemažai Europos regionų vandens stygius tampa tiesiogine ir ilgalaikė grėsmė ekosistemoms ir vandens tiekimui žemės ūkyje, pramonėje ir namų ūkiuose.

- **Potvynių ir sausrų dažnumas ir intensyvumas** bei žala aplinkai ir ekonomikai per pastaruosius trisdešimt metų akivaizdžiai išaugo. Tai vyksta ir dėl klimato kaitos, ir dėl kitokio antropogeninio poveikio (pavyzdžiui, žemės naudojimo paskirties pasikeitimo). Nuo 1998 m. dėl potvynių Europoje žuvo apie 7000 žmonių, apie pusė milijono žmonių buvo evakuota ir (apdraustosios) ekonominės sąnaudos siekia ne mažiau kaip 25 mlrd. EUR.
- **Kitos didelės apkrovos ES vandenims** susidaro dėl teršalų išmetimo, hidromorfologinių pokyčių ir vandens ėmimo, o šiuos veiksnius iš esmės lemia demografinis augimas, žemėnauda ir ekonominė veikla.

2.8 Pastaraisiais dešimtmečiais pavyko sėkmingai sumažinti teršalų išmetimą į Europos vandenį ir dėl to pagerėjo vandens kokybė. Tačiau pirmajame UBV plane pateikti duomenys rodo, kad daugiau kaip pusės paviršinių vandens telkinių Europoje ekologinė būklė arba ekologinis potencialas yra prastesnis nei geras ir prireiks papildomų priemonių Vandens pagrindų direktyvos (VPD) tikslui pasiekti. Apkrovos, apie kurias pranešama ir kurios daro poveikį daugumai paviršinių vandens telkinių, yra tarša iš pasklidusių šaltinių, sukeliančių pernelyg didelį maistingųjų medžiagų kiekį, ir hidromorfologinės apkrovos, keičiančios buveines.

2.9 Metmenyse pripažįstama, jog vandens aplinka visoje ES labai skiriasi, ir todėl, laikantis subsidiarumo principo, nesiūloma vieno sprendimo visais atvejais. Juose pabrėžiamos tokios pagrindinės temos: žemėnaudos tobulinimas, vandens taršos problematika, vandens naudojimo efektyvumo ir atsparumo didinimas bei geresnis vandens išteklių valdančių subjektų funkcijų vykdymas.

2.10 Metmenyse pateikta daug konkrečių priemonių, programų ir veiksmų, skirtų neišspręstoms problemoms įvairiais lygmenimis spręsti, ir visa tai pateikta trijose darbo srityse:

- įgyvendinimas,
- vandens politikos integravimas į kitas ES politikos sritis,
- galiojančios teisinės bazės trūkumų šalinimas.

Jau imtasi veiksmų ir juos planuojama baigti įgyvendinti iki 2016 m., išskyrus ilgalaikius veiksmus (programas), kuriuos planuojama įgyvendinti iki 2021 m.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas labai vertina metmenų parengiamajame etape nuveikto darbo mastą ir kokybę. Dokumentas parengtas kruopščiai įvertinus patirtį, sukaupą vandens klausimais ne tik iš upių baseinų valdymo (UBV) planų, bet ir informaciją, gautą iš ekspertų tyrimų. Be to, verta atkreipti dėmesį į tai, kad vandens teisės visuomet buvo svarbi Europos šalių teisinės struktūros dalis, taigi patirtis šioje srityje yra tikrai ilgalaikė.

3.2 Visi keturi pamatiniai aplinkosaugos teisės aktų principai buvo tinkamai taikomi daugybei problemų spręsti ir principui dėl visuotinės prieigos prie saugaus geriamojo vandens ir pagrindinių sanitarijos paslaugų paremti.

3.3 Metmenyse ne tik oficialiai pripažįstama didelė gamtinių sąlygų, susijusių su vandeniu, įvairovė ES, bet ir siūlomi praktiniai veiksmai, kaip spręsti pagrindines konkrečias pavienių regionų ir (arba) upių baseinų problemas. EESRK labai vertina upių baseinų koncepcijos kaip ES vandens politikos kertinio akmens vaidmenį; tokia koncepcija padeda valstybėms narėms kartu veiksmingiausiai spręsti pagrindines problemas.

3.4 Be to, Komitetas pripažįsta Tinkamumo patikros dokumentą⁽¹⁾, kuris yra vienas pirmųjų tokio pobūdžio dokumentų ir kuriame svariai įvertinama pati vandens politika bei jos vieta visuose su šia politikos sritimi susijusiuose teisės aktuose.

3.5 Nors EESRK mano, kad metmenys ir visi su jais susiję dokumentai yra itin gerai parengti, būtina dar daugiau dėmesio skirti planuojamų veiksmų įgyvendinimui. Kaip jau įprasta, įgyvendinimas bus sudėtingas ir jau dabar jam turi būti teikiamas didžiausias prioritetas. Visos galimos politinės pastangos, paskatos ir sistemų (projektų) valdymo metodai turėtų būti panaudoti, kad šis planas būtų sėkmingai įgyvendintas.

⁽¹⁾ SWD(2012) 393 final.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Įgyvendinant esamas reguliavimo priemones (1 sritis), dėmesys turėtų būti skirtas taršos iš pasklidusių šaltinių mažinimui, stiprinant nitrato srčiai skirtas veiksmų programas. Atsilikimo priežastys turėtų būti kruopščiai išanalizuotos, o būtini patobulinimai tinkamai paskatinti, atsižvelgus į specifines konkrečių upių baseinų sąlygas.

4.2 Principas „teršėjas moka“ taip pat taikomas šiuo atveju, tačiau, nepaisant to, toks įpareigojimas turi būti tinkamai apibrėžtas ir pagrįstas realistinėmis vandens ciklo prielaidomis (vertinimais). Teršėjas privalėtų mokėti už padarytą įrodytą realią taršą.

4.3 Pastangos sumažinti taršą iš pramonės šaltinių yra pagrįstos Pramoninių teršalų direktyvos įgyvendinimu. Proporcionalumo principas turi būti taikomas kartu su principu „teršėjas moka“, kuris yra aiškiai identifikuojamas taškinių taršos šaltinių atveju.

4.4 Kad būtų taikomas principas „teršėjas moka“, būtini atitinkami matavimai (kiekiai) ir galbūt stebėsena (teršalų), kad būtų sukurtas tvirtas pagrindas visiems papildomiems veiksams. Tokie reikalavimai turėtų būti proporcingi vietai ir spręstinių problemų dydžiui.

4.5 Deja, bet daugelyje Europos šalių vis dar nėra išsamios informacijos apie tai, kiek vandens įteka. Metmenyse pagrįstai reikalaujama **parengti vandens sąskaitas** kartu su valstybėmis narėmis, atsižvelgiant į kartu su EAA atliktą darbą. Tokios sąskaitos leistų upių baseinų valdytojams apskaičiuoti, kiek vandens bus galima panaudoti ir kiek reikės jo rezervuoti, kad būtų išsaugotos ekosistemos funkcijos (gamtosauginis debitas). Komitetas primygtinai rekomenduoja šią užduotį atlikti kuo greičiau.

4.6 Daugelyje Europos šalių dėl vandens poreikio drėkinimo tikslais neįmanoma užtikrinti geros vandens būklės. Kai kuriuose vandens stygių patiriančiuose regionuose neteisėto ėmimo problema yra rimta. **Tyrimai, skirti patikrinti COPENICUS/GMES duomenis**, leistų valstybėms narėms nustatyti neteisėto vandens ėmimo atvejus ir tokios užduotys turėtų užtikrinti, kad GMES kaip ES svarbos projektas būtų pagrįstas išsamiau.

4.7 Komitetas mano, kad svarbu parengti **bendrą sąnaudų susigrąžinimo metodiką**, leidžiančią palyginti rezultatus visoje Sąjungoje. Tokia metodika užtikrintų, kad visi vandens naudotojai turi pakankamas paskatas vandenį naudoti efektyviai.

4.8 EESRK atkreipia dėmesį į keletą iniciatyvų ir požiūrių vandens stygių patiriančiuose regionuose pavyzdžių, kurie buvo pristatyti Komitete vykusiame viešame klausyme šia tema. Be to, buvo paskelbta keletas tyrimų apie efektyvų vandens naudojimą pagal koncepciją „daugiau pasėlių iš vieno lašo“. Šio darbo rezultatai galėtų būti panaudoti žemės ūkio poreikiams patenkinti ir turimiems ištekliams vandens stygių patiriančiuose regionuose panaudoti. Ir šiuo atveju turėtų būti taikomas proporcingumo principas sprendžiant tokius jautrius klausimus.

4.9 2 sritis – vandens politikos tikslų integravimas į kitas ES politikos sritis – taip pat reikalauja imtis daug veiksmų, kurie išvardyti metmenų veiksmų plane.

4.10 Komitetas pabrėžia, kad, pasitaikius tokiai išimotinei progai, vandens darbotvarkę būtina suderinti su BŽŪP, kai. Parlamentą, Tarybą ir Komisiją rengia ateinančių septynerių metų darbotvarkę. Negalima praleisti tokios progos šiose srityse:

- VPD pagrindinių priemonių įtraukimas į kompleksinės paramos sistemą,
- tausumo reikalavimų pagal I ramstį didinimas, ypač ekologiniu požiūriu svarbiose vietovėse,
- kaimo plėtros programų, skirtų su vandeniu susijusioms problemoms spręsti, rengimas,
- BŽŪP II ramsčio finansavimas gerinti drėkinimo sistemų efektyvumą (nustačius aplinkosaugos sąlygas, pavyzdžiui, skaitiklių diegimą),
- skatinti natūralias vandens sulaikymo priemones – salpas, šlapynes ar buferines juostas palei upių krantus – kurios yra svarbiausios priemonės ekosistemos funkcijai atkurti. Finansavimas pagal II ramstį, kuris skirtas toms vietovėms, kurioms reikalinga parama, yra labai svarbus. Taip pat turėtų būti siekiama skatinti veiksmus pagal programas LIFE+, „Horizontas 2020“ ir kt.

4.11 Apsaugos nuo potvynių priemonės (šiuo metu labai aktualios Vidurio Europoje) taip pat reikėtų koordinuoto finansavimo, galbūt iš struktūrinių fondų. Be to, kai kurios planuotos priemonės (reaguojant į ankstesnius potvynius) nebuvo iki galo įgyvendintos dėl įvairiausių administracinių kliūčių. Tokiems neatidėliotiniams klausimams spręsti reikėtų ir tinkamų skubių administracinių priemonių

4.12 Komitetas vertina vandens srities ir žemės ūkio našumo ir tvarumo inovacijų partnerystę. Reikėtų pabrėžti, kad šios iniciatyvos buvo sukurtos valstybėse narėse pagal principą „iš apačios į viršų“, o Komisija atlieka koordinavimo vaidmenį. Galimybė sėkmingai įgyvendinti priemones padidėja įtraukus suinteresuotuosius subjektus į jų atitinkamas veiklos sritis.

4.13 Gėlo vandens sričiai nepriklausančios politinės intervencijos priemonės taip pat gali padėti stiprinti vandens taršos prevenciją. Pavyzdžiui, teisės aktai dėl tausiojo pesticidų naudojimo, pramoninių išmetamų teršalų, vaistų ir REACH reglamentas (dėl cheminių medžiagų) turi būti suderinti su metmenyse planuojamais veiksmais.

4.14 3 sritis, galiojančios teisinės bazės trūkumų šalinimas, yra tinkamai nukreipta į vandens naudojimo efektyvumo didinimą, o svarbiausias aspektas – vandens pakartotinio panaudojimo potencialo didinimas. Norint pasiekti pageidaujamus ir laukiamus rezultatus pirmiausia reikia nustatyti saugaus vandens pakartotinio panaudojimo kriterijus. Žinoma, vandenį galima pakartotinai naudoti tuose pačiuose / panašiuose įrenginiuose, tačiau apytakinio vandens perdavimas iš vieno naudotojo / įrenginio pakartotiniam panaudojimui kitam naudotojui / įrenginiui pareikalautų tinkamos pusiausvyros ir kiekio, ir reikalingos kokybės atžvilgiu.

4.15 Pavyzdžiui, esant visiškai uždaram vandens ciklui, net ir vienintelės operacijos atveju, beveik neįmanoma tai padaryti dėl nuolat didėjančio neorganinių druskų kiekio tokioje grandinėje. Todėl būtina rasti saugią pusiausvyrą, kad procesai vyktų sklandžiai.

4.16 Galiausiai, Komitetas atkreipia dėmesį į svarbius dirvožemio ir miškų tvarkymo aspektus, glaudžiai susijusius su vandens klausimais. Kartais dėl skirtingų politikos sričių vienas kitam prieštaraujančių reikalavimų miškų ištekliai sunkiai gali atlikti savo negamybines funkcijas, pavyzdžiui, būti svarbiausiu natūraliu gėlo vandens sulaikymo rezervuaru, anglies dioksido absorbentu, saugoti biologinę įvairovę ir kt. Gyvavimo ciklo analizė turėtų atskleisti visus aspektus ir nurodyti subalansuotas priemones, pritaikytas prie miškų vaidmens ES.

4.17 Vandens klausimų negalima atsieti nuo dirvožemio klausimų. Komitetas ragina skirti pakankamai dėmesio dirvožemiui, nors pripažįstame, kad dirvožemio darbotvarkei yra taikomas subsidiarumo principas. Bendri ypatumai turėtų būti plačiau aptarti tęsiant metmenyse numatytą darbą.

4.18 EESRK perspėja, kad metmenyse nustatytų tikslų įgyvendinimas susidurs su kliūtimis šiose srityse:

- rinkos trūkumai (pajamų praradimas, išlaidų ir pelno paskirstymas),
- finansavimo trūkumas, žalingos subsidijos,
- reguliavimo kliūtys,
- nepakankamas koordinavimas,
- politinės valios trūkumas,
- vandens politikos tikslų integravimas į kitas sektorinės politikos sritis išlieka retorišku.

Visi metmenų procese dalyvaujantys subjektai turėtų žinoti apie šią riziką ir, savo atsakomybės lygmeniu, dėti visas pastangas, kad panaikintų kuo daugiau kliūčių. Pilietinė visuomenė turėtų aktyviai dalyvauti šiame sudėtingame procese gaudama pakankamai informacijos, pasinaudodama savo galiomis sprendimų priėmimo procese ir koreguodama savo veiksmus pagal su vandeniu susijusius uždavinius.

Balsavimo rezultatai

Už	112
Prieš	129
Susilaikė	12

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl priemonių sparčiojo elektroninio ryšio tinklų diegimo sąnaudoms mažinti

(COM(2013) 147 final – 2013/0080 (COD))

(2013/C 327/17)

Pranešėjas **Thomas McDONOGH**

Taryba, 2013 m. balandžio 12 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. balandžio 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl priemonių sparčiojo elektroninio ryšio tinklų diegimo sąnaudoms mažinti

COM(2013) 147 final – 80/2013 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 20 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 180 narių balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas mano, kad visuotinė prieiga prie sparčiojo elektroninio ryšio tinklų yra svarbus veiksnys, skatinantis augimą Europoje ir darbo vietų kūrimą ir stiprinantis sanglaudą. EESRK tvirtai remia Skaitmeninės darbotvarkės⁽¹⁾ tikslus dėl plačiajuosčio ryšio; tačiau šiuos tikslus bus sunku pasiekti, jei valstybės narės ir Komisija nesiims konkrečių priemonių, kad pagerintų sąlygas tiek plačiajuosčio ryšio pasiūlai, tiek paklausai visoje Sąjungoje.

1.2 Komitetas labai nusivylė neseniai Europos Vadovų Tarybos priimtu sprendimu sumažinti 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos skaitmeninei infrastruktūrai skirtą biudžeto dalį nuo 9,2 mlrd. eurų iki vos 1 mlrd. eurų. Taip sumažinus biudžetą per daugiametę finansinę programą nebebus remiamas plačiajuosčio ryšio diegimas ir dėl to labiau siai nukentės skurdesni ir mažiau palankias sąlygas turintys ES regionai.

1.3 Komitetas teigiamai vertina šį Komisijos pasiūlymą dėl reglamento. Siūlomos priemonės yra ypač svarbios norint įveikti skaitmeninę atskirtį ir palengvinti plačiajuosčio ryšio diegimą kaimo vietovėse.

1.4 EESRK norėtų, kad Komisija patartų, kaip prieigą prie sparčiojo plačiajuosčio ryšio būtų galima pripažinti visuotine visų piliečių teise nepaisant jų buvimo vietos. 2010 m. Komisija iškėlė klausimą, ar plačiajuostis ryšys neturėtų vėl tapti vienu iš universalųjų paslaugų įpareigojimų objektų⁽²⁾. Į šį klausimą reikia skubiai atsakyti, kad būtų galima didinti piliečių gerovę, užimtumą ir skaitmeninę įtrauktį.

1.5 Komitetas ragina valstybes nares daugiau nedelsti ir užbaigti savo nacionalinius plačiajuosčio ryšio planus.

1.6 Komisija ir valstybės narės turėtų apsvarstyti, kokias finansines paskatas ir paramą būtų galima teikti privačiajam sektoriui siekiant paskatinti investicijas į spartųjį plačiajuosčių ryšių tose vietose, kuriose gyventojų tankis yra mažas.

1.7 Komiteto skaičiavimais, kad būtų pasiekti Skaitmeninės darbotvarkės 2020 m. tikslai, be didelių privačiojo sektoriaus investicijų į sparčiojo plačiajuosčio ryšio diegimą taip pat prireiks iki 60 mlrd. eurų viešojo finansavimo. EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares savo biudžetuose numatyti šį būtiną finansavimą.

1.8 Komitetas pageidautų, kad Komisija spręstų klausimą, kaip elgtis su tais plačiajuosčio ryšio teikėjais, kurie klientams neužtikrina sutartyse pažadėtos interneto ryšio spartos. Toks sutarčių nesilaikymas ir klaidinanti reklama mažina pasitikėjimą skaitmenine rinka ir kenkia paklausai, todėl reikia ryžtingų priemonių.

1.9 Komitetas ragina Komisiją išplėsti pasiūlytą reglamentą ir kurti visos Europos plačiajuosčio ryšio infrastruktūros didmeninę rinką.

1.10 EESRK prašo Komisijos, nacionalinių reguliavimo institucijų (NRI) ir valstybių narių užtikrinti, kad konkurencinga plačiajuosčio ryšio infrastruktūros rinka būtų kuriama visoje Sąjungoje.

⁽¹⁾ COM(2010) 245 final.

⁽²⁾ COM(2008) 572 final

1.11 Komitetas pabrėžia, kad pasiūlytas reglamentas suteiks naujų verslo galimybių komunalinių paslaugų ir transporto įmonėms dalyvauti plačiajuosčio ryšio infrastruktūros rinkoje. Komisija ir valstybės narės turėtų imtis konkrečių priemonių, kad paskatintų šias įmones pasinaudoti tokia galimybe.

1.12 Komitetas atkreipia Komisijos dėmesį į ankstesnes, neseniai pateiktas nuomones dėl sparčiojo plačiajuosčio ryšio diegimo ir skaitmeninės atskirties mažinimo (*Europos skaitmeninė darbotvarkė*⁽³⁾), *Pirmoji radijo spektro politikos programa*⁽⁴⁾ ir *Europos skaitmeninė darbotvarkė. Skaitmeninėmis technologijomis grindžiamas Europos augimas CES959-2013*, dar nepaskelbta OL).

2. Komisijos pasiūlymo santrauka

2.1 Tikslas

2.1.1 Komunikate „II bendrosios rinkos aktas. Drauge už naują augimą“ plačiajuosčio ryšio infrastruktūros diegimo sąnaudų sumažinimas nurodytas kaip vienas iš 12 pagrindinių veiksmų, padidinsiančių augimą.

2.1.2 Dėl taisyklių ir administracinės praktikos nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmeniu skirtumų sulėtėjo sparčiojo plačiajuosčio ryšio paslaugų teikimas, ypač ne miestų vietovėse.

2.2 Tikslai

2.2.1 Reglamento tikslas:

- sumažinti sąnaudas ir investicijų riziką supaprastinant veiksmingo plačiajuosčio ryšio teikimo planavimo ir investavimo procesus,
- panaikinti bendrosios rinkos veikimo kliūtis, kurias sukelia plačiajuosčio ryšio infrastruktūros teikimo taisyklių ir administracinės praktikos skirtumai nacionaliniu ir subnacionaliniu lygmeniu,
- skatinti visuotinę plačiajuosčio ryšio aprėptį,
- užtikrinti, kad plačiajuosčio ryšio paslaugas teikiančioms įmonėms ir investuotojams būtų taikomos vienodos sąlygos ir jie nebūtų diskriminuojami.

2.3 Siūlomas reglamentas

2.3.1 Siekiant numatytų sąnaudų ir veiksmingumo tikslų, reglamente apibrėžiama keletas tiesiogiai tinklo operatoriams ir infrastruktūros paslaugų teikėjams taikytinų teisių ir įpareigojimų, taikytinų įvairiuose infrastruktūros diegimo etapuose.

2.3.2 Reglamente siūlomos tokios teisės normos tikslams pasiekti:

⁽³⁾ OL C 54, 2011 2 19, p. 58–64.

⁽⁴⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 53–57.

— **prieiga prie esamos fizinės infrastruktūros.** Kiekvienas tinklo operatorius (telekomunikacijų arba ne telekomunikacijų infrastruktūros savininkas), reglamente tinklo operatorius apibrėžiamas kaip elektroninio ryšio tinklo paslaugų teikėjas, taip pat įmonė, teikianti fizinę infrastruktūrą, kuri skirta šioms paslaugoms teikti: dujų, elektros energijos gamybos, tiekimo ar paskirstymo, įskaitant viešojo apšvietimo paslaugas, šildymo, vandens tiekimo, įskaitant nuotekų išleidimo arba valymo ir kanalizacijos paslaugas; transporto paslaugoms, įskaitant geležinkelius, kelius, uostus ir oro uostus, turi teisę suteikti prieigą prie jų fizinės infrastruktūros ir įpareigojimą patenkinti pagrįstus prašymus suteikti prieigą prie jų fizinės infrastruktūros fiksuoto arba belaidžio elektroninio ryšio tinklų diegimo tikslu;

— **informacija apie esamą infrastruktūrą.** Plačiajuosčio ryšio teikėjai turi teisę kreipdamiesi į vieną informacinį punktą gauti minimalios informacijos apie esamą fizinę infrastruktūrą, taip pat teisę atlikti esamos fizinės infrastruktūros apžiūrą vietoje;

— **inžinerinių darbų koordinavimas.** Kiekvienas tinklo operatorius gali derėtis dėl inžinerinių darbų koordinavimo susitarimų su įmonėmis, įgaliotomis teikti sparčiojo plačiajuosčio ryšio tinklų elementus. Kad būtų galima geriau koordinuoti darbus, bet kuris tinklo operatorius paprašytas turi pateikti minimalios informacijos apie vykdomus arba planuojamus inžinerinius darbus, susijusius su jo fizine infrastruktūra;

— **leidimų suteikimas.** Kiekvienas plačiajuosčio ryšio tinklo paslaugų teikėjas turi teisę elektroninėmis priemonėmis per bendrą informacinį punktą gauti visą informaciją apie sąlygas ir procedūras, kurias reikia atlikti norint gauti leidimą konkrečioms inžineriniams darbams, taip pat teisę teikti leidimų paraiškas elektroninėmis priemonėmis per tą punktą. Kompetentingos institucijos leidimą turi suteikti arba paraišką atmesti per šešis mėnesius nuo paraiškos gavimo;

— **pastato įranga.** Visuose naujuose pastatuose ir pastatuose, kuriuose atliekama kapitalinė renovacija, turi būti įrengta sparčiajam ryšiui parengta fizinė pastato infrastruktūra iki galutinių tinklo punktų.

2.3.3 Tinklo operatorių ir plačiajuosčio ryšio paslaugų teikėjų ginčus dėl jų teisių ir įsipareigojimų spęs, jei prireiks, kompetentinga nacionalinė ginčų sprendimo institucija – NRI arba kita kompetentinga valdžios institucija.

2.3.4 Reglamentas bus tiesiogiai taikytinas visoje ES, kai Europos Parlamentas ir Taryba jam pritaras.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Placiajuostis ryšys yra būtinas

3.1.1 Placiajuostis ryšys yra skaitmeninės darbotvarkės įgyvendinimui ir bendrosios skaitmeninės rinkos sukūrimui būtina infrastruktūra. Sunku būtų pervertinti placiajuosčio ryšio paslaugų ekonominę svarbą. Prieiga prie placiajuosčio ryšio didina ekonomikos augimą: Pasaulio banko vertinimu, placiajuosčio ryšio skvarbą padidinus 10 proc., BVP padidėja iki 1,5 proc. Spartus ryšys bet kurioje vietoje yra būtinas norint diegti naujas pokyčius skatinančias technologijas ir paslaugas, pavyzdžiui, debesų kompiuteriją ir pažangiuosius tinklus.

3.1.2 Placiajuosčio ryšio svarba ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui yra pripažinta skaitmeninėje darbotvarkėje, kurioje numatyta iki 2013 m. visiems europiečiams sudaryti sąlygas naudotis baziniu placiajuosčiu ryšiu, o iki 2020 m. užtikrinti, kad i) visi europiečiai turėtų galimybę naudotis 30 Mb/s spartos internetu ir kad ii) 50 proc. ar daugiau Europos namų ūkių užsisakytų spartesnio kaip 100 Mb/s interneto ryšio paslaugą. Šiuos tikslus bus galima pasiekti tik jei visoje ES bus sumažintos infrastruktūros diegimo sąnaudos ir bus imtasi ypatingų priemonių, skirtų užtikrinti placiajuosčių ryšį Sąjungos kaimo ir blogesnes sąlygas turinčiose vietovėse.

3.2 Nedaug kainuojanti ir pasaulinio lygio

3.2.1 Nedaug kainuojanti pasaulinio lygio placiajuosčio ryšio infrastruktūra yra būtinas dinamiškos XXI a. ekonomikos elementas. Žiniomis grindžiamo verslo įmonės kursis ten, kur bus joms reikalingų įgūdžių ir infrastruktūra. Ar bus galima teikti vis daugiau ir vis pažangesnių sveikatos, švietimo ir socialinių paslaugų, priklausys nuo to, ar spartus arba itin spartus placiajuostis ryšys bus prieinamas.

3.2.2 Tinklų kokybė, jų paslaugų teikimo sąnaudos ir konkurencingos kainos, kurias mokės galutinis vartotojas, yra svarbūs tinklų diegimo programų valdymo kriterijai. Kadangi iki 80 proc. tinklo infrastruktūros sąnaudų lemia civilinės inžinerijos darbai, svarbu, kad nacionalinės ir vietos valdžios institucijos stengtųsi pastebimai sumažinti sąnaudas veiksmingai koordinuodamos infrastruktūros projektus.

3.3 Visuotinė teisė gauti paslaugas

3.3.1 EESRK daugelyje nuomonių (paskutinį kartą nuomonėje dėl skaitmeninės technologijos grindžiamo Europos augimo ⁽⁵⁾) prašė Komisijos pateikti rekomendacijas, kaip prieigą prie sparčiojo placiajuosčio interneto būtų galima pripažinti visuotine visų piliečių teise nepaisant jų buvimo vietos. Reikia skubaus atsakymo į šį klausimą.

⁽⁵⁾ „Skaitmeninis augimas. Tarpinė peržiūra“, OL C 271, 19.09.2013, p. 127–132.

3.4 Būtinai itin spartus placiajuostis ryšys

3.4.1 Skaitmeninėje darbotvarkėje nustatytus tikslus dėl 2020 m. placiajuosčio ryšio prieigos jau netolimoje ateityje pralinks sparti pažanga placiajuosčio ryšio technologijų ir internetu grindžiamų paslaugų (pavyzdžiui, didelės raiškos vaizdo konferencijų) srityje. Itin spartūs tinklai, užtikrinantys iki 1 Gb/s (1 000 Mb/s) ryšį, jau diejami kai kuriose miestų vietovėse (<http://arstechnica.com/tech-policy/2012/07/tokyo-seoul-and-paris-get-faster-cheaper-broadband-than-us-cities/>), o vaizdais grindžiamos paslaugos plėtojamos taip, kad jos galėtų naudotis šiuo spartesniu ryšiu.

3.4.2 Norint neatsilikti nuo pasaulinės interneto ekonomikos raidos prireiks didelių investicijų į itin spartų placiajuosčių ryšį visoje ES.

3.5 ES atsilieka

3.5.1 Kaip Komisija pripažino neseniai paskelbtame komunikate dėl skaitmeninės technologijos grindžiamo Europos augimo ⁽⁶⁾, placiajuosčio ryšio infrastruktūros diegimo srityje Europa atsilieka nuo savo pasaulinių konkurentų.

3.5.2 Į spartų placiajuosčių ryšį kai kuriose Azijos valstybėse ir JAV pradėta investuoti greičiau, taigi aprėptis ten didesnė ir ryšys greitesnis. 2011 m. gruodžio mėn. duomenimis, Pietų Korėjoje 100 gyventojų tenka 20,6 proc. šviesolaidinio interneto paslaugos abonementų – tai yra didžiausia skvarba pasaulyje, dvigubai didesnė, nei pavyzdžiui, Švedijoje (Tarnybų darbinis dokumentas, papildantis pasiūlymą dėl reglamento dėl placiajuosčio ryšio diegimo sąnaudų sumažinimo, SWD(2013) 0073 (1 dalis)).

3.6 Skaitmeninė atskirtis

3.6.1 Europos skaitmeninės darbotvarkės rezultatų suvestinė (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard>) ir naujausi Eurostato duomenys (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/main_tables) rodo, kad skaitmeninis atotrūkis didėja, o skirtumai tarp valstybių narių yra didžiuliai. 2012 m. duomenimis, 27 ES valstybėse narėse 28 proc. namų ūkių neturi placiajuosčio ryšio. Be to, 90 proc. namų ūkių, kurie neturi placiajuosčio ryšio, yra kaimo vietovėse. Kaimo vietovėse sparčiojo interneto tebelaukia 35 milijonai namų ūkių ir jei nebus skirtas reikiamas dėmesys piliečiams, gyvenantiems ne miestų centruose, jų socialinės ir ekonominės sąlygos taps vis nepalankesnės.

3.6.2 Į Komisijos pasiūlymą dėl reglamento įtrauktos priemonės suteiks pagrindą nacionalinių ir vietos vyriausybių planavimo taisyklių reformai, pažangiam infrastruktūros planavimui, investicijų skatinimui bei novatoriškoms technologijoms ir gali padėti sumažinti atotrūkį placiajuosčio ryšio srityje.

⁽⁶⁾ COM(2012) 784 final.

3.7 Būtinės investicijos

3.7.1 Komitetas labai nusivylė šių metų vasario mėn. priimtu Tarybos sprendimu 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje sumažinti pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę skaitmeninei infrastruktūrai ir paslaugoms skiriamą finansavimą nuo 9,2 milijardo eurų iki vos vieno milijardo eurų. Taip sumažinus biudžetą per daugiametę finansinę programą nebebus remiamas plačiajuosčio ryšio diegimas, nukentės skurdesni ir mažiau palankias sąlygas turintys ES regionai ir dar labiau pagilės skaitmeninė atskirtis.

3.7.2 Daugiametėje finansinėje programoje numatytos lėšos plačiajuosčio ryšio diegimui buvo skirtos tam, kad Komisija jas panaudotų plačiajuosčio ryšio rinkos skatinimui, bet tai yra tik nedidelė dalis lėšų, iš tiesų reikalingų, kad būtų pasiekti skaitmeninės darbotvarkės plačiajuosčio ryšio tikslai. Konsultantai, kuriems Komisija pateikė užsakymą apskaičiuoti, kiek finansavimo trūksta, įvertino, kad norint pasiekti 2020 m. tikslus prireiks iki 62 mlrd. papildomo viešojo finansavimo („Socialinis ir ekonominis plačiajuosčio ryšio poveikis“ (angl. *Study on the socio-economic impact of bandwidth*), tyrimą Europos Komisijos užsakymu atliko *Analysys Mason*, 2012 m.).

3.7.3 Šios didelės investicijos turės būti finansuojamos daugiausiai privačiojo sektoriaus lėšomis, bet reikės ir papildomų priemonių remti privacias investicijas kaimo vietovėse, kur gyventojų tankis yra per mažas, kad pritrauktų investuotojus. Europos investicijų bankas jau suteikė finansavimą daugeliui tokių projektų, tačiau tokios paramos reikės daug daugiau. Komisija turėtų apsvarstyti, kaip Europos institucijos ir valstybės narės galėtų sudaryti geresnes sąlygas plačiajuosčio ryšio diegimo finansavimui privačiojo sektoriaus lėšomis.

3.7.4 Pagal skaitmeninės darbotvarkės 48 veiksmą numatyta spartaus ryšio tinklų diegimui skirti lėšų iš struktūrinių fondų. Taip pat reikia pagalvoti apie sanglaudos fondo lėšas.

3.8 Pasiūlos skatinimas

3.8.1 Vietos valdžia ir savivaldybės gali atlikti svarbų vaidmenį skatindamos plačiajuosčio ryšio paslaugų teikimą savo regione, t. y. vadovaudamos viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystės iniciatyvoms ir kuo greičiau ir kuo veiksmingiau įgyvendindamos pasiūlytuose reglamentuose išvardytas priemones.

3.8.2 Reglamentas suteikia galimybę atverti rinką didesniai skaičiui naujų plačiajuosčio ryšio ir paslaugų teikėjų. Visų pirma ne telekomunikacijų įmonės, turinčios platią infrastruktūrą, gali ją naudoti sparčiųjų tinklų paslaugų teikimui. Valstybės narės ir Komisija turi ypač stengtis skatinti šiuos naujokus.

3.8.3 Reglamentas taip pat suteikia galimybes atverti rinką tarpvalstybinėms įmonių investicijoms į infrastruktūros paslaugų teikimą visoje Europoje. Komisija turėtų apsvarstyti, kaip būtų galima plėtoti šią bendrosios rinkos infrastruktūrą visoje Europoje didinant informuotumą apie investavimo galimybes, mažinant šių investicijų riziką ne nacionaliniams investuotojams ir galbūt kuriant specialias finansines priemones (obligacijas), kurios padidintų patrauklumą investuoti į daugiausiai sunkumų patiriančius regionus.

3.8.4 Reikia nedelsiant diegti novatoriškus technologinius sprendimus, įskaitant platesnį belaidžio ryšio technologijų naudojimą, tuo paspartinant plačiajuosčio ryšio diegimą ir mažinant gilėjantį miesto ir kaimo vietovių skaitmeninį atotrūkį.

3.8.4.1 Visų pirma, svarbu valstybėse narėse visapusiškai įgyvendinti Europos radijo spektro politikos programą⁽⁷⁾, norint užtikrinti pakankamą ir tinkamą spektrą tiek aprėpčiai, tiek bevielio plačiajuosčio ryšio technologijų pajėgumui ir užtikrinanti prieigą prie šio spektro – visa tai padės pasiekti 2020 metams užsibrėžtus tikslus.

3.8.4.2 Palydovinės technologijos leis užtikrinti plačiajuosčių ryšių atokiausiose Sąjungos vietovėse. Tačiau dėl savo pajėgumų, sąnaudų ir greičio aspektų jos nebus pagrindinis sprendimas – 2020 m. jomis galbūt bus galima užtikrinti tik šiek tiek mažiau nei 10 proc. Europos 30 Mb/s plačiajuosčio ryšio.

3.9 Paklausos skatinimas

3.9.1 Maža plačiajuosčio ryšio paklausa, ypač rečiau apgyvendintose teritorijose, turi neigiamą poveikį investicijoms į tinklus; nepaisant to, vietovėse, neturinčiose prieigos prie sparčiojo ryšio, visada yra nemaža, nors ir akivaizdžiai nematoma, paklausa.

3.9.2 Komisija ir valstybės narės turi skirti dėmesį plačiajuosčio ryšio paklausos skatinimui įvairiais metodais, įskaitant tikslines visuomenės informavimo kampanijas, viešas belaidžio ryšio zonas, tolesnį e. valdžios paslaugų plėtojimą, taip pat skatindamos skaitmeninio raštingumo ir gebėjimų ugdymą. Paklausos skatinimo pastangos visų pirma turėtų būti nukreiptos į kaimo vietoves.

3.9.3 Norint užtikrinti, kad piliečiai užsisakytų plačiajuosčių ryšių, labai svarbus yra plačiajuosčio ryšio sąnaudų ir kainų skaidrumas. Dabartiniai Europos plačiajuosčio ryšio vartotojai skundžiasi, kad jų interneto paslaugų teikėjai neužtikrina jiems tokios interneto ryšio spartos, kokia nurodyta sutartyse. Toks sutarčių nesilaikymas ir klaidinanti reklama mažina pasitikėjimą skaitmenine rinka ir kenkia paklausai, todėl reikia ryžtingų priemonių.

⁽⁷⁾ COM(2010) 471 final.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Reglamento reikalingumas

4.1.1 Trūksta pakankamų finansinių paskatų, kad komercinių tikslų siekiančios elektroninės komunikacijos įmonės investuotų į plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą daugelyje ES vietovių, kur gyventojų tankis yra per mažas. Todėl Komitetas palankiai vertina tai, kad pasiūlytu reglamentu bus nustatytos priemonės, skirtos iš esmės sumažinti plačiajuosčio ryšio teikimo sąnaudas ir riziką ir padidinti tinklo paslaugų teikėjų norą investuoti.

4.1.2 Norėdamos užtikrinti tinkamą skaitmeninę įtrauktį ir padidinti visuotinio sparčiojo plačiajuosčio ryšio teikiamą ekonominę naudą, valstybės narės ir vietos valdžios institucijos turi daryti didesnę įtaką plačiajuosčio ryšio infrastruktūros pasiūlai ir paklausai, tam įgyvendindamos plačiajuosčio ryšio planus, kuriuose derinama didelė ekonominė investicijų į didelio gyventojų tankio teritorijų infrastruktūrą grąža ir mažiau finansiškai patrauklios investicijos, kurių reikia mažiau išsivysčiusiuose regionuose. Pasiūlytas reglamentas suteiks joms geresnes priemones tai pasiekti.

4.1.3 Daugelyje rinkų yra tik vienas dominuojantis infrastruktūros paslaugų teikėjas. Komitetas tikisi, kad veiksmingas šio reglamento įgyvendinimas sudarys geresnes sąlygas naujiems tinklo paslaugų teikėjams patekti į rinką ir teikti konkurencingus pasiūlymus.

4.2 Sąnaudų sumažinimas ir bendradarbiavimo pagerinimas

4.2.1 Komunikate teigiama, kad civilinės inžinerijos darbai gali sudaryti iki 80 % plačiajuosčio ryšio diegimo sąnaudų. Apskaičiuota, kad jeigu būtų įgyvendintas pasiūlytas reglamentas, tinklo operatorių kapitalo išlaidų sumažėjimas galėtų siekti 20–30 % visų investicinių sąnaudų, t. y. iki 63 mlrd. eurų iki 2020 m. Taip sutaupyti 63 mlrd. eurų galėtų būti investuoti į kitas ekonomikos sritis.

4.2.2 Privačių infrastruktūros paslaugų teikėjų bendradarbiavimas ir noras dalytis yra svarbūs siekiant efektyvumo, įgyvendinimo operatyvumo, aplinkos tvarumo ir konkurencingų kainų užtikrinimo galutiniais vartotojams. Komitetas palankiai vertina tai, kad reglamentas įpareigoja privačius infrastruktūros paslaugų teikėjus skelbti tinkamą informaciją apie esamą ir planuojamą infrastruktūrą, o tinklo paslaugų teikėjus – bendradarbiauti, kad būtų lengviau tinkamai planuoti, bendradarbiauti ir veiksmingai naudoti išteklius.

4.3 Natūralūs monopoliai

4.3.1 Tose teritorijose, kuriose gyventojų tankis mažas, dėl ekonominių priežasčių galima remti tik vieną pagrindinį plačiajuosčio ryšio infrastruktūros paslaugų teikėją, kitaip tariant, egzistuoja natūralus monopolis.

4.3.2 Tokio natūralaus monopolio sąlygomis patartina taikyti „atviros prieigos“ plačiajuosčio ryšio paslaugų teikimo modelį, kai vienintelis teikėjas, galbūt veikiantis viešojo ir privačiojo

sektorių partnerystės pagrindu, diegia pagrindinę tinklo infrastruktūrą ir vėliau atveria tinklą sąžiningomis ir vienodomis sąlygomis išnuomodamas tinklo pajėgumus mažesniems paslaugų teikėjams. Komisija turėtų apsvarstyti, kaip būtų galima Europoje plėtoti ir reguliuoti šį atviros prieigos modelį neiškreipiant konkurencijos.

4.4 Didmeninė rinka

4.4.1 Pasiūlytas reglamentas apima ir įgyvendinimo nuostatas dėl didmeninės plačiajuosčio ryšio infrastruktūros rinkos kūrimo. Komisija turėtų išnagrinėti, kokius svertus įtraukti į reglamentą, kad jis skatintų tokios rinkos formavimąsi, ypač sunkiai pasiekiamuose Sąjungos regionuose.

4.4.2 Didmeninė optinių kabelių nenaudojamų skaidulų (angl. *dark fibre*) arba belaidžio ryšio infrastruktūros rinka galėtų būti bendra kelių valstybių arba visos Europos rinka, jei tik būtų kokybiškos informacijos apie vartotojų paklausą ir esamą infrastruktūrą. Komisija turėtų išanalizuoti, kaip būtų galima skatinti ir remti tokią rinką.

4.5 Nacionaliniai plačiajuosčio ryšio diegimo planai

4.5.1 Norint plėsti infrastruktūrą, visų pirma kaimo vietovėse, reikia veiksmingos nacionalinės strategijos ir įgyvendinimo plano. Visos valstybės narės šiuo metu turi plačiajuosčio ryšio diegimo strategijas, bet daugelis jų vis dar neturi planų, kaip pasiekti skaitmeninės darbotvarkės tikslus. Greitai teks atnaujinti nacionalines strategijas ir jose numatyti itin sparčių tinklų diegimo metodus su konkrečiais tikslais ir nustatytomis įgyvendinimo priemonėmis.

4.5.2 Skaitmeninės darbotvarkės 46 veiksmė reikalaujama, kad valstybės narės parengtų nacionalinius plačiajuosčio ryšio diegimo planus, bet daugelis jų tokių planų neparengė, tad Komisija šį veiksmą pažymėjo kaip vėluojantį. Šis vėlavimas turi neigiamą poveikį plačiajuosčio ryšio diegimui ir šio sektoriaus finansavimo planams. EESRK ragina valstybes nares peržiūrėti savo planus atsižvelgiant į šį pasiūlytą reglamentą ir kuo greičiau baigti šį darbą.

4.5.3 Išsamus nacionalinis plačiajuosčio ryšio diegimo planas, apimantis viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės iniciatyvas ir konkrečias paskatas palengvinti diegimą kaimo vietovėse, padėtų pasinaudoti Europos ir EIB lėšomis.

4.6 Komunalinių paslaugų įmonės

4.6.1 Pasiūlytas reglamentas sudarys galimybes infrastruktūros savininkams, kurie nėra elektroninės komunikacijos įmonės, pavyzdžiui, energetikos, vandens, transporto ir atliekų šalinimo įmonės, komerciniais pagrindais atverti savo infrastruktūrą plačiajuosčio ryšio paslaugų teikimui. Tai padės šioms įmonėms gauti papildomų pajamų, sumažinti būtinos infrastruktūros sąnaudas, nes dalį jų padengs plačiajuosčio ryšio paslaugų teikėjai, ir pasinaudoti sinergija, kai plėtos pagrindines savo paslaugas, pavyzdžiui, pažangiuosius tinklus energijos tiekėjams.

4.6.2 Komisija ir valstybės narės turėtų informuoti šias įmones apie galimybes, kurias teikia plačiąjuosčio ryšio infrastruktūros diegimas, ir apie galimą teigiamą pasiūlyto reglamento poveikį jų verslui.

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl daugiamečio Europos jūrų saugumo agentūros veiksmų reaguojant į laivų keliamą taršą ir į naftos bei dujų įrenginių keliamą jūrų taršą finansavimo

(COM(2013) 174 final)

(2013/C 327/18)

Pranešėja **dr. Anna BREDIMA**

Europos Parlamentas, 2013 m. balandžio 16 d., ir Taryba, 2013 m. balandžio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl daugiamečio Europos jūrų saugumo agentūros veiksmų reaguojant į laivų keliamą taršą ir į naftos bei dujų įrenginių keliamą jūrų taršą finansavimo

COM(2013) 174 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 20 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 10 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 179 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria tam, kad EMSA biudžetas pagal siūlomą reglamentą 2014–2020 m. laikotarpiui būtų padidintas nuo 154 mln. EUR iki 160,5 mln. EUR. Jis dar kartą pritaria Reglamente Nr. 100/2013 numatytam Europos jūrų saugumo agentūros (EMSA) kompetencijos sričių išplėtimui.

1.2 Reglamentą siūloma priimti kaip tik tuo metu, kai Viduržemio jūros rytinėje dalyje atrasta naftos ir dujų telkinių ir imtasi iniciatyvų kuo greičiau pradėti juos eksploatuoti įrengus jūrų gręžinius. Šie darbai taps tikru EMSA pajėgumų išbandymu, jeigu reikės reaguoti į galimus jūrų gręžybės ir naftos bei dujų transportavimo keliamus pavojus.

1.3 EESRK pritaria siūlomam finansiniam paketui, tačiau mano, kad jo gali neužtekti veiksams, kurių reikės imtis per numatytą septynerių metų laikotarpį, nes išvelgia galimus iššūkius: padaugės eismo srautų (jūroje bus daugiau naftos ir dujų tanklaivių), gręžybės darbų eksploatuojant naftą ir dujas Europos Sąjungą juosiančiose jūrose, be to, tarp ES valstybių narių dabar yra daugiau pakrantės ir salyno valstybių. Dėl ribotų reagavimo į nelaimės pajėgumų didelių incidentų atveju gali padidėti išorinės sąnaudos.

1.4 EESRK nuomone, šiuo metu eksploatuojamų 19 laivų gali neužtekti visiems ES pakrantės rajonams norint padėti valstybėms narėms likviduoti jūrų užterštumą. Finansavimo gali nepakakti ir norint toliau plėsti palydovinių vaizdų sistemą, kuri leidžia aptikti ir padėti surinkti visoje ES teritorijoje iš laivų išleistas teršiančias medžiagas.

1.5 EESRK ragina EMSA pasinaudoti savo naujosiomis kompetencijos sritimis ir padėti kovoti su piratavimu jūroje. EMSA palydovinės stebėjimo priemonės labai padės aptikti piratų laivus.

1.6 EESRK nori žinoti, ar ES valstybės narės ir kaimyninės šalys vis dar turi reikiamą įrangą, kad galėtų reaguoti į dideles avarijas, tokio masto kaip tanklaivių „Erika“ ir „Prestige“ ar į „Deepwater Horizon“ panašias nelaimes.

1.7 EESRK prašo ES, jos valstybių narių ir naujųjų kaimyninių pakrančių valstybių geriau įgyvendinti šias siūlomo reglamento aiškinamajame memorandume išvardytas regionines konvencijas ir susitarimus: Helsinkio konvenciją, Barselonos konvenciją, Bonos susitarimą, OSPAR konvenciją, Lisabonos susitarimą (kuris dar neįsigaliojo) ir Bukarešto konvenciją.

1.8 EESRK ragina EMSA imtis veiksmų siekiant ES ir kaimyninių valstybių uostuose identifikuoti netinkamus naftos likučių priėmimo įrenginius.

2. Europos Komisijos pasiūlymas

2.1 2013 m. balandžio 3 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl daugiamečio Europos jūrų saugumo agentūros (EMSA) veiksmų reaguojant į laivų keliamą taršą ir į naftos bei dujų įrenginių keliamą jūrų taršą finansavimo ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM(2013) 174 final.

2.2 2006 m. gruodžio 18 d. Reglamentu Nr. 2038/2006 ⁽²⁾ nustatytas daugiametis Europos jūrų saugumo agentūros veiksmų reaguojant į laivų keliamą taršą finansavimas nuo 2007 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d.

2.3 Reglamentu (ES) Nr. 100/2013 EMSA paskirta naujų „pagrindinių“ uždavinių – reaguoti į naftos ir dujų įrenginių keliamą taršą, be to, buvo numatyta EMSA paslaugas teikti šalims, kurioms taikoma plėtos politika ir Europos kaimynystės politika ⁽³⁾. Šioje nuomonėje daugiausia vertinama, ar nustatyto EMSA finansavimo užteks naujiems agentūros uždaviniams atlikti. Septyneriems metams (nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d.) siūlomas 160,5 mln. EUR finansavimas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria tam, kad EMSA biudžetas pagal siūlomą reglamentą 2014–2020 m. laikotarpiui būtų padidintas nuo 154 mln. EUR iki 160,5 mln. EUR. Jis dar kartą pritaria Reglamente Nr. 100/2013 numatytam Europos jūrų saugumo agentūros (EMSA) kompetencijos sričių išplėtimui. Šį pritarimą EESRK išreiškia atsižvelgdamas į savo ankstesnes su EMSA susijusias nuomones ⁽⁴⁾.

3.2 Reglamentu 100/2003 EMSA suteikti įgaliojimai įsikišti ne tik taršos iš laivų atveju, bet ir jūroje išsiliejus naftai iš naftos ir dujų gręžimo platformų. Šis įgaliojimas suteiktas po naftos išsiliejimo iš naftos gavybos platformos „Deepwater Horizon“ ir Meksikos įlankoje įvykus sprogimui (2010 m. balandžio mėn.). EESRK supranta, kad bendras Komisijos pasiūlymo tikslas yra užtikrinti veiksmingą ES pagalbą reaguojant į laivų ir į naftos bei dujų įrenginių keliamą taršą, kad EMSA avarijos paveiktoms šalims galėtų teikti tvarias taršos likvidavimo paslaugas. Todėl valstybės narės, rengdamos ar peržiūredamos savo nacionalinius jūrų taršos likvidavimo planus, gali atsižvelgti į šią paramą.

3.3 EESRK supranta, kad siūlomas biudžetas reikalingas, kad EMSA galėtų išlaikyti savo Naftos išsiliejimo padariniams likviduoti skirtų būdinių laivų tinklą, kuris yra paskirstytas ES jūrų rajonams, ir kad bus numatytas tam tikras naftos taršai šalinti skirtų laivų, kurie šalins laivų ir jūroje esančių įrenginių sukeltą taršą, skaičius. Be to, manoma, kad nebus finansuojami pažangūs naftos surinkimo įrenginiai, ir jie 2014–2020 m. laikotarpiu gali būti neoptimalūs.

3.4 EESRK supranta, kad jūroje esančių įrenginių stebėseną iš palydovo (sistema „CleanSeaNet“) siekiant nustatyti neteisėto išleidimo atvejus bus daugiausia vykdoma kartu naudojantis palydoviniais vaizdais, užsakytais taršos iš laivų stebėsenos tikslais. EESRK primena savo ankstesnę nuomonę ⁽⁵⁾, kurioje buvo teigiama: „Atsižvelgdamas į dideles sąnaudas, susijusias su palydovinių vaizdų paslauga, EESRK mano, kad išteklį naudojimas turi būti optimizuotas, ir, svarbiausia, kad vaizdų naudojimas turi būti koordinuojamas tarp valstybių narių; tai padėtų sutaupyti daug lėšų. Kartu yra priežasčių investuoti siekiant tobulinti vaizdų surinkimą visuose Europos jūrų rajonuose, kadangi esama aprėptis tikrai nėra plati, ypač Viduržemio jūros rajone.“

3.5 EESRK supranta, kad finansavimas nebus skirtas techninei pagalbai šalims partnerėms, kurioms taikoma Europos kaimynystės politika, ir jų pajėgumams stiprinti.

3.6 Reglamentą siūloma priimti kaip tik tuo metu, kai ES atrasta naujų energijos šaltinių. Visų pirma paminėtini Viduržemio jūros rytinėje dalyje atrasti nauji naftos ir dujų telkiniai ir dėl to pradedami gręžybos darbai siekiant nedelsiant pradėti šiuos telkinius eksploatuoti. Tai taps tikru EMSA pajėgumų išbandymu, jeigu reikės reaguoti į galimus su tuo susijusius pavojus. Tam, kad EMSA šiuo atveju galėtų visavertiškai atlikti savo uždavinį, jai reikėtų skirti daugiau išteklių. Padidėjus laivų, ypač tanklaivių ir suskystintų gamtinių dujų laivų-saugyklų eismui, atradus naujus naftos ir dujų telkinius ir dėl to pradėjus gręžybos darbus, Viduržemio ir Juodojoje jūrose reikės kur kas didesnio laivų skaičiaus. 2014–2020 m. laikotarpiui visai ES pakrantei numatyta 19 laivų. Tai labai optimistinis skaičiavimas, kuris dabartinėmis aplinkybėmis, galima sakyti, yra itin kuklus.

3.7 Išplėtus EMSA įgaliojimus pirmiau minėtoje srityje reikės toliau vystyti palydovinių vaizdų sistemas stebėjimo tikslais, geriau vykdyti ankstyvo taršos aptikimo ir atsakingų laivų arba naftos ir dujų įrenginių identifikavimo funkcijas. Turėtų būti lengviau gauti duomenis ir turėtų būti veiksmingiau reaguojama į taršą.

3.8 EESRK nori žinoti, ar ES valstybės narės ir kaimyninės šalys vis dar turi reikiamą įrangą, kad galėtų reaguoti į dideles avarijas, tokio masto kaip tanklaivių „Erika“ ir „Prestige“ ar į „Deepwater Horizon“ panašias nelaimes.

3.9 Atsižvelgdamas į visus šiuos argumentus, EESRK mano, kad reikėtų skirti daugiau išteklių, kad būtų galima: pakeisti reagavimo į naftos taršą įrangą laivuose su kuriais sudarytos sutartys, skirti papildomų naftos surinkimui skirtų laivų tiems jūrų rajonams, kuriuose yra jūrinių įrenginių, bet kurie kol kas yra geografiškai nutolę (pavyzdžiui, Arkties vandenynas), įsigyti papildomų dispergentų ir įrangos, naudojamų naftos išsiliejimų į

⁽²⁾ OL L 394, 2006 12 30, p. 1.

⁽³⁾ OL L 39, 2013 2 9, p. 30.

⁽⁴⁾ OL C 76, 2013 3 14, p. 15.

OL C 299, 2012 10 4, p. 153.

OL C 48, 2012 2 15, p. 81.

OL C 44, 2012 2 11, p. 173.

OL C 255, 2010 9 22, p. 103.

OL C 277, 2012 11 17, p. 20.

OL C 211, 2008 8 19, p. 31.

OL C 28, 2006 2 3, p. 16.

OL C 108, 2004 4 30, p. 52.

⁽⁵⁾ OL C 28, 2006 2 3, p. 16.

jūrą atvejais, sistemos „CleanSeaNet“ paslaugas išplėsti į teritorijas, kuriose yra jūrinių įrenginių ir teikti paramą šalims, kurioms taikoma Europos kaimynystės politika.

3.10 EESRK ragina EMSA pasinaudoti savo naujosiomis kompetencijos sritimis ir padėti kovoti su piratavimu jūroje. EMSA priemonės ir duomenys, ypač palydovinio stebėjimo, labai padės aptikti piratų laivus. Vienu iš svarbiausių EMSA uždavinių turėtų būti duomenų apie laivų buvimo vietą teikimas, tačiau tik tuo atveju, jei to prašo nacionalinės valdžios institucijos. EESRK (kaip ir nuomonėje „Piratavimas jūroje: ES kovos su piratavimu stiprinimas“ (2013 m. sausio 16 d.) ir specialiaje viešajame klausyme (2013 m. sausio 24 d.)) dar kartą kartoja, kad EMSA turėtų padėti kovoti su piratavimu.

4. Konkrečios pastabos

4.1 2 straipsnis. *Sąvokų apibrėžtys*

Reglamente siūloma naftos apibrėžtis yra tokia, kokia nustatyta 1990 m. Tarptautinėje konvencijoje dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo taršos nafta incidentams. EESRK prašo ES ir valstybių narių geriau įgyvendinti šią konvenciją.

4.2 2 straipsnis. *Sąvokų apibrėžtys*

Pavojingų ir kenksmingų medžiagų apibrėžtis yra tokia, kokia nustatyta 2000 m. Protokole dėl parengties, veiksmų ir bendradarbiavimo taršos pavojingomis ir kenksmingomis medžiagomis atvejais. EESRK prašo ES ir valstybių narių, kurios dar nepasirašė šio protokolo, tai padaryti ir jį gyvendinti.

4.3 4 straipsnis. *Sąjungos finansavimas*

4.3.1 EESRK supranta, kad EMSA parama šalims, kurioms taikoma plėtros politika ir ES kaimynystės politika, turėtų būti finansuojama pagal esamas šioms šalims skirtas ES programas ir neturėtų būti šios daugiametės finansinės programos dalis.

4.3.2 EESRK pritaria siūlomam finansiniam paketui, tačiau abejoja, ar jo užteks veiksmams, kurių reikės imtis per numatytą septynerių metų laikotarpį, nes išvelgia galimus iššūkius: padaugės eismo srautų (jūroje bus daugiau naftos ir dujų tanklaivių), grėžybės darbų eksploatuojant žvalgant naftą ir dujas

Europos Sąjungą juosiančiose jūrose. Dėl sumažėjusių reagavimo į nelaimes pajėgumų didelių incidentų atveju gali padidėti išorinės sąnaudos.

4.4 5 straipsnis. *Esamų pajėgumų stebėseną*

Kalbant apie ES valstybių ir privačių reagavimo į taršą mechanizmų sąrašą, EESRK ragina imtis veiksmų, kad būtų įtraukti panašūs kaimyninių, ne ES pakrantės valstybių mechanizmai, nes jūrų tarša neturi sienų. Be to, nepaisant to, kad šioje nuomonėje kalbama tik apie atsitiktinę taršą, EESRK ragintų EMSA imtis veiksmų siekiant ES ir kaimyninių pakrantės valstybių uostuose identifikuoti netinkamus priėmimo įrenginius. Su veikla susijusi tarša, skirtingai nei atsitiktinė, nenušviečiama žiniasklaidos ir nėra tokia sensacinga, tačiau ji sudaro kur kas didesnę bendros jūrų taršos dalį.

4.5 EESRK prašo ES, jos valstybių narių ir naujųjų kaimyninių pakrantės valstybių geriau įgyvendinti šias siūlomo reglamento aiškinamajame memorandume išvardytas regionines konvencijas ir susitarimus: Helsinkio konvenciją, Barselonos konvenciją, Bonos susitarimą, OSPAR konvenciją, Lisabonos susitarimą (kuris dar neišsigaliojo) ir Bukarešto konvenciją. EESRK mano, kad reikėtų labiau populiarinti pagal šias konvencijas (bendrai) organizuojamas kovos su tarša priemones, ir galvoja, kad būtina reikalingi jūrų taršos ekspertų mainai. Daugiau tokių mainų valstybėms narėms turėtų padėti surengti EMSA Jūrų taršos ekspertų mainų programa EMPOLLEX.

4.6 EESRK dar kartą kartoja, kad kaimyninės pakrantės valstybės turi visiškai įgyvendinti „pamatinę“ jūrų konvenciją – 1982 m. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją (UNCLOS), kurioje nustatytas teisinis su jūrų tarša, jūros dugno gręžimu ir aplinkosauginiu požiūriu saugiu gabenimu jūra susijusių veiksmų pagrindas.

4.7 Laivuose, dėl kurių sudarytos sutartys, yra dideli surinktos naftos saugojimo pajėgumai ir ne vienas naftos surinkimo sistemos variantas. EESRK mano, kad turėtų būti leidžiama naudoti laivus, su kuriais EMSA sudariusi sutartis, pervežimo barža operacijoms, pervežimui iš laivo į laivą ir saugoti jūroje surinktą naftą.

2013 m. liepos 10 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma patekimo į uosto paslaugų rinką ir finansinio uostų skaidrumo sistema

(COM(2013) 296 final – 2013/0157 (COD))

(2013/C 327/19)

Pagrindinis pranešėjas **Jan SIMONS**

Taryba, 2013 m. birželio 19 d., ir Europos Parlamentas, 2010 m. birželio 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 100 straipsnio 2 dalimi nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma patekimo į uosto paslaugų rinką ir finansinio uostų skaidrumo sistema

COM(2013) 296 final – 2013/0157 (COD).

Komiteto biuras pavedė specializuotam skyriui 2013 m. gegužės 21 d. atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus (Darbo tvarkos taisyklių 59 straipsnis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, savo 491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (2013 m. liepos 11 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Jan Simons ir priėmė šią nuomonę 81 nariui balsavus už ir 2 – prieš.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria neprivalomų priemonių derinimui su teisėkūros veiksmais tais atvejais, kai nėra galimas kitas sprendimas.

1.2 Komitetas taip pat pritaria Komisijos metodui, pagal kurį pasiūlymai turi būti taikomi visiems 319 TEN–T jūrų uostų, o valstybėms narėms paliekama galimybė taikyti reglamento nuostatas kitiems uostams.

1.3 Komitetas remia Komisijos pasiūlymą į reglamento taikymo sritį neįtraukti keleivinio transporto ir krovinių tvarkymo paslaugų atsižvelgiant į mažą dabartinį reglamento poveikį šiai sričiai. Tačiau kalbant apie įgyvendinimą Komitetas rekomenduoja ypač atkreipti dėmesį į švartavimo, laivo vedimo ir laivo vilkimo paslaugas tinkamai atsižvelgiant į skirtingą jų poveikį, kad šios paslaugos ir toliau būtų teikiamos laisva valia, be jokio komercinio spaudimo, kuris keltų pavojų uosto bendruomenei ir plačiajai visuomenei reikalingai saugai, saugumui ir aplinkos apsaugai.

1.4 Komitetas palankiai vertina tai, kad reglamente numatytas straipsnis, pagal kurį numatyta užtikrinti uostų darbuotojų teisių apsaugą. Vis dėlto kyla klausimas, kodėl Direktyvos 2001/23/EB taikymas yra neprivalomas. Socialinius aspektus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti viešuosiuose pirkimuose ir sudarant koncesijos sutartis, Komitetas nurodo savo 2012 m. balandžio 26 d. nuomonėje dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdymų

pirkimų⁽¹⁾. Be to, neseniai pradėtas Komiteto seniai rekomenduotas atskiras uostų sektoriaus socialinis dialogas.

1.5 Komitetas pritaria pagrindinei Komisijos nuostatai didinti uostų sektoriaus finansinį skaidrumą, kadangi tai užtikrins informacijos dėl galimos valstybės pagalbos prieinamumą.

1.6 Be to, dėl nustatytų įvairių kriterijų ir Komisijai suteiktų įgaliojimų priimti deleguotuosius aktus praktiškai visiškai panaikinama uosto valdymo įstaigų komercinė laisvė nustatyti uosto mokesčius. Siūlomas sprendimas pateikiamas 5.5 punkte.

1.7 Komitetas mano, kad 17 straipsnyje numatyta nepriklausoma priežiūros įstaiga, kuriai bus pavesta stebėti, kaip taikomas reglamentas, yra nereikalinga. Pakanka konkurencijos įstatymų, jei jie netaikomi, reikia priimti konkretų sprendimą.

1.8 Komisija norėtų atlikti reglamento poveikio vertinimą praėjus trejiems metams po šio reglamento įsigaliojimo ir prireikus pasiūlyti naujas priemones. Komiteto nuomone, trejų metų laikotarpis yra per trumpas ir siūlo po trejų metų atlikti tarpinį vertinimą, kuriame būtų pateiktos bendros pastabos, ir galutinį vertinimą su išvadomis parengti tik praėjus šešeriems metams po įsigaliojimo.

2. Įžanga

2.1 Trečias kartas nemeluoja! Europos Komisija jau trečią kartą pateikia pasiūlymus dėl Sąjungos jūrų uostų, šį kartą ji pasirinko naują perspektyvą ir kitą požiūrį.

⁽¹⁾ OL C 191, 2012 06 29, p. 84.

2.2 Nauja tai, kad siūloma į transeuropinio transporto tinklą (TEN-T) integruoti 319 uostų ir Europos infrastruktūros tinklų priemonę siekiant geresnių uostų našumo rodiklių ir geresnio susisiekimo su žemyno giluma. Todėl nuo šiol TEN-T jūrų uostai iš esmės yra europinės svarbos, tačiau kartu tampa ar bent jau gali tapti konkurentais.

2.3 Ankstesnės neprivalomos priemonės iš esmės neturėjo jokio poveikio užtikrinant vienodas patekimo į rinką sąlygas ir skaidrumą. Todėl, siekiant, kad ES uostai taptų varomąja ekonomikos augimo ir daugiarašio vežimo jėga, be kitų veiksmų, Komisija siūlo ir privalomą priemonę – reglamentą – apimančią du pirmiau minėtus klausimus.

3. Komisijos dokumentai

3.1 Pasibaigus ilgai ir išsamiai konsultacijai (kaip teigiama poveikio vertinime), Komisija savo komunikate „Uostai – augimo variklis“ pasiūlė aštuonias naujas neprivalomas priemones, kurios, jos nuomone, būtinos 319 uostų, iš kurių 83 priklauso pagrindiniam TEN-T tinklui, galimybės plėtoti ateinančiais keleriais metais.

3.2 Komisija nurodė, kad ES strategijos pagrindinis principas – be reikalo nesikišti į gerai veikiančių uostų darbą, o prasčiau veikiančioms uostams padėti įdiegti gerą patirtį ir racionalius valdymo modelius, atsižvelgiant į jų įvairovę ir į konkrečias aplinkybes.

3.3 Uostų veikla tiesiogiai susijusi su darbo vietų kūrimu. Šiuo metu 2 200 uosto įmonių dirba apie 110 000 uosto dakininkų, 22 jūrinių valstybių narių uostuose iš viso sukurta iki 3 mln. (tiesioginių ir netiesioginių) darbo vietų. Be to, uostai – vienas iš svarbiausių pajamų šaltinių vietos, regionų ar nacionalinei valdžiai.

3.4 Pasiūlyme dėl reglamento, kuriuo nustatoma patekimo į uosto paslaugų rinką ir finansinio uostų skaidrumo sistema, aiškiai nurodoma, kad visų formų paslaugoms, teikiamoms visuose TEN-T uostuose turi būti taikomas laisvės teikti paslaugas principas.

3.5 Tačiau pasiūlymo dėl reglamento nuostatos dėl patekimo į uosto paslaugų rinką (II skyrius) ir pereinamojo laikotarpio nuostatos (24 straipsnis) netaikomos krovinių tvarkymo ir keleivių aptarnavimo paslaugoms.

3.6 Pasiūlyme numatoma uosto valdymo įstaigai palikti laisvę uosto paslaugų teikėjams taikyti paslaugų kokybės ir paslaugų pasiūlos užtikrinimo reikalavimus; tokiu būdu uosto valdymo įstaiga gali apriboti uosto paslaugų teikėjų, teikiančių konkrečią uosto paslaugą, skaičių, pavyzdžiui, dėl vietos stygiaus, tačiau tokie atvejai turi būti aiškiai nustatyti oficialiame uosto plėtros plane, arba jei veiklos vykdytoji nustatoma viešosios paslaugos įpareigojimas, kurio paskirtis turėtų būti aiški, o visuomenė apie tą paskirtį informuota.

3.7 Komisija nurodo, kad darbuotojų teisės turi būti apsaugotos, o valstybės narės turi turėti galimybę dar labiau sustiprinti tas teises įmonių ir senoje įmonėje dirbančių darbuotojų perdavimo atveju.

3.8 Pasiūlyme patikslinama, kad uosto valdymo įstaigos ir valdžios institucijų finansiniai santykiai turi būti skaidrūs, ypač tais atvejais, kai uosto valdymo įstaiga gauna viešųjų lėšų.

3.9 Uosto valdymo įstaiga gali nustatyti uosto infrastruktūros mokesčius savarankiškai ir laikydamasi savo komercinės ir investicijų strategijos. Mokesčiai gali būti diferencijuojami atsižvelgiant į komercinę praktiką, susijusią su dažnu naudojimu uosto paslaugomis, arba siekiant paskatinti veiksmingiau naudoti uosto infrastruktūrą, plėtoti trumpųjų nuotolių laivybą ar užtikrinti, kad vykstant transportavimo veiklą būtų daromas mažas poveikis aplinkai, energija vartojama efektyviai arba išmetama mažai anglies dioksido.

3.10 Pasiūlyme numatyta, kad kiekvienoje valstybėje narėje turi būti nepriklausoma priežiūros įstaiga, kuri stebėtų ir prižiūrėtų, kaip šis reglamentas taikomas.

3.11 Ši įstaiga turi būti teisiškai atskirta ir funkciškai nepriklausoma nuo uosto valdymo įstaigos arba uosto paslaugų teikėjų. Numatyta, kad nepriklausoma priežiūros įstaiga nagrinėja skundus, turi teisę reikalauti, kad uosto valdymo įstaigos, uosto paslaugų teikėjai ir uosto naudotojai teiktų informaciją, kurios, jos nuomone, reikia norint užtikrinti šio reglamento taikymo stebėseną ir priežiūrą; šios įstaigos sprendimai yra privalomi ir gali būti apskųsti teismui.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas laikosi nuomonės, kad Komisija, paskelbdama savo komunikatą, poveikio vertinimą ir pasiūlymą dėl reglamento, žengė žingsnį siekiant atverti patekimą į uosto paslaugų rinką ir užtikrinti didesnę finansinių uostų skaidrumą. Komitetas pabrėžia, kad svarbu gerinti paslaugų kokybę ir didinti investicijas į uostus, nes tai yra du svarbiausi sklandaus rinkos veikimo veiksniai. Saugai, saugumui, aplinkai ir Sąjungos koordinavimo vaidmeniui taip pat skiriamas deramas dėmesys.

4.2 Paskelbti pasiūlymai susiję tiek su neprivalomojo pobūdžio priemonėmis – komunikate nurodyti aštuoni veiksmai – tiek su privalomomis pasiūlyme dėl reglamento nurodytomis priemonėmis. Apskritai Komitetas mano, kad, kai tik įmanoma, reikia taikyti neprivalomas priemones, o teisės aktus – kai nėra kito sprendimo. Komitetas jau anksčiau savo nuomonėje dėl Europos uostų politikos yra siūlęs laikytis tokio požiūrio⁽²⁾.

4.3 Pasiūlymas dėl reglamento taikomas visiems 319 TEN-T uostų, kadangi pagal savo pobūdį Europos transporto sistemoje jie atlieka ypač svarbų vaidmenį. Vis dėlto valstybės narės gali nuspręsti taikyti šio reglamento nuostatas ir kitiems uostams. Komitetas pritaria tokiam, jo nuomone, pragmatiškam Komisijos požiūriui.

(2) OL C 27, 2009 2 3, p. 45.

4.4 Komitetas pažymi, kad reglamento nuostatos dėl patekimo į rinką ir pereinamojo laikotarpio priemonės netaikomos krovinių tvarkymo ir keleivių aptarnavimo paslaugoms (11 straipsnis). Šią išimtį Komisija grindžia argumentu, kad krovinių tvarkymo paslaugos ir keleivių aptarnavimo paslaugos (kruiziniais laivais) dažnai organizuojamos koncesijų pagrindu, tuo tarpu keleivinių keltų paslaugos paprastai susijusios su viešosios paslaugos įpareigojimais. Komitetas gali pritarti tokiam Komisijos argumentui.

4.5 Laisvės teikti paslaugas jūrų uostuose principas yra svarbiausias nagrinėjamo reglamento aspektas. Reglamente numatytos keturios šios laisvės ribojimo galimybės:

- uosto paslaugų teikimui taikyti minimalius reikalavimus,
- riboti uosto paslaugų teikėjų skaičių,
- įpareigoti teikti viešąsias paslaugas,
- skirti vidinį veiklos vykdytoją.

Komitetas pritaria šiam laisvės teikti paslaugas principui, pagal kurį numatyta galimybė taikyti jūrų uostams tam tikrus apribojimus. Tačiau kalbant apie įgyvendinimą Komitetas rekomenduoja ypač atkreipti dėmesį į švartavimo, laivo vedimo ir laivo vilkimo paslaugas tinkamai atsižvelgiant į skirtingą jų poveikį, kad šios paslaugos ir toliau būtų teikiamos laisva valia, be jokio komercinio spaudimo, kuris keltų pavojų uosto bendruomenei ir plačiajai visuomenei reikalingai saugai, saugumui ir aplinkos apsaugai.

4.5.1 Tačiau neaišku, kodėl „vidiniam veiklos vykdytojiui“ (9 straipsnis) taikomi tik viešosios paslaugos įpareigojimai. Iš tiesų visiškai komercinio pobūdžio priežastys, pavyzdžiui, paslaugos tęstinumo ir paslaugos teikimo užtikrinimas, gali paskatinti uosto valdymo įstaigą nuspręsti pačiai teikti tam tikrą paslaugą, kuri nebūtinai gali būti susijusi su viešosios paslaugos įpareigojimais ir (arba) nebūtinai todėl, kad dėl žemės stygiaus arba žemės naudojimo iš anksto nenumatyta paskirčiai reikia mažinti paslaugos teikėjų skaičių. Reglamente reikėtų numatyti ir tokią galimybę.

4.6 Komitetas palankiai vertina tai, kad reglamente numatytas straipsnis, pagal kurį numatyta užtikrinti uostų darbuotojų teisių apsaugą (10 straipsnis). Vis dėlto kyla klausimas, kodėl Direktyvos 2001/23/EB taikymas yra neprivalomas. Socialinius aspektus, į kuriuos reikėtų atsižvelgti viešuosiuose pirkimuose ir sudarant koncesijos sutartis, Komitetas nurodo savo 2012 m. balandžio 26 d. nuomonėje dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų ⁽³⁾.

4.7 Į šį reglamentą Komisija įtraukė tam tikrą skaičių straipsnių (12 straipsnis ir kiti), kuriais skatinamas finansinis skaidrumas ir autonomija. Jei uosto valdymo įstaiga pati teikia uosto paslaugas, uostų direkcijos, be kita ko, privalo užtikrinti su joms skiriamu viešuoju finansavimu susijusios informacijos skaidrumą ir atskirai tvarkyti sąskaitas. Komitetas pasisako už kuo didesnę skaidrumą ir pritaria šioje srityje pateiktiems pasiūlymams.

4.8 Komitetas mano, kad 17 straipsnyje numatyta nepriklausoma priežiūros įstaiga, kuriai bus pavesta stebėti, kaip taikomas reglamentas, yra nereikalinga, kadangi ji prieštarauja uostų, kaip komercinės veiklos vykdytojų, siekiui užtikrinti visiškai rinkos poreikius atitinkančią kokybę. Dabartinės nacionalinės ir Europos konkurencijos teisės pakanka, o tais atvejais, kai ji netaikoma, Komisija turi imtis konkrečių priemonių susijusios valstybės narės atžvilgiu.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Akivaizdu, kad uostuose būtina plėtoti sektorių socialinį dialogą atsižvelgiant ir į tai, kad 2030 m uostams reikės 15 proc. daugiau uosto dokininkų nei šiandien. Komitetas mano, kad gera socialinė aplinka ir siekis rasti visų susijusių šalių sutarimą yra viena iš pagrindinių sklandaus uostų veikimo sąlygų.

5.2 Todėl Komitetas palankiai vertina 2013 m. birželio 19 d. įsteigtą ES socialinio dialogo komitetą, kuriame socialiniai partneriai, užtikrinant visišką jų nepriklausomumą, visų prима nagrinės darbo sąlygų klausimą.

5.3 Komitetas pritaria pasiūlymui, pasikonsultavus su uosto naudotojais, nustatyti uosto infrastruktūros mokesť. Komitetas mano, kad toks uosto infrastruktūros mokesčio nustatymo būdas yra skaidrus.

5.4 Komitetas palankiai vertina uosto valdymo įstaigoms reglamente nustatytą reikalavimą užtikrinti skaidrumą, susijusį su joms skiriamu viešuoju finansavimu ir jo įtraukimu į šių įstaigų sąnaudas. Tai sudarys galimybę ankstyvuoj etapu įvertinti valstybės pagalbą ir padidinti finansinį skaidrumą.

5.5 Vienas iš, Komiteto manymu, labai svarbių aspektų, t. y. uosto valdymo įstaigų komercinė laisvė nustatyti uosto mokesčius (14 straipsnis), kuri praktiškai visiškai panaikinama tolesniuose punktuose nustatant daugybę kriterijų ir Komisijai suteikiant įgaliojimus priimti deleguotuosius aktus. Tačiau šiuos punktus išbraukus ir 3 punkto pabaigoje tiesiog įterpiant žodžius „pagrįstu [...] konkurencinėmis sąlygomis, taip pat valstybės pagalbos ir konkurencijos taisyklėmis“ šią laisvę būtų galima išsaugoti.

5.6 Komisija siūlo per trejus metus nuo šio reglamento įsigaliojimo paskelbti ataskaitą dėl šio teisės akto poveikio. Komitetas mano, kad tokia ataskaita turėtų būti laikoma tarpine ataskaita, nes tai pernelyg trumpas laikotarpis, kad būtų galima pateikti galutinę išvadą. Reikėtų nustatyti šešerių metų laikotarpį.

⁽³⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 84.

5.7 Galiausiai Komitetas pabrėžia, kad būtina imtis ir kitų priemonių siekiant užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas ES ir kaimyninių šalių uostams.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl bendrų kompensavimo ir pagalbos oro transporto keleiviams taisyklių (tęstinė programa)

(COM(2013) 130 final)

(2013/C 327/20)

Pranešėja **Milena ANGELOVA**

Bendrapranešėjis **Raymond HENCKS**

Europos Parlamentas, 2013 m. balandžio 16 d., ir Europos Sąjungos Taryba, 2013 m. liepos 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Bendrų kompensavimo ir pagalbos oro transporto keleiviams taisyklių (tęstinė programa)

COM(2013) 130 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 20 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 136 nariams balsavus už, 6 – prieš ir 7 susilaukčius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina tai, kad dabartinis pasiūlymas, kuriame siūloma nustatyti tikslesnes reglamente vartojamų atitinkamų sąvokų apibrėžtis, atspindinčias Europos Sąjungos Teisingumo Teismo principus, užtikrina didesnę teisinį tikrumą keleiviams ir oro vežėjams ir sukuria patikimą teisinį pagrindą. Tačiau EESRK apgailestauja, kad Komisijos pasiūlyme nenumatytas aukštas vartotojų apsaugos lygis.

1.2 EESRK iš esmės pritaria priemonėms, kurių oro vežėjai privalo imtis įvairiomis sąlygomis, kad išmokėtų keleiviams kompensacijas skrydžio atidėjimo ilgam laikui atveju, nukreiptų juos kitu maršrutu bei pakeistų tvarkaraštį ir sudarytų apskritai patogesnes sąlygas keleiviams tais atvejais, kai skrydžiai atidedami arba į juos pavėluojama. Tačiau EESRK ypač nesutinka su numatytomis kompensacijomis už vėlavimus, skrydžių ir skrydžių mažų atstumu atidėjimą ilgam laikui, nes pasiūlymas neatitinka šios srities Teisingumo Teismo praktikos.

1.3 EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlymas pateikiamas atlikus išsamų poveikio vertinimą ir primena, kad veiksmingas ir savalaikis SES II+ teisės aktų rinkinio įgyvendinimas yra svarbi priemonė, kuri turėtų sumažinti oro vežėjų sąnaudas.

1.4 EESRK nepitaria Komisijos siūlymui padidinti laiko ribą, po kurios įgyjama teisė į kompensaciją, kadangi šis siūlymas neatitinka trijų vienas po kito priimtų Europos Teisingumo Teismo sprendimų.

1.5 EESRK supranta priežastis, dėl kurių gerokai padidinama skrydžių atidėjimo kompensacijų už tolimo nuotolio keliones riba, tačiau ragina Komisiją toliau stengtis ieškoti būdų, kaip praktiškai skatinti oro vežėjus pasiekti daug trumpesnę laiko ribą nei nustatytoji. Neigaliams arba ribotos judėsenos asmenims pirmiau nurodytas atidėjimo laikas turėtų būti dar labiau sutrumpintas, kad būtų atsižvelgta į ypatingas šių asmenų patiriamas išlaidas dėl bet kurio atidėto skrydžio ilgam laikui.

1.6 EESRK palankiai vertina tai, kad jei oro vežėjas per šį terminą negali nukreipti keleivio kitu maršrutu naudodamas savo skrydžius, jis turi numatyti kitus oro vežėjus ar kitų rūšių transportą. Tačiau Komiteto manymu, 12 valandų terminas, po kurio galima naudotis kitomis paslaugomis arba oro vežėjais, yra per ilgas. Be to, keleiviui turėtų būti suteikiama teisė atsisakyti keliauti kitos rūšies transportu (pavyzdžiui, autobusu, traukiniu arba laivu). Siekiant padengti papildomas sąnaudas, susijusias su kuo greitesniu keleivio nukreipimu pas kitą vežėją, EESRK dar kartą primena savo siūlymą sukurti „bendros atsakomybės“ fondą, skirtą sugrąžinti keleivius į jų šalį arba nukreipti juos kitu maršrutu, kuriuo veža kiti vežėjai.

1.7 EESRK manymu, apibrėžiant „ypatingų aplinkybių“ sąvoką reikėtų aiškiai nurodyti, kad vėlavimai, tvarkaraščio pasikeitimai ir skrydžių atšaukimai nėra laikomi ypatingomis aplinkybėmis, jeigu tokios aplinkybės:

1. pagal savo pobūdį ir susidarymo priežastis nėra tinkamos normaliai oro transporto veiklai vykdyti,

2. negali būti kontroliuojamos ir

3. buvo neišvengiamos, net jeigu būtų buvę imtasi visų pagrįstų priemonių.

Tuomet kiekvienu atveju, kai susidaro ypatingos aplinkybės, reikės įsitikinti, ar jos iš tikrųjų atitinka visas tris nurodytas sąlygas ir jos nebūtinai visada bus tenkinamos kai kuriomis reglamento pasiūlymo 1 priede nurodytomis aplinkybėmis (pavyzdžiui, grėsmė sveikatai ar saugumui, meteorologinės sąlygos arba darbo ginčai).

1.8 EESRK prašo Komisijos parengti neutralų reglamentą dėl kitų transporto rūšių, kad nebūtų pažeistas vienodo požiūrio principas ir vienai transporto rūšiai nebūtų teikiama pirmenybė kitų transporto rūšių sąskaita.

2. Įžanga

2.1 Pastaraisiais metais Europos oro transporto tobulinimas visada užėmė svarbią vietą Europos Komisijos darbotvarkėje. Dėl vis griežtesnių Bendrijos bendro Europos dangaus taisyklių, susijusių su aviacijos sauga, našumu ir poveikiu aplinkai ⁽¹⁾, laikymosi pagerėjo oro susisiekimo paslaugų kokybė ir sustiprėjo nustatytos oro transportu keliaujančių asmenų teisės. EESRK yra parengęs keletą nuomonių dėl visų atitinkamų dokumentų ⁽²⁾ ir ragino Komisiją toliau tęsti šiuos darbus, pripažindamas, kad šioje srityje reikia dėti daugiau pastangų.

2.2 Atsižvelgdamas į tai, kad kelionės oro transportu jau nebėra prabanga ir kad jos tapo būtina priemone verslo poreikiams tenkinti bei sudaryti sąlygas Europos piliečiams įgyvendinti jų neabejotiną teisę laisvai judėti, EESRK mano, kad vis dar yra sričių, kurias reikia toliau tirti siekiant užtikrinti keleivių teises ir sukurti oro vežėjams patikimą teisinę ir verslo aplinką, kurioje jie galėtų sėkmingai dirbti itin konkurencingoje rinkoje. Kompensavimo ir pagalbos oro transporto keleiviams taisyklės – tai tos sritys, kuriose reikia tobulinti teisinę sistemą ir užtikrinti veiksmingesnę galiojančių teisės aktų taikymą.

3. Pagrindinės Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1 Priimti šį pasiūlymą, kuriuo iš dalies keičiamas galiojantis teisės aktas, t. y. Reglamentas (EB) Nr. 261/2004, paskatino šios aplinkybės:

— oro vežėjai dažnai nesuteikia keleiviams teisių, kurios jiems priklauso, kai atsisakoma vežti, skrydis ilgam atidedamas ar atšaukiamas, ar netinkamai tvarkomas bagažas;

— 2011 m. Komisija atkreipė dėmesį į tai, kad dėl dabartinių taisyklių neaiškumų ir spragų jas valstybės narės ir įvairūs oro vežėjai taikė nevienodai;

— Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika šiuo atžvilgiu atliko lemiamą vaidmenį, pavyzdžiui, joje buvo apibrėžtas „ypatingų aplinkybių“ sąvokos turinys ir nustatytos keleivių teisės į kompensaciją skrydį atidėjus ilgam laikui.

3.2 Pagrindinis pasiūlymo tikslas – užtikrinti pagrindines oro transportu keliaujančių keleivių teises, t. y. teisę gauti informaciją, teisę atgauti sumokėtą sumą, teisę keliauti kitu maršrutu, teisę gauti pagalbą laukiant kito skrydžio ir teisę tam tikromis sąlygomis gauti kompensaciją ⁽³⁾. Pasiūlyme taip pat atsižvelgiama į finansinį poveikį oro transporto sektoriui ir užtikrinama, kad oro vežėjai vykdytų veiklą suderintomis sąlygomis liberalizuotoje rinkoje.

3.3 Pasiūlyme aptariamos trys pagrindinės sritys, kuriose, Komisijos manymu, vis dar reikalingos priemonės, kurias įgyvendinus reglamentas būtų taikomas geriau, t. y. veiksmingai suderintas ES teisių užtikrinimas, praktinio naudojimosi jomis palengvinimas ir geresnis visuomenės informavimas apie šias teises. Pasiūlymas atitinka EP rekomendaciją „stiprinti reglamentų teisinį tikrumą, juos geriau paaiškinti ir vienodai taikyti visoje ES ⁽⁴⁾“.

3.4 Todėl Europos Komisijos pasiūlytoje teisinėje Reglamento (EB) Nr. 261/2004 reformoje:

— remiamasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nustatytais teismo praktikos principais;

— apibrėžiama „ypatingų aplinkybių“, kuriomis oro vežėjas atleidžiamas nuo atsakomybės mokėti kompensaciją skrydį atšaukus, atidėjus ilgam laikui arba pavėlavus į jungiamąjį skrydį, taikymo sritis ir tikslė reikšmė;

— nustatomos keleivių teisės, kai keleivis pavėluoja į jungiamąjį skrydį atidėjus ankstesnį skrydį arba pakeitus tvarkaraštį;

— nustatoma vienoda skrydžio atidėjimo riba, po kurios keleivis turi teisę gauti gaiviųjų gėrimų ir maisto;

— apima kitus aspektus, pavyzdžiui, keleivių informavimą, teisę ištaisyti rašybos klaidas, kartu pripažįstant oro vežėjo teisę reikalausti kompensacijos iš trečiųjų šalių, kai jos yra atsakingos už sutrikimus.

⁽¹⁾ COM(2012) 573 final.

⁽²⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 125-130, OL C 376, 2011 12 22, p. 38-43, OL C 198, 2013 7 10, p. 9-13.

⁽³⁾ COM(2011) 174 final.

⁽⁴⁾ 2012 m. kovo 29 d. EP rezoliucija dėl nustatytų oro transportu keliaujančių asmenų teisių veikimo ir taikymo (2011/2150 (INI)).

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK apgailestauja, kad pasiūlymas neatitinka visos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos ir nuo jos nukrypstanta nagrinėjant svarbiausius keleivių teisių aspektus. Tačiau pripažįsta, kad tose srityse, kuriose Komisija įtraukė šio Teismo praktiką, pasiūlymu patobulinamas dabartinis reglamentas.

4.2 EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad dabartiniame pasiūlyme, atrodo, ištaisyta dauguma ankstesnės redakcijos trūkumų, kuriuos nurodė ir sektoriaus atstovai, ir keleiviai⁽⁵⁾, be to, patikslintos kai kurių sąvokų apibrėžtys.

4.2.1 Pasiūlymo pridėtinė vertė sektoriui, palyginti su galiojančiomis taisyklėmis, galėtų būti apibūdinama taip:

- ribojama atsakomybė užtikrinti rūpinimąsi keleiviais ypatingų aplinkybių, kurių negali kontroliuoti vežėjas, atveju;
- pateikiamas nebaigtinis „ypatingų aplinkybių“ sąrašas;
- išaiškinama galimybė reikalauti, kad trečioji šalis atlygintų išlaidas, ir nustatoma bendra atsakomybė;
- pratęsimi skrydžio atidėjimo terminai, po kurių vežėjas privalo išmokėti kompensaciją;
- nustatoma prievolė suteikti keleiviams apgyvendinimą ne daugiau kaip trims nakvynėms ir skirti ne daugiau kaip 100 EUR vienam keleiviui esant „ypatingoms aplinkybėms“. Ši sąlyga netaikoma ribotos judėsenos asmenims, vaikams, kurie vyksta be suaugusiųjų, nėščioms moterims arba asmenims, kuriems reikia specialios medicininės pagalbos;
- panaikinama bet kokia prievolė suteikti apgyvendinimą, kai skrydžio nuotolis mažesnis nei 250 km, o orlaivyje yra ne daugiau kaip 80 vietų, išskyrus jungiamuosius skrydžius.

4.2.2 Pasiūlymo pridėtinė vertė keleiviams galėtų būti apibūdinama taip:

- išaiškinamos reglamento taikymo sąlygos;
- nurodoma, kaip elgtis tais atvejais, kai atsisakoma vežti, skrydis atšaukiamas ir atidedamas ilgam laikui arba pavėluojama į jungiamąjį skrydį, ir aiškiau išdėstomos taisyklės dėl teisės į kompensaciją, teisės atgauti sumokėtą sumą, teisės būti nukreiptam kitu maršrutu ir teisės, susijusios su rūpinimu;

- pateikiama išsami informacija, susijusi su vykdymo užtikrinimu;
- nustatoma kompensacija už skrydžio atidėjimą ilgam laikui;
- nustatoma vienoda dviejų valandų atidėjimo riba, po kurios vežėjas privalo aprūpinti keleivį gaiviaisiais gėrimais ir maistu;
- iš esmės sugriežtinama vežėjo pareiga informuoti keleivius apie jų teises, įskaitant kompensavimo keleiviams tvarką ir skundų nagrinėjimo procedūras, bei institucijų vykdoma priežiūra, kad būtų užtikrintas tinkamas taisyklių vykdymas.

4.2.3 EESRK pripažįsta, jog sudėtinga patenkinti visų suinteresuotųjų subjektų reikalavimus taip, kad visiems būtų vienodai naudinga.

4.3 EESRK mano, jog Komisijos veiksmai, kuriais siekiama pagerinti keleivių apsaugą oro vežėjui tapus nemokiu⁽⁶⁾, yra teisingi, tačiau pabrėžia, kad šių veiksmų nepakanka užtikrinti visapusišką ir veiksmingą keleivių apsaugą oro vežėjo nemokumo atveju; Komiteto nuomone, turėtų būti sukurtas mechanizmas, užtikrinantis, kad oro vežėjas nemokumo atveju laikytųsi siūlomo reglamento.

4.4 Pasiūlyme nustatoma aiški riba tarp paties pasiūlymo ir Tarybos direktyvos 90/314/EEB, taip keleiviams suteikiant teisę pasirinkti, pagal kurį teisės aktą reikalauti kompensacijos, tačiau panaikinama teisė gauti keletą kompensacijų už tą patį įvykį pagal abu teisės aktus.

4.5 Savo ankstesnėse nuomonėse dėl oro transporto keleivių teisių EESRK pateikė įvairių pasiūlymų, kurie padėtų sustiprinti šias teises⁽⁷⁾. Daugelis tų pasiūlymų įtraukti į šį reglamento projektą. Tačiau EESRK apgailestauja, kad nebuvo svarstomi toliau nurodyti pasiūlymai:

- į būsimą dokumento tekstą įtraukti ETT sprendimuose nurodytus sprendimus,
- konkrečiais ypatingais atvejais nustatyti tikslų teisės į pagalbą mastą ir ribas, nustatyti, kaip galima apsaugoti teisėtus keleivių teises pasinaudojant alternatyviais mechanizmais, šiais atvejais per pagrįstą laikotarpį priimant šalis privalomus sprendimus,
- spręsti problemas, pastaruoju metu kylančias dėl keičiamų skrydžių tvarkaraščių,
- spręsti prievolės teikti pagalbą persėdimo vietoje klausimą,

⁽⁶⁾ COM(2013) 129 final.

⁽⁷⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 125–130 ir OL C 229, 2012 7 31, p. 122–125.

⁽⁵⁾ SEC(2011) 428.

- teikiant reglamente nustatytas paslaugas, įtraukti antžeminių paslaugų teikėjus, dirbančius oro transporto bendrovės vardu,
- nurodyti, kokios institucijos kompetencijai priklausys priimti naudotojų skundus ir užtikrinti reglamento nuostatų laikymąsi,
- ES ir valstybių narių lygiu stebėti ir skelbti skundus dėl reglamento nuostatų nesilaikymo, juos suskirstant pagal bendrovę ir pažeidimo tipą, ir sudaryti sąlygas, kad kiekvienoje valstybėje narėje šiuo tikslu galėtų būti atliktas bendrovių, kurioms išduotas oro vežėjo pažymėjimas (OVP), auditas,
- reglamento 14 straipsnyje ištaisyti neatitikimą tarp 1 ir 2 punkto formuluočių,
- nustatyti prievolę atlyginti žalą ją patyrusiems keleiviams, jei oro transporto bendrovė paskelbia bankrotą, pagal bendros atsakomybės principą keleivius skraidinant kitų oro transporto bendrovių lėktuvais, kuriuose yra vietų, ir numatyti sukurti fondą, kuris pagal principą „moka rinkos dalyviai“ išmokėtų kompensacijas keleiviams,
- numatyti galimybę kelionės sutartį perleisti trečiajai šaliai,
- uždrausti esamą oro transporto bendrovių praktiką panaikinti viename biliete nurodytą kelionę atgal, jei keleivis neskrido pirmyn.

4.6 EESRK teigiamai vertina visus patobulinimus, susijusius su neigalių keleivių ir ribotos judėsenos keleivių teisių vykdymo užtikrinimu, nes šiais patobulinimais reglamento nuostatos suderinamos su Neigaliųjų teisių konvencijos nuostatomis. Atsižvelgdamas į tai, EESRK siūlo atlikti toliau nurodytus pakeitimus:

4.6.1 sąvoka „neigalus asmuo arba ribotos judėsenos asmuo“, kaip nurodyta Reglamente (EB) Nr. 1107/2006 dėl neigalių asmenų ir ribotos judėsenos asmenų teisių keliaujant oru, turi būti pakeista pasiūlymo tekste vartojama bendra sąvoka „ribotos judėsenos asmuo“,

4.6.2 6b straipsnyje vartojama sąvoka „judėjimo įranga“ pakeičiama sąvoka „judėjimo įranga arba pagalbiniai įtaisai“.

4.6.2.1 EESRK primygtinai rekomenduoja profesionaliau elgtis su judėjimo įranga ir pagalbiniais įtaisais keliaujant oro transportu. Tuo tikslu visi darbuotojai, kuriems tokia įranga patikima, turėtų būti papildomai informuoti ir parengti. Reikėtų atitinkamai pakeisti ES teisės aktus tiek, kiek jie susiję su neigalių keleivių teisėmis. Didesnis profesionalumas būtų naudingas visiems: antžeminių paslaugų bendrovėms, oro linijoms, oro uostams ir keleiviams.

4.6.3 Pasiūlymo naujame 6 straipsnyje turi būti paaiškinta, kad jei dėl kokios nors priežasties skrydis atidedamas ilgam

laikui, neigaliams keleiviams arba ribotos judėsenos keleiviams turi būti pasiūlyta tokia pat pagalba, kuri nustatyta Reglamento (EB) Nr. 1107/2006 I ir II prieduose.

4.6.4 Turi būti tiksliai paaiškinta, kad suteikiamas apgyvendinimas, nuvežimas į apgyvendinimo vietą, informacija apie tvarką ir priemones (įskaitant interneto svetaines ir kitas elektronines priemones), naudojamas šiai informacijai platinti, taip pat skundų nagrinėjimo procedūros ir interesų deklaracijos, prireikus yra prieinama neigaliams asmenims; taip pat turėtų būti pasirūpinta šunimis vedliais ir šunimis pagalbininkais. Atsižvelgiant į tai, 14 straipsnio nuostatos, susijusios su prievole informuoti keleivius, turi būti taikomos ne tik akliems ir silpnaregiams keleiviams, bet ir visų kitų kategorijų neigaliams asmenims (14 straipsnio 3 dalis).

4.6.5 Reglamente nurodoma, kad negalima atsisakyti vežti keleivį dėl jo negalios arba ribotos judėsenos, tačiau saugumo sumetimais arba jeigu dėl orlaivio dydžio arba jo durų pločio neigalus ar ribotos judėsenos asmuo fiziškai negali būti įsodintas ar vežamas, 4 straipsnyje numatyta nuostata, leidžianti nukrypti nuo šio principo.

Kalbant apie patekimo į orlaivį galimybes, būtina bent jau skaidrumo politika, t. y. perkant bilietus turėtų būti pateikiama aiški ir skaidri informacija.

5. Konkrečios pastabos dėl iš dalies pakeistų taisyklių

5.1 EESRK pritaria principui, pagal kurį oro vežėjai privalo imtis priemonių įvairiomis sąlygomis, kad išmokėtų keleiviams kompensacijas skrydžių atidėjimo ilgam laikui atveju, geriau pasirūpintų keleiviais, nukreiptų juos kitu maršrutu ir pakeistų tvarkaraštį, ir apskritai sudarytų patogesnes sąlygas keleiviams tais atvejais, kai skrydžiai atidedami arba į juos pavėluojama.

5.2 EESRK mano, kad Komisijos siūlymas nuo trijų iki penkių valandų padidinti visoms kelionėms ES viduje taikomą laiko ribą, po kurios įgyjama teisė į kompensaciją, yra nepriimtinas. EESRK nesupranta, kodėl sumažinus skrydžių atidėjimo laiko ribą, po kurios įgyjama teisė į kompensaciją, sumažėtų atšauktų skrydžių skaičius, turint omenyje, kad atšaukus skrydį, oro vežėjas vis tiek turi mokėti kompensaciją.

5.3 Suprantama, kad kelionėms į trečiąsias šalis ir iš jų bus taikomos ribos, susietos su kelionės nuotoliu, kad būtų atsižvelgta į praktines problemas, su kuriomis oro vežėjai susiduria šalindami atidėjimo priežastis atokiuose oro uostuose. Vis dėlto EESRK manymu, siūlomas 9 arba 12 valandų atidėjimo terminas yra per ilgas ir mano, kad Komisija turėtų toliau stengtis ieškoti būdų, kaip skatinti oro vežėjus praktiškai pasiekti daug trumpesnę laiko ribą nei nustatytosios. Neigaliams arba ribotos

judėsenos asmenims pirmiau nurodytas atidėjimo laikas turėtų būti papildomai sutrumpintas, kad būtų atsižvelgta į šių asmenų patiriamas ypatingas išlaidas dėl bet kurio skrydžio atidėjimo ilgam laikui. EESRK manymu, veiksmingas ir savalaikis SES II+ teisės aktų rinkinio įgyvendinimas yra svarbi priemonė siekiant sumažinti oro vežėjų sąnaudas, kad jie galėtų lanksčiau finansuoti išlaidas, susijusias su trumpesnėmis laiko ribomis.

5.4 EESRK palankiai vertina tai, kad nustatomas terminas, ir jei oro vežėjas per šį terminą negali nukreipti keleivio kitu maršrutu naudodamas savo skrydžius, jis turi numatyti kitus oro vežėjus ar kitų rūšių transportą (atsižvelgiant į turimų laisvų vietų skaičių). Tačiau, Komiteto manymu, 12 valandų terminas, per kurį turi būti suteikta galimybė pasinaudoti kitomis paslaugomis arba oro vežėjais, yra per ilgas. Be to, keleiviui turėtų būti suteikiama teisė atsisakyti keliauti kitos rūšies transportu (pavyzdžiui, autobusu, traukiniu arba laivu). Siekiant padengti papildomas sąnaudas, susijusias su kuo greitesniu keleivio nukreipimu pas kitą vežėją, EESRK dar kartą primena savo siūlymą, atsižvelgiant į išsamių diskusijų su visomis suinteresuotosiomis šalimis rezultatus, sukurti „bendros atsakomybės“ fondą, skirtą keleiviams sugrįžti į savo šalį arba nukreipti kitu maršrutu, kuriuo veža kiti vežėjai.

5.5 EESRK mano, kad būtina aiškiau apibrėžti oro uostų pareigas, susijusias su pagalba keleiviams, kai yra masiškai atšaukiami skrydžiai dėl oro uosto atsakingų tarnybų nesugebėjimo sudaryti tinkamų sąlygų sklandžiai teikti skrydžių paslaugas.

5.6 EESRK pritaria pasiūlymo 1 straipsnio 4 dalies b punkte nurodytos „ypatingų aplinkybių“ nuostatos taikymo antrajam bandymui ir rekomenduoja nacionalinėms vykdymo užtikrinimo įstaigoms (NVU), kad ši nuostata būtų taikoma nuodugniai.

5.7 EESRK pritaria siūlymui nustatyti vienodą 2 valandų laiko ribą visų nuotolių skrydžiams ir pakeisti dabartinės rūpinimosi ribas, kurios šiuo metu priklauso nuo skrydžio nuotolio. Tai ypač naudinga keleiviams ir padeda užtikrinti jiems sažiningas ir patogias sąlygas laukiant skrydžio.

5.8 EESRK teigiamai vertina pasiūlymą, kad keleiviai, dėl pirmesnio skrydžio atidėjimo pavėlavę į jungiamąjį skrydį, turi teisę į rūpinimąsi, o tam tikromis aplinkybėmis turi teisę į kompensaciją, nes tai taip pat pagerina keleivių padėtį.

5.9 Kita pasiūlyme numatyta priemonė, padedanti geriau užtikrinti keleivių teisių apsaugą, yra susijusi su tuo, kad skrydžių, kurių tvarkaraštis pakeistas apie tai išpėjus mažiau nei prieš dvi savaites, keleiviai turi turėti panašias teises kaip atidėto skrydžio keleiviai.

5.10 EESRK primygtinai siūlo Komisijai rasti priemonių pagerinti oro uostų ir oro vežėjų bendradarbiavimą, kad būtų gerokai sumažintas laikas, kurį keleiviai turėtų praleisti, kai orlaivis su įlaipintais keleiviais vėluoja stovėdamas oro uoste.

5.11 EESRK ragina Komisiją uždrausti dabartinę oro transporto bendrovių praktiką panaikinti viename biliete nurodytą kelionę atgal, jei keleivis neskrido pirmyn⁽⁸⁾. Komitetas sutinka, jog reikia sustiprinti keleivių teises į informaciją apie skrydžių sutrikimus (kai tik gaunama informacija), kadangi tai padidintų keleivių galimybes planuoti savo tolesnius veiksmus atvykus į galutinę paskirties vietą.

5.12 EESRK suvokia būtinumą apriboti oro vežėjo suteikto apgyvendinimo laiką ypatingų aplinkybių atveju ir sutinka, jog turėtų būti suteiktos daugiausia 3 nakvynės. Tačiau Komitetas primygtinai siūlo Komisijai leisti valstybių narių NVU pačioms nustatyti kainos už šias nakvynes ribą. Kainos riba neturėtų būti taikoma ribotos judėsenos asmenims.

6. Vykdymo užtikrinimas

6.1 Pasiūlyme, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 261/2004, paaiškinamas NVU vaidmuo, joms pavedant bendrąjį vykdymo užtikrinimą. Neteisminis individualių skundų nagrinėjimas bus pavestas skundų nagrinėjimo įstaigoms (alternatyvaus ginčų sprendimo organizacijoms)⁽⁹⁾, kaip yra anksčiau siūlęs EESRK. Šiomis nuostatomis suteikiama daugiau įgaliojimų įstaigoms, atsakingoms už sankcijų skyrimą vežėjams, kurie nesilaiko Reglamento (EB) Nr. 261/2004 nuostatų, be to, keleiviams suteikiamos patikimesnės priemonės, padedančios užtikrinti tinkamą jų teisių taikymą.

6.2 Siūlomas NVU keitimasis informacija ir koordinavimas tarpusavyje ir su Komisija bus sustiprintas įpareigojant teikti ataskaitas ir nustatant oficialias koordinavimo procedūras, ir sudarys sąlygas greitai reaguoti į visas nustatytas reikalavimų laikymosi problemas.

7. „Ypatingų aplinkybių“ apibrėžtis

7.1 EESRK teigiamai vertina, kad aptariamame pasiūlyme dėl reglamento:

— remiamasi „ypatingų aplinkybių“ apibrėžtimi, nustatyta pagal Europos Teisingumo Teismo sprendimą byloje C-549/07 (Wallentin-Herman);

⁽⁸⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 127.

⁽⁹⁾ OL C 24, 2012.1.28, p. 130.

— numatoma, kad atidėjimas ir atšaukimas laikomi ypatingomis aplinkybėmis tik tuo atveju jei:

1. aplinkybės dėl savo pobūdžio ar atsiradimo priežasčių nėra būdingos normaliai oro vežėjo veiklai (1 straipsnio 1 dalies e įtrauka),
2. oro vežėjas negali jų realiai valdyti (1 straipsnio 1 dalies e įtrauka) ir
3. skrydžio atšaukimo, vėlavimo ar tvarkaraščio pakeitimo nebūtų išvengta net ėmusi visų pagrįstų priemonių (1 straipsnio 4 dalies b įtrauka ir 1 straipsnio 5 dalies 4 punktas).

Šie patikslinimai bus naudingi tiek keleiviams, kurie galės geriau įvertinti savo su šia sritimi susijusias teises, tiek oro vežėjams, kurie galės apibrėžti savo atitinkamus įsipareigojimus.

7.2 Pasiūlymo dėl reglamento I priede pateiktas neišsamus aplinkybių, kurios laikomos ypatingomis, ir aplinkybių, kurios laikomos neypatingomis, sąrašas taip pat bus naudingas siekiant sumažinti keleivių ir vežėjų tarpusavio bereikalingų ginčų riziką.

7.3 Todėl, EESRK manymu, pasiūlyme dėl reglamento reikėtų aiškiai nurodyti, kad kiekvienu atveju reikės nagrinėti, ar ypatingos aplinkybės, kuriomis remiamasi, iš tikrųjų atitinka šią trigubą sąlygą, kuri nebūtinai visada bus susijusi su kai kuriomis 1 priede nurodytomis aplinkybėmis (pavyzdžiui, grėsmė sveikatai ar saugumui, oro sąlygos arba darbo ginčai).

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

NUOMONĖS PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

Naujas 4.1.3 punktas (7 pakeitimas)

Įrašyti naują punktą:

„EESRK apgailestauja, kad pasiūlymas sutrikdė esamą pusiausvyrą tarp visų suinteresuotųjų subjektų, kadangi juo veikiau siekiama apsaugoti vežėjų, o ne keleivių teises.“

Balsavimo rezultatai

Už	52
Prieš	70
Susilaikė	14

5.3 punktas (11 pakeitimas)

Iš dalies pakeisti taip:

„~~Nesuprantama, kad kelionės į trečiąsias šalis ir iš jų bus taikomos ribos, susietos su kelionės nuotoliu, kad būtų atsižvelgta į praktines problemas, su kuriomis oro vežėjai susiduria šalindami atidėjimo priežastis atokiuose oro uostuose. Vis dėlto EESRK manymu, kad siūlomas 9 arba 12 valandų atidėjimo terminas yra per ilgas ir mano, kad Komisija turėtų visais atvejais išlaikyti dabartinį trijų valandų terminą toliau stengtis ieškoti būdų, kaip skatinti oro vežėjus praktiškai pasiekti daug trumpesnę laiko ribą nei nustatytosios. Neigaliams arba ribotos judėsenos asmenims pirmiau nurodytas atidėjimo laikas turėtų būti papildomai sutrumpintas, kad būtų atsižvelgta į šių asmenų patiriamas ypatingas išlaidas dėl bet skrydžio atidėjimo ilgam laikui. EESRK manymu, veiksmingas ir savalaikis SES II+ teisės akto rinkinio įgyvendinimas yra svarbi priemonė siekiant sumažinti oro vežėjų sąnaudas, kad jie galėtų lanksčiau finansuoti išlaidas, susijusias su trumpesnėmis laiko ribomis.~~“

Balsavimo rezultatai

Už	50
Prieš	81
Susilaikė	12

5.12 punktas (12 pakeitimas)

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK apgailestauja, kad naujas pasiūlymas susilpnina dabartinį reglamentą, kuris užtikrina, kad skrydžių sutrikimų atveju keleiviai pasirūpinama, kol jie laukia, taigi vėl nukrypstama nuo Teisingumo Teismo sprendimo dėl teisės į apgyvendinimą (byla Denise McDonagh prieš Ryanair, 2013 m. sausio 31 d.). EESRK mano, jog teisė į apgyvendinimą yra tuo labiau pagrįsta tada, kai tenka laukti itin ilgai ir kai keleiviai yra ypač pažeidžiami; be to, oro transportas, skirtingai nuo kitų transporto rūšių, beveik visada siejasi su ilgaus nuotoliais, o keleiviai skrydžių sutrikimo atvejais yra toli nuo savo namų ir dažnai dėl didelio atstumo negali atvykti į savo galutinę kelionės paskirties vietą alternatyvia transporto priemone, suvokia būtinumą apriboti oro vežėjo suteikto apgyvendinimo laiką ypatingų aplinkybių atveju ir sutinka, jog turėtų būti suteiktos daugiausia 3 nakvynės ⁽¹⁾. Tačiau Komitetas primygtinai siūlo Komisijai leisti valstybių narių NVUJ pačioms nustatyti kainas už šias nakvynes ribą. Kainos riba neturėtų būti taikoma ribotos judėsenos asmenims.“

Balsavimo rezultatai

Už	56
Prieš	78
Susilaikė	7

⁽¹⁾ Pasiūlymo 8 straipsnio 9 dalis. Iš dalies pakeisto Reglamento (EB) Nr. 261/2004 9 straipsnis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ketvirtasis geležinkelių dokumentų rinkinys. Bendros Europos geležinkelių erdvės sukūrimas Europos konkurencingumui ir augimui skatinti

(COM(2013) 25 final),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1192/69 dėl geležinkelio įmonių bendrųjų apskaitos norminimo taisyklių

(COM(2013) 26 final – 2013/0013 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos geležinkelių agentūros, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 881/2004

(COM(2013) 27 final – 2013/0014 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl šalių keleivinio geležinkelių transporto paslaugų rinkų atvėrimo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1370/2007

(COM(2013) 28 final – 2013/0028 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl keleivių vežimo geležinkeliais valstybės viduje paslaugų rinkos atvėrimo ir geležinkelių infrastruktūros valdymo iš dalies keičiama 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriamą bendra Europos geležinkelių erdvė

(COM(2013) 29 final – 2013/0029 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl geležinkelių sistemos sąveikos Europos Sąjungoje (nauja redakcija)

(COM(2013) 30 final – 2013/0015 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl geležinkelių saugos (nauja redakcija)

(COM(2013) 31 final – 2013/0016 (COD))

(2013/C 327/21)

Pranešėjas **André MORDANT**

Komisija, 2013 m. vasario 19 d., Taryba, 2013 m. vasario 21-22 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. vasario 7 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 91 straipsniu, 91 straipsnio 1 dalimi, 109, 170, 171 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Ketvirtojo geležinkelių dokumentų rinkinio,

kurį sudaro septyni dokumentai:

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ketvirtasis geležinkelių dokumentų rinkinys. Bendros Europos geležinkelių erdvės sukūrimas Europos konkurencingumui ir augimui skatinti“

COM(2013) 25 final;

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1192/69 dėl geležinkelio įmonių bendrųjų apskaitos norminimo taisyklių

COM(2013) 26 final – 2013/0013 (COD)

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos geležinkelių agentūros, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 881/2004

COM(2013) 27 final – 2013/0014 (COD)

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl šalių keleivinio geležinkelių transporto paslaugų rinkų atvėrimo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1370/2007

COM(2013) 28 final – 2013/0028 (COD)

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl keleivių vežimo geležinkeliais valstybės viduje paslaugų rinkos atvėrimo ir geležinkelių infrastruktūros valdymo iš dalies keičiama 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriamas bendra Europos geležinkelių erdvė

COM(2013) 29 final – 2013/0029 (COD)

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl geležinkelių sistemos sąveikos Europos Sąjungoje (nauja redakcija)

COM(2013) 30 final – 2013/0015 (COD)

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl geležinkelių saugos (nauja redakcija)

COM(2013) 31 final – 2013/0016 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. birželio 20 d. priėmė savo nuomonę.

491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 82 nariams balsavus už, 20 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK prašo Komisijos, stebint visiems suinteresuotiesiems subjektams, atlikti geležinkelių dokumentų rinkinio poveikio vertinimą ir nustatyti jo atitikimą visuomenės poreikiams, poveikį modaliniam perkėlimui, erdvės planavimui, tarpvalstybinių jungčių plėtojimui ir geležinkelių transporto paslaugų kokybei remiantis faktiniais duomenimis apie prieinamumą, keleivių teisių stiprinimą ir kt.

1.2 EESRK mano, kad naujas teisės aktas, t. y. geležinkelių dokumentų rinkinys, turi būti grindžiamas geležinkelių transporto indėliu į Europos integraciją, visų pirma pabrėžiant jo poveikį ekonomikai, socialinei ir aplinkos sritims.

1.3 Teisėkūros iniciatyvos tikslas turėtų būti panaikinti tarpvalstybinės sienos tarp valstybių narių efektą. Ši iniciatyva turėtų padėti plėtoti tarpvalstybines jungtis tarp kaimyninių šalių ir šiuo tikslu įgyvendinti tvaraus vystymosi ir regioninio planavimo priemones ir sukurti infrastruktūrą tarp valstybių narių, kuriose tokios infrastruktūros nėra arba ji yra netinkama.

1.4 EESRK prašo Europos Sąjungos numatyti galimybę sukurti naujas tarpvalstybines struktūras ir nustatyti joms tvarką

dėl jų veiklos teritorijose vykdomų veiksmų, kad būtų galima apibrėžti ir įgyvendinti su visuotinės svarbos paslaugomis susijusius uždavinius, kaip numatyta Sutarties 14 straipsnyje ir Protokole Nr. 26.

1.5 EESRK prašo palikti valstybėms narėms teisę organizuoti savo nacionalinę geležinkelių struktūrą ir atverti vidaus rinką konkurencijai atsižvelgiant į jų geografinę, demografinę padėtį, istoriją ir ekonomines, socialines ir aplinkos sąlygas.

1.6 EESRK mano, kad kompetentingoms institucijoms turi būti palikta teisė tiesiogiai pavesti operatoriui teikti viešąsias paslaugas arba skelbti konkursą, kaip šiuo metu numatyta Reglamente Nr. 1370/2007/EB, ir savo nuožiūra nuspręsti dėl struktūros.

1.7 Reikalavimo parengti Komisijos prašomą viešojo transporto planą klausimu EESRK mano, kad kompetentingos institucijos neturi būti varžomos apibrėžiant su viešosiomis paslaugomis susijusias užduotis, ir prašo nustatyti aiškius prieinamumo neįgaliems asmenims gerinimo ir keleivių dalyvavimo tikslus surengiant konsultacijas ir vykdant paslaugų kokybės stebėseną.

1.8 Be to, EESRK ragina palikti operatoriams galimybę kontroliuoti pramoninius geležinkelio paslaugų teikimo aspektus ir perduoti jų nuosavybės riedmenis ir kitą įrangą siekiant paskatinti vykdyti mokslinius tyrimus ir diegti inovacijas, kurie būtini šio sektoriaus pažangai saugos ir kokybės srityje užtikrinti.

1.9 EESRK rekomenduoja Komisijai įgyvendinti iniciatyvą, susijusią su geležinkelių saugos, kuri yra labai svarbi plėtojant geležinkelius, kontrole ir šiuo tikslu steigti nacionalines observatorijas arba jungtinius saugos komitetus. Komitetas prašo užtikrinti skaidrias geležinkelių eksploatavimo sąlygas, ragina valdžios institucijas laikytis demokratiškesnio požiūrio į saugą ir užtikrinti, kad būtų laikomasi Sutarties 91 straipsnio, kuriame nustatyti Europos Sąjungos įsipareigojimai siekti rezultatų transporto saugos srityje.

1.10 EESRK siūlo Europos geležinkelio agentūrai pavesti spręsti su darbuotojų sveikata ir sauga susijusius klausimus, kadangi jie yra labai svarbūs siekiant ir toliau naudotojams, darbuotojams ir netoli geležinkelio įrenginių gyvenantiems žmonėms užtikrinti aukštą eksploatavimo saugos lygį.

1.11 Be to, EESRK mano, kad labai svarbu, kad agentūra būtų atsakinga už visus savo sprendimus.

1.12 EESRK mano, kad, siekiant paskatinti rinktis geležinkelį, didžiausias dėmesys turi būti skiriamas rinkinio techniniam skyriui.

1.13 EESRK ragina darbdavius ir valdžios institucijas atsižvelgti į darbo geležinkelio srityje sunkumą ir pavojingumą ir numatyti specialią socialinę apsaugą, kolektyvines sutartis, darbo užmokesčių, karjeros galimybes, taip pat laikytis pensijų srityje priimtų įsipareigojimų.

1.14 EESRK siūlo sukurti tęstinio mokymo ir įgytos patirties pripažinimo sistemą ir taip sudaryti darbuotojams galimybę panaudoti ir tobulinti savo įgūdžius.

1.15 EESRK prašo visų valstybių narių priimančias sprendimus dėl rinkos organizavimo arba atvėrimo konkurencijai išlaikyti rinkos senbuvių užimtumo lygį, darbuotojų kolektyvines garantijas, darbo užmokesčio ir darbo sąlygas. Pasikeitus veiklos vykdytoji būtina numatyti darbuotojų ir jų kolektyvinėse sutartyse numatytų garantijų perėmimą.

2. Svarbiausios nuostatos

2.1 Ši nuomonė grindžiama toliau nurodytomis nuomonėmis ir jose pateiktomis rekomendacijomis:

— TEN/432–433 - 2011 m. kovo 16 d. Nuomonė „Bendra Europos geležinkelių erdvė“ ⁽¹⁾,

— TEN/445 - 2011 m. birželio 15 d. Nuomonė „ES transporto politikos socialiniai aspektai“ ⁽²⁾,

— TEN/454 - 2011 m. spalio 25 d. Nuomonė „Bendros Europos transporto erdvės kūrimo planas“ ⁽³⁾ ir

— TEN/495 - 2012 m. gruodžio 13 d. Nuomonė „Geležinkelių transporto paslaugų kokybė ES“ ⁽⁴⁾.

2.2 Ketvirtąjį geležinkelių dokumentų rinkinį sudaro 6 teisės aktai, kurie iš dalies keičiami, siūlomos jų naujos redakcijos arba panaikinami, jie visi pateikti bendrame komunikate ir papildyti keletu ataskaitų ir poveikio vertinimų.

2.3 Pasiūlyme aptariami keturi šio ketvirtąjo dokumentų rinkinio ramsčiai ir svarstomi šie klausimai: tolimojo susisiekimo keleivių vežimo paslaugų valdymas ir rinkos atvėrimas, Reglamento Nr. 1370/2007/EB dėl su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų persvarstymas, Europos geležinkelių agentūros vaidmuo, sąveikumo ir saugos sąsaja ir socialinės nuostatos.

2.4 Dabartinė padėtis paskatino svarstymus ir pasiūlymus, kurie parengti atsižvelgiant į numatomus sektoriaus pokyčius ir vadovaujantis Lisabonos sutartimi. Norint patikrinti, ar siūlomi sprendimai yra tinkami, reikia įvertinti daugiau nei dvidešimt metų vykdytos ES politikos rezultatus, jais remiantis numatyti perspektyvas ir apibrėžti tikslus, susijusius su geležinkelių transporto vaidmeniu, kurį jis gali ir turėtų atlikti šiose srityse: teritorijų planavimas, jų lygibė ir vystymasis, krovinių siuntėjams ir piliečiams teikiamos paslaugos ir jiems sudaromos prielaidos prie šios transporto rūšies sąlygos.

2.5 Apskritai naujų teisės aktų rengimas turėtų būti pagrįstas šios transporto rūšies galimu indėliu į krizę išgyvenantį Europos integracijos projektą, visų pirma skiriant dėmesį ekonomikos, socialiniams ir aplinkos aspektams.

2.6 Jis taip pat turi padėti plėtoti tarpvalstybines jungtis tarp kaimyninių šalių, kuriose nėra bendros infrastruktūros, kuri, ją sukūrus, leistų užtikrinti šių šalių piliečiams, visų pirma neigaliesiems arba žmonėms su judėjimo negalia, lengvą susisiekimą.

⁽¹⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 99–107.

⁽²⁾ OL C 248, 2011 8 25, p. 22–30.

⁽³⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 146–153.

⁽⁴⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 49–52.

2.7 Todėl reikia skirti ypatingą dėmesį ES politikos rezultatams, kurių pasiekta kuriant tarpvalstybines jungtis, padedančias pašalinti tarpvalstybinės sienos efektą, stabdantį Europos integraciją, laisvą judėjimą ir galimybę susisiekti naudotis geležinkelių transportu.

2.8 Dėmesys turi būti skiriamas eksploataavimo saugos lygiui šioje tinklų pramonės šakoje, kurios plėtojimas priklauso nuo visuomenės pasitikėjimo ir būtino šio sektoriaus gamybos sąlygų skaidrumo.

2.9 Atliekant peržiūrą turėtų būti laikomasi Sutarties 10 straipsnio 3 dalies nuostatų dėl piliečių teisės dalyvauti demokratiname Sąjungos gyvenime. Sprendimai priimami kuo atviriau ir kiek įmanoma arčiau piliečių.

2.10 Geležinkelių sektoriaus socialinė raida turi būti numatoma atsižvelgiant į pradėtą restruktūrizavimą, iš naujo apibrėžtą veiklos sritį, atsakomybės perkėlimą didelės geležinkelio darbuotojų kaitos laikotarpiu, jų socialines ir darbo sąlygas, nustatomas remiantis darbuotojų sveikatos apsaugos ir saugos tikslais.

3. Valdymas ir keleivių vežimo vidaus maršrutais paslaugų rinkos atvėrimas konkurencijai

3.1 Pasiūlymu dėl teisėkūros procedūra priimamo teisės akto Komisija nori atgaivinti geležinkelių transportą atverdama konkurencijai keleivių vežimo geležinkeliais vidaus rinką. Komisijos manymu, šią konkurenciją turėtų skatinti ES teisės aktai, kuriuose būtų numatyta atskirti, pirma, infrastruktūros valdytojų funkcijas - kurios taip pat apimtų eismo valdymą, tinklų priežiūrą ir su jais susijusias investicijas - ir, antra, vežėjų funkcijas. Komisija taip pat ketina stiprinti geležinkelių rinką reguliuojančias priežiūros institucijas.

3.2 Todėl Komisija siūlo iš dalies keisti 2012 m. lapkričio 21 d. Direktyvą 2012/34/ES, kuri iki 2015 m. birželio 16 d. turi būti perkelta į nacionalinę teisę. Reikia pabrėžti, kad ši iniciatyva įgyvendinama nelaukiant kol paaiškės, ar šioje naujoje redakcijoje numatytos priemonės yra veiksmingos.

3.3 Be to, nebuvo galima visapusiškai įvertinti nuostatų dėl pagrindinių koridorių naudojimo valdymo poveikio.

3.4 Prie ketvirtojo geležinkelių dokumentų rinkinio pridėtuose poveikio vertinimuose Komisija pateikia tam tikrus faktus

ir pripažįsta, kad kai kurie iš jų yra nauji ir neaiškūs. Vis dėlto juose pateikiama ir keletas pasiūlytiems sprendimams palankių teiginių.

3.5 Daugelyje tyrimų pateiktos gana skirtingos išvados dėl geležinkelių infrastruktūros valdytojo ir geležinkelio įmonės funkcijų atskyrimo pasekmių. Tačiau Komisijos pateikti statistiniai duomenys rodo, kad nėra tiesioginio ryšio tarp šio atskyrimo, rinkos atvėrimo ir geresnių geležinkelio rezultatų, tačiau, atrodo, kad pastarasis aspektas tiesiogiai susijęs su finansavimo lygiu ir kelių mokesčiu. Kita vertus Mc Nulty ataskaitoje pateikiami labai prieštaringi duomenys apie padėtį Jungtinėje Karalystėje ir pripažįstama, kad jos geležinkelių sistema brangiau kainuoja ir valstybei, ir naudotojams ir kad trūksta suderintų veiksmų tarp įvairių subjektų ir siekiant sukurti integruotą sistemą reikalingas aktyvesnis valstybės dalyvavimas (tarifai, platinimas, tvarkaraščiai ir kt.). Mc Nulty pateikia tris laipsniškai įgyvendintinas rekomendacijas šiai problemai spręsti: padalyti išlaidas ir pajamas tarp infrastruktūros valdytojų ir geležinkelių veiklos vykdytojų, sukurti jų bendrąją įmonę, taip pat bandyti vėl į sistemą grąžinti kai kurias eksploataavimo koncesijas.

3.6 Kai kuriuose nacionaliniu lygmeniu atliktuose tyrimuose, pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės vartotojų teisių apsaugos asociacijos *Which?*, kuriuose vertinama geležinkelio transporto paslaugų kokybę, pateikiamas prieštaringas naudotojų geležinkelio transporto paslaugų vertinimas, kuris rodo, kad pusės visų veiklos vykdytojų veiklą naudotojai vertina 50 proc. arba mažiau ir tik 22 proc. keleivių mano, kad sistemos veikla gerėja (<http://which.co.uk/home-and-garden/leisure/reviews-ns/best-and-worst-uk-train-companies/best-train-companies-overall/>).

3.7 Komisijos projekte nėra nė vieno pasiūlymo, kaip pagerinti prieinamumą neįgaliesiems. Įvairūs suinteresuotieji subjektai šiuo klausimu turėtų konsultuotis su naudotojais ir išklausti jų nuomonę.

3.8 Komisija mini 2012 m. atliktą apklausą dėl keleivių vežimo geležinkeliais paslaugų, kurią EESRK 2012 m. gruodžio 13 d. nuomonės TEN/495 1.6 punkte įvertino kaip neišsamią.

3.9 Komisija taip pat pabrėžia šiam sektoriui valstybės skirtų subsidijų dydį ir raginimą skirti viešųjų lėšų sistemoms įsiskolinti - galimybė, kuri numatyta ir rekomenduota Direktyvoje 91/440 ir 2008 m. balandžio mėn. paskelbtose valstybės pagalbos teikimo gairėse. Toks valstybės pagalbos skyrimo atvejis nėra išskirtinis, atsižvelgiant į fizinio kapitalo, kuris reikalingas siekiant įgyvendinti aplinkos apsaugos tikslus arba visuotinės svarbos ar viešosios politikos tikslais, dydį. Kitų viešojo ir privataus sektorių veiklos vykdytojams taikomos tokios pačios nuostatos.

3.10 Siekdama užtikrinti sąlygas rinkos atvėrimui Komisija siūlo griežtai atskirti infrastruktūros valdytojų funkcijas, kurių veiklos sritis išplėsta, nuo vežėjų funkcijų. Šiuo pasiūlymu siekiama išvengti interesų konflikto ir diskriminacinės praktikos, taip pat sudaryti galimybę lengviau nustatyti kryžmines subsidijas. EESRK pabrėžia, kad nors krovinių siuntėjai ir logistikos operatoriai apskritai, ir ypač nauji geležinkelio vežėjai, palankiai vertina atskirtą ir nereguliuojamą ES geležinkelių rinką be sienų, kuri labiau susieta su įprastine kitų transporto rūšių veikla, kiti geležinkelių rinkos dalyviai, pavyzdžiui rinkoje įsitvirtinę geležinkelio vežėjai, geležinkelio paslaugomis besinaudojančios organizacijos, už viešąjį transportą atsakingos institucijos, kt. laikosi atsargės požiūrio, labiau rūpindamosi kaip išlaikyti dabartinę paslaugų kokybę.

3.11 Remdamiesi Direktyvos 2012/34, kuria sukurama bendra Europos geležinkelių erdvė, 63 straipsnio 1 dalimi, du teisės aktų leidėjai paprašė Komisijos parengti „Direktyvos 2012/34/ES II skyriaus įgyvendinimo“ ataskaitas, kuriose „įvertinama rinkos raida, įskaitant pasirušimą tolesniam keleivių vežimo geležinkelių rinkos atvėrimui“ ir kurioje „Komisija taip pat analizuoja skirtingus šios rinkos organizavimo modelius ir šios direktyvos poveikį [nauja redakcija] viešųjų paslaugų sutartims ir jų finansavimui“. Tai darydama, Komisija taip pat „atsižvelgia į Reglamento (EB) Nr. 1370/2007 įgyvendinimą ir į būdingus valstybių narių skirtumus (tinklų tankumą, keleivių skaičių, vidutinį kelionės atstumą)“. Diskusijų metu paaiškėjo, kad valstybėms narėms reikia palikti teisę organizuoti savo nacionalines sistemas ir, jei jos mano, kad tai tikslinga, išsaugoti integruotą gamybos organizavimo formą, kuri leidžia sutelkti pajėgas ir taip sumažinti tiek ekonominiu, tiek saugos požiūriu žalingas sąsajas.

3.12 Nuo infrastruktūros priklausomoje transporto sistemoje, kurioje eismas gali būti tik išilginis, infrastruktūros valdymo atskyrimas paprastai sukelia daugiau nesklandumų nei suteikia privalumų, kadangi labai apsunkina veikimą, yra susijęs su didesnėmis sąnaudomis ir paslaugų kokybės pablogėjimu. Tai ypač pasakytina apie tinklus, susijusius su intensyviu mišriu vežimu.

3.13 Techniniai pasiekimai pritaikomi lėčiau ir sunkiau. Inovacijos, kurios dažniausiai diegiamos vienu metu į nejudriąją (infrastruktūrą) ir mobiliąją (riedmenis) sistemos dalį, yra stabdomos. Sparčiai daugėja biurokratijos ir nenaudingų sąsajų, dėl kurių auga veikimo sąnaudos ir lėtėja sprendimų priėmimo procesas.

3.14 Be to, dėl infrastruktūros valdytojų ir vežėjų funkcijų atskyrimo didėja tinklo arba infrastruktūros valdytojų atitolimas nuo galutinio vartotojo (keleivių ir krovinių siuntėjų) ir jo keliamų paslaugos kokybės reikalavimų (visų pirma punktualumo). Todėl geležinkelių sistemoje turėtų būti išsaugotas infrastruktūros valdytojo kaip svarbaus dalyvio vaidmuo ir užtikrintas svarbiausių jo funkcijų nepriklausomumas.

3.15 2011 m. kovo 16 d. nuomonės TEN/432–433 1.7 rekomendacijoje dėl paslaugų įrenginių EESRK nurodė, kad „Kalbant apie prieigą prie geležinkelių infrastruktūros objektų, EESRK nelinkęs pritarti reikalavimui užtikrinti teisinį, organizacinį ir sprendimų priėmimo nepriklausomumą, kadangi tai gali kelti pavojų dabartinėms struktūroms, kurios yra nepakeičiamos“. Analizės metu neiškilo jokių naujų faktų, dėl kurių šią rekomendaciją reikėtų persvarstyti.

3.16 Vis dėlto Komisija pripažįsta, kad tam tikrų funkcijų sujungimas leistų sistemai pagerinti savo veiksmingumą ir keleiviams teikiamų paslaugų kokybę. Komitetas šiai nuomonei pritaria.

3.17 2010 m. sausio mėn. Europos Sąjungoje buvo liberalizuotas tarptautinis keleivių vežimas geležinkeliais, tačiau vargu, ar galima teigti, kad dėl to sistemingai mažėjo tokio vežimo paslaugų kainos arba pastebėtas neįtikėtinas šio sektoriaus augimas.

3.18 Europos greitųjų geležinkelių sistema susiformavo dar gerokai iki 2010 m., kai kurioms valstybėms narėms investavus daug viešųjų lėšų. Konkurencija šioje srityje dar ilgai turėtų išlikti veikiau įvairiarūšio, o ne vienaarūšio vežimo srityje. Po 2010 m. įvykusio liberalizavimo atsisakyta daugelio esamų jungčių, sukurtų naudojant tradicinę įrangą (ne greitųjų geležinkelių) ir eksploatuojamas įprastomis sąlygomis; be to, nutraukti, beje, ilgalaikiai bendradarbiavimo susitarimai. EESRK apgailestauja dėl šių pokyčių ir primygtinai ragina Komisiją imtis būtinų priemonių pagerinti ir plėtoti tarpvalstybinio keleivių vežimo geležinkeliais paslaugas.

3.19 Krovinių vežimo geležinkeliais analizė rodo, kad daugelyje valstybių narių padėtis yra ypač bloga. Taip iš esmės yra dėl to, kad geležinkelių linijų modernizavimas ir plėtojimas vyksta lėčiau nei kelių tinklo modernizavimas; nereikia pamiršti, kad geležinkelių transportui yra taikomi prieigos prie geležinkelių infrastruktūros mokesčiai. Be to, konkurencija dėl pelningiausių

jungčių leidžia pagerinti tam tikras linijas, kuriomis važiuoja paskirtiniai sąstatai, tačiau dėl to iš dalies nukenčia ir šiaip vis mažėjantis keičiamo sąstato krovinių traukinių eismas. Dėl šios priežasties ištisos teritorijos gali tapti pramoninėmis dykvietėmis ir į kelius išvažiuoti tūkstančiai sunkvežimių. Nemažai dalyvių patys pripažįsta, kad kai kuriose valstybėse narėse liberalizavus geležinkelius, nė viena tona nepadaugėjo geležinkeliais vežamų prekių.

3.20 Nors akivaizdu, kad rinką būtina reformuoti, EESRK, atsižvelgdamas į pirmiau minėtus teiginius, siūlo Komisijai atsargiai vertinti keleivių vežimo vidaus rinkos liberalizavimą, turint omenyje dabartinę tarptautinio transporto paslaugų liberalizavimo patirtį. Be to, Komisija pripažįsta, kad sunku suteikti postūmį tarptautinio vežimo geležinkeliais veiklai, kuri yra pernelyg atitolusi nuo nacionalinių jungčių, ir sudaryti galimybę pasinaudoti akivaizdžiu tinklo poveikiu.

3.21 Šiuo požiūriu EESRK pritaria teiginiui, kad tarptautinis keleivių vežimas geležinkeliais yra prastai išvystytas nepaisant akivaizdžių Europos Komisijos pastangų sukurti teisinę sistemą.

3.22 Galima daryti išvadą, kad pasiūlyti sprendimai nedavė reikiamų rezultatų, visų pirma todėl, kad be pakankamų investicijų ir deramo politinio postūmio pirmiau minėtų rinkos problemų išspręsti neįmanoma. Tokiomis sąlygomis turime spręsti ypatingą uždavinį - aplinkai žalos nedarančiomis, moderniomis transporto priemonėmis užtikrinti susisiekimą su valstybių narių teritorijų pakraščiuose esančiomis vietovėmis.

3.23 Šis tikslas turėtų būti Europos Sąjungos prioritetas siekiant sukurti vientisą Europos erdvę, kurioje būtų panaikintas tarpvalstybinės sienos efektas ir teritorijoms, kurios iki šiol patiria sąstingį, užtikrinta vystymosi, ekonominė, socialinė darna.

3.24 Europos Sąjunga turi numatyti galimybę sukurti naujas tarpvalstybines struktūras ir nustatyti tvarką, pagal kurią jos savo veiklos teritorijose vykdytų veiksmus, kad būtų galima apibrėžti ir įgyvendinti su visuotinės svarbos paslaugomis susijusius uždavinius, kaip numatyta Sutarties 14 straipsnyje ir Protokole Nr. 26.

3.25 Tik valdžios institucijų aktyviai remiama politinė iniciatyva leis sukurti erdvę ir jungtis, kuriose įsitvirtins visiškai susiformavusi rinka. EESRK ragina Komisiją sutelkti dėmesį į paslaugų, ypač tarpvalstybinių paslaugų, kokybės gerinimą ES geležinkelių rinkoje ir taip pat atsižvelgti į kitų transporto rūšių plėtoją. Bendras tikslas turėtų būti didesnė geležinkelių užimama rinkos dalis ir vartotojų poreikių tenkinimas, tačiau skirtingos valstybės gali taikyti skirtingas priemones šiam tikslui pasiekti.

4. Reglamento Nr. 1370/2007 dėl su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų persvarstymas

4.1 Reglamento Nr. 1370/20 pakeitimuose numatytas reikalavimas geležinkelių transporto srityje taikyti konkursų tvarką, organizuoti šiuos konkursus, rengti viešojo transporto planus, sudaryti galimybę naujiems rinkos dalyviams naudotis geležinkelių riedmenimis.

4.2 2012 m. gruodžio 13 d. nuomonės TEN/495 1.7 rekomendacijoje EESRK išreiškė didelių abejonų dėl su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų (SVPSI) reglamento. Reikia pabrėžti, kad poveikio vertinimuose pateikti rezultatai rodo, kad numatytas persvarstymas nepateisina lūkesčių.

4.3 Daugelyje tyrimų - kai kurie jų atlikti Komisijos prašymu, pavyzdžiui, „Tolesnio geležinkelių transporto rinkos atvėrimo reglamentavimo alternatyvų tyrimas“ - pateikti skirtingi ir priešaringi duomenys, rodantys, kad negalima vienodai spręsti su eismo intensyvumu, teikiamų paslaugų dažnumu, valstybės pagalbos pokyčiais ir našumu susijusių klausimų.

4.4 Labai panaši padėtis skirtingų teisinių sistemų reglamentuojamų tinklų (kurie yra atviri arba uždari konkurencijai) atveju. Tai verčia vengti pernelyg bendro požiūrio, kai neatsižvelgiama į nacionalinius transporto organizavimo aspektus, pavyzdžiui, geografiją, oro sąlygas, gamybos ir gyvenamųjų vietovių - kai kurios jų vis dar yra labai toli nuo geležinkelių transporto paslaugų - išsidėstymo, kaip pabrėžta 2012 m. gruodžio 13 d. nuomonėje TEN/495.

4.5 Atsižvelgdama į šiuos faktus ES turėtų užtikrinti, kad skirti ištekliai gali padėti deramai pasiekti numatytų veiksmų tikslus, kurių nebūtų galima pasiekti nacionaliniu, regionų arba vietos lygmeniu, ir kad nebus daroma daugiau, nei būtina šiems tikslams pasiekti.

4.6 Reikėtų atidžiai įvertinti, ar šio tikslo laikomasi Komisijos pasiūlyme, kai yra nustatomos viršutinės ribos tiesiogiai sudaryti viešųjų paslaugų sutartis; ši nuostata akivaizdžiai riboja valdžios institucijų administracinę laisvę.

4.7 Ribų nustatymas siekiant apriboti veiklos vykdytojams suteikiamos eksploatavimo koncesijos apimtį neišvengiamai turės ribinį poveikį, galintį pakenkti paslaugų nuoseklumui, o dėl to, nesant vienodo paskirstymo, sumažės bendras konkurencingumas, kurio tikimasi atveriant rinką konkurencijai. Atsižvelgiant į tokią padėtį reikia palikti kompetentingoms institucijoms teisę nuspręsti, ar tiesiogiai sudaryti sutartį su veiklos vykdytoju dėl vienos ar keleto pirkimo dalių, ar taikyti konkurso tvarką, kaip šiuo metu numatyta Reglamente Nr. 1370/2007/EB, kartu prisiimant atsakomybę už tokių konkursų organizavimą, įskaitant būtiną suskaidymą į dalis siekiant išvengti ribinio poveikio.

4.8 Abejotina, ar tokie išsamūs reikalavimai dėl viešojo transporto planų rengimo tikrai naudingi, nes tai gali varžyti didelę, Sutartyje numatytą nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų veiksmų laisvę su viešąja paslauga susijusių išipareigojimų srityje.

4.9 Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas sąlygoms, kuriomis Komisija ketina naujiems rinkos dalyviams, kurie neprivalo investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas ar vykdyti su tuo susijusią veiklą, nors tai yra svarbu geležinkelių kokybei ir saugai, skirti geležinkelio transporto veiklai reikiamą fizinį kapitalą.

4.10 Didžiosios Britanijos pavyzdys rodo, kad šį kapitalą per finansų bendrovės užtikrina bankai; taip kyla didelė tokio fizinio kapitalo prieinamumo rizika ir jo valdymo klausimas.

5. Europos geležinkelio agentūros vaidmuo, geležinkelių sauga ir sąveika

5.1 Antruoju geležinkelių dokumentų rinkiniu įsteigta Valansjene (Prancūzijoje) įsikūrusi Europos geležinkelio agentūra (ERA), kuriai pavesta pradėti Europos tinklų ir įrangos techninį suderinimą, plėtoti sąveiką nustatant bendrus standartus (technines sąveikos specifikacijas (TSS) ir bendruosius saugos metodus (BSM)) ir gerinti geležinkelių transporto saugą.

5.2 Sutarties 91 straipsnyje Europos Sąjunga įpareigojama siekti rezultatų transporto saugos srityje, t. y. nuolat gerinti transporto saugos lygį.

5.3 Be to, geležinkelių saugos lygio ir jos raidos, kurią lemia instituciniai ir techniniai pokyčiai, jokių būdu negalima vertinti pagal aukų skaičių: jis turi būti vertinamas remiantis rodikliais, leidžiančiais įvertinti pokyčius ir kuo anksčiau imtis priemonių siekiant užtikrinti aukščiausią saugos lygį vartotojams ir netoli geležinkelių įrenginių gyvenantiems žmonėms.

5.4 Norint sukurti Europos geležinkelių erdvę būtina gerinti sąveiką. Infrastruktūros, taip pat riedmenų ir stacionarios įrangos suderinamumas turi būti vykdomas taikant paprastas, greitas procedūras, leidžiančias išlaikyti esamą jų saugos lygį, užtikrinti jų plėtrą, modernizavimą ir pritaikymą prie naujų poreikių.

5.5 Laikantis tokio požiūrio, priešingai nei nurodoma Komisijos ataskaitoje Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Direktyvos 2007/58/EB nuostatų dėl keleivių vežimo geležinkelių transporto tarptautiniais maršrutais rinkos atvėrimo įgyvendinimo, pridedamoje prie Tarybos ir Europos Parlamento komunikato dėl ketvirtojo geležinkelių dokumentų rinkinio,

sauga neturi būti laikoma kliūtimi. Pastarojo meto patirtis kitose srityse rodo, kad pernelyg didelis neapibrėžtumas turi neigiamos įtakos visuomenės nuomonei apie ES vaidmenį. Be to, Viaredžo ir visai neseniai Schellebelle įvykę nelaimingi įvykiai turėtų paskatinti visus sektoriaus dalyvius imtis visų atsargumo priemonių ir laikytis labai griežtų reikalavimų eksploatuojant geležinkelius.

5.6 Šioje srityje Europos geležinkelio agentūra, bendradarbiaudama su nacionalinėmis saugos institucijomis, kurios sujungtos į mainų ir koordinavimo tinklą, atlieka labai svarbų vaidmenį. Joms, kaip ir nacionalinėms saugos institucijoms, turi būti keliami vis didesni uždaviniai, apimantys ir žmogiškąjį geležinkelių veiklos aspektą, ir aspektus, susijusius su darbuotojų sveikata ir sauga, kurie yra labai svarbūs geležinkelių saugai.

5.7 Atsižvelgiant į didėjančią geležinkelių veiklą užsiimančių dalyvių skaičių ir pasekmes, kurių gali turėti netinkamos darbo organizavimo sąlygos, būtina išplėsti nacionalinės saugos institucijų vaidmenį ir pavesti joms užtikrinti geležinkelių gamybos sąlygų stebėseną; nacionalinės saugos institucijos raginamos tapti tikromis „geležinkelių sergėtojomis“, atsakingomis už galiojančių taisyklių, kurios yra viešosios socialinės tvarkos nuostatos, taikymą.

5.8 2011 m. balandžio mėn. Komisijos prašymu buvo atliktas Agentūros vaidmens įvertinimas. Šis vertinimas rodo, kad Agentūrai galėtų būti patikėta skatinti inovacijas, kurios leistų pagerinti geležinkelių sąveiką ir saugą, visų pirma skatinti taikyti naujas informacines technologijas ir stebėjimo bei sekimo sistemas. Tačiau Agentūra negali būti atleista nuo teisinės atsakomybės už savo sprendimus.

5.9 Šis pastarasis aspektas susijęs su moksliniais tyrimais, inovacijomis ir investicijomis grindžiama pramonės politika, kuriai būtina valdžios institucijų parama, kad ji įveiktų svarbiausius Europos iššūkius ir taip prisidėtų prie ekonomikos atsigavimo. Šiuo požiūriu tinkamas sprendimas būtų įgyvendinti pramonės ir mokslinių tyrimų iniciatyvą *Shift2Rail*, jeigu joje dalyvaus visos geležinkelių transporto įmonės.

5.10 Laikantis Sutarties 91 straipsnyje Europos Sąjungai numatytų įpareigojimų ir siekiant gerinti darbuotojų sveikatą ir saugą, Agentūrai galėtų būti suteikti įgaliojimai užtikrinti, kad visi dalyviai taikytų sąveikos srityje priimtus sprendimus.

6. Socialiniai aspektai

6.1 Ankstesnis pramonės politikos atnaujinimo ES lygmeniu aspektas turi būti susietas su geležinkelių sektoriaus demografiniais darbuotojų ir kvalifikacijų paskirstymo ir geležinkelio statybos sektoriaus iššūkiais.

6.2 Šiuose sektoriuose senėja darbuotojai ir keičiasi socialinis profilis, ateityje vadovaujantis personalas, inžinieriai ir technikai sudarys vis didesnę darbuotojų dalį.

6.3 Esant tokiai padėčiai artimiausiu metu gerokai padidės geležinkelių srityje dirbančių darbuotojų ir naujų dalyvių kaita, todėl reikės spręsti klausimą dėl pastariesiems taikomų darbo sąlygų ir mažinamos specialios šiame sektoriuje taikomos socialinės apsaugos, kurią užtikrinant – iki sektoriaus liberalizavimo – buvo atsižvelgiama į darbo geležinkelių transporto srityje sunkumą ir pavojingumą, ir tai padėjo išsaugoti darbo šiame sektoriuje patrauklumą.

6.4 Todėl, siekiant užtikrinti geležinkelių eksploatavimo patikimumą valstybėse narėse ir ES lygmeniu, svarbiausias uždavinys - pasiekti, kad darbas geležinkelių transporto srityje taptų patrauklus, ypač jaunimui ir moterims, o tam reikia, kad į sektorių ateitų nauji darbuotojai ir būtų užtikrintas darbuotojų lojalumas.

6.5 Siekiant šio dvejopo tikslo (t. y. patrauklumo ir lojalumo) valstybės narės privalo vykdyti socialinės apsaugos išipareigojimus, visų pirma pensijų srityje, kolektyvinių sutarčių garantijų, darbo sąlygų srityje, suteikti darbuotojams ilgalaikę karjeros ir jos perspektyvą, grindžiamą kvalifikacijos įgijimu ir pripažinimu. Šiuo tikslu gali būti panaudotos specialios programos, pavyzdžiui, Erasmus.

6.6 2011 m. birželio 15 d. EESRK nuomonėje TEN/445 dėl ES transporto politikos socialinių aspektų pateikta nemažai rekomendacijų, kurios gali padėti pagerinti šio sektoriaus patrauklumą ir į kurias Komisija turėtų atsižvelgti savo pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamų teisės aktų.

6.7 EESRK prašo visų valstybių narių priimanč sprendimus dėl organizavimo arba rinkos atvėrimo konkurencijai išlaikyti veiklos vykdytojų rinkos senbuvių užimtumo lygį, darbuotojų kolektyvines garantijas, darbo užmokesčio ir darbo sąlygas. Pasiūkimus veiklos vykdytojui būtina numatyti susijusių darbuotojų ir kolektyvinėse sutartyse numatytų garantijų perėmimą.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Toliau pateikiami per diskusijas atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų

1.5 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK prašo palikti valstybėms narėms galimybę organizuoti savo nacionalinę geležinkelių struktūrą ir atverti vidaus rinką konkurencijai atsižvelgiant į jų geografinę, demografinę padėtį, istoriją ir ekonomines, socialines ir aplinkos sąlygas. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymo siekiui baigti kurti Europoje bendrąją geležinkelių rinką, kurioje būtų aukšta transporto kokybė ir nekiltų pasienio problemų. Komitetas ragina Komisiją daug dėmesio skirti faktiniam kokybiškų paslaugų ES geležinkelių rinkoje sukūrimui, ypač tarpvalstybinio pobūdžio paslaugų, ir atsižvelgti į kitų transporto rūšių vystymą. Didėjanti geležinkelių rinkos dalis ir klientų poreikių patenkinimas – toks turi būti bendras tikslas, tačiau skirtingos valstybės narės šio tikslo galėtų siekti skirtingomis priemonėmis.“

Balsavimo rezultatai

Už: 30
Prieš: 71
Susilaikė: 7

3.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Pasiūlymu dėl teisės akto Komisija šiame ketvirtajame geležinkelių dokumentų rinkinyje toliau siekia ~~nor~~ atgaivinti Europos geležinkelių transportą. Kaip ir ankstesniuose dokumentų rinkiniuose, dėl kurių sprendimai jau priimti, šis rinkinys remiasi faktu, kad geležinkeliai sudaro svarbią ES tvarios transporto sistemos, skirtos keleiviams, ir kroviniams vežti, dalį ir laikoma, kad rinkos reforma yra būtina siekiant sukurti bendrąją geležinkelių rinką, kuri suvaidintų tokį vaidmenį, kurio ji nesugebėjo atlikti per pastaruosius dešimtmečius. Įgyvendinus konkurenciją krovinių gabenimo geležinkeliais ir keleivių vežimo tarptautiniais maršrutais srityse, dabar šiuo pasiūlymu ~~atverti~~ atveriantis atveriantis konkurencijai keleivių vežimo geležinkeliais valstybės viduje paslaugų rinką. Komisijos manymu, šią konkurenciją turėtų skatinti ES teisės aktas, kuriame būtų numatyta atskirti, pirma, infrastruktūros valdytojų funkcijas – kuri taip pat apimtų eismo valdymą, tinklų priežiūrą ir su jais susijusias investicijas – ir, antra, geležinkelio vežėjų funkcijas. Komisija taip pat ketina stiprinti geležinkelių rinką reguliuojančias priežiūros institucijas. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymo siekiui sukurti Europoje bendrąją geležinkelių rinką, kurioje būtų aukšta transporto kokybė ir nekiltų pasienio problemų.“

Balsavimo rezultatai (dėl 1.5 ir 3.1 punktų buvo balsuota kartu ir abu atmesti)

Už: 30
Prieš: 71
Susilaikė: 7

3.5 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Daugelyje tyrimų pateikti gana skirtingi geležinkelių infrastruktūros valdytojo ir geležinkelio įmonės funkcijų atskyrimo bei geležinkelių rinkos reguliavimo panaikinimo pasekmių vertinimo rezultatai. Tačiau be to, Komisijos pateikti statistiniai duomenys rodo, kad nėra tiesioginio ryšio tarp šio atskyrimo, rinkos atvėrimo ir geležinkelio rezultatų gerinimo, tačiau, atrodo, kad pastarasis aspektas tiesiogiai susijęs su finansavimo lygiu ir kelių mokesčių. Valstybių narių, kurios įgyvendino atskyrimą ir (arba) panaikino geležinkelių rinkos reguliavimą, patirtis akivaizdžiai skiriasi nuo tų valstybių narių, kurių rinkos nebuvo pertvarkytos, patirties. Panašu, kad geležinkelių transporto rinkos dalis ne tik priklauso nuo valdymo modelio, bet ir nuo bendro investicijų lygio, nacionalinių geografinių ir pramoninių veiksnių. Kita vertus Mc Nulty ataskaitoje pateikiami labai prieštaringi duomenys apie padėtį Jungtinėje Karalystėje ir pripažįstama, kad jos geležinkelių sistema daugiausia kainuoja valstybei ir naudotojams ir kad trūksta derinamųjų veiksmų tarp įvairių subjektų ir siekiant sukurti integruotą sistemą reikalingas aktyvesnis valstybės dalyvavimas (tarifai, platinimas, tvarkaraščiai ir kt.). Mc Nulty pateikia tris laipsniškai įgyvendintinas rekomendacijas šiai problemai spręsti: padalyti išlaidas ir pajamas tarp infrastruktūros valdytojų ir geležinkelių veiklos vykdytojų, sukurti jų bendrąją įmonę (angl. joint venture), taip pat bandyti vėl į sistemą grąžinti kai kurias eksploataavimo koncesijas.“

Balsavimo rezultatai (dėl 3.5 ir 3.6 punktų buvo balsuota kartu ir abu atmesti)

Už: 27
Prieš: 70
Susilaikė: 7

3.6 punktas

Išbraukti punktą:

~~„Kai kuriuose nacionalinių lygmeniu atliktuose tyrimuose, pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės vartotojų teisių apsaugos asociacijos Which?, kuriuose vertinama geležinkelių paslaugų kokybė, pateikiamas prieštaringas naudotojų geležinkelių veikimo vertinimas, kuris rodo, kad pusės visų operatorių veiklą naudotojai vertina 50 proc. arba mažiau ir tik 22 proc. keleivių mano, kad sistemos veikla gerėja (<http://which.co.uk/home-and-garden/leisure/reviews-ns/best-and-worst-uk-train-companies/best-train-companies-overall/>)“~~

Balsavimo rezultatai (dėl 3.5 ir 3.6 punktų buvo balsuota kartu ir abu atmesti)

Už: 27
Prieš: 70
Susilaikė: 7

3.11 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Remdamiesi Direktyvos 2012/34, kuria sukurama bendra Europos geležinkelių erdvė, 63 straipsnio 1 dalimi du teisės aktų leidėjai paprašė Komisijos parengti „Direktyvos 2012/34/ES II skyriaus įgyvendinimo“ ataskaitas, kuriose „įvertinama rinkos raida, įskaitant pasirušimą tolesniam keleivių vežimo geležinkelių rinkos atvėrimui“ ir kurioje „Komisija taip pat analizuoja skirtingus šios rinkos organizavimo modelius ir šios direktyvos poveikį [nauja redakcija] viešųjų paslaugų sutartims ir jų finansavimui.“ Tą darydama, Komisija taip pat „atsižvelgia į Reglamento (EB) Nr. 1370/2007 įgyvendinimą ir į būdingus valstybių narių skirtumus (tinklų tankumą, keleivių skaičių, vidutinį kelionės atstumą)“. Diskusijų metu paaiškėjo, kad reikia ~~palikti~~ paramos valstybėms narėms ~~galimybę~~ organizuoti savo nacionalines sistemas ir, jei jos mano, kad tai tikslinga, išsaugoti integruotą gamybos organizavimo formą, kuri leidžia sutelkti pajėgas ir taip sumažinti tiek ekonominiu, tiek saugos požiūriu žalingas sąsajas.“

Balsavimo rezultatai (už 3.11; 3.12; 3.13 ir 3.14 punktus buvo balsuojama kartu ir jie buvo atmesti)

Už: 35
Prieš: 67
Susilaikė: 2

3.12 punktas

Išbraukti punktą:

~~„Nuo infrastruktūros priklausomoje transporto sistemoje, kurioje cismas gali būti tik išilginis, infrastruktūros valdymo atskyrimas paprastai sukelia daugiau nesklaidumų nei suteikia privalumų, kadangi labai apsunkina veikimą, yra susijęs su didesnėmis sąnaudomis ir paslaugų kokybės pablogėjimu. Tai ypač pasakytina apie tinklus, susijusius su intensyviu mišriu vežimu.“~~

Balsavimo rezultatai (už 3.11; 3.12; 3.13 ir 3.14 punktus buvo balsuojama kartu ir jie buvo atmesti)

Už: 35
Prieš: 67
Susilaikė: 2

3.13 punktas

Išbraukti punktą:

~~„Techniniai pasiekimai pritaikomi lėčiau ir sunkiau. Inovacijos, kurios dažniausiai diegiamos vienu metu į nejudrią (infrastruktūrą) ir mobiliąją (riedmenis) sistemos dalį, yra stabdomos. Smarkiai daugėja biurokratinės ir nenaudingų sąsajų, dėl kurių auga veikimo sąnaudos ir lėtėja sprendimų priėmimo procesas.“~~

Balsavimo rezultatai (už 3.11; 3.12; 3.13 ir 3.14 punktus buvo balsuojama kartu ir jie buvo atmesti)

Už: 35

Prieš: 67

Susilaikė: 2

3.14 punktas

Išbraukti punktą:

„Be to, dėl infrastruktūros valdytojų ir vėžėjų funkcijų atskyrimo gali padidėti tinklo arba infrastruktūros valdytojų atitolimas nuo galutinio vartotojo (keleivių ir krovinių siuntėjų) ir jo keliamų paslaugos kokybės reikalavimų (visų pirma punktualumo). Todėl geležinkelių sistemoje turi būti išsaugotas infrastruktūros valdytojo kaip svarbaus dalyvio vaidmuo ir užtikrintas svarbiausių jo funkcijų nepriklausomumas. Tai visų pirma rodo, kad šiose rinkose reikia gero reguliuotojo funkcijos.“

Balsavimo rezultatai (už 3.11; 3.12; 3.13 ir 3.14 punktus buvo balsuojama kartu ir jie buvo atmesti))

Už: 35

Prieš: 67

Susilaikė: 2

3.19 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Krovinių vežimo geležinkeliais analizė rodo, kad reguliavimo panaikinimo poveikis labai skiriasi valstybėse narėse ir rinkose daugelyje valstybių narių padėtis yra ypač bloga. Kai kuriose valstybėse narėse, visų pirma Rytų Europoje, dabartinė raida kelia daug problemų. Tačiau tai iš esmės lemia ne pats reguliavimo panaikinimas, o tai, kad geležinkelių linijų modernizavimas ir plėtojimas vyksta lėčiau nei kelių jungčių modernizavimas, taip pat tai, kad geležinkelių transportui taikomas mokestis už naudojimąsi geležinkelių linijomis. Kai kuriose šalyse labai padaugėjo paslaugų klientams ir geležinkeliais pervežama daugiau krovinių nei anksčiau. Apskritai, didėjanti konkurencija, ypač paskirtinio sąstato rinkoje turėjo teigiamą poveikį. Tačiau jau seniai problemine srityje Europoje, keičiamo sąstato krovinių traukinių verslo srityje, daugumoje valstybių tęsiasi nuosmukis, kuris turėjo tinklo poveikį, o visų pirma Rytų Europos valstybėse narėse paskatino atsisakyti mažo eismo geležinkelių infrastruktūros. Iš Komisijos komunikato aišku, kad norint sukurti naują, konkurencingą krovinių vežimo geležinkeliais rinką, nepakako atsisakyti ES krovinių vežimo reguliavimo. Kai kurie veiklos vykdytojai netgi teigia, kad Be to, konkurencija dėl pelningiausių jungčių leidžia pagerinti tam tikras linijas, kuriomis važiuoja viso sąstato traukiniai, tačiau dėl to iš dalies nuklenčia ir šiaip vis mažėjantis pavienių vagonų eismas. Dėl šios priežasties išsiosose teritorijose gali išnykti pramonė ir keliais pradėti važiuoti tikstančiai sunkvežiminių. Nemažai dalyvių geranoriškai pripažįsta, kad kai kuriose valstybėse narėse liberalizavus geležinkelius, tiesiogiai nepadaugėjo nė viena tona geležinkeliais vežamų prekių.“

Balsavimo rezultatai

Už: 39

Prieš: 72

Susilaikė: 3

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama 1996 m. liepos 25 d. Direktyva 96/53/EB, nustatanti tam tikrų Bendrijoje nacionaliniam ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausius leistinus matmenis ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausią leistiną masę

(COM(2013) 195 final/2 – 2013/0105 (COD))

(2013/C 327/22)

Pagrindinis pranešėjas **Virgilio RANOCCHIARI**

Taryba, 2013 m. gegužės 13 d., ir Europos Parlamentas, 2013 m. balandžio 18 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 91 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama 1996 m. liepos 25 d. Direktyva 96/53/EB, nustatanti tam tikrų Bendrijoje nacionaliniam ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausius leistinus matmenis ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausią leistiną masę

COM(2013) 195 final/2 – 2013/0105 (COD).

Komiteto biuras 2013 m. gegužės 21 d. pavedė Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 491-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. liepos 10–11 d. (liepos 11 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Virgilio Ranocchiari ir priėmė šią nuomonę 87 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą praėjus 17 metų persvarstyti šiuo metu galiojančią direktyvą dėl tam tikrų transporto priemonių masės ir matmenų. Pasiūlymu siekiama neatsilikti nuo technologinės pažangos, kad transporto priemonės būtų saugesnės ir mažiau taršios.

1.2 Be to, EESRK pažymi, jog būtina paaiškinti keletą itin svarbių klausimų, kad pakeitimai derėtų su jau galiojančiais teisės aktais ir būtų išvengta nereikalingo sudėtingumo ir (arba) diskriminacijos.

1.3 Šiuo klausimu EESRK yra įsitikinęs, kad ekspertų grupė, įsteigta deleguotiesiems aktams priimti, padės pašalinti bet kokią neatitikimą.

1.4 Kalbant apie transporto priemonės gale tvirtinamus aptakus, EESRK labai rekomenduoja jų tvirtinimą įtraukti į dabartinę Europos tipo patvirtinimo sistemą, o ne į nacionalines tipo patvirtinimo sistemas, nes tai būtų žingsnis atgal visos transporto priemonės tipo patvirtinimo (angl. *Whole Vehicle Type Approval*) požiūriu.

1.5 Išimtis dėl didžiausios leistinos masės, suteikiama tik transporto priemonėms su dviem ašimis ir elektra varomoms arba hibridinėms transporto priemonėms, turi būti taikoma ir transporto priemonėms su trim ar daugiau ašių bei toms, kurios naudoja alternatyvius traukos mechanizmus ir degalus, kai atitinkami techniniai sprendimai suteikia papildomo svorio ir taip sumažina naudingąją talpą.

1.6 Transporto priemonėje integruoti svėrimo įrenginiai nėra privalomi – tik rekomenduojami. EESRK primena, kad nėra vieno techninio sprendimo visiems transporto priemonių tipams ir tokių įrenginių įtaisyimas gali kelti didelių problemų transporto priemonėse su mechanine pakaba ir (arba) su dideliu ašių skaičiumi.

Galų gale bus labai sunku rasti pakankamai tikslią sistemą, kurią būtų galima naudoti kaip vykdymo užtikrinimo priemonę. Tačiau tokių patį rezultatą galima pasiekti įdiegiant dvigubai daugiau valstybėse narėse jau naudojamų judančių transporto priemonių svėrimo sistemų, integruotų į kelio dangą (angl. *WIM*).

1.7 Galiausiai modulinės koncepcijos arba ilgesnių ir sunkesnių transporto priemonių klausimu EESRK mano, kad Komisijos pasiūlymas šiuo metu yra teisingas, kaip išsamiau paaiškinama šios nuomonės 4.6 punkte.

1.8 Vis dėlto, jeigu daugiau valstybių narių įteisins tarpvalstybinį ilgesnių ir sunkesnių transporto priemonių naudojimą, yra galimybė, kad įvyks domino efektas ir tokias transporto priemones laipsniškai bus leidžiama naudoti visoje Europoje. Tokiu atveju minėtos išimties gali paskatinti tai, kad dabar išimtinė laikoma praktika taps norma ir bus pažeistas pagrindinis pasiūlymo principas, patvirtinantis, kad modulinė koncepcija neturi didelio poveikio tarptautinei konkurencijai ir nedaro žalos valstybėms narėms, neišsileidžiančioms ilgesnių ir sunkesnių transporto priemonių į savo teritoriją.

1.9 Jeigu tai įvyks, Europos Komisija galės tik stebėti, kaip rinkos jėgos pačios pasirenka judėjimo kryptį. Jeigu ilgesnės ir sunkesnės transporto priemonės išsikovo savo rinkos dalį valstybėse narėse, turinčiose tinkamą infrastruktūrą ir nustatiusiose saugos reikalavimus, Europos Komisija negalės apriboti jų naudojimo nepažeisdama subsidiarumo principo.

2. Įžanga

2.1 Šiuo metu galiojanti direktyva, nustatanti tam tikrų Bendrijoje nacionaliniam ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausius leistinus matmenis ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausią leistiną masę ⁽¹⁾, buvo priimta 1996 m. liepos mėn.

2.2 Kadangi nuolat didėja būtinybė mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir suvartojamų naftos produktų kieki, ir atsižvelgiant į tai, kad 82 proc. transporto sektoriaus suvartojamos energijos tenka kelių transportui, atėjo laikas atnaujinti šį teisės aktą ir pasinaudoti naujesne technine raida siekiant sumažinti degalų suvartojimą ir sudaryti palankias sąlygas įvairiarūšio vežimo operacijoms.

2.3 Iš tiesų, 2011 m. baltojoje knygoje dėl transporto ⁽²⁾ jau buvo paskelbta, kad dabartinė direktyva bus persvarstyta siekiant užtikrinti, kad rinkoje būtų naudojama daugiau efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių.

2.4 Į tai atsižvelgdamas, EESRK itin palankiai vertina Komisijos pasiūlymą persvarstyti šiuo metu galiojančią direktyvą, nes mano, kad toks persvarstymas apims ne tik degalų suvartojimo mažinimą, bet ir įvairiarūšio vežimo bei konteinerių vežimo poreikius, ir galiausiai (tai ne mažiau svarbu) – kelių eismo saugą.

3. Svarbiausios Europos Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1 Suteikiama išimtis dėl transporto priemonių didžiausių leistinių matmenų:

— kad jų gale būtų galima tvirtinti aerodinaminis įrenginius (transporto priemonės gale tvirtinamus aptakus) siekiant geresnio energijos vartojimo efektyvumo,

— kad būtų galima keisti vilkikų kabinų konfigūraciją siekiant pagerinti aerodinamines savybes ir kelių saugumą, taip pat vairuotojo komfortą.

3.2 Leidžiama viena tona padidinti masę šioms transporto priemonėms:

— dviejų ašių elektrinėms arba hibridinėms transporto priemonėms, kad būtų atsižvelgta į elektrinių baterijų arba dviejų variklių masę nekeičiant jų apkrovos gebos,

⁽¹⁾ Kelių vežimui: **M2** (nuo 8+1 sėdynių, maksimali masė ≤ 5 t); **M3** (tik pat sėdynių, kiek M2, tačiau maksimali masė > 5 t). Krovinių vežimui: **N2** (maksimali masė > 3,5 t ≤ 12 t); **N3** (maksimali masė > 12 t); **O2** (priekabos, kurių maksimali masė > 0,75 t ir ≤ 3,5 t); **O3** (priekabos, kurių maksimali masė > 3,5 t ir ≤ 10 t).

⁽²⁾ COM(2011) 144 final.

— tokio paties dydžio masės padidrinimo leidimas bus suteiktas autobusams, kad būtų atsižvelgta į vidutinio keleivių ir jų bagažo svorio padidėjimą, taip pat į naujos transporto priemonės viduje montuojamos saugos įrangos svorį. Viena autobuse pervežamų keleivių skaičius dėl to nesumažės.

3.3 Leista 15 cm pailginti sunkvežimių ilgį, kad ES lygiu būtų galima vežti 45 pėdų konteinerius.

3.4 Kad būtų lengviau nustatyti su perkrovimu susijusius pažeidimus, rekomenduojama įdiegti „integruotus svėrimo įrenginius“, kuriais svėrimo duomenis galima perduoti patikras atliekančiai institucijai ir taip užtikrinti vienodas sąlygas visiems krovinių vežėjams.

3.5 Patvirtinama, kad tarpvalstybinis Europos modulinis vežimų sistemos arba ilgesnių ir sunkesnių transporto priemonių naudojimas, kai jos kerta tik vieną sieną ir jeigu abi susijusios valstybės narės tai jau leidžia ir jeigu tenkinamos direktyvoje nustatytos išimčių suteikimo sąlygos, yra nedraudžiamas. Toks naudojimas neturi daryti didelio poveikio tarptautinei konkurencijai.

3.6 Europos Komisija nustatys technines savybes, minimalius eksploatacinių savybių lygius, gamybinius apribojimus ir su nurodytais reikalavimais susijusias procedūras.

3.7 Šiuo tikslu buvo sukurta ekspertų grupė deleguotiesiems aktams priimti, vadovaujantis veiklos rezultatų standartų principu ir taip vengiant nustatyti pernelyg didelius įpareigojimus, kurie ypač pakenktų mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Ekspertų grupės veikloje dalyvauja visi pagrindiniai suinteresuotieji subjektai.

4. EESRK pastabos

4.1 Transporto priemonės gale tvirtinami aptakai

4.1.1 Didžiausias leistinas transporto priemonės ilgis gali būti viršytas iki dviejų metrų, jeigu jos gale tvirtinami aerodinaminiai (sulankstomieji arba įtraukiamieji) įrenginiai.

4.1.2 EESRK pritaria šiai naujovei, tačiau ragina Europos Komisiją išvengti bet kokio galimo šio pasiūlymo (2 m leistinas nuokrypis) teisinių nuostatų neatitikimo tipo patvirtinimą reglamentuojančiam teisės aktui (Reglamentas Nr. 1230/2012), pagal kurį leidžiama transporto priemonės gale ilgį padidinti 50 cm ir kurį reikia atnaujinti, kai tik nagrinėjamas pasiūlymas bus priimtas.

4.1.3 Be to, pasiūlyme nurodoma, kad tokių aerodinaminių įrenginių įrengimą pagal nacionalinę tipo patvirtinimo tvarką turi tvirtinti valstybės narės, kurios išduoda atitinkamą sertifikata, pripažįstamą visose kitose valstybėse narėse. Priešingai, atsižvelgdamas į tokių įrenginių svarbą, taip pat į saugą, EESRK primygtinai rekomenduoja jų tvirtinimą įtraukti į dabartinę Europos tipo patvirtinimo sistemą. Tvirtinimas nacionaliniu lygmeniu būtų žingsnis atgal visos transporto priemonės tipo patvirtinimo (angl. *Whole Vehicle Type Approval*) požiūriu.

4.2 Kabinos profiliavimas

4.2.1 EESRK primygtinai ragina tiek direktyvoje, tiek ir ekspertų grupės išvadose numatyti specialias nuostatas dėl vilkiko kabinos patogumo pagerinimo. Vis daugiau vairuotojų, vykstančių į tarptautinius reisus ES, savo poilsio laiką praleidžia vilkike. Ekstremaliais atvejais užsienio vairuotojai (dirbantys kitoje nei savo gyvenamojoje šalyje) savo vilkike iš esmės gyvena ištisus mėnesius. Būtina pagerinti vilkiko kabiną. Šiuos pagerinimus be abejo turi papildyti Reglamento (EB) 561/2006, draudžiančio vairuotojams savo savaitinį poilsį praleisti transporto priemonėje, vykdymo užtikrinimas, taip pat priemonės įrengti naujas saugomas ir įperkamas transporto priemonių stovėjimo aikštes.

4.2.2 EESRK primena, kad kabinos projektavimas yra brangi ir sudėtinga veikla, kuriai išvystyti reikia laiko. Taigi gamintojams būtina numatyti pakankamą įgyvendinimo terminą; todėl EESRK siūlo nustatyti pereinamąjį laikotarpį, užtikrinantį vienodas sąlygas visiems gamintojams.

4.3 Elektra varomos ir hibridinės transporto priemonės

4.3.1 EESRK pritaria šioms transporto priemonėms – tiek sunkvežimiams, tiek ir autobusams – suteiktai išimčiai dėl didžiausios leistinos masės, tačiau labai rekomenduoja šią išimtį taikyti ir transporto priemonėms su trim ar daugiau ašių.

4.3.2 Be to, EESRK mano, kad tokia pati tvarka turi būti taikoma visoms ekologiškoms transporto priemonėms vadovaujantis technologinio neutralumo principu, kurį dar visai neseniai Europos Komisija patvirtino Konkurencingos ir tvarios automobilių pramonės veiksmų plane CARS 2020⁽³⁾. Dėl šios priežasties EESRK rekomenduoja tokią pačią išimtį taikyti ir transporto priemonėms, kurios naudoja alternatyvius traukos mechanizmus ir degalus, kai dėl techninių sprendimų susidaro papildomas svoris, dėl kurio sumažėja naudingoji talpa, pavyzdžiui, vandeniliu, suslėgtomis gamtinėmis dujomis (angl. CNG) ir suskystintomis gamtinėmis dujomis (angl. LNG) varomoms transporto priemonėms.

4.4 45 pėdų konteineriai, skirti įvairiarūšiam vežimui

4.4.1 EESRK visiškai pritaria pasiūlymui 15 cm pailginti transporto priemonių, vežančių 45 pėdų konteinerius, ilgį.

4.4.2 Šios rūšies konteineriams, kurių skaičius 2000–2010 m. laikotarpiu visame pasaulyje išaugo 86 proc. ir sudaro 20 proc. visų pasaulio konteinerių, o Europoje užima maždaug 3 proc. rinkos dalį, daugiau nebereikės specialaus leidimo, todėl bus sudarytos palankesnės sąlygos geresniam įvairiarūšiam vežimui.

4.4.3 Abejonių kyla dėl to, kokių pagrindų šiame pasiūlyme yra apribota vežimo automobilių keliais dalis: 11 straipsnyje nurodyta, kad ji „užima mažiau kaip 300 km“ arba „siekia artimiausius terminalus, tarp kurių yra reguliarius susisiekimai“. Tokią nuostatą gali būti gana sunku aiškinti ir kontroliuoti. Be to, labai abejotina atrodo ir skirtinga tvarka, taikoma vežimui automobilių keliais į Europos trumpųjų nuotolių jūrų transporto

uostus arba iš jų, nes joje nėra nustatyta apribojimų ir, atrodo, leidžiamas ilgesnis vežimo keliais maršrutas taip diskriminuojant kitus įvairiarūšio vežimo derinius.

4.5 Transporto priemonėje integruoti svėrimo įrenginiai

4.5.1 Yra žinoma, kad transporto priemonių patikros dėl perkrovos dažnai yra neveiksmingos ir nepakankamai gausios, todėl kyla grėsmė kelių eismo saugai, padaroma daug pažeidimų ir atitinkamų taisyklių nesilaikantiems krovinių vežėjams suteikiamas konkurencinis pranašumas.

4.5.2 Tokių įrenginių įtaisyimas transporto priemonėje nėra lengvas uždavinys, nėra vieno techninio sprendimo visiems transporto priemonių tipams ir bus labai sudėtinga ir brangu rasti pakankamai tikslią sistemą, kurią būtų galima naudoti kaip vykdymo užtikrinimo priemonę. Be to, tokios rūšies įrenginius galima įtaisyti tik naujose transporto priemonėse ir kyla pavojus, kad valstybės narės įdiegs skirtingas sistemas sukeldamos rinkos susiskaidymą.

4.5.3 Tokius pačius svėrimo rezultatus galima gauti įdiegiant maždaug dvigubai daugiau valstybėse narėse jau naudojamų WIM sistemų, ir atrodo, jog tai yra tinkamas ir įgyvendinamas sprendimas remiantis ir šio pasiūlymo poveikio vertinimu, kuriame apskaičiuota, kad valstybių narių gauta nauda daug kartų viršytų sąnaudas.

4.6 Europos modulinų vežimų sistema arba modulinė koncepcija

4.6.1 Ši tema tapo daug opesnė ir prieštaringesnė nuo 1996 m., kai buvo priimta dabartinė direktyva, kurioje buvo leista taikyti su moduline koncepcija susijusią išimtį į Europos Sąjungą įstojusioms Suomijai ir Švedijai, kur ilgesnės ir sunkesnės transporto priemonės jau važinėjo tarp šių dviejų šalių.

4.6.2 Trumpai tariant, Europos modulinų vežimų sistema leidžia kabinti ilgiausias puspriekabas, kurių maksimalus ilgis – 13,60 m, prie ilgiausių krovinių transporto priemonių, kurių Europos Sąjungoje leidžiamas maksimalus ilgis – 7,82 m. Rezultatas – 25,25 m maksimalaus ilgio transporto priemonė, kurios bruto masė – iki 60 tonų, tuo tarpu Europos modulinų vežimų sistemą draudžiančiose ES šalyse leidžiamas maksimalus sekcijomis sujungiamų transporto priemonių ilgis – 16,50 m, autotraukinių – 18,75 m, o bruto masė – iki 40 tonų (iki 44 tonų pervežant 40 ir 45 pėdų konteinerius įvairiarūšio vežimo būdu).

4.6.3 Europos modulinų vežimų sistemos privalumai ir trūkumai yra gerai žinomi; juos tam tikra prasme atspinti įvairios šios sistemos transporto priemonių „pravardės“: nuo „eco-combi“ ir „euro-combi“ iki „gigalainerių“, „megasunkvežimių“, „supervilkikų“ ir pan.

4.6.4 Šios sistemos šalininkai pabrėžia, kad Europos modulinio vežimo sistema pagerins Europos kontinento logistikos sistemą. Dvi ilgesnės ir sunkesnės transporto priemonės gali pakeisti tris dabartines sunkiasvoro krovines transporto priemones; todėl kelionių skaičius sumažėtų apie 30 proc. ir degalų suvartojimas – 15 proc., o išlaidos – daugiau kaip 20 proc. Visa tai turėtų ir papildomų privalumų aplinkos apsaugos, spūsčių, kelio dangos nusidėvėjimo ir kelių eismo saugos srityse.

⁽³⁾ COM(2012) 636 final.

Nepritariantieji naudoja daugiau ar mažiau tuos pačius argumentus, tačiau trūkumams pabrėžti: Europos modulinių vežimų sistema kelia pavojų kelių eismo saugai, daro didelę žalą kelių infrastruktūrai ir labiau kenkia aplinkai. Dėl jos sėkmės kelių transportas gali tapti pigesnis, ji gali padidinti kelių eismą ir paskatinti prekių pervežimą nukreipti nuo geležinkelių į kelius.

4.6.5 Tokių priešingų nuomonių laikosi ne tik suinteresuotieji subjektai, bet netgi valstybės narės. Kaip jau minėta, Suomija ir Švedija jau seniai leido taikyti Europos modulinių vežimų sistemą, o Nyderlandai po daug metų trukusių bandymų ją taip pat patvirtino 2008 m. Vokietija, Belgija ir Danija vis dar daro bandymus, tačiau kitos valstybės narės pareiškė prieštaraujančios Europos modulinių vežimų sistemos taikymui savo teritorijoje.

4.6.6 Tai, ką Europos Komisija siūlo dabar, tėra tik dabartinės direktyvos teksto paaiškinimas, nes jo formulavimas buvo laikomas gana dviprasmišku. Pagrindiniai aspektai yra šie:

— valstybės narės gali pačios nuspręsti, ar taikyti Europos modulinių vežimų sistemą vadovaujantis subsidiarumo principu, atsižvelgiant į skirtingas vietas sąlygas ir laikantis transporto rūšių neutralumo Europos Sąjungoje,

— nė viena valstybė narė nėra įpareigota taikyti Europos modulinių vežimų sistemos, bet turi teisę uždrausti šios sistemos transporto priemonių eismą savo teritorijoje,

— Europos modulinių vežimų sistemos transporto priemonės gali kirsti dviejų gretimų valstybių, leidžiančių jų eismą, sieną su sąlyga, kad vežimo operacijas jos atlieka tik tose dviejose valstybėse narėse nurodytais kelių tinklais.

4.6.7 EESRK mano, kad Europos Komisijos pasiūlymas dėl Europos modulinių vežimų sistemos yra teisingas tiek teisiniu, tiek politiniu požiūriu.

4.6.8 Nepažeisdama subsidiarumo principo ir transporto rūšių neutralumo, Komisija negali nei uždrausti Europos modulinių vežimų sistemos, nei jos liberalizuoti. EESRK nuomone, šį sprendimą turi priimti valstybės narės, atlikusios savo pačių ekonominės naudos analizę.

4.6.9 Kaip jau buvo siūlyta ankstesnėje EESRK nuomonėje ⁽⁴⁾, ilguoju laikotarpiu būtina įvertinti, ar galima susieti ilgesnių naujų degalus naudojančių kelių transporto priemonių naudojimą su daugiarūšių transporto koridorių vystymu, kuris plane numatytas kaip pagrindinio TEN-T tinklo dalis.

2013 m. liepos 11 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Henri MALOSSE

⁽⁴⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 146–153.

2013/C 327/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių tabako ir susijusių gaminių gamybą, pateikimą ir pardavimą, suderinimo (COM(2012) 788 <i>final</i> – 2012/0366 (COD))	65
2013/C 327/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl stipresnės Europos pramonės ekonomikos augimui ir atsigavimui skatinti. Komunikato dėl pramonės politikos atnaujinimas (COM(2012) 582 <i>final</i>)	82
2013/C 327/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma prekybos tvarka, taikoma tam tikroms prekėms, gaunamoms perdirbant žemės ūkio produktus (COM(2013) 106 <i>final</i> – 2013/0063 (COD))	90
2013/C 327/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos vandens išteklių išsaugojimo metmenys“ (COM(2012) 673 <i>final</i>), Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Vandens pagrindų direktyvos (2000/60/EB) įgyvendinimo „Upių baseinų valdymo planai“ (COM(2012) 670 <i>final</i>), Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Vandens trūkumo ir sausrų politikos peržiūros ataskaita“ (COM(2012) 672 <i>final</i>)	93
2013/C 327/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl priemonių sparčiojo elektroninio ryšio tinklų diegimo sąnaudoms mažinti (COM(2013) 147 <i>final</i> – 2013/0080 (COD))	102
2013/C 327/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl daugiamečio Europos jūrų saugumo agentūros veiksmų reaguojant į laivų keliamą taršą ir į naftos bei dujų įrenginių keliamą jūrų taršą finansavimo (COM(2013) 174 <i>final</i>)	108
2013/C 327/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma patekimo į uosto paslaugų rinką ir finansinio uostų skaidrumo sistema (COM(2013) 296 <i>final</i> – 2013/0157 (COD))	111
2013/C 327/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl bendrų kompensavimo ir pagalbos oro transporto keleiviams taisyklių (tęstinė programa) (COM(2013) 130 <i>final</i>)	115

2013/C 327/21

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ketvirtasis geležinkelių dokumentų rinkinys. Bendros Europos geležinkelių erdvės sukūrimas Europos konkurencingumui ir augimui skatinti (COM(2013) 25 *final*), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1192/69 dėl geležinkelio įmonių bendrųjų apskaitos norminimo taisyklių (COM(2013) 26 *final* – 2013/0013 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos Sąjungos geležinkelių agentūros, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 881/2004 (COM(2013) 27 *final* – 2013/0014 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl šalių keleivinio geležinkelių transporto paslaugų rinkų atvėrimo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1370/2007 (COM(2013) 28 *final* – 2013/0028 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria dėl keleivių vežimo geležinkeliais valstybės viduje paslaugų rinkos atvėrimo ir geležinkelių infrastruktūros valdymo iš dalies keičiama 2012 m. lapkričio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriamas bendra Europos geležinkelių erdvė (COM(2013) 29 *final* – 2013/0029 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl geležinkelių sistemos sąveikos Europos Sąjungoje (nauja redakcija) (COM(2013) 30 *final* – 2013/0015 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl geležinkelių saugos (nauja redakcija) (COM(2013) 31 *final* – 2013/0016 (COD)) 122

2013/C 327/22

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama 1996 m. liepos 25 d. Direktyva 96/53/EB, nustatanti tam tikrų Bendrijoje nacionaliniam ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausius leistinus matmenis ir tarptautiniam vežimui naudojamų kelių transporto priemonių didžiausią leistiną masę (COM(2013) 195 *final*/2 – 2013/0105 (COD)) 133

EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT